

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ

ระบบการวินิจฉัยกฎหมายอิสลาม(ฟัตวา) : กรณีศึกษารัฐเปอร์ลิส
ประเทศมาเลเซีย

โดย อิสมาแอ สาเมาะ และคณะ

สิงหาคม 2555

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ ระบบการวินิจฉัยกฎหมายอิสลาม (ฟัตวา) :
กรณีศึกษา รัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย

คณะผู้วิจัย

นายอิสมาแอ สาเมาะ
นายมอชาลี เบ็ญหมัด
นายสะมาแอ ปือราเฮง
นายนิฮันดุลเลาะ นิตยรักษ์

สังกัด

มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

ชุดโครงการ “มาเลเซีย : นัยที่สำคัญต่อไทย ” (รุ่น 2)

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

การวิจัยเรื่อง ระบบการวินิจฉัยกฎหมายอิสลาม (ฟัตวา) กรณีศึกษา รัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย เป็นการศึกษาองค์ประกอบของระบบการวินิจฉัยกฎหมายอิสลาม(ฟัตวา)ของรัฐเปอร์ลิส อันได้แก่ ผู้วินิจฉัย (มุฟตี) ศาสนาอิสลามแห่งรัฐเปอร์ลิส คณะกรรมการกฎหมายอิสลามแห่งรัฐเปอร์ลิส และเจ้าหน้าที่สำนักงานมุฟตีรัฐเปอร์ลิส เพื่อศึกษาระบบการวินิจฉัยกฎหมายอิสลาม และปัญหาเกี่ยวกับการวินิจฉัยกฎหมายอิสลามของรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย

การศึกษาระบบการวินิจฉัยกฎหมายอิสลาม(ฟัตวา)ของรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย มีความสำคัญต่อประเทศไทยในปัจจุบัน เนื่องจากพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ซึ่งกำหนดให้การวินิจฉัยกฎหมายอิสลามอยู่ในอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี กำลังประสบกับปัญหาหลายประการ ทั้งในกรณีกฎหมายระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่ไม่มีวิธีการวินิจฉัยที่ชัดเจน ปัญหาความรู้ความสามารถของผู้วินิจฉัยที่เกิดมาจากการที่ไม่มีการกำหนดคุณสมบัติที่จำเป็นต่อการเป็นผู้วินิจฉัย (มุฟตี) ปัญหาการไม่กำหนดขอบเขตอำนาจขององค์กรผู้วินิจฉัย ปัญหาสภาพบังคับและการละเมิดคำวินิจฉัย ปัญหาการยอมรับจากหน่วยงานของรัฐและประชาชนทั่วไป เป็นต้น ทำให้ปัญหาที่จุฬาราชมนตรีเคยวินิจฉัยไว้ยังคงมีการร้องทุกข์อยู่เสมอจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น การศึกษาระบบการวินิจฉัยกฎหมายอิสลาม(ฟัตวา)ของรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย จึงน่าจะสามารถนำมาเป็นแนวทางในการจัดการระบบการวินิจฉัยกฎหมายอิสลามของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ: RDG52L0013

ชื่อโครงการ: ระบบการวินิจฉัยกฎหมายอิสลาม (ฟัตวา): กรณีศึกษา รัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย

ชื่อนักวิจัย: นายอิสมาแอ ตาเมาะ

นายมอซาลี เบ็ญหมัด

นายสะมาแอ ปือราเฮง

และนายนิฮ์ดูลเลาะ นิตยรักษ์

E-mail Address: esmaee@hotmail.com

ระยะเวลาโครงการ: 1 กันยายน 2552- 31 ตุลาคม 2553

การวิจัยเรื่องระบบการวินิจฉัยกฎหมายอิสลาม (ฟัตวา): กรณีศึกษา รัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระบบฟัตวา ประสิทธิภาพของระบบฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย และทัศนะของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อปัญหาของระบบฟัตวาและแนวทางในการพัฒนาระบบฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยรวบรวมข้อมูลจากตำรากฎหมายอิสลาม เอกสารเกี่ยวกับระบบการฟัตวาในรัฐเปอร์ลิส และข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ มุฟตี ผู้นำทางศาสนาอิสลาม คณะกรรมการฟัตวา นักวิชาการอิสลาม และประชาชนทั่วไปในรัฐเปอร์ลิส การวิเคราะห์ข้อมูล เอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในรูปแบบการให้ความหมาย การเชื่อมโยงเชิงตรรกะ รวมทั้งการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูล และสร้างเป็นข้อสรุป

ผลการวิจัยจำแนกตามวัตถุประสงค์

1. ระบบการฟัตวาของรัฐเปอร์ลิสประกอบด้วย กลไกการฟัตวา และกระบวนการดำเนินการ กลไกการฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส ประกอบด้วย บทบัญญัติว่าด้วยการฟัตวาในศาสนาอิสลาม กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฟัตวา อันได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐมาเลเซีย รัฐธรรมนูญแห่งรัฐเปอร์ลิส พระราชบัญญัติการบริหารศาสนาอิสลาม 2006 พระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม 1991 และหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการฟัตวา ได้แก่ มุฟตี คณะกรรมการฟัตวา สำนักงานศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอร์ลิส กษัตริย์

แห่งรัฐและสภาอัยการ คณะกรรมการพิทักษ์แห่งชาติ และสำนักงานมุฟตี๋ย์ ส่วนกระบวนการดำเนินการ ประกอบด้วย การขอคำพิพากษา การดำเนินการพิพากษา การแก้ไขเพิ่มเติมหรือการเพิกถอนการคำพิพากษา

2. รัฐเปอร์ลิสให้บริการการพิพากษาแก่สังคมมุสลิมในรัฐเปอร์ลิส ในด้านการวินิจฉัยบทบัญญัติอิสลามในด้านหลักศรัทธา พิธีกรรมทางศาสนา หรือสังคม ในจำนวนพิพากษานั้น มีพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบและพัฒนาสังคม โดยทั่วไป การพิพากษาของรัฐเปอร์ลิสเช่นในกรณีเกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจตามคำสอนของศาสนาอิสลามในระดับรัฐนั้น ได้รับการยอมรับจากประชาชนในรัฐเปอร์ลิส ในฐานะพิพากษาของรัฐ แนวปฏิบัติต่างๆ ได้รับการตอบรับจากสังคม กิจกรรมบางประการที่มีคำพิพากษาว่าห้ามปฏิบัติ สังคมของรัฐเปอร์ลิสก็จะตอบรับและมีพิพากษาของรัฐเปอร์ลิสในบางกรณีได้รับการยอมรับอย่างสูงในสังคมมุสลิมมาเลเซียทุกๆ รัฐ อย่างไรก็ตาม นักวิชาการ อิหม่ามและประชาชนทั่วไปในมลายูต่างๆ เห็นพ้องกันว่า ประชาชนในรัฐเปอร์ลิสส่วนใหญ่ยังคงปฏิบัติตามพิพากษานักวิชาการส่วนใหญ่ในมาเลเซีย การพิพากษาของรัฐเปอร์ลิสยังมีขอบเขตอำนาจพิพากษาในกรณีที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศ และพิพากษาของรัฐเปอร์ลิสมีประสิทธิภาพเนื่องจากได้รับการสนับสนุนทางด้านกฎหมาย งบประมาณ บุคลากร สถานที่และวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ และยังได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย ในกรณีศักดิ์ของพิพากษา การพิพากษาโดยไม่มีอำนาจและการดูหมิ่นคำพิพากษา

3. การพิพากษาของรัฐเปอร์ลิสมีปัญหาด้านการยอมรับจากประชาชนในรัฐและรัฐอื่นๆของมาเลเซีย รวมถึงสุเหร่าส่วนใหญ่ในรัฐเปอร์ลิส นักเขียนบางคน และกลุ่มศุฟิยะในมาเลเซีย ปัญหาดังกล่าวผู้เกี่ยวข้องฝ่ายรัฐเปอร์ลิสอธิบายว่ามีสาเหตุมาจากความไม่เข้าใจศาสนา การยึดติดกับจารีตประเพณี ขอบเขตอำนาจของหน่วยงานด้านศาสนาอิสลาม และเหตุผลทางการเมือง แต่ผู้ที่ไม่เห็นด้วยเห็นว่าเหตุผลที่ไม่ยอมรับคือความไม่เชื่อถือต่อเหตุผลอ้างอิงของคณะกรรมการพิพากษาของรัฐเปอร์ลิส จากปัญหาการไม่ยอมรับดังกล่าว สำนักงานศาสนาอิสลามและคณะกรรมการพิพากษา ได้หาทางแก้ไขโดยการพัฒนาความรู้ความเข้าใจของประชาชนในรูปแบบต่างๆ ในขณะที่นักวิชาการบางคนเห็นว่าแนวทางพัฒนาปัญหาการไม่ยอมรับของประชาชนนั้น ควรแก้ปัญหาโดยการให้ทุกคนมีจรรยาบรรณในการยอมรับความแตกต่างทางความคิดและใช้วิธีปรองดอง

นอกจากนั้น ยังมีปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยอ้อมสืบเนื่องมาจากระบบพิพากษาของรัฐเปอร์ลิส โดยผู้ที่เกี่ยวข้องบางส่วนเห็นว่าปัญหาเหล่านี้ได้แก่ปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมการศึกษาแบบปอเนาะดั้งเดิม และปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนการสมรสตามกฎหมายอิสลามที่ยุ้งยากและเห็นว่าเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้การผิดประเวณีเกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย จึงเห็นว่ารัฐบาลไม่ควรเข้มงวดในเรื่องการสมรสเกินไป

Abstract

Title: **Fatwa System: Case Study of Perlis, Malaysia**

Researchers:

Mr.Ismail	Samoh
Mr.Ghazali	Benmad
Mr.Ismail	Ibrahim
Mr.Nik Abdullah	Nittayarak

E-mail Address : **esmaee@hotmail.com**

Duration of the Project: September 1, 2009 – October 31, 2010

The research titled, “Fatwa System : Case Study of Perlis, Malaysia” has been set the research objectives as follows: to study fatwa system, efficiency of fatwa system of Perlis, Malaysia; and the points of view of people it may concern regarding the problems of fatwa system; and the guidelines for fatwa system development of Perlis, Malaysia. This research is a qualitative research by compiling the information from Islamic laws texts, documents concerning fatwa system of Perlis, Malaysia. And as well, the information from Mufti’s interview, the office of Islamic religion, the fatwa committees, Islamic Scholars, and the citizens of Perlis. The analysis of the document information is used the descriptive analysis. The analysis of the information from the interview is used quantitative data analysis in the form of meaning, logic linking, data comparative analysis, and make a conclusion.

The finding:

1. Fatwa system of Perlis includes fatwa mechanism, and implementation process.

The fatwa mechanism of Perlis includes the provisions of Islamic fatwa, laws related to fatwa, such as, federal constitution of Malaysia, constitution of Perlis, Islamic Management Act 2006, and the Islamic criminal provisions 1991. The agencies and personnel involved are mufti, fatwa councils, office of Islamic Religion, Malayu Perlis Tradition, Sultans and Sultan Council,

National Fatwa Council, and the Office of Mufti. The implemental process consists of asking for fatwa, the process of fatwa, and amendment or revocation of fatwa.

2. Perlis services fatwa to Muslim society in Perlis in diagnosis the provisions of Islamic faith, and the religious or social ceremony. Some fatwa concerns social organizing and development. Generally, fatwa of Perlis in case of the religious practice according to the Islamic teaching in the state level has been accepted by the people of Perlis, various practices have been accepted by society. Some practices are announced, “Don’t practice”, so Perlis society accepts. And some Perlis announcement in some cases has been highly accepted by Muslim society in every state in Malaysia. However, scholars, Imams, and people in various Masjid absolutely agree that most of Perlis people still practice according to most of scholars in Malaysia. Fatwa in Perlis has scope concerning foreign. It is an efficient fatwa because it got law, budget, personnel, places, and materials support from government. It is protected by law in case of fatwa divinity, not underestimate fatwa, and disrespect the fatwa.

3. Fatwa in Perlis has got some problems in acceptance from people in state and other states in Malaysia, and also from most of Surau in Perlis, some authors, and Sufi group in Malaysia. Those who involved have described that those problems come from religion misunderstanding, adherence in tradition, jurisdiction of Islamic religion, and politic. But those who do not agree give the reason of not acceptance that the reference reason of Fatwa Council of Perlis is not reliable. From not acceptance problems, The Office of Islamic Religion and The Fatwa Council found out the solution by developing knowledge and understanding of the people in various ways. In the other hand, some scholars give different ideas to solve those problems that those problems should be solved by using morality in acceptance the different ideas and by using reconciliation. In addition, there are some more problems which are the outcome from fatwa system of Perlis. Those problems are problems concerning the preservation of traditional pondak education, and the process of marriage according to Islamic law that are very difficult. This causes the fornication happens more widely. We see that the government should not be strict regarding to marriage.

กิตติกรรมประกาศ

ในนามแห่งอัลลอฮ์ทรงกรุณาปรานี

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่เล็งเห็นคุณค่าทางวิชาการเกี่ยวกับระบบการวินิจฉัยกฎหมายอิสลาม และให้การสนับสนุนเงินทุนวิจัยในครั้งนี้เพื่อพัฒนาระบบกฎหมายอิสลามในประเทศไทย

ขอขอบคุณท่านมุฟตีห์ กรรมการสำนักงานศาสนาอิสลาม กรรมการพิตวาแห่งรัฐเปอร์ลิส ตลอดจนนักวิชาการอิสลาม ผู้นำศาสนา และประชาชนชาวเปอร์ลิส ที่อนุเคราะห์ข้อมูลอันสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณ ศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ดร.สายพิน สุพุทธมงคล อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย ที่กรุณาให้ประสบการณ์ทางการวิจัยและคำแนะนำอันทรงคุณค่าให้แก่คณะผู้วิจัยอย่างมากมาย และขอขอบคุณคุณคุณรพีพร สิทธิ และคณะทำงานของ สกว. ที่สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในหัวข้อดังกล่าว

รายงานการวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงอย่างสมบูรณ์ได้ด้วยความช่วยเหลือจากอาจารย์อับดุลอาซิซ กลูแป และอาจารย์อับดุลมอณี บินกียา กัลยาณมิตรแห่ง Institut Pengajian Tinggi Islam Perlis ที่อำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล รวมทั้งให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ตลอดจนให้การสนับสนุนและความช่วยเหลือทุกๆด้านจนทำให้งานวิจัยครั้งนี้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณคณะผู้บริหารคณะอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา ที่สนับสนุนและอำนวยความสะดวกการทำวิจัยในครั้งนี้

คณะผู้วิจัยหวังว่ารายงานวิจัยฉบับนี้ คงเป็นประโยชน์สำหรับทุกท่าน ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำองค์กรศาสนาอิสลามและนักการเมือง ที่จะร่วมพัฒนาระบบพัฒนาของประเทศไทยในอนาคต ตลอดจนนักวิชาการ และนักการเมือง อินชาอัลลอฮ์

คณะผู้วิจัย

สิงหาคม 2555

สารบัญ

หน้า	
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
บทคัดย่อ	ง
Abstract	จ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.3 ขอบเขตการวิจัย	5
1.4 ประโยชน์ ที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	5
1.6 แนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
ก. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฟิสิกส์และมุฟตี๋ใน	6
บทบัญญัติอิสลาม	
ข. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฟิสิกส์และมุฟตี๋ในประเทศไทย	8
ค. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจุฬาราชมนตรี	9
ง. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้นำศาสนาในประเทศไทย	11
จ. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฟิสิกส์ของประเทศมุสลิม	13
บทที่ 2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการฟิสิกส์	18
2.1 ความหมายของฟิสิกส์และมุฟตี๋	
2.2 ประวัติและพัฒนาการของการฟิสิกส์	19
2.2.1 การฟิสิกส์ในยุคก่อตั้งรากฐาน : ยุคศาสนาพุทธ สวรรค์ และสำนักคว่ำ	19
บทนิยามและสำนักกวีวิจารณ์ญาณนิยม	
2.2.2 การฟิสิกส์ในยุคการเกิดมัสยิด(สำนักกฎหมายอิสลาม)	31
2.2.3 ยุคยึดถือสำนักกฎหมายอิสลามอย่างเข้มข้น(ตักลีล)	32
2.2.4 การฟิสิกส์ในยุคปัจจุบัน	34
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	41
3.1 กลุ่มตัวอย่าง	41
3.2 เครื่องมือในการวิจัย	41

3.3 การเก็บข้อมูล	42
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	42
บทที่ 4 ผลการวิจัย	47
4.1 ระบบไฟฟ้าในรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย	49
4.2 ประสิทธิภาพของการไฟฟ้าในรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย	103
4.3 ทักษะของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อปัญหาและแนวทางการพัฒนาการไฟฟ้าในรัฐ เปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย	117
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	130
5.1 สรุปผล	130
5.2 อภิปรายผล	143
5.3 ข้อเสนอแนะ	149
บรรณานุกรม	150
ประวัติผู้วิจัย	160
ภาคผนวก	163

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อิสลามเป็นศาสนาที่มีบัญญัติทั้งทางหลักศรัทธา หลักจริยธรรม และหลักปฏิบัติซึ่งต่างมีความสำคัญ และมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ดังนั้นการเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์จำเป็นต้องมีการปฏิบัติตามหลักทั้งสามพร้อม ๆ กัน ความบกพร่องในการปฏิบัติหลักการใดหลักการหนึ่ง จะมีผลกระทบต่อความเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ฟัตวาก็เป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญต่อการใช้ชีวิตของสังคมมุสลิมและมีอิทธิพลอย่างใหญ่หลวงในการชี้นำสังคม เพราะการฟัตวาเป็นเครื่องมือสำหรับการปฏิบัติตามหลักการและบทบัญญัติด้านต่างๆ ในศาสนาอิสลามสำหรับผู้ที่ต้องการทราบบทบัญญัติเหล่านั้นโดยการขอคำฟัตวาจากมุฟตีด้วยความสำคัญของการฟัตวาดังกล่าว ศาสนาอิสลามจึงได้บัญญัติกฎเกณฑ์และเงื่อนไขในการฟัตวา และคุณสมบัติผู้ทำหน้าที่ฟัตวาจากมุฟตีเหล่านั้นปฏิบัติหน้าที่เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับบทบัญญัติทางศาสนา ตามคำสั่งของอัลลอฮ์ ที่ตรัสความว่า

“ดังนั้นพวกท่านจงถามผู้รู้เถิด หากพวกท่านไม่รู้”

(อันนะฮ์ล : 43)

ในยุคท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ¹ การฟัตวาและการพิพากษาตามนัยเชิงนิติบัญญัติ เป็นสิทธิของอัลลอฮ์แต่เพียงผู้เดียว เป็นเอกสิทธิของอัลลอฮ์ที่ผู้ใดจะละเมิดมิได้

อัลลอฮ์ตรัสความว่า

“ พวกเขาคำวินิจฉัย(ฟัตวา)จากท่าน จงกล่าวเถิดอัลลอฮ์วินิจฉัยแก่พวกท่าน ”

(อันนิสาฮ์ : 176)

¹ ภาษาอาหรับ อ่านว่า ค็อลลัลลอฮ์ อะลัฮ์ วะลัลลัม เป็นคำขอพรยามเมื่อเอ่ยนามของท่านนบีมุฮัมมัด หมายถึง ขอให้อัลลอฮ์โปรดจงให้พรและความสันติแด่ท่าน

“

พวกเขาขอคำวินิจฉัย(ฟัตวา)จากท่านในเรื่องสตรี จงกล่าวเถิดอัลลอฮฺจะวินิจฉัยแก่พวกท่านในเรื่องของพวกนาง ”

(อันนิสาฮ์ : 127)

ในยุคนั้น ผู้ทำหน้าที่ฟัตวา ตามบทบัญญัติของอัลลอฮฺคือท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ท่านเป็นผู้ทำหน้าที่เผยแพร่ อธิบาย วินิจฉัยและบริหารบทบัญญัติทางศาสนาอิสลาม ในทุกๆเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งในเรื่องทางโลกหรือทางความเชื่อความศรัทธา ท่านจะทำการวินิจฉัยโดยตัวเอง ในการฟัตวานั้นหากกรณีใดมีบทบัญญัติอยู่แล้ว ท่านก็ชี้ขาดตามนั้น หากยังไม่มีก็จะรอการประทานบทบัญญัติจากอัลลอฮฺ (Ibn Qaiyim,1423a : 11 ; ,Al-Nawawi,1995: 72)

นอกจากฟัตวาของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ แล้ว ยังมีฟัตวาของเศาะหาบะฮ์² อีกหลายท่านด้วยกัน ตามที่ปรากฏในรายงานต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของเศาะหาบะฮ์ ที่ถูกส่งไปยังหัวเมืองต่างๆ ซึ่งต้องพิพากษาและฟัตวา โดยการวินิจฉัยในกรณีที่ไม่มีตัวพระบัพุไว้อย่างชัดเจน (Al-Amidi,2003 : 177)

มุหัมมัด บินสะหฺลฺ บินอบีหฺษมะฮฺ รายงานว่า ในยุคท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ มีผู้ทำการฟัตวา 3 คนจากมุฮาญิรีน คือ อุมีร์ อุษมาน และอลีย์ และ 3 คนจากอันศอรฺ คือ อุบัย บินกะบฺ มุอาซฺ บินญะบัล และซัยด์ บินซาบิต (Al-Zahbi,1405b. : 451-452)

อับดุลลอฮฺ นิยาร์ อัซซะละมียฺ รายงานว่า อับดุลรอฮฺมาน บินเอาฟ์ เป็นหนึ่งในจำนวนผู้ฟัตวาในยุคท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ (Al-Zahbi,1405a. : 86)

อัลกอซิม บินมุหัมมัด กล่าวว่าอับูบักรฺ อุมีร์ อุษมาน และอลีย์ เป็นผู้ทำการฟัตวาในยุคท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ (Al-Zahbi,1405a. : 171)

นักกฎหมายอิสลามส่วนใหญ่เห็นว่าการวินิจฉัยของเศาะหาบะฮ์ในยุคของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นสิ่งที่อนุญาต ทั้งในกรณีฟัตวาต่อหน้าและลับหลังท่าน ดังทัศนะของมุฮัมมัด บินหะสัน อัลเมะชาลียฺ อัรรอซียฺ อัลบัยฏอวียฺ อัลอามิดี และอิบนุฮาญิบ (Al- Ghazali , n.d. : 22 ; Al-Razi,1992:7 ; Al -Baidawi,1993 : 287 ; Al-Badakhshi,n.d. : 196 – 199 ; Al-Amidi,2003 : 212; Al-Shaukani, 2000b : 1050- 1055)

เนื่องจากความจำเป็นของการฟัตวาดังกล่าว มุสลิมในยุคหลังจากนั้นจึงมีการฟัตวาสืบต่อกันตลอดมาจนกระทั่งปัจจุบัน ประเทศมุสลิมโดยทั่วไปได้มีการจัดตั้งสถาบันฟัตวาซึ่งทำหน้าที่วินิจฉัยปัญหาศาสนาอิสลามอย่างเป็นระบบและมีกฎหมายรับรอง อย่างเช่นกรณีการฟัตวาของ

² เศาะหาบะฮ์ หมายถึง มุสลิมผู้เข้าร่วมสมัยและศรัทธาต่อท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และเสียชีวิตในสภาพนับถือศาสนาอิสลาม

ประเทศมาเลเซีย ที่ประกอบไปด้วยรัฐต่างๆ แต่ละรัฐมีระบบพัทธาของตนเองเป็นการเฉพาะ มุฟตียของรัฐต่างๆ ในประเทศมาเลเซีย อยู่ภายใต้โครงสร้างการบังคับบัญชาของสำนักงานศาสนาอิสลามของรัฐ และมีรายละเอียดความแตกต่างกันในบางประการ

รัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซียก็เป็นรัฐหนึ่งที่มีนาระบบพัทธามาใช้ตามบทบัญญัติอิสลามดังกล่าว

รัฐเปอร์ลิสเป็นรัฐที่เล็กที่สุดในประเทศมาเลเซีย มีเนื้อที่เพียง 821 ตารางกิโลเมตร และมีเมืองกังงา (Kangar) เป็นเมืองหลวง รัฐเปอร์ลิสตั้งอยู่ที่ตอนเหนือของชายฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรมาเลเซีย มีชายแดนด้านเหนือติดกับจังหวัดสตูลและสงขลาของประเทศไทย และล้อมรอบด้วยรัฐเคดาห์ในทางทิศใต้ ในปี ค.ศ.2010 มีประชากรรวมทั้งสิ้น 227,025 คน องค์ประกอบของชาติพันธุ์ในรัฐเปอร์ลิส ประกอบด้วยมาเลย์ 79.74% , จีน 9.6% อินเดีย 1.21% และอื่นๆ 9.45% (<http://en.wikipedia.org/wiki/Perlis>)

การพัทธาของรัฐเปอร์ลิส มีลักษณะเด่นหลายประการที่ควรค่าแก่การศึกษา เช่น ลักษณะของแนวคิดในการพัทธา ที่เป็นแนวคิดในการพัทธาที่ไม่ยึดทัศนะทางกฎหมายอิสลามของมัชฮับ³ใด ๆ เป็นการเฉพาะ แต่จะใช้ทัศนะทางกฎหมายอิสลามของมัชฮับใด ๆ ก็ได้ตามน้ำหนักแหล่งที่มาของกฎหมาย รัฐเปอร์ลิสจึงไม่เน้นการตามทัศนะทางกฎหมายอิสลามของมัชฮับใด ๆ เป็นการเฉพาะดังเช่นรัฐอื่นๆ (Mohd Akram Bin Dahaman , 2005 : 78) เพราะว่ารัฐอื่นๆ ของมาเลเซียทั้งหมดมีการบัญญัติให้ใช้ทัศนะของสำนักชาฟีอีเป็นหลัก นอกจากนั้น รัฐเปอร์ลิสประเทศมาเลเซีย มีลักษณะเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรมต่างๆ คล้ายกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ด้วยเหตุนี้การศึกษาระบบสังคมเศรษฐกิจ การเมือง ระบบกฎหมายของรัฐเปอร์ลิส โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอิสลามและการพัทธา มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมุสลิมไทยในด้านกิจการศาสนาอิสลามที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี

ปัญหาเกี่ยวกับการวินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลาม ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของมุฟตียนั้นเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสังคมมุสลิมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามและมีข้าราชการที่นับถือศาสนาอิสลามบางส่วน ซึ่งในระบบราชการมีข้อปฏิบัติบางประการที่เป็นปัญหาละเอียดอ่อน ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ได้รวบรวมประเด็นปัญหาเหล่านั้น ซึ่งจุฬาราชมนตรีได้วินิจฉัยปัญหาเหล่านั้นตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม และเผยแพร่ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 แต่ปัญหาที่จุฬาราชมนตรีเคยวินิจฉัยไว้ยังคงดำรงอยู่และมีการร้องทุกข์อยู่เสมอเรื่อยมาจนปัจจุบัน ทำให้เกิดคำถามว่าอำนาจของจุฬาราชมนตรีในการวินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลามตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนา

³ มัชฮับ หมายถึง วิธีวิทยาทางกฎหมายอิสลามของปราชญ์ผู้นำมัชฮับต่างๆ ในการวินิจฉัยและสังเคราะห์กฎหมายอิสลาม

อิสลาม พ.ศ.2540 มาตรา 8 มีความผูกพันและได้รับการยอมรับจากหน่วยงานของรัฐมากน้อยเพียงใด และจะอย่างไรให้มีการนำข้อวินิจฉัยต่างๆดังกล่าวไปปฏิบัติจริง หรืออาจกำหนดให้ต้องมีการประกาศใน Warta ด้วยหรือไม่

นอกจากนั้น ปัญหาพิทวายังเกี่ยวข้องกับประเทศไทยเกี่ยวกับจุฬาราชมนตรีผู้มีอำนาจหน้าที่พิทวาตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 มาตรา 8 แต่ในทางปฏิบัติ ผู้รู้ศาสนาอิสลาม ไม่ว่าจะเป็นโต๊ะครู นักวิชาการอิสลาม จะทำหน้าที่พิทวาปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมในรูปแบบต่างๆ รูปแบบการพิทวาที่แพร่หลายในประเทศไทย ได้แก่ การพิทวาทางสื่ออินเทอร์เน็ต การเผยแพร่เป็นเอกสาร การพิทวาทางสื่อวิทยุ หรือโทรทัศน์ การทำหน้าที่วินิจฉัยของผู้รู้เหล่านั้นไม่มีลักษณะของความเป็นทางการ ไม่มีการจำกัดขอบเขตว่าจะเหมือนหรือขัดแย้งกับพิทวาของจุฬาราชมนตรีซึ่งมีฐานะเป็นผู้นำมุสลิมหรือไม่ แม้ว่าจะเป็นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศาสนบัญญัติตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ เมื่อเป็นเช่นนั้นปัญหาหนึ่งๆ อาจมีหลายคำตอบตามการวินิจฉัยของผู้รู้แต่ละท่าน ที่มีพื้นเพทางความรู้ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ ที่ผู้คนสามารถสื่อสารกันได้ทั่วโลก ในบางครั้งผู้ขอคำพิทวา ก็อาจขอคำพิทวาจากบุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรมุสลิมในต่างประเทศ เมื่อเป็นเช่นนี้ ทำให้เกิดการขัดแย้ง การละเมิดอำนาจหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี เพราะต่างก็อ้างความถูกต้องตามทัศนะที่ตนเห็นพ้อง สังคมมุสลิมประสบเหตุการณ์อันไม่พึงประสงค์มากมาย ทั้งปัญหาในสังคมมุสลิมเอง ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับศาสนิกอื่นๆ และปัญหาสังคมทั่วไป ปัญหาในส่วนของสังคมมุสลิม เช่น เป็นการละเมิดสถานะความเป็นผู้นำมุสลิมของจุฬาราชมนตรีในฐานะผู้นำศาสนาอิสลามของมุสลิมไทย ปัญหาการไม่ยอมรับตามคำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรี (สุเทพ สันติวรานนท์ และคณะ, 2541 : 132) ปัญหาความไม่เข้าใจกันหรือมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อกัน เพราะการเริ่มต้นถือศีลอดไม่ตรงกัน การกำหนดวันตรุษไม่ตรงกันทั้งที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับศาสนิกอื่นๆ เช่น การกระทบกระทั่ง ความรู้สึกแปลกแยกเพราะความแตกต่างทางด้านศาสนา การไม่คบหาสมาคมกับเพื่อนต่างศาสนา การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่นับถือศาสนาต่างกัน พิทวาเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อสุนัข ปัญหาเกี่ยวกับสังคมทั่วไป เช่น ปัญหาหน่วยงานต่างๆที่มีพนักงานเป็นมุสลิมในการกำหนดวันหยุดที่แน่นอนแก่พนักงานมุสลิมในกรณีเป็นวันหยุดที่เป็นวันสำคัญทางศาสนาอิสลาม เช่น วันอีดิฟฏ์ร หรืออีดิอัฎฮา เป็นต้น

ด้วยสถานภาพอันสำคัญอย่างยิ่งยวดของการพิทวาในนัยที่สำคัญต่อประเทศไทย โดยเฉพาะการแก้ปัญหาให้กับชาวมุสลิมในประเด็นข้อปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา ดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “ ระบบการพิทวา กรณีศึกษารัฐเปอร์ลีส ประเทศมาเลเซีย ” เพื่อศึกษาสถานภาพและระบบการพิทวาของรัฐเปอร์ลีสว่ามีลักษณะอย่างไร ประสบปัญหาอย่างไรบ้าง เหมือนกับปัญหาเกี่ยวกับการพิทวาที่เกิดขึ้นกับสังคมมุสลิมไทยหรือไม่ มีวิธีการแก้ไขอย่างไร สามารถนำระบบพิทวามาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาสังคมของมุสลิมไทยได้หรือไม่อย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระบบไฟฟ้าของรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของระบบไฟฟ้าของรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย
3. เพื่อศึกษาทัศนะของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อปัญหาของระบบไฟฟ้าและแนวทางในการพัฒนาระบบไฟฟ้าของรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมูฟตี้ในเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซียในประเด็น ระบบการไฟฟ้า กลไกและขั้นตอนการไฟฟ้า ประสิทธิภาพของการไฟฟ้า ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับมูฟตี้และการไฟฟ้าในรัฐเปอร์ลิส

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับไฟฟ้า
2. สามารถนำประยุกต์ใช้กับปัญหาที่คล้ายคลึงกันกับตำแหน่งมูฟตี้ เช่นกรณีปัญหาเกี่ยวกับ ดาโต๊ะยุติธรรมและจุฬาราชมนตรี เป็นต้น
3. เป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชาวมุสลิมในประเทศไทยอันจะนำไปสู่การมีความรู้สึกที่ดีต่อรัฐอันนำไปสู่สังคมสันติสุข
4. สามารถใช้ประโยชน์ในการเป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการในเรื่อง ศาลชะรีอะฮ์กฎหมายที่เกี่ยวข้องการบริหารกิจการอิสลาม คุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรี เป็นต้น

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ มีนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. ระบบไฟฟ้า หมายถึง กลไกและขั้นตอนการไฟฟ้าในรัฐเปอร์ลิส

2. กลไกการฟัตวา หมายถึง บทบัญญัติว่าด้วยการฟัตวาในศาสนาอิสลาม กฎหมายและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการฟัตวา อันได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธมาเลเซีย รัฐธรรมนูญแห่งรัฐเปอร์ลิส พระราชบัญญัติการบริหารศาสนาอิสลาม 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) พระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม 1991 (Enakmen Jenayah Dalam Syarak 1991) ข้อกำหนดของคณะกรรมการฟัตวา และหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการฟัตวา ได้แก่ มุฟตีย์ คณะกรรมการฟัตวา สำนักงานศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอร์ลิส (Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Perlis – MAIPs) กษัตริย์แห่งรัฐและสภากษัตริย์ (Majlis Raja-Raja) คณะกรรมการฟัตวาแห่งชาติ และสำนักงานมุฟตีย์ ในรัฐเปอร์ลิส

3. ขั้นตอนการฟัตวา หมายถึง การขอคำฟัตวา การดำเนินการฟัตวา การแก้ไขเพิ่มเติมหรือการเพิกถอนการคำฟัตวา ในรัฐเปอร์ลิส

4. ประสิทธิภาพการฟัตวา หมายถึง ประสิทธิภาพด้านเนื้อหาการให้คำฟัตวา ด้านการยอมรับจากชาวมุสลิมภายในรัฐและรัฐอื่น ๆ ด้านกรณีที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศ และด้านการได้รับการสนับสนุนและการคุ้มครองโดยรัฐ

5. มัสยิด หมายถึง มัสยิดที่จดทะเบียนในรัฐเปอร์ลิส

6. สุเหร่า หมายถึง มัสยิดที่ไม่จดทะเบียนในรัฐเปอร์ลิส

1.6 แนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ระบบการวินิจฉัยกฎหมายอิสลาม (ฟัตวา) : กรณีศึกษา รัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฟัตวาในบทบัญญัติอิสลาม การฟัตวาและมุฟตีย์ในประเทศไทย จุฬาราชมนตรี บทบาทของผู้นำศาสนาในประเทศไทย และการฟัตวาของชาวมุสลิม ซึ่งใช้เป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งได้ดังนี้

ก. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฟัตวาและมุฟตีย์ในบทบัญญัติอิสลาม

อัลเกาะรอฟีย์ กล่าวไว้ในหนังสือ “ กิตาบ อัลฟุรุก ฟิอันวาร อัลบุรุก ฟิอันวาอุ อัลฟุรุก ” ให้ความหมายว่า ฟัตวา หมายถึง การชี้แจงบทบัญญัติของอัลลอฮ์โดยไม่บังคับ การฟัตวา มีขอบเขตอำนาจในกรณีอิบาตะฮ์⁴และอื่น ๆ ในขณะที่การพิพากษามีในเรื่องข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิ

⁴ อิบาตะฮ์ในที่นี้ หมายถึง ศาสนพิธี เช่น การละหมาด การจ่ายซะกาต การถือศีลอด และฮัจญ์ เป็นต้น

ประโยชน์ในโลกนี้ ไม่มีการพิพากษาในกรณีอียะฮ์ทั้งปวง และรวมถึงกรณีที่เกี่ยวข้องกับอียะฮ์เหล่านั้นด้วย ในกรณีต่างๆดังกล่าวจะมีเพียงการพิตวาเท่านั้น กรณีอียะฮ์ เช่น ผู้พิพากษาไม่มีอำนาจพิพากษาว่า ละหมาดนี้ใช้ได้หรือไม่ หรือน้ำที่มีปริมาณไม่ถึง 2 กุลละฮ์ ที่มีสิ่งสกปรกตกลงไป จะใช้ได้หรือไม่ หากผู้พิพากษาทำการพิพากษาก็จะไม่ผูกพัน แต่จะมีผลเป็นคำพิตวา ที่ผู้รับคำพิพากษาอาจไม่นำไปปฏิบัติและปฏิบัติตามทัศนะทางกฎหมายอิสลามที่ตนเองยึดถือก็ได้ ส่วนกรณีที่เกี่ยวข้องกับอียะฮ์ เช่น กรณีการเห็นดวงจันทร์เสี้ยวเป็นหลักฐานในการเริ่มต้นเดือนเราะมาฎอนโดยบุคคลเพียงคนเดียว หากผู้พิพากษาซึ่งยึดถือทัศนะของมัซฮับอัลชาฟีอียฺ ยอมรับและประกาศให้ชาวเมืองเริ่มถือศีลอด คำประกาศนั้นจะไม่ผูกพันชาวเมืองที่ยึดถือทัศนะของมัซฮับมาลิก หรือกรณีที่ผู้พิพากษาประกาศว่า ตามทัศนะของฉัน หนึ่งมีผลต่อพิกัตชะกาตหรือไม่มีผลใด ๆ หรือกรณีของอุญียะฮ์ อะกีเกาะฮ์ กัฟฟาเราะฮ์ การสาบาน หรืออียะฮ์อื่นๆ ก็จะไม่อยู่ในขอบเขตอำนาจของการพิพากษา หรือกรณีที่ประมุขของรัฐประกาศว่า ห้ามละหมาดวันศุกร์นอจากจากจะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐ คำสั่งเช่นนี้ไม่ถือเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยบทบัญญัติศาสนา แม้ว่านักกฎหมายอิสลามจะมีทัศนะขัดแย้งกันว่า การละหมาดวันศุกร์จะต้องได้รับอนุญาตจากประมุขของรัฐหรือไม่ก็ตาม จึงไม่ผูกพัน ประชาชนอาจทำละหมาดวันศุกร์ได้โดยที่ประมุขของรัฐไม่อนุญาต นอกจากในกรณีที่เป็นการทำทลายอำนาจรัฐหรือกระด้างกระเดื่องต่อกฎหมาย ประมุขจึงมีอำนาจห้ามได้ด้วยเหตุผลดังกล่าว และเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายอิสลาม แต่ไม่ใช่ด้วยเหตุผลว่าเป็นกรณีขัดแย้งที่คำสั่งของประมุขมีผลทำให้ความขัดแย้งสิ้นสุดดังความเห็นของนักกฎหมายอิสลามบางส่วน (Al-Qarafi, 2001b : 1180 - 1181)

ญาด อัลฮักก์ กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างพิตวาและคำพิพากษา ในหนังสือ “อัลฟิ กุฮ์ อัลอิสลามียะ มุรนะตุฮ์ วะตะเกวาวุฮ์” ว่าการพิตวา เป็นการชี้แจงบทบัญญัติศาสนาในกรณีที่เกิดขึ้นและมีการขอคำพิตวาจึงไม่ผูกพัน นอกจากในกรณีต่อไปนี้ (Jad al-Haqq , 1995 : 196)

1. การพิตวาผูกพันต่อผู้ขอคำพิตวานั้น
2. กรณีผู้ขอคำพิตวาได้เริ่มปฏิบัติตามคำพิตวาบางส่วนแล้ว
3. กรณีที่ผู้ขอคำพิตวามั่นใจว่าคำพิตวานั้นถูกต้อง
4. กรณีที่เรื่องที่ขอคำพิตวานั้นไม่มีพิตวาจากมุฟตี้อื่น ๆ อีก

อัลซัรกะซียฺ กล่าวไว้ในหนังสือ “อัลบะหฺร อัลมุฮิฏ” ให้ความหมายของมุฟตี้อย่างกว้าง หมายถึง นักกฎหมายอิสลามระดับมุญญะตะฮิด⁵ (Al-Zarkashi, 1992 : 305)

⁵ มุญญะตะฮิด หมายถึง ปราชญ์กฎหมายอิสลามที่มีความสามารถในการสังเคราะห์บทบัญญัติอิสลามจากแหล่งที่มาต่างๆ ได้

อัลอามิดีย์ กล่าวไว้ในหนังสืออัล “อิหฺกาม ฟิ อุศูล อัลอะหฺกาม” ในกรณีทัศนะเกี่ยวกับคุณสมบัติของมุฟตีว่า นักวิชาการอิสลามมีความเห็นพ้องกันเป็นเอกฉันท์ว่า มุฟตีต้องเป็นผู้มีความสามารถในการอิจญ์ติฮาด ⁶(Al-Amidi.2003 : 282)

อัลนะวาวีย์ กล่าวไว้ในบทนำของหนังสือ “อัลมััจญ์มู ” ในกรณีความสำคัญของฟัตวาว่า การฟัตวาให้คุณให้โทษ มีบทบาทสูง และมีคุณค่ามหาศาล เนื่องจากมุฟตีเป็นทายาทของนบี ทำหน้าที่ตามบทบัญญัติของอัลลอฮ์ (Al-Nawawi,1995 : 25)และกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการฟัตวาในยุคคนบีมุฮัมมัด ﷺ ว่าผู้ทำหน้าที่ฟัตวา ในยุคคนบีมุฮัมมัด ﷺ คือท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ท่านเป็นผู้ทำหน้าที่เผยแพร่ อธิบาย วินิจฉัยและบริหารบทบัญญัติทางศาสนาอิสลาม ในทุกๆ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ทั้งในเรื่องทางโลกหรือทางธรรม ท่านจะทำการวินิจฉัยโดยตัวเอง ในการฟัตวานั้นหากกรณีใดมีบทบัญญัติอยู่แล้ว ท่านก็ชี้ขาดตามนั้น หากยังไม่มีก็จะรอการประทานบทบัญญัติจากอัลลอฮ์ (Al-Nawawi,1995: 72)

อัลมัลลาหฺ วิจัยเรื่อง อัลฟัตวา นัซอะตุสา วะตะเกวารุตุสา อุศูลุสา วะตัจวบีกอตุสา พบว่า การฟัตวาแบบองค์คณะ เป็นรูปแบบการฟัตวาที่ได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน มีลักษณะเด่นที่เป็นการนำหลักการชูรอ (การประชุม) มาปฏิบัติจริงให้เห็นเป็นรูปธรรม การตรวจสอบความเห็นตามหลักวิชาการ ผลการวินิจฉัยที่ได้จึงมีความครอบคลุม สมบูรณ์มากกว่าการฟัตวาจากเหตุผลและมุมมองของการฟัตวาแบบคนเดียว และการฟัตวาแบบองค์คณะเป็นการระดมความคิดให้ใกล้เคียงกัน ลดช่องว่างทางความคิดและความขัดแย้ง (Al-Mallah , 2001 : 775 -784)

ข. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฟัตวาและมุฟตีในประเทศไทย

Haji Japar Bin Haji Mat Dain (1999 : 82-85) ทำการวิจัยเรื่อง Institusi Fatwa : Peranan Dan Sumbangan Jabatan Mufti Kerajaan Negeri brunei Darussalam ได้ศึกษารูปแบบของการฟัตวาในประเทศไทยประกอบเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยนี้ งานวิจัยนี้พบว่าพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พศ 2540 มาตรา 8 กำหนดให้จุฬาราชมนตรีทำหน้าที่ของมุฟตี มีหน้าที่ออกประกาศเกี่ยวกับข้อวินิจฉัยตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามแต่เพียงผู้เดียว โดยที่กฎหมายไม่ได้อำนาจฟัตวาแก่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด อิหม่าม คอเต็บ หรือบิหลั่น และกำหนดให้จุฬาราชมนตรีออก

⁶ อิจญ์ติฮาด หมายถึง การสังเคราะห์กฎหมายอิสลาม

ประกาศเกี่ยวกับข้อวินิจฉัยตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามจากการให้คำปรึกษาของคณะผู้ทรงคุณวุฒิที่จุฬาราชมนตรีแต่งตั้ง

ค. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจุฬาราชมนตรี

จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์ (2544 : 112 , 117,133) ทำวิจัยเรื่อง บทบาทและหน้าที่ขุนนางกรมท่าขวาในสมัยอยุธยาถึงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ.2153- 2435) โดยได้ศึกษาประวัติความเป็นมาของและอำนาจหน้าที่ของขุนนางกรมท่าขวาในฐานะจุฬาราชมนตรี ระหว่าง พ.ศ.2153 - 2435 ประกอบเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยนี้ งานวิจัยนี้พบว่า ในสมัยกรุงศรีอยุธยาโดยพระมหากษัตริย์ทรงตั้งหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่ในการติดต่อประสานงานกับชาวต่างชาติที่เข้ามาทำการค้าขายเรียกว่า กรมท่า ซึ่งมีด้วยกัน 3 กรม คือกรมท่ากลางทำการติดต่อกับชาวต่างชาติทั่วไป กรมท่าซ้ายติดต่อกับชาวจีน และกรมท่าขวาติดต่อกับชาวอาหรับ อินเดีย มลายู ชาว อิหร่าน เป็นต้น แต่ละกรมทำนอกจากการทำหน้าที่ติดต่อกับค้าขายกับชาวต่างชาติแล้วก็ยังมีการจัดตั้งศาลขึ้นมาเป็นการเฉพาะโดยศาลกรมท่ากลางทำหน้าที่พิจารณาคดีของชาวต่างชาติทั่วไปและคดีของคนไทย ศาลกรมท่าซ้ายจะพิจารณาคดีของชนชาติจีนและศาลกรมท่าขวาทำการพิจารณาคดีของชนชาติแขก หรือ คดีที่มีมุสลิมเป็นคดีความ โดยขุนนางกรมท่าขวาจะเป็นเจ้าพนักงานตัดสินคดีความที่มีแขกเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่แขกเป็นจำเลยหรือโจทก์ ไม่ว่าคู่ความนั้นจะเป็นชนชาติใด โดยการพิจารณาคดีตัดสินคดีของศาลกรมท่าซ้ายและกรมท่าขวาได้ใช้กฎหมายและประเพณีของชนชาตินั้น ๆ เป็นหลัก และกรมเจ้าท่าขวา ยังมีฐานะเป็นผู้นำของศาลอิสลามทำการพิจารณาคดีที่อยู่ในอำนาจ และเป็นหัวหน้าผู้ประกอบพิธีกรรม หรือมุลละฮ์ ในประชาคมมุสลิมเชื้อสายอินโด - อิหร่านด้วย

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าในอดีตนั้นพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจุฬาราชมนตรีตามพระราชอัธยาศัย โดยให้กรมท่าขวาดำรงจุฬาราชมนตรีโดยตำแหน่ง ทำหน้าที่เป็นผู้นำของศาลอิสลามทำการพิจารณาคดี โดยขุนนางกรมท่าขวาจะเป็นเจ้าพนักงานตัดสินคดีความที่มีมุสลิมเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นกรณีที่มุสลิมเป็นจำเลยหรือโจทก์ ไม่ว่าคู่ความนั้นจะเป็นชนชาติใด จุฬาราชมนตรีจึงเป็นทั้งนักเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายบ้านเมืองในฐานะกรมท่าขวา เป็นผู้พิพากษาในศาลอิสลาม เป็นผู้นำประชาคมมุสลิม และเป็นหัวหน้าผู้ประกอบพิธีกรรม หรือมุลละฮ์ ในประชาคมมุสลิมเชื้อสายอินโด - อิหร่านด้วยในกรุงศรีอยุธยาอีกด้วย

สุเทพ สันติวรานนท์ และคณะ (2541 : (2)) ทำวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนและข้าราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อข้อปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลามตามคำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรี กรณีศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนไม่แน่ใจในคำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรี 8 ประเด็น คือ การนำดอกไม้มอบแก่ครู การมอบรูปเทียนแก่ครู การใช้อัลกุรอานสาบานตัว การกล่าวสวัสดีและยกมือไหว้ครูไทยพุทธ การทำ

ความเคารพต่อพระบรมฉายาลักษณ์ทั้งในลักษณะการยืนตรงและก้มศีรษะเล็กน้อย การเข้าไปในมัสยิดของชาวไทยพุทธ และการกล่าวสละมแทนคำว่าสวัสดี

ข้าราชการไม่แน่ใจในคำวินิจฉัยของจุฬาราชมนตรี 5 ประเด็น คือ การใช้อัลกุรอานสาบานตัว การหยุดวันศุกร์และเสาร์ในสถานศึกษาและสถานที่ราชการ บทบาทของกลุ่มตะวะฮ์ การทำความเคารพต่อพระบรมฉายาลักษณ์ทั้งในลักษณะการยืนตรงและก้มศีรษะเล็กน้อย และการเข้าไปในมัสยิดของชาวไทยพุทธ

คำนวน วิบูลย์พันธุ์ (2544: (4)-(5)) ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของมุสลิมไทยกับการได้มาซึ่งผู้นำกิจการศาสนาอิสลาม : กรณีศึกษาการสรรหาจุฬาราชมนตรี ผลการวิจัยพบว่า

1. การสรรหาจุฬาราชมนตรีเริ่มมีขึ้นครั้งแรก ใน พ.ศ.2491 โดยประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทั่วประเทศเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสรรหาจุฬาราชมนตรีโดยตรง และกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และอิหม่ามประจำมัสยิด มีส่วนร่วมในการสรรหาโดยทางอ้อม เนื่องจากกระทรวงมหาดไทย กำหนดให้อิหม่ามประจำมัสยิดในจังหวัดเป็นผู้คัดเลือกกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และกระบวนการดังกล่าวได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงมาเป็นการกำหนดให้กรรมการอิสลามประจำจังหวัดทั่วประเทศเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสรรหาจุฬาราชมนตรีโดยตรง ซึ่งมีผลทำให้อิหม่ามประจำมัสยิดและสัปบุรุษประจำมัสยิดซึ่งเป็นมุสลิมส่วนใหญ่ของประเทศเป็นผู้มีส่วนร่วมในการสรรหาจุฬาราชมนตรีโดยทางอ้อม เนื่องจากพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 กำหนดให้สัปบุรุษประจำมัสยิดเป็นผู้คัดเลือกอิหม่ามประจำมัสยิด อิหม่ามประจำมัสยิดเป็นผู้คัดเลือกกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นผู้สรรหาจุฬาราชมนตรี

2. การสรรหาจุฬาราชมนตรีโดยกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทั่วประเทศ ใน พ.ศ.2540 ทำให้ได้จุฬาราชมนตรีที่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของมุสลิมทั่วประเทศ

3. ปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการสรรหาจุฬาราชมนตรี ครั้งแรกใน พ.ศ. 2491 ครั้งที่สองใน พ.ศ. 2524 และการสรรหาจุฬาราชมนตรีคนปัจจุบันใน พ.ศ. 2540 มีปัญหาที่เหมือนกันคือ ขณะที่ตำแหน่งจุฬาราชมนตรีว่างลง ไม่มีกฎหมายฉบับใดกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสรรหา ตลอดจนตัวบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการสรรหา ใน พ.ศ. 2491 กระทรวงมหาดไทยแก้ปัญหาโดยการเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาดังกล่าวต่อมาใน พ.ศ. 2524 กระทรวงมหาดไทยได้เชิญผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือผู้แทนกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ผู้แทนกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสรรหา และใน พ.ศ. 2540 กระทรวงมหาดไทยได้เชิญผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือผู้แทนกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ผู้แทนกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ และผู้แทนคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย มาประชุมปรึกษา กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสรรหา

ง. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้นำศาสนาในประเทศไทย

รุ่ง แก้วแดง (2511: 64) ทำวิจัยเรื่อง ทศนคติของโต๊ะครูต่อการปรับปรุงปอเนาะ เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม ผลการวิจัยพบว่า โต๊ะครูมีบทบาทอย่างสูงต่อชุมชน เป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนอย่างมาก หากชาวบ้านเดือดร้อนเรื่องการทำมาหากิน เรื่องศาสนา หรือเรื่องอื่นๆ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะไปปรึกษาหารือกับโต๊ะครูมากกว่าบุคคลอื่นๆ รองลงมาเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้าน โต๊ะอิหม่าม ตะโต๊ะยุติธรรม กรรมการอิสลามประจำมัสยิด และข้าราชการตามลำดับ

จากงานวิจัยนี้จะเห็นได้ว่า โต๊ะครูทำหน้าที่พิทักษ์บทบัญญัติทางศาสนาในกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมุสลิม

อุดม หล้าเบญญะ (2544 : 95 – 103) วิจัยเรื่อง บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด เป็นองค์กรสูงสุดทางศาสนาอิสลามในจังหวัดหนึ่งๆ เป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริม การเผยแผ่ศาสนาอิสลามและการพัฒนาสังคมมุสลิมในเขตจังหวัดนั้นๆ และมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พุทธศักราช 2540 มาตรา 26(1)

ดังนั้น บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็น 2 ด้านคือ บทบาทเกี่ยวกับมัสยิดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดและบทบาทเกี่ยวกับกิจการทั่วไปตามหลักการอิสลาม

บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกี่ยวกับมัสยิดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ได้แก่

1. กำกับดูแลและตรวจตราการปฏิบัติงานของคณะกรรมการอิสลามประจำ มัสยิดในจังหวัดและจังหวัดอื่นตามที่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย มอบหมาย

2. ประนีประนอมหรือชี้ขาดคำร้องทุกข์ของสัปบุรุษประจำมัสยิด ซึ่งเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

3. กำกับดูแลการคัดเลือกกรรมการอิสลามประจำมัสยิดให้เป็นไป โดยเรียบร้อย

4. พิจารณาแต่งตั้งและถอดถอนกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

5. สอบสวนพิจารณาให้กรรมการอิสลามประจำมัสยิดพ้นจาก ตำแหน่งตามมาตรา

40 (4)

6. สั่งให้กรรมการอิสลามประจำมัสยิดพักหน้าที่ระหว่างถูกสอบสวน

7. พิจารณาเกี่ยวกับการจัดตั้ง การย้าย การรวม และการเลิก มัสยิด

8. แต่งตั้งผู้รักษาการแทนในตำแหน่ง อิหม่าม คอเต็บ และบิหลั่น เมื่อตำแหน่ง

ดังกล่าวว่างลง

ส่วนบทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกี่ยวกับกิจการทั่วไปตามหลักการอิสลาม ได้แก่

1. ให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นเกี่ยวกับศาสนาอิสลามต่อผู้ว่าราชการจังหวัด
2. ออกหนังสือรับรองการสมรสและการหย่าตามบัญญัติแห่ง ศาสนาอิสลาม
3. ประนีประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกตาม บัญญัติแห่งศาสนาอิสลามเมื่อได้รับการร้องขอ
4. ออกประกาศและให้คำรับรองเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลามในจังหวัด

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการพิทวานั้น ได้แก่ กรณีการให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นเกี่ยวกับศาสนาอิสลามต่อผู้ว่าราชการจังหวัด และการออกประกาศและให้คำรับรองเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลามในจังหวัด จากการศึกษาของอุดม หล้าเบญญะ พบว่าบทบาทด้านต่างๆ ดังกล่าวเป็นบทบาทในด้านการใช้บทบัญญัติทางศาสนาและการให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นด้านการแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับสังคมมุสลิมต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเท่านั้น โดยไม่มีส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการพิทวาโดยตรง เช่น การเสนอในกรณีปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดวันสำคัญทางศาสนา ปัญหาเกี่ยวกับเสรีภาพในการแต่งเครื่องแบบนักศึกษาตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ปัญหาอาชญากรรมในสังคมมุสลิม ปัญหาวัยรุ่นมุสลิม ปัญหาการศึกษามุสลิมที่อาศัยตามหอพักในเมือง ปัญหาสังคมท้องถิ่น ปัญหาการพัฒนาท้องถิ่น ปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปัญหาการดำเนินงานตามโครงการของภาครัฐที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของคนในพื้นที่ ปัญหาความขัดแย้งในสังคมมุสลิม(อุดม หล้าเบญญะ 2544 ,75-78) ส่วนการออกประกาศและให้คำรับรองเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลามในเรื่อง การประกาศวันสำคัญทางศาสนาอิสลาม การรับรองการนับถือศาสนาอิสลาม การรับรองเอกสารการสมรสและการหย่า การรับรองใบมรณะบัตร การรับรองบุตร การรับรองอาหาร หะลาลและการรับรองตามคำร้องทั่วไป ซึ่งการออกประกาศและให้คำรับรองเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลามดังกล่าวเป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยวิธีการดำเนินงานและควบคุมดูแลการบริหารงานของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด พุทธศักราช 2542 หมวด 4 การประกาศและให้คำรับรองของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด โดยระเบียบดังกล่าวมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการประกาศและให้คำรับรองของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดว่า ให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นผู้ตรวจสอบร่วมกับผู้แทนคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย เมื่ออนุมัติแล้วให้ส่งเอกสารหลักฐานแก่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยดำเนินการออกเครื่องหมายรับรองหะลาลต่อไป และในกรณีการรับรองกิจการหะลาลภายในจังหวัดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดจะมีการตรวจสอบวัตถุดิบและกรรมวิธีการผลิต เพื่อพิจารณาอนุมัติ

จากงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่า บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำกัดอยู่ในเรื่องการใช้บทบัญญัติทางศาสนา และบทบาทเกี่ยวกับมัสยิดและการให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นเกี่ยวกับศาสนาอิสลามต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเท่านั้น ซึ่งไม่รวมถึงการพิทวาทบัญญัติทางศาสนาในกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมุสลิม

สร้อย เพชรรักษ์ (2542 : 68- 77) วิจัยเรื่อง บทบาทผู้นำชุมชนมุสลิมในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาชุมชนสุเหร่าบ้านดอน พบว่า อิหม่ามมัสยิดดารุลมawahidีน ชุมชนสุเหร่าบ้านดอน มีบทบาทดังนี้

1. เป็นประธานกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย
2. บทบาทด้านการก่อสร้างมัสยิด
3. บทบาทในการก่อสร้างโรงเรียนสอนศาสนา
4. บทบาทในการร่วมมือ การช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างชุมชน
5. บทบาทในการตั้งกลุ่มเยาวชน
6. บทบาทในกรณีพิพาทที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของชุมชน

จากงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่า บทบาทผู้นำชุมชนมุสลิมในกรุงเทพมหานครจำกัดอยู่ในเรื่องการใช้บทบัญญัติทางศาสนาตามกฎหมาย บทบาทเกี่ยวกับมัสยิด โรงเรียนสอนศาสนาประจำมัสยิดและบทบาททางสังคมเท่านั้น ซึ่งไม่รวมถึงการพิทวาทบัญญัติทางศาสนาในกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมุสลิม

จ. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพิทวาของประเทศมุสลิม

Haji Mat Yahya (2004 :132 - 147) วิจัยเรื่อง Fatwa Dan Hubungannya Dengan Sunnah Satu Kajian Kes Di Semenanjung Malaysia พบว่า มุฟตีของรัฐต่างๆ ในประเทศมาเลเซีย อยู่ภายใต้โครงสร้างการบังคับบัญชาของสภาศาสนาอิสลามของรัฐ และจะมีความแตกต่างกันในรายละเอียดบางประการ เช่น รัฐกลันตัน สลังงอร์ ยะโฮร์ และตรังกานู มีตำแหน่งรองมุฟตี ระดับชั้นของมุฟตีของรัฐต่างๆ ไม่เท่าเทียมกัน กฎหมายของบางรัฐให้อำนาจพิทวาแก่คณะกรรมการพิทวาในนามองค์กรทำการพิทวา แม้ว่ามุฟตีขาดประชุมพิจารณา ก็ตาม จำนวนคณะกรรมการพิทวาของรัฐต่างๆ มีจำนวนระหว่าง 5 -17 คน และองค์ประชุมมีจำนวนระหว่าง 3 -10 คน คณะกรรมการพิทวาของรัฐต่างๆ ส่วนใหญ่ประกอบด้วยกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมายอิสลาม มีทั้งกรรมการที่มีปริญญาด้านนิติศาสตร์และตำแหน่งทางวิชาการและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่มีปริญญาด้านนิติศาสตร์ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานมุฟตีมีจำนวนระหว่าง 5 -13 คน

Mohd Akram Bin Dahaman (2005 : 63 - 66) วิจัยเรื่อง Metode fatwa Jawatankuasa Syariah Negeri Perlis Kajian Berasaskan Fatwa Fatwa Tahun 1990-2000 พบว่า รัฐเปอร์ลิส เริ่มมีมุฟตีใน ค.ศ. 1941 โดยมีชัยคัมมะหุด บิน มุฮัมมัดสะมัน ดำรงตำแหน่ง

มุฟตี โดยที่ขณะนั้นยังไม่มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรมารองรับ ต่อมาใน ค.ศ. 1948 รัฐเปอร์ลิส ได้บัญญัติรัฐธรรมนูญรัฐ ให้อำนาจกษัตริย์แต่งตั้งสภาศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอร์ลิส (Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Perlis – MAIPs) ต่อมาใน ค.ศ. 1964 ได้มีการบัญญัติกฎหมายการบริหารกิจการศาสนาอิสลามแห่งรัฐเปอร์ลิส บัญญัติให้มีคณะกรรมการกฎหมายอิสลามแห่งรัฐเปอร์ลิส (Jawatankuasa Syariah Negeri Perlis) มีอำนาจหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของสภาศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอร์ลิส ในด้านการพิทวา โดยบัญญัติให้การพิทวาของสภาศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอร์ลิสจะต้องผ่านการศึกษาวิเคราะห์ของคณะกรรมการกฎหมายอิสลามแห่งรัฐเปอร์ลิสมาก่อน

กฎหมายการบริหารกิจการศาสนาอิสลามแห่งรัฐเปอร์ลิสกำหนดว่าคณะกรรมการกฎหมายอิสลามแห่งรัฐเปอร์ลิส มีมุฟตีเป็นประธานกรรมการ และคณะกรรมการอื่น 6 คน โดยที่สมาชิกสภาศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอร์ลิสจะเป็นคณะกรรมการกฎหมายอิสลามไม่เกิน 3 คน

กระบวนการพิทวา

การขอคำพิทวาทำได้ 2 วิธีคือ การขอคำพิทวาต่อสำนักงานมุฟตีโดยตรงหรือผ่านสภาศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอร์ลิสก็ได้

เมื่อขอคำพิทวาต่อสำนักงานมุฟตี มุฟตีจะต้องขออนุญาตจากกษัตริย์แห่งรัฐเปอร์ลิสตามขั้นตอน เพื่อนำคำขอพิทวาเข้าที่ประชุมคณะกรรมการกฎหมายอิสลามเพื่อพิจารณาและทำคำพิทวา

หากเป็นการขอคำพิทวาผ่านสภาศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอร์ลิส สภานำคำขอพิทวาเข้าที่ประชุมสภาพิจารณาความจำเป็นของคำขอพิทวาดังกล่าว หากเห็นว่าจำเป็นก็จะส่งต่อไปยังคณะกรรมการกฎหมายอิสลามเพื่อศึกษาและทำคำพิทวา

ผลการศึกษาและคำพิทวาของคณะกรรมการกฎหมายอิสลามทั้งสองกรณีดังกล่าว จะถูกนำมายังสภาศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอร์ลิสอีกครั้งเพื่อพิจารณา

ก. ปฏิเสธคำพิทวาและให้ศึกษาเพิ่มเติม หรือ

ข. ยอมรับคำพิทวา และหากเห็นความจำเป็นอาจจะให้เผยแพร่ในเอกสารราชการก็ได้

การพิทวาของคณะกรรมการกฎหมายอิสลามแห่งรัฐเปอร์ลิส ไม่ยึดทัศนะทางกฎหมายอิสลามของมัชฮับใด ๆ เป็นการเฉพาะ แต่จะใช้ทัศนะทางกฎหมายอิสลามของมัชฮับใด ๆ ก็ได้ตามน้ำหนักแหล่งที่มาของกฎหมาย คณะกรรมการกฎหมายอิสลามแห่งรัฐเปอร์ลิสมีกระบวนการพยายามไปสู่การอ้างอิงอัลกุรอานและสุนนะฮ์ โดยกระบวนการนี้เน้นการอ้างอิง

แหล่งที่มาของกฎหมายที่ปรากฏอยู่ในตำรากฎหมายอิสลามมาเป็นแนวทางและวิเคราะห์โดยกระบวนการอ้างอิง การวิเคราะห์น้ำหนักและความถูกต้องของแหล่งที่มาของกฎหมายโดยไม่ยึดติดกับมัสฮับใดๆ ตามรัฐธรรมนูญรัฐเปอร์ลิส (Law of the Constitution of Perlis) ภาค 2 มาตรา 5 วรรค 1 ที่บัญญัติว่า “ ศาสนาประจำรัฐคือศาสนาอิสลามแนวอะฮ์ลิซุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ ที่มีการนับถือและปฏิบัติในรัฐ ” และกฎหมายการบริหารกิจการศาสนาอิสลาม 1964 ภาค 2 มาตรา 7(4) บัญญัติว่า “ การให้คำพิพากษาของสภาและการให้คำปรึกษาของคณะกรรมการกฎหมายอิสลามจะต้องตามอัลกุรอานและสุนนะฮ์ ”

จากกฎหมายดังกล่าวปรากฏชัดเจนว่ารัฐเปอร์ลิสไม่เน้นการตามทัศนะทางกฎหมายอิสลามของมัสฮับใดๆ เป็นการเฉพาะดังเช่นรัฐอื่นๆ (Mohd Akram Bin Dahaman , 2005 : 78)

ส่วนปัญหาในการพิพากษาของรัฐเปอร์ลิส ได้แก่

1. มีการพิพากษาโดยใช้วิธีการไม่ถูกต้องตามมาตรฐานหลักวิชาการ เช่น การพิพากษาคณะกาดเงินเดือนโดยใช้แหล่งที่มาทั่วไปไม่เฉพาะกรณี
2. ความผิดพลาดในการอ้างแหล่งที่มาของกฎหมายในการพิพากษาคณะกาดเงินเดือนให้ผู้นับถือศาสนาอิสลามรับมรดกจากเจ้ามรดกที่นับถือศาสนาอื่น โดยอ้างอิงหะดีษ แต่ปรากฏว่าความจริงแล้วไม่ใช่หะดีษเป็นเพียงทัศนะของดาบิฮีน
3. การพิพากษาโดยไม่ระบุแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลาม
4. การพิพากษาโดยระบุแหล่งที่มาที่ไม่ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้
5. เน้นการพิพากษาคณะกาดเงินเดือนในอดีตที่ปรากฏอยู่ในตำรากฎหมายอิสลามทั่วไปมากเกินไป ในอัตราส่วน 3 : 2
6. การพิพากษาโดยอ้างอิงหะดีษเฉพาะฮิฟ (Mohd Akram Bin Dahaman , 2005 : 162)

Ahmad Zaharuddin (2004:47) วิจัยเรื่อง Fatwa Jawatankuasa Perundangan Hukum Syarak Negeri Pahang Dari Tahun 1980 Hingga 1997 : Satu Analisis_ พบว่าสถาบันพิพากษามีขึ้นครั้งแรกในสมัยกษัตริย์บันดาฮารอ วันอาลี (ค.ศ. 1806 – 1857) โดยมีการแต่งตั้งวัน ะญีอับดุลซุโกร์ ดำรงตำแหน่งมุฟตี มีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่กษัตริย์และให้การอบรมวงศาคณาญาติของกษัตริย์ มุฟตีแห่งรัฐปะหังมีสถานภาพที่โดดเด่นมาก และสำนักงานมุฟตีก็ตั้งอยู่ในเขตพระราชฐานในเมืองเปอกลันมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน มิได้อยู่ในกรุงกัวตันเมืองหลวงของรัฐปะหัง (Ahmad Zaharuddin ,2004 : 7-10)การพิพากษาในรัฐปะหัง อยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะที่ประชุมกฎหมายอิสลาม (Jawatankuasa Perundangan Hukum Syarak -

JPHS) การพัฒนาคณะที่ประชุมกฎหมายอิสลาม ตั้งแต่ ค.ศ.1980- 1997 รวมทั้งสิ้น 39 เรื่อง เฉลี่ยปีละ 2.16 เรื่อง

การพัฒนาในรัฐปะหังใช้ทิศทางกฎหมายอิสลามของมัสฮับอัลชาฟีอีย์ เว้นแต่ ทิศนะดังกล่าวจะขัดแย้งกับผลประโยชน์ของส่วนรวม ดังปรากฏในกฎหมายการบริหารกฎหมาย อิสลามแห่งรัฐปะหัง(Enakment Pentadbiran Undang Undang Islam Pahang) ค.ศ.1991 มาตรา 41 (1)และ (2) ว่า

(1) ในการพัฒนาตามมาตรา 36 หรือการให้คำปรึกษาตามมาตรา 40 มุฟตีจะต้องใช้ทิศนะหลักของมัสฮับอัลชาฟีอีย์ในการพัฒนา ตามมาตรา 36 หรือการให้คำปรึกษาตามมาตรา 40 มุฟตีจะต้องพัฒนาตามทิศนะหลักของมัสฮับอัลชาฟีอีย์

(2) หากมุฟตีเห็นว่าการตามทิศนะหลักของมัสฮับอัลชาฟีอีย์ ขัดแย้งกับ ประโยชน์สาธารณะ มุฟตีมีอำนาจที่จะใช้ทิศนะหลักในมัสฮับหะนะฟี มาลิกียะห์หรือฮัมบะลี

(3) หากมุฟตีเห็นว่า ไม่มีทิศนะหลักของมัสฮับทั้งสี่สามารถทำได้โดยไม่นำไปสู่ การขัดแย้งกับประโยชน์สาธารณะ มุฟตีมีอำนาจที่จะทำการพัฒนาตามทิศนะของตนโดยไม่ยึดติด กับทิศนะหลักของมัสฮับทั้งสี่ (Ahmad Zaharuddin ,2004 : 45)

อย่างไรก็ตามจากการศึกษากระบวนการพัฒนา จากบันทึกการประชุมของคณะที่ ปรึกษากฎหมายอิสลามของรัฐปะหังพบว่า คณะที่ปรึกษากฎหมายอิสลามไม่ได้ตามตัวบทกฎหมาย ดังกล่าวอย่างเคร่งครัดมากนัก แต่ในการพัฒนามีการศึกษาทิศนะของนักกฎหมายอิสลาม โดยทั่วไปและพฤติกรรมแวดล้อม รวมอยู่ในเอกสารประกอบการพิจารณาในการประชุมเพื่อทำการ พัฒนาด้วย

ข้อสังเกตในการพัฒนาของรัฐปะหัง

1. โดยทั่วไปแล้วการพัฒนาใช้ทิศทางกฎหมายอิสลามของมัสฮับอัลชาฟีอีย์เป็น หลัก

2. การพัฒนามีจุดอ่อนด้านการประชาสัมพันธ์ ในกรณีที่พัฒนาที่สังคมจำเป็นต้อง ทราบ แม้จะมีการเผยแพร่ในสื่อของรัฐแล้ว แต่การเผยแพร่ยังคงมีข้อจำกัด

3. การพัฒนาในบางกรณีไม่มีการระบุแหล่งที่มา เช่น คำพิพากษาห้ามใช้ฮอร์โมน FSH – P จากสมองหมู เพื่อนำมาใช้เป็นอาหารของสัตว์เลี้ยง โดยให้เหตุผลว่าเป็นการสัดดี อัจชะรออ์ และเป็นซุบฮะฮ์เท่านั้น และคำพิพากษาห้ามหนังสือ อัลเอารอด อัลมุฮัมมะดียะฮ์ ของกลุ่มอัลอัครอม โดยไม่ระบุแหล่งที่มาที่ใช้อ้างอิง คำพิพากษาห้ามเขียนอัลกุรอานเป็นภาษาละติน โดยให้เหตุผลว่าเพื่อ รักษาความบริสุทธิ์ ความสูงส่งและหลักการอ่านอัลกุรอาน

4. การตามทิศนะของมัสฮับอิสลามโดยไม่มีการวินิจฉัย แม้ว่าคณะกรรมการพัฒนา ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการใช้คำวินิจฉัยในการพัฒนา

5. การตามคำพิตวาขององค์กรพิตวาระดับชาติโดยไม่มีการวินิจฉัยแหล่งที่มาของพิตวาดังกล่าวแต่อย่างใด (Ahmad Zaharuddin , 2004 : 48 - 51)

Haji Japar Bin Haji Mat Dian (1999) วิจัยเรื่อง Institusi Fatwa : Peranan Dan Sumbangan Jabatan Mufti Kerajaan Negeri Brunei Darussalam พบว่า การพิตวาในประเทศบรูไนอยู่ในอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกฎหมาย ส่วนมุฟตีไม่มีอำนาจพิตวาโดยตรง แต่เป็นผู้บริหารสถาบันพิตวา เป็นสมาชิกสภาศาสนาอิสลามโดยตำแหน่ง และเป็นกรรมการกฎหมายของสภาศาสนาอิสลามโดยตำแหน่งร่วมกับคณะกรรมการอื่นๆ

ในการพิตวา เมื่อคำขอพิตวาได้ดำเนินการตามกระบวนการที่กฎหมายบัญญัติแล้ว คณะกรรมการกฎหมายจะเป็นผู้ร่างคำพิตวา หากร่างคำพิตวาได้รับความเห็นชอบโดยเอกฉันท์จากคณะกรรมการกฎหมาย หรือบุคคลอื่นที่เข้าประชุมและมีสิทธิออกเสียง ประธานคณะกรรมการกฎหมายจะต้องทำคำพิตวาตามร่างดังกล่าวในนามคณะกรรมการกฎหมาย หากไม่ได้รับความเห็นชอบอย่างเป็นเอกฉันท์ให้ส่งคำขอพิตวาดังกล่าวไปยังสภาศาสนาอิสลาม และให้คำพิตวาตามเสียงส่วนใหญ่ของที่ประชุมสมาชิกสภา และสภาศาสนาอิสลามยังมีอำนาจทำการพิตวาและเผยแพร่คำพิตวาได้เสมอตามความประสงค์ (Haji Japar Bin Haji Mat Dian , 1999 : 268) กฎหมายยังบัญญัติให้ใช้ทศนะที่มีน้ำหนักอ่อน ดังปรากฏในภาค 77 มาตรา 43(1) ของกฎหมายสภาศาสนาอิสลามและศาลกอฎี และตามมาตรา 43(3) กำหนดให้มุฟตียังดำรงตำแหน่งประธานกรรมการตุลาการ ทำให้มุฟตีต้องทำหน้าที่ 2 สถานะ คือตำแหน่งทางตุลาการและทางการพิตวา (Haji Japar Bin Haji Mat Dian , 1999 : 272)

Faisal Bin Haji Muhammad Ali Nurdin (1997) วิจัยเรื่อง Sadd al-Dhara'i Pemakaiannya Dalam Fatwa Majelis Ulama Indonesia พบว่า ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งสภาปราชญ์อินโดนีเซีย (Majelis Ulama Indonesia - MUI) ใน ค.ศ.1975 สภาได้ทำหน้าที่พิตวา โดยที่สภาจะแต่งตั้งคณะกรรมการพิตวาและบทบัญญัติศาสนาทำหน้าที่ตามกฎหมายและวิธีการที่สภากำหนด คณะกรรมการพิตวาและบทบัญญัติศาสนา

คณะกรรมการพิตวาและบทบัญญัติศาสนาเป็นคณะกรรมการเฉพาะกิจ ในการพิตวาแต่ละกรณีจะมีคณะกรรมการที่แต่งตั้งจากนักวิชาการผู้ชำนาญการทางวิชาการอิสลาม และผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับกรณีที่จะทำการพิตวา ตั้งแต่เริ่มมีคณะกรรมการพิตวาและบทบัญญัติศาสนา จนกระทั่ง ค.ศ. 1997 คณะกรรมการพิตวาและบทบัญญัติศาสนา ได้ทำการพิตวา จำนวน 53 เรื่อง ทั้งในด้านความเชื่อความศรัทธา อิบาตะฮ์ ความเข้าใจอิสลาม สังคม และอื่นๆ พิตวาดังกล่าวรวบรวมอยู่ในหนังสือ Himpunan Keputusan Dan Fatwa Majelis Ulama Indonesia (ประมวลข้อชี้ขาดและพิตวาสภาปราชญ์อินโดนีเซีย) พิตวาดังกล่าวถือเป็นทศนะของสภาปราชญ์อินโดนีเซียต่อกรณีต่างๆ เหล่านั้น ด้วยเหตุดังกล่าวสภาปราชญ์อินโดนีเซียจึงมีความระมัดระวังอย่างยิ่งในการพิตวาต่อกรณีต่างๆ (Faisal , 1997 : 282 - 284)

บทที่ 2

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการฟัตวา

เนื่องด้วยสภาพของการฟัตวาที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญองค์ประกอบหนึ่งของสังคมมุสลิมทั่วไปและรัฐป็นนังเป็นการเฉพาะดังที่ได้กล่าวไว้ในปัญหาและความเป็นมาของการวิจัย การวิจัยเรื่องนี้จึงต้องศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการฟัตวา ในประเด็นนิยามศัพท์ของฟัตวาและมุฟตีย ประวัติความเป็นมาของการฟัตวาในยุคต่างๆ ในประวัติศาสตร์อิสลามและการฟัตวายุคปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความหมายของฟัตวาและมุฟตีย

ฟัตวา มีความหมายเดียวกับคำว่า อิฟตาอ์ ในความหมายเชิงภาษาศาสตร์ อิบน์ มัซซุนียามว่า ฟัตวาหมายถึง การให้คำอธิบายสิ่งที่ไม่ชัดเจนและการถามตอบทั่วไป (Ibn Manzur, n.d. : 3348) ส่วนความหมายเชิงวิชาการ ญาดุลฮัก นิยามว่า หมายถึงการชี้แจงบทบัญญัติของอัลลอฮ์จากแหล่งที่มาของบทบัญญัติทางศาสนาอิสลามโดยทั่วไป (Jad al-Haq, 1995:171)

ส่วนคำว่า มุฟตีย ในความหมายเชิงภาษาหมายถึง ผู้ให้คำฟัตวา แม้ว่าจะทำการฟัตวาเพียงครั้งเดียวก็ตาม (Ibn Manzur, nd : 3348) ศูนย์ภาษาอาหรับ (Majma' al-Lughah al-Arabiah) แห่งอียิปต์ ให้ความหมายว่า หมายถึง นักกฎหมายอิสลามที่รัฐแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ชี้แจงบทบัญญัติทางศาสนา (Majma' al-Lughah al-Arabiah , 2004 : 674) ส่วนความหมายเชิงวิชาการ อัลบุฮูตี นิยามว่า มุฟตียคือผู้ชี้แจงบทบัญญัติศาสนาโดยไม่มีสภาพบังคับ (Al-Buhuti , 1997 : 261)

จากนิยามของมุฟตียที่นักวิชาการอิสลามสาขาต่างๆ ให้อไว้ ดังนั้นจึงอาจให้คำนิยามของมุฟตียซึ่งครอบคลุมและจำกัดความแล้วตามนัยของนิยามทางกฎหมายอิสลามที่นักวิชาการอิสลามสาขาต่างๆ เห็นพ้องต้องกันคือ มุฟตีย หมายถึง มุญญัตะฮิดหรือผู้มีความรู้ความเข้าใจทัศนะของมุญญัตะฮิด

2.2 ประวัติและพัฒนาการของการฟัตวา

ประวัติความเป็นมาของการฟัตวา สามารถแบ่งออกเป็นยุคต่างๆ ได้ดังนี้

1. การฟัตวาในยุคก่อตั้งรากฐาน : ยุคศาสนทูต สาวก และสำนักตัวบทนิยมและสำนักกวีวิจารณ์ญานิยม
2. การฟัตวาในยุคการเกิดมัซฮับ(สำนักกฎหมายอิสลาม)
3. ยุคยึดถือสำนักกฎหมายอิสลามอย่างเข้มข้น(ตักลิด)
4. การฟัตวาในยุคปัจจุบัน

ประวัติความเป็นมาของการฟัตวา ในยุคต่างๆ เหล่านี้ เป็นการกล่าวถึงลักษณะสำคัญและวิวัฒนาการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 การฟัตวาในยุคก่อตั้งรากฐาน : ยุคศาสนทูต เสาะหาบะฮฺ และการเกิดสำนักตัวบทนิยมและสำนักกวีวิจารณ์ญานิยม

การฟัตวาในยุคก่อตั้งรากฐาน ประกอบด้วยการฟัตวาในยุคศาสนทูต เสาะหาบะฮฺ ตลอดไปจนกระทั่งยุคสำนักตัวบทนิยมและสำนักกวีวิจารณ์ญานิยม

ในยุคท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ การฟัตวาและการพิพากษาตามนัยเชิงนิติบัญญัติเป็นสิทธิของอัลลอฮ์แต่เพียงผู้เดียว เป็นเอกสิทธิของอัลลอฮ์ที่ผู้ใดจะละเมิดมิได้ อัลลอฮ์กล่าวความว่า

“ พวกเขาคำวินิจฉัยจากท่าน จงกล่าวเถิดอัลลอฮ์วินิจฉัยแก่พวกท่าน ”
(นิสอาฮ์ : อายะฮ์ที่ 176)

“ พวกเขาคำวินิจฉัยจากท่านในเรื่องสตรี จงกล่าวเถิดอัลลอฮ์จะวินิจฉัยแก่พวกท่านในเรื่องของพวกนาง ”
(อัลนิสาฮ์ : อายะฮ์ที่ 127)

โดยทั่วไปแล้ว ผู้ทำหน้าที่ฟัตวาในยุคนี้คือท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ โดยที่ท่านเป็นผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ อธิบาย วินิจฉัยและบริหารบทบัญญัติทางศาสนาอิสลาม ในทุกๆ เหตุการณ์ที่

เกิดขึ้นในสังคม ทั้งในเรื่องทางโลกหรือทางความเชื่อความศรัทธา ท่านจะทำการวินิจฉัยโดยตัวเอง ในการพัฒนานั้นหากกรณีใดมีบทบัญญัติอยู่แล้ว ท่านก็ชี้ขาดตามนั้น หากยังไม่มีก็จะรอการประทาน บทบัญญัติจากอัลลอฮ์ (Ibn Qaiyim, 1423a : 11 ; , Al-Nawawi, 1995: 72) แต่บางครั้งปรากฏว่านบีมุฮัมมัด ﷺ เองก็อนุญาตให้เศาะหาบะฮ์ทำหน้าที่พิตวาด้วยเช่นกัน เศาะหาบะฮ์ที่ทำการพิตวาในยุคของนบีมุฮัมมัด ﷺ มีหลายท่านด้วยกัน ตามที่ปรากฏในรายงานต่างๆ

โดยที่มุฮัมมัด บินสะหฺล บินอบีหะษะฮ์ รายงานว่า ในยุคท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ มีผู้ทำการพิตวา 3 คนจากมุฮาญิรีน คือ อุมีร์ อุษมาน และอลี และ 3 คนจากอันศอรฺ คือ อุบัย บิน กะบ์ มุอาซ บินญะบัล และซัยด์ บินซาบิต (Al-Zahbi, 1405b. : 451-452)

อย่างไรก็ตามสายรายงานอื่นๆ ยังมีการรายงานว่า นอกจากบุคคลเหล่านั้น ยังมีท่านอื่นๆ อีกที่ทำการพิตวาในยุคท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามที่พวกเขาไม่ได้อยู่พร้อมกับท่าน ดังในหะดิษที่อิบนุอุมร์ รายงานว่าท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวในวันสงครามอะหฺซาบ ว่า

ความว่า “ใครก็ตามอย่าละหมาดอัสร์จนกว่าจะถึงไปยังบনীกุรัยเซฮะฮ์ ” ต่อมาเมื่อเดินทางไปและได้เวลาละหมาดอัสร์ บางส่วนกล่าวว่า “เราจะไม่ละหมาดจนกว่าเราจะถึงไปยังพวกเขา ” แต่บางส่วนกล่าวว่า “เราต้องละหมาด เพราะท่านไม่มีเจตนาให้เราทำเช่นนั้น ” หลังจากนั้นพวกเขาก็เล่าเรื่องราวให้ท่านนบี ﷺ ทราบ ท่านก็ไม่ได้ตำหนิผู้ใดเลย

(Al-Bukhari, 1998 : 4119 ; Muslim, 1998 : 1770)

นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นแตกต่างกันในกรณีการพิตวาของเศาะหาบะฮ์ในยุคของนบีมุฮัมมัด ﷺ บางท่านเห็นว่าอนุญาต บางท่านเห็นว่าไม่อนุญาต บางท่านแยกเป็นกรณี แต่ทั้งหมดเห็นพ้องกันว่า พิตวาต่างๆเหล่านั้นที่สุดแล้วก็ขึ้นอยู่กับการยอมรับของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ กรณีใดที่ท่านยอมรับก็เป็นบทบัญญัติหนึ่งของศาสนา กรณีใดที่ท่านไม่ยอมรับก็ตกเป็นโมฆะไป ด้วยเหตุดังกล่าว จึงสามารถกล่าวได้ว่า พิตวาในยุคของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ต้องอ้างอิงท่านเป็นหลัก ส่วนการพิตวาของเศาะหาบะฮ์ หากท่านยอมรับก็ถือว่าใช้ได้ หากท่านไม่ยอมรับก็เป็นอันตกเป็นโมฆะ การพิตวาของเศาะหาบะฮ์ จะไม่นับว่าบทบัญญัติศาสนา นอกจากจะต้องได้รับการรับรองจากท่านก่อนเสมอ (Khallaf, 1996: 221-222)

แหล่งที่มาของพิตวาในยุคนบีมุฮัมมัด ﷺ มีเพียงประการเดียวคือวิวรรณ์ประเภทต่างๆ อันได้แก่อัลกุรอานและ สุนนะฮ์ซึ่งเป็นวิวรรณ์โดยนัยที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้เรียบเรียงคำจากวิวรรณ์ที่อัลลอฮ์ประทานลงมาตามสถานการณ์ต่างๆ ทั้งที่เป็นการอธิบายหลักการของอัลกุรอาน หรือเพิ่มเติมหลักการใหม่ตามหลักการทั่วไปในอัลกุรอาน (Khallaf, 1996: 223)

ในยุคของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เมื่อเกิดกรณีใดขึ้น ท่านจะมีคำอธิบายและข้อชี้แนะแก่เศาะหาบะฮ์ บทบัญญัติอิสลามมีความครบถ้วนสมบูรณ์ในยุคของท่าน คงเหลือแต่เพียงการอธิบาย การวินิจฉัยและการปรับใช้หลักกฎหมายกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ต่อมาเมื่อท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เสียชีวิต จึงมีอัลกุรอานและสุนนะฮ์เป็นมรดกทางวิชาการ บรรดาเศาะหาบะฮ์สามารถเข้าใจเจตนารมณ์และความหมายของหลักบทบัญญัติอิสลามได้เป็นอย่างดี ทำให้สามารถเผชิญกับปัญหาใหม่ๆที่เกิดขึ้นได้ในทุกสถานการณ์ บรรดาเศาะหาบะฮ์ทำการอิญติฮาดจากตัวบทอัลกุรอานและสุนนะฮ์ เนื่องจากอัลกุรอานและสุนนะฮ์ไม่ได้กล่าวถึงกรณีต่างๆโดยละเอียดทุกกรณี แต่ก็มีหลักที่เศาะหาบะฮ์สามารถนำไปปรับใช้กับกรณีต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้โดยการพิเคราะห์จากตัวบทและการอิญติฮาดตามวิธีการที่พวกเขาคุ้นเคยในยุคคนบีมุฮัมมัด ﷺ การพิเคราะห์ของเศาะหาบะฮ์จึงใช้ตัวบทอัลกุรอานและสุนนะฮ์เป็นอันดับแรก หากเป็นกรณีตัวบทอัลกุรอานและสุนนะฮ์ไม่ได้กล่าวรายละเอียดไว้ บรรดาเศาะหาบะฮ์จะพิเคราะห์โดยการวินิจฉัยโดยใช้เจตนารมณ์และหลักบทบัญญัติอิสลามทั่วไปอย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อแสวงหาบทบัญญัติอิสลามในกรณีดังกล่าว ในกรณีใดๆที่เกิดขึ้นที่ตัวบทอัลกุรอานและสุนนะฮ์ไม่ได้ระบุไว้เศาะหาบะฮ์เห็นพ้องกันว่าให้ใช้อิญติฮาดโดยใช้วิจารณ์ญาณ (อรรถาธิบาย) ประเภทต่างๆ เช่น มัตละฮะฮ์(การทำเพื่อสิ่งที่ยังประโยชน์) หรือเจตนารมณ์แห่งกฎหมายอิสลาม (Khallaf,1996: 231)

อย่างไรก็ตามในเรื่องการอิญติฮาดโดยใช้วิจารณ์ญาณประเภทต่างๆ เช่น การกียาส(การเทียบเคียง) มะศอลิหฺ มุรสะละฮ์ และอิสติหฺซาน (Madkur,1393 : 31) เศาะหาบะฮ์มีความแตกต่างกันในการนำมาใช้ เศาะหาบะฮ์บางส่วนใช้อย่างกว้างขวาง แต่อีกบางส่วนใช้ในขอบเขตที่จำกัดอย่างยิ่ง

อบูชะฮฺเราะฮ์ เห็นว่า การอิญติฮาดโดยใช้วิจารณ์ญาณจากความเข้าใจเจตนารมณ์และความหมายของหลักบทบัญญัติอิสลามของเศาะหาบะฮ์ ไม่ใช่เป็นการใช้วิจารณ์ญาณแต่เพียงอย่างเดียว หากทว่าเป็นองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นมาจากศาสตร์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ด้วยเหตุนี้ผู้ที่ใช้การวินิจฉัยโดยใช้วิจารณ์ญาณอย่างกว้างขวางจึงเป็นผู้ที่อยู่พร้อมกับท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นระยะเวลาอันยาวนาน เช่น อับบักกร อุมัร อุซมาน อลีฮ์ อับดุลลอฮ์ บินมัสอูด และท่านอื่นๆ (Abu Zahrah ,n.d.a: 249)

กรณีของอับบักกร มัยมูน บินมะหฺรอน กล่าวว่า เมื่อคู่ความเกิดการฟ้องร้องกัน อับบักกรจะพิจารณาว่ากรณีนั้นมีอยู่ในคัมภีร์ของอัลลอฮ์หรือไม่ หากมีก็พิพากษาไปตามนั้น หากไม่มีในคัมภีร์ของอัลลอฮ์ ก็จะพิพากษามาตามสุนนะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่ท่านทราบ หากไม่ทราบ ท่านจะสอบถามมุสลิมทั่วไปว่า มีเรื่องเช่นนี้เกิดขึ้น พวกท่านทราบหรือไม่ว่าท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เคยพิพากษาคดีเช่นนี้อย่างไร บางครั้งมีคนมากมายมาบอกท่าน และเล่าคำพิพากษาของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ แก่ท่าน ท่านก็กล่าวว่า ขอขอบคุณต่ออัลลอฮ์ ที่ทำให้มีพวกเราบางคนจำเรื่องราวจากนบีมุฮัมมัด ﷺ ของเรา หากไม่มีใครทราบอีก ท่านก็จะเรียกประชุมผู้นำและผู้ที่มีความรู้ความสามารถ หากพวกเขามีมติอย่างไร ท่านก็จะพิพากษาไปตามนั้น (Al-Darimi,2000a :163)

กรณีของอุมร์ บินค็อฎฏอบ วิธีการวินิจฉัยของอุมร์ก็ดำเนินไปตามวิธีการของอบูบักร์ หากพบว่าไม่มีในอัลกุรอานหรือสุนนะฮ์ ท่านก็จะถามว่า อบูบักร์เคยพิพากษาว่าอย่างไร หากอบูบักร์เคยพิพากษาท่านก็จะพิพากษตาม หากไม่มี ท่านก็จะเรียกประชุมผู้รู้ ผู้รู้มีมติอย่างไร ท่านก็จะพิพากษาไปตามนั้น (Ibn Qaiyim, 1423a : 62)

กรณีของอิบนุอั๊บบาส เมื่อท่านถูกถามเรื่องต่างๆ ท่านจะพิจารณาว่ามีในคัมภีร์ของอัลลอฮ์หรือไม่ หากมีก็ตอบตามนั้น หากไม่มีในคัมภีร์ของอัลลอฮ์ ก็จะตอบตามสุนนะฮ์ หากไม่มีก็จะตอบตามทัศนะของอบูบักร์และอุมร์ หากไม่มีก็จะวินิจฉัยด้วยตนเอง (Ibn Qaiyim, 1423a : 63)

กรณีของอิบนุมัศอูด อิบนุมัศอูดกล่าวว่า “ พวกท่านคนใดที่ได้รับตำแหน่งทางตุลาการ ก็จงพิพากษาตามคัมภีร์ของอัลลอฮ์ หากไม่มีในคัมภีร์ของอัลลอฮ์ ก็จงพิพากษาตามการพิพากษาของนบีมุฮัมมัด ﷺ หากไม่มีในคัมภีร์ของอัลลอฮ์ และคำพิพากษาของนบีมุฮัมมัด ﷺ ก็จงพิพากษตามคำพิพากษาของกัลญาณชน หากไม่มีในคัมภีร์ของอัลลอฮ์ คำพิพากษาของนบีมุฮัมมัด ﷺ และคำพิพากษาของกัลญาณชนก็จงวินิจฉัยด้วยตนเอง และอย่าได้กล่าวว่า ฉันกลัวที่จะแสดงทัศนะของตนเอง เพราะสิ่งที่หะลาลย่อมชัดเจน และสิ่งที่หะรอมก็ชัดเจน สิ่งที่คลุมเครือก็อยู่ในระหว่างนั้น ท่านจงละทิ้งสิ่งที่ท่านกลางแคลง และจงไปสู่สิ่งที่ท่านไม่กลางแคลง ” (Al-Baihaqi, 1992b : 20343)

กรณีของซัยด์ บินขาบิต ซัยด์ บินขาบิต กล่าวว่า “ จงพิพากษตามคัมภีร์ของอัลลอฮ์ หากไม่มีในคัมภีร์ของอัลลอฮ์ ก็จงพิพากษตามสุนนะฮ์ของท่านนบี ﷺ หากไม่มีในคัมภีร์ของอัลลอฮ์ และสุนนะฮ์ของท่านนบี ﷺ ก็จงเชิญผู้มีวิจารณ์ญาณ แล้วจงวินิจฉัยตามที่ท่านเห็นควรโดยไม่ต้องกังวลเลย ” (Al-Baihaqi, 1992b : 20345)

กรณีของมุอาซ บินญะบัล “ (เล่า)จากมุอาซว่า ขณะที่ท่านนบี ﷺ ส่งมุอาซ บินญะบัลไปยังเยเมน ท่านกล่าวว่า “ หากมีคดีให้ท่านตัดสิน ท่านจะใช้อะไรตัดสินชี้ขาด ” เขาตอบว่า “ฉันใช้คัมภีร์ของอัลลอฮ์” ท่านกล่าวว่า “หากท่านไม่พบในคัมภีร์ของอัลลอฮ์” เขากล่าวว่า “ฉันจะใช้สุนนะฮ์ของศาสนทูต” ท่านกล่าวว่า “ หากท่านไม่พบทั้งในสุนนะฮ์ของศาสนทูตและคัมภีร์ของอัลลอฮ์ ” เขาตอบว่า “ฉันจะวินิจฉัยตามความเห็นของฉันอย่างเต็มความสามารถโดยไม่บกพร่อง” ท่านศาสนทูต ﷺ จึงเอามือตบอกของเขาและกล่าวว่า “ ขอขอบคุณอัลลอฮ์ ที่ชี้แนะทูตของศาสนทูตในสิ่งที่ศาสนทูตพอใจ ” (Abu Daud n.d. : 3592 , Al-Tirmizi, n.d. : 1327) อัตติรมิซียฺ กล่าวว่า ในทัศนะของฉัน สายรายงานหะดีษนี้ขาดตอน (Al-Tirmizi, n.d. : 1327) อัลบานียฺ กล่าวว่า เป็นหะดีษมุ๊งกัร แต่ความหมายถูกต้อง (Al-Albani, 1992 : 283, 286)

เศาะหาบะฮ์ทั้งหมดเชื่อถือได้ แม้ว่าจะมีความรู้ความสามารถแตกต่างกันก็ตาม บางท่านสามารถอิญญ์ฮาดและฟัตวาบทบัญญัติทางศาสนาได้ แต่บางท่านเป็นผู้ตาม(มุกลลิต) และเป็นผู้ขอคำฟัตวาจากท่านอื่นๆ เศาะหาบะฮ์ที่ฟัตวาบทบัญญัติทางศาสนามีลักษณะที่หลากหลาย บ้างทำการฟัตวาอย่างกว้างขวาง บ้างฟัตวาจำนวนปานกลาง และบ้างฟัตวาเป็นจำนวนน้อย

อิบนุกัยยิม กล่าวว่า มีการบันทึกว่า เศาะหาบะฮ์ที่ทำการฟัตวา มี 30 กว่าท่าน ทั้งชายและหญิง โดยเศาะหาบะฮ์ที่ทำการฟัตวาอย่างกว้างขวางเป็นจำนวนมาก มี 7 ท่าน ได้แก่ อุมัร อลี อับดุลลอฮ์ บินมัสอูด อาอิชะฮ์ ซัยด์ บินซาบิต อับดุลลอฮ์ บินอุมัร และอับดุลลอฮ์ บินอับบาส

เศาะหาบะฮ์ที่ทำการฟัตวาจำนวนปานกลาง มี 13 ท่าน ได้แก่ อุบัยกัร อุมม์สะลามะฮ์ อนัส บินมาลิก อุบะฮ์ อัสคูรีย์ อุบะฮ์เราะฮ์ อุษมาน บินอัฟฟาน อับดุลลอฮ์ บินอัมร์ บินอาศ อับดุลลอฮ์ บินซุบัยร อุบะฮ์ อัลอัซฮารีย์ สะอ์ด บินอบีวักกอศ สัลมาน อัลฟาริซีญญาบิร บินอับดุลลอฮ์ และมุอาซ บินญะบัล

ส่วนที่เหลือมีการบันทึกฟัตวาคนละหนึ่งหรือสองกรณี เช่น อุบัยดัลลาฮ์ อุบัยดะฮ์ บินญุรรอฮ์ ซะอ์ด บินซัยด์ ฮุซัยน บินอลี หะซัน บินอลี ฟาติมะฮ์ อัซซะฮ์รอฮ์ ฮัฟเศฮ์ บินติอุมัร นุอ์มาน บินบะซีร์ ศอฟิยะฮ์ อุษามะฮ์ บินซัยด์ และท่านอื่นๆ (Ibn Qaiyim, 1423a : 12-14)

แหล่งที่มาของฟัตวาในยุคเศาะหาบะฮ์ ได้แก่ อัลกุรอาน สุนนะฮ์ อิญญ์มาอ์ และการใช้วิจารณ์ญาณ

ในยุคของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ยังไม่มีการบันทึกรวบรวมอัลกุรอานทั้งหมดเป็นเล่มเดียวกัน เศาะหาบะฮ์ใช้วิธีการท่องจำ และบันทึกบางส่วนไว้บนหนังสือหรือกระดูก และอื่นๆ ต่อมาในยุคเคาะลีฟะฮ์อุบัยกัร เศาะหาบะฮ์ที่ท่องจำอัลกุรอานเป็นจำนวนมากได้เสียชีวิตในการทำสงคราม อุมัร บินค็อฏฏอบจึงเสนอให้อุบัยกัรรวบรวมอัลกุรอานและบันทึกไว้ในเล่มเดียวกัน อุบัยกัรจึงสอบถามความเห็นจากเหล่าเศาะหาบะฮ์และทั้งหมดเห็นพ้องให้ทำ ท่านจึงให้ซัยด์ บินซาบิต รวบรวมจนแล้วเสร็จและเก็บไว้ที่อุบัยกัรจนกระทั่งเสียชีวิต ต่อมาอุมัรนำมาเก็บไว้ เมื่อเสียชีวิต ฮัฟเศฮ์บุตรสาวก็นำไปเก็บไว้ต่อไป ในยุคเคาะลีฟะฮ์อุษมาน บินอัฟฟาน ท่านได้คัดลอกอัลกุรอานจากต้นฉบับที่ฮัฟเศฮ์ และส่งฉบับคัดลอกไปยังหัวเมืองต่างๆ และมีคำสั่งให้เผาส่วนที่เขียนไว้ในที่อื่นๆ ทั้งหมด โดยที่เศาะหาบะฮ์ทั้งหมดเห็นพ้องกับคำสั่งดังกล่าว (Al-Bukhari, 1998 : 4986-4987) ด้วยการรวบรวมอัลกุรอานดังกล่าวทำให้มุสลิมในยุคนี้มีความสะดวกในการศึกษาบทบัญญัติอิสลาม รวมทั้งการพิพากษา และการฟัตวา

ส่วนสุนนะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นแหล่งที่มาหนึ่งของการฟัตวาในยุคนี้ โดยเศาะหาบะฮ์ใช้สุนนะฮ์เป็นแหล่งที่มาอันดับสองรองจากอัลกุรอาน โดยการเสาะหาบทบัญญัติทางศาสนาจากการจำ คำบอกเล่าเรื่องราวของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เพราะว่าในยุคเศาะหาบะฮ์ ยังไม่ได้มี

การบันทึกรวบรวมสุนนะฮ์ เนื่องจากกลัวว่าจะทำให้เกิดความสับสนระหว่างอัลกุรอานกับสุนนะฮ์ (Khallaf, 1996: 233) ในการใช้สุนนะฮ์เป็นแหล่งที่มาของฟัตวา เสาะหาบะฮ์ จะมีวิธีการตรวจสอบความถูกต้องของสุนนะฮ์อย่างเข้มงวด เมื่อปรากฏว่าสุนนะฮ์ใดถูกต้องก็จะยอมรับ และนำไปตัดสินชี้ขาด หรือฟัตวา

ในยุคนี้เกิดแหล่งที่มาใหม่ของบทบัญญัติอิสลามและการฟัตวา ซึ่งไม่มีในสมัยของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ นั่นคืออิจญ์มาอ์ วิธีการอิจญ์มาอ์ ปรากฏชัดในยุคของเคาะลีฟะฮ์อุมัยยะฮ์และอุมัยยะฮ์ เมื่อเกิดกรณีใดที่อัลกุรอานไม่ได้บัญญัติไว้โดยตรง เคาะลีฟะฮ์ก็จะเรียกประชุมเสาหาบะฮ์ที่เกี่ยวข้อง หากเสาหาบะฮ์มีมติอย่างไรก็จะฟัตวาและพิพากษาตามนั้น ซึ่งอิจญ์มาอ์ในยุคนี้เกิดขึ้นไม่ยาก เพราะเคาะลีฟะฮ์อุมัยยะฮ์ไม่อนุญาตให้เสาหาบะฮ์ออกไปตั้งภูมิลำเนาในหัวเมืองต่างๆ เสาหาบะฮ์สามารถออกไปได้ในตอนปลายสมัยเคาะลีฟะฮ์อุมัยยะฮ์เท่านั้น

ส่วนเราะอ์ ⁷ ซึ่งเป็นแหล่งที่มาสุดท้ายของการฟัตวาในยุคเสาหาบะฮ์ โดยการอิจญ์มาอ์ตามกฎเกณฑ์ที่กฎหมายอิสลามกำหนดไว้ ที่มีความหมายกว้างขวาง ทั้งการกียาส มะศอลิห์ มุรสะละฮ์ อิสติหฺซาน และแหล่งที่มาของบทบัญญัติอิสลามอันดับรองแหล่งอื่นๆ

ในยุคของการฟัตวา การฟัตวาของเสาหาบะฮ์ มีทั้งแบบฟัตวาคนเดียวและแบบการฟัตวาเป็นองค์คณะ โดยที่การฟัตวาคนเดียวมักจะเป็นเรื่องปลีกย่อยส่วนบุคคล ที่ต้องการทราบข้อชี้ขาดทางศาสนา การตอบคำถามก็ตอบโดยตรงต่อผู้ถาม ส่วนการฟัตวาแบบองค์คณะ มักจะเป็นเรื่องส่วนรวม หรือการกำหนดกฎเกณฑ์ทั่วไป (Abu Zahrah, n.d.a: 252)

ตัวอย่างการฟัตวาคนเดียวของเสาหาบะฮ์ เช่น กรณีชายคนหนึ่งถามอิบนุ มัสอูด ในกรณีที่หญิงที่สามีของนางตายก่อนระบுகามะฮัรและก่อนเสฟเมอญ์ อิบนุ มัสอูด ฟัตวาว่านางมีสิทธิได้รับมะฮัรมิซัล ⁸ ต้องอยู่อดตะฮ์และมิสิทธิรับมรดก แล้วมะอูกอล บินลีนาญก็ยื่นขึ้นแล้วกล่าวว่า ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เคยพิพากษาคดีของบร๊ะฮ์ บินดีวาซิก ญาติหญิงคนหนึ่งของเราเหมือนข้อชี้ขาดของท่าน ทำให้ อิบนุ มัสอูด ดีใจเป็นอย่างยิ่ง (Abu Daud, n.d. : 2114, 2116 ; Ibn Majah ,nd : 1891)

กรณีนี้อิบนุ มัสอูด ไม่ทราบมาก่อนว่าท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เคยพิพากษาไว้แล้ว แต่ท่านก็ฟัตวาโดยใช้วิจารณ์ญาณในความหมายและเจตนารมณ์ข้อวับททางศาสนา แล้ว

⁷ เราะอ์ หมายถึง การใช้การใช้เหตุผลและวิจารณ์ญาณแสวงหาความหมายและเจตนารมณ์ของวับททางศาสนา

⁸ มะฮัรมิซัล หมายถึง มะฮัรของญาติหญิงของนางที่มีสถานะเช่นเดียวกับนาง เช่น พี่สาว ป้า อา ทั้งในด้านสถานที่ เวลา ทรัพย์สิน ความงาม วัย สติปัญญา และศาสนา (Al-Zuhaili , 1985a : 267)

⁹ อดตะฮ์ หมายถึง ระยะเวลาหลังสิ้นสุดการสมรสที่ศาสนากำหนดให้หญิงต้องรอ เมื่อสิ้นสุดระยะเวลานั้นจึงจะสมรสใหม่ได้ (Al-Zuhaili , 1985a : 625)

ปรากฏว่าสอดคล้องกับคำพิพากษาของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งเป็นสิ่งยืนยันว่าวิธีการอิจญ์ติฮาดของท่านถูกต้อง ทำให้ท่านดีใจเป็นอันมาก

อัสย็ บินอบูฏอลิบ ทำการพิทวาว่า ผู้รับจ้างทำของซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบผู้จ้างเหมือนผู้รับฝากของต้องรับผิดชอบต่อผู้ฝากในกรณีละเมิด และกล่าวว่าไม่มีสิ่งใดเหมาะสมกับผู้คนยิ่งกว่านั้น (Al-Baihaqi, 1992a : 11664) ทั้งๆ ที่ตามบทบัญญัติเดิมของการรับฝากของนั้น ผู้รับฝากไม่ต้องรับผิดชอบ ดังหะดีษที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวว่า

“ ผู้รับฝากไม่มีหน้าที่ชดใช้ ”

(Al-Baihaqi, 1992a : 12700)

และกล่าวว่า

“ผู้ใดรับฝากสิ่งใดก็ไม่มีภาระชดใช้เหนือเขา”

(Al-Baihaqi, 1992a : 12700) อัลบานียฺ เห็นว่า เป็นหะดีษหะสัน (Al-Albani, 1991 : 403)

อัสย็ เห็นว่าหะดีษดังกล่าวเป็นกรณีรับฝากทรัพย์สินที่ไม่ละเมิดในการดูแลรักษาเท่านั้น ส่วนกรณีละเมิดไม่ว่าจะเป็นการรักษาทรัพย์สินโดยวิธีการที่ไม่สมควร หรือการทุจริต ผู้รับฝากทรัพย์สินต้องรับผิดชอบ (Al-Shatibi, n.d.:119)

ส่วนกรณีการพิทวาแบบองค์คณะในยุคเศาะหาบะฮ์นั้น มักจะเป็นเรื่องส่วนรวม หรือการกำหนดกฎเกณฑ์ทั่วไป เมื่อมีเรื่องส่วนรวมที่เป็นกรณีใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น เคาละฟีจะสุจะเรียกประชุมเศาะหาบะฮ์และห้ามติดต่อกรณีนั้นร่วมกัน

ตัวอย่างพิทวาแบบองค์คณะของเศาะหาบะฮ์ เช่น การพิทวากรณีโทษของการดื่มสุรา และการแบ่งปันทรัพย์สินมอโนมะฮ์ (ทรัพย์สินที่ยึดได้ในสงคราม)

การพิทวากรณีโทษของการดื่มสุรา การดื่มสุราเป็นความผิดที่มีบัญญัติในอัลกุรอานอย่างชัดเจน อัลลอฮ์กล่าวความว่า

“ผู้ศรัทธาทั้งหลาย แท้จริงสุราและการพนันและแท่นหินสำหรับเชือดสัตว์บูชายัญ และการเสี่ยงตัวนั้นเป็นสิ่งโสมนอนอันเกิดจากการกระทำของชัยฏอน ดังนั้นพวกท่านจงห่างไกลจากมันเสียเพื่อว่าพวกเจ้าจะได้รับความสำเร็จ ”

(อัลมาอิดะฮ์ 90)

ส่วนโทษสำหรับความผิดฐานดื่มสุรา มีหะดีษต่างๆ กล่าวถึงดังนี้

อนัส บินมาลิก เล่าว่า ชายที่ดื่มสุราถูกพามายังท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ท่านจึงตีด้วยทางอินทผาลัม 2 ทาง 40 ครั้ง
(Al-Bukhari,1998 : 6773, 6776 ; Muslim,1998 : 1706)

อบูฮุรัยเราะฮ์ เล่าว่า ชายที่ดื่มสุราถูกพามายังท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ท่านกล่าวว่า “จงตีเขา ” พวกเราบั้งตีด้วยมือ บั้งตีด้วยรองเท้าแตะ บั้งตีด้วยผ้า
(Al-Bukhari,1998 : 6777)

อัสสาอิบ บินยะซีด เล่าว่า เราจับตัวผู้ดื่มสุรา ในยุคนบีมุฮัมมัด ﷺ ในยุคการปกครองของอบูบักร์ และช่วงหนึ่งในยุคการปกครองของอุมร์ แล้วเราก็ทำการตีด้วยมือและรองเท้าแตะ ต่อมาอีกช่วงหนึ่งในยุคการปกครองของอุมร์ ท่านให้โบย 40 ครั้ง แล้วผู้คนยังคงดื่มหนักอีก ท่านจึงให้โบย 80 ครั้ง (Al-Bukhari,1998 : 6779)

หะดีษดังกล่าวบ่งบอกว่า โทษของการดื่มสุราไม่ได้ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนในยุคของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ต่อมาเคาะหะบะฮ์ มีมติเห็นพ้องกันว่าให้ลงโทษด้วยการโบย 80 ครั้ง ดังรายงานเหล่านี้

อัลบัยฮะกี๊ รายงานว่า

“ เมื่ออุมร์ขึ้นดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์ คอลิด บิน อัลวะลีด แจ้งข่าวมายังอุมร์ว่า ผู้คนยังคงดื่มสุราและไม่ไยดีต่อโทษเพียงเล็กน้อย ซึ่งขณะนั้นมีชาวมุฮะญิรีนและอันศอรอยู่จำนวนหนึ่ง อุมร์จึงสอบถามความเห็น อลีย์กล่าวว่า ผู้ดื่มสุราย่อมมีนเมา ผู้มีนเมาย่อมใส่ร้ายผู้อื่น ฉันเห็นว่าควรลงโทษเช่นเดียวกับโทษใส่ร้ายผู้อื่นผิดประเวณี อลีย์จึงפתว่าให้โบย 80 ครั้ง อุมร์จึงใช้ให้โบยตามนั้น ยกเว้นกรณีผู้ที่มีร่างกายอ่อนแอ ก็ให้โบย 40 ครั้ง ต่อมาในสมัยของอูษมาน ท่านจึงโบย 80 ครั้งบ้าง 40 ครั้งบ้าง ”

(Al-Baihaqi,1992c: 17539)

เกาะตาตะฮ์ รายงานว่า ในสมัยท่านนบี ﷺ ท่านโบยผู้ดื่มเหล้าด้วยรองเท้าและทางอินทผาลัม 40 ครั้ง อบูบักร์ก็โบย 40 ครั้ง เมื่ออุมร์ขึ้นดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์ อุมร์เรียกประชุมเคาะหะบะฮ์ เพื่อสอบถามความเห็นเรื่องโทษ

การตีมีสุรา อับดุลเราะหฺมาน บินอาฟิ กล่าวว่า โทษหุตุต อย่างเบาคือ โบย 80 ครั้ง
อุมร์จึงใช้ให้โบายตามนั้น

(Al-Bukhari,1998 : 6773, 6776 ; Muslim,1998 : 1706)

ส่วนกรณีการแบ่งทรัพย์สินเมาะนีมะฮฺ¹⁰ เมื่อเคาะหะบะฮฺพิชิตอิรักและซีเรียได้
พวกเขามีความเห็นแตกต่างกันในการจัดการที่ดินในท้องที่เหล่านั้น

โดยอับดุลเราะหฺมาน บินอาฟิ อัมมาร์ บินยาซิบ บิลาลและท่านอื่นๆ มี
ความเห็นให้แบ่งทำส่วนตามบทบัญญัติของทรัพย์สินเมาะนีมะฮฺอื่นๆ และแบ่งให้แก่กัน

ในขณะที่อุมร์ อุษมาน อลียฺ มุอาซ บินญะบัล ฎอลหะฮฺ บินอับดุลลอฮฺ
อิบน์อุมร์และท่านอื่นๆอีก มีความเห็นว่าไม่ควรแบ่งเหมือนทรัพย์สินเมาะนีมะฮฺทั่วไป แต่ให้ทำเป็นทรัพย์สิน
วะกัฟ และให้เจ้าของเดิมครอบครอง และเก็บภาษีเคาะรอญญ์(ภาษีรายได้) เข้ากองคลังของรัฐ เพื่อ
นำไปใช้จ่ายในกิจการต่างๆ ของรัฐ เป็นค่าตอบแทนแก่พนักงานของรัฐ ช่วยเหลือหญิงหม้าย เด็ก
กำพร้า ผู้ที่อดอยาก และอื่นๆ

เพื่อยุติความขัดแย้ง อุมร์จึงได้ตั้งคณะบุคคลขึ้นมาคณะหนึ่ง อัน
ประกอบด้วยตัวแทนจากตระกูลอาส จำนวน 5 คน จากตระกูลก็อซรอญญ์ จำนวน 5 คน และกล่าว
ว่า วันนี้พวกท่านต้องยอมรับความจริง พวกท่านมีคัมภีร์ของอัลลอฮฺที่กล่าวความจริง ขอสาบาน
ต่ออัลลอฮฺ หากฉันกล่าวอะไรออกไป ฉันไม่มีวัตถุประสงค์ใดๆ นอกจากความจริง

อับดุลเราะหฺมาน บินอาฟิ และพวกจึงอ้างอิงอัลกุรอานและสุนนะฮฺในการ
พิทวารเรื่องทรัพย์สินเมาะนีมะฮฺ จากอัลกุรอานความว่า

“และพึงรู้เถิดว่า แท้จริงสิ่งใดที่พวกท่านได้มาจากการทำศึกนั้น
แน่นอนหนึ่งในห้าของมันเป็นของอัลลอฮฺ และเป็นของนบี และเป็นของญาติที่ใกล้ชิด
และบรรดาเด็กกำพร้า และบรรดาผู้ขัดสน และผู้เดินทาง หากพวกท่านศรัทธา
ต่ออัลลอฮฺและสิ่งที่เราได้ลงมาแก่บ่าวของเราในวันแห่งการจำแนก วันที่สองกลุ่ม
ปะทะกัน และอัลลอฮฺนั้นเป็นผู้ทรงเดชานุภาพเหนือทุกสิ่ง ”

(อัลอันฟาล : 41)

และอ้างอิงสุนนะฮฺ ในกรณีการแบ่งทรัพย์สินคัยบ์รฺ ขณะที่นบีมุฮัมมัด ﷺ พิชิต
คัยบ์รฺ ว่าท่านได้แบ่งทรัพย์สินเมาะนีมะฮฺ ออกเป็นห้าส่วน ท่านรับหนึ่งในห้าส่วนเพื่อนำไปใช้จ่ายแก่วงศ์
ญาติ เด็กกำพร้า คนยากจน ผู้เดินทางและประโยชน์ส่วนรวมต่างๆ และที่เหลือสี่ส่วนแบ่งให้กับนักรบ
ที่เข้าร่วมในสงครามพิชิตคัยบ์รฺนั้น

¹⁰ ทรัพย์สินเมาะนีมะฮฺ หมายถึง ทรัพย์สินที่ยึดได้จากการทำสงคราม

ส่วนอุมัรและพวก อ้างอิงเจตนารมณ์ทั่วไปของบทบัญญัติศาสนาที่ต้องการส่งเสริมสิ่งที่มีประโยชน์และกำจัดสิ่งที่มีโทษ โดยมองถึงผลเสียของการแบ่งปันที่ดินในอิรักและซีเรีย อุมัรแย้งว่า หากแผ่นดินซีเรียและบริเวณรอบๆ แผ่นดินอิรักและบริเวณรอบๆ ถูกแบ่ง แล้วจะเอาทรัพย์สินใดไปจ่ายให้กับทหาร ผู้ปกป้องรักษารัฐเหล่านั้น รวมทั้งมุสลิมอื่นๆ และกล่าวว่า หากไม่เป็นเพราะเป็นห่วงมุสลิมอื่นๆ แล้ว ไม่ว่าจะพิชิตดินแดนใด ท่านก็จะแบ่งให้กับบรรดาผู้พิชิตดินแดนนั้นทั้งหมด เหมือนที่ท่านนบีฮัมมัด ~~رضي الله عنه~~ เคยแบ่งดินแดนคัยบาร์

การวินิจฉัยของอุมัร ไม่ได้ขัดแย้งกับสุนนะฮ์ เนื่องจากกรณีเช่นนี้เป็นกรณีที่ผู้นำรัฐสามารถใช้ดุลพินิจวินิจฉัยได้ ตามบทบัญญัติศาสนาที่ต้องการส่งเสริมสิ่งที่มีประโยชน์ และกำจัดสิ่งที่มีโทษ เมื่อได้รับฟังเหตุผลของอุมัรแล้ว เสาะหาเบาะฮ์ทั้งจากมุฮาญีรีนและอันศอรก็เห็นพ้องด้วย และกล่าวว่า หากแม้ไม่มีการวางกองกำลังเพื่อปกป้องรักษาดินแดนเหล่านั้น ศัตรูอาจจะกลับมาแย่งคืนได้ (Madkur, 1393 : 530-531)

ต่อมาในยุคยุคตาบิอิน¹¹และตาบิอิตตาบิอิน¹² ลักษณะการพิตวาในยุคนี้มีลักษณะไม่แตกต่างจากยุคเศาะหาบะฮ์ ทั้งในเรื่องการอ้างอิงอัลกุรอาน สุนนะฮ์ การอิจญ์ติฮาด และการพิตวา นอกจากประเด็นปลีกย่อยที่เปลี่ยนไปตามสถานการณ์เท่านั้น เช่น ให้น้ำหนักพิตวาของเศาะหาบะฮ์บางท่านมากกว่าบางท่าน เป็นต้น การพิตวาในยุคนี้อ้างอิงอัลกุรอานและสุนนะฮ์ เหมือนยุคเศาะหาบะฮ์ ในการอ้างอิงสุนนะฮ์ก่อนเกิดสงครามภายในจะไม่เน้นผู้รายงานมากนัก แต่หลังจากเกิดเหตุการณ์นี้ขึ้น ทำให้ตาบิอินมีการเน้นที่ผู้รายงานมากขึ้น

ในยุคตาบิอินได้มีการเริ่มบันทึกรวบรวมหะดีษอย่างจริงจัง โดยคำสั่งของเคาะลีฟะฮ์อุมัร บินอัลดูลละฮ์ ซึ่งมีคำสั่งให้ผู้ปกครองนครมะดีนะฮ์ ทำการรวบรวมหะดีษทั้งหมด ในระยะแรกนี้มีการบันทึกทั้งหะดีษ ทศนะของเศาะหาบะฮ์ และพิตวาของตาบิอินเข้าด้วยกัน ผู้รวบรวมหะดีษในระยะแรกนี้มีมากมายในทุกหัวเมือง เช่น ที่นครมะดีนะฮ์ มีการบันทึกโดย มาลิก บินอะนัส ที่นครมักกะฮ์บันทึกโดย अबดุลมะลิก บิน अबดุลอะซีซ บินญะรียหฺ ที่กูฟะฮ์ บันทึกโดย ซุฟยาน อัษชะรียฺ ที่บัสเราะฮ์ บันทึกโดย ฮัมมาด บินอับโอะรุษะฮ์ ที่ซีเรียบันทึกโดยอัลอะชาอียฺ เป็นต้น

ส่วนอิจญ์มาอ์ที่ใช้เป็นแหล่งที่มาของการพิตวาในยุคนี้ ตาบิอินจะพิจารณาที่อิจญ์มาอ์ของเศาะหาบะฮ์เป็นหลัก กรณีใดมีอิจญ์มาอ์แล้วถือว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องปฏิบัติตามและขัดแย้งไม่ได้ (Khallaf, 1996 : 46-47)

ส่วนพิตวาของส่วนบุคคลของเศาะหาบะฮ์ ก็ยังได้รับการเลือกใช้เนื่องจากถือว่าเศาะหาบะฮ์ย่อมเข้าใจความหมายของตัวบททางศาสนาได้ดีกว่า เพราะพวกเขาได้อยู่ในเหตุการณ์

¹¹ ตาบิอิน หมายถึง มุสลิมผู้ร่วมสมัยกับเศาะหาบะฮ์

¹² ตาบิอิตตาบิอิน หมายถึง มุสลิมผู้ร่วมสมัยกับตาบิอิน

การบัญญัติบทบัญญัติต่างๆในศาสนา ด้วยการยอมรับในคุณค่าทางวิชาการของฟัตวาของเศาะหาบะฮ์ ทำให้มีการบันทึกฟัตวาเศาะหาบะฮ์ไปพร้อม ๆ กับการบันทึกรวบรวมสุนนะฮ์

หากไม่มีปรากฏฟัตวาเศาะหาบะฮ์ในกรณีนั้น ตาบีอื่นก็จะใช้วิจารณ์ญาณ โดยวิธีกียาส มะศอลิหฺ มุรสะละฮ์ หรืออื่น ๆ

ส่วนการฟัตวาของตาบีอิตตาบีอื่น ก็ใช้วิธีการของตาบีอื่น นอกจากประเด็นปลีกย่อยที่เปลี่ยนไปตามสถานการณ์เท่านั้น เช่น การให้น้ำหนักฟัตวาของตาบีอื่นบางท่านมากกว่าบางท่าน เป็นต้น

ในยุคตาบีอื่นและตาบีอิตตาบีอื่นนี้เองได้เกิดสำนักหะดีษนิยัม(อะฮฺลุลเราะยฺ)และสำนักวิจารณ์ญาณนิยัม (อะฮฺลุลหะดีษ) ซึ่งเป็นฐานคิดทางวิธีวิทยาการฟัตวา ที่มีผลสืบเนื่องต่อไปยังยุคหลังจากนั้นไปจนกระทั่งยุคปัจจุบัน

ทั้งนี้ นอกจากความขัดแย้งทางการเมืองที่ทำให้เกิดกลุ่มต่างๆขึ้นมามากมายในรัฐอิสลาม เช่น กลุ่มชีอะฮ์และเคาะวาริจญ์ ที่ทำให้การฟัตวาในยุคนี้มีความขัดแย้งกัน ในกลุ่มของมุสลิมส่วนใหญ่เองก็เกิดสำนักหะดีษและสำนักวิจารณ์ญาณนิยัมขึ้น ทำให้การฟัตวาที่มีความขัดแย้งเช่นกัน ด้วยการที่เศาะหาบะฮ์ได้ออกไปมีภูมิลำเนาอยู่ตามหัวเมืองต่างๆ ซึ่งต่างทำการฟัตวาและสอนศิษย์ตามสายรายงานหะดีษและฟัตวาของเศาะหาบะฮ์ที่ตนยอมรับมากกว่าผู้อื่น ผู้รายงานหะดีษแต่ละหัวเมืองมีมากมาย และเกิดการกุหะดีษขึ้นอย่างแพร่หลาย ปัจจัยต่างๆเหล่านี้ทำให้เกิดสำนักหะดีษและสำนักวิจารณ์ญาณนิยัมขึ้น โดยสำนักหะดีษเกิดขึ้นในนครมะดีนะฮ์ อันเป็นแหล่งที่มีการรายงานหะดีษอย่างแพร่หลาย ตามลักษณะท้องที่ที่เป็นภูมิลำเนาของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ส่วนสำนักวิจารณ์ญาณนิยมอยู่ที่เมืองกูฟะฮ์ ในอิรัก

ต้นเหตุของการเกิดสำนักทั้งสองมาจากความแตกต่างของแนวทางที่เศาะหาบะฮ์ยึดถือ เศาะหาบะฮ์บางส่วนเน้นการยึดถือตัวบทของศาสนาตรงๆ อีกบางส่วนเน้นการใช้วิจารณ์ญาณและเหตุผล ดังเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสงครามบิฏรียะฮ์ ที่อิบนุอุมร์ รายงานว่าท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวในวันสงครามอะหฺซาบ ว่า

“ใครก็ตามอย่าละหมาดอัคร์จนกว่าจะถึงไปยังบิฏรียะฮ์ ”

ต่อมาเมื่อเดินทางไปและได้เวลาละหมาดอัคร์ บางส่วนกล่าวว่า “เราจะไม่ละหมาดจนกว่าเราจะถึงไปยังพวกเขา ” แต่บางส่วนกล่าวว่า”เราต้องละหมาด เพราะท่านศาสนทูต ﷺ ไม่มีเจตนาให้เราทำเช่นนั้น ” หลังจากนั้นพวกเขาก็เล่าเรื่องราวให้ท่านทราบ ท่านก็ไม่ได้ตำหนิผู้ใดเลย

(Al-Bukhari,1998 : 4119; Muslim,1998 : 1770)

โดยกลุ่มที่ละหมาดเห็นว่า บทบัญญัติทางศาสนามีเหตุผลที่สามารถเข้าใจได้ ในกรณีนี้ท่านบิรฮัมมัด رضي الله عنه มีเจตนาให้รับแรงเดินทางเพื่อให้ถึงไปยังเผ่าบะนีกุรียะซะฮ์ก่อนค่าเท่านั้น แต่อีกกลุ่มเห็นว่าให้ยึดถือบทบัญญัติศาสนาตามตัวอักษร พวกเขาจึงละหมาดเมื่อล่วงเวลาไปแล้ว ซึ่ง ท่านบิรฮัมมัด رضي الله عنه ก็ไม่ได้ตำหนิทั้งสองแนวทางดังกล่าวแต่อย่างใด

ผู้วางรากฐานสำนักหะดีษในนครมะดีนะฮ์ ได้แก่ นักกฎหมายอิสลามทั้งเจ็ด คือ สะอิด บินมุซัยยิบ อุรวะฮ์ บินซุบัยรฺ อับดุลลอฮ์ บินอับดุลลอฮ์ บินอับดุลลอฮ์ บินอะตะบะฮ์ บินมัสอูด กอริญะฮ์ บินซัยด์ บินซาบิต สุลัยมาน บินยะซาร์ และอัลกอซิม บินมุหัมมัด บินอบีบักร์ อัศศิติก สำนักหะดีษไม่ได้จำเพาะอยู่ในนครมะดีนะฮ์เท่านั้น หากทั่วตามหัวเมืองต่าง ๆ ก็มีนักกฎหมายอิสลามมากมายที่นิยมสำนักนี้ เช่น อัลชะบีญีและซุฟยาน อัชเชารีย์ ใน กุฟะฮ์ เอาซาอียีในซีเรีย ยะซีด บินอบีหะบิบ ในอียิปต์ เป็นต้น

ส่วนสำนักวิจารณ์ญานนิม เดิมที่เกิดขึ้นในนครมะดีนะฮ์เช่นกัน เป็นสำนักที่ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของอุมร์ บินค็อฏฏอบ ที่เน้นการเชื่อมโยงระหว่างตัวบทกับเจตนารมณ์ของตัวบท หลักการและข้อปลีกย่อย และแนวคิดของอับดุลลอฮ์ บินมัสอูด ที่นิยมแนวคิดของอุมร์ เมื่ออับดุลลอฮ์ บินมัสอูดไปมีภูมิลำเนาอยู่ที่กุฟะฮ์ ท่านจึงได้สั่งสอน พัตวา พิพากษาและวางรากฐานวิธีการใช้วิจารณ์ญานนิมในกรณีที่ไม่ได้มีการบัญญัติไว้ในอัลกุรอานหรือสุนนะฮ์ นักกฎหมายอิสลามที่โดดเด่นของสำนักวิจารณ์ญานนิม ได้แก่ อิบรอฮีม อัลนะเคาะอียีแห่งอิรักที่รวบรวมความรู้ของอับดุลลอฮ์ บิน มัสอูด และการตัดสินคดีความของอลี บิน อับดุลลอฮ์ และเคาะฮาบะฮ์ท่านอื่น ๆ อีกจำนวนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในอิรัก (Abu Zahrah, n.d.a. : 28-35) สำนักวิจารณ์ญานนิมไม่ได้จำเพาะอยู่ในอิรักเท่านั้น หากทั่วตามเมืองอื่น ๆ ก็มีนักกฎหมายอิสลามมากมายที่นิยมสำนักนี้ เช่น เราะบิอะฮ์ อรรเราะฮ์ มุฟตีคนหนึ่งคนหนึ่งในนครมะดีนะฮ์ เป็นต้น แม้ว่าสำนักนี้จะเน้นการใช้วิจารณ์ญานนิม แต่ก็ไม่ได้ละเลยสุนนะฮ์ เพราะว่าในกุฟะฮ์มีเคาะฮาบะฮ์อพยพไปอาศัยอยู่ประมาณ 1,500 คน และในจำนวนนั้น มี 70 คนเป็นผู้เข้าร่วมสงครามบัตร์ (Al-Mallah, 2001 : 106 -107)

แนวทางการพิตวาของสำนักหะดีษนิยมนั้น การพิตวาของสำนักหะดีษตั้งอยู่บนพื้นฐานการยึดถือตัวบทอัลกุรอาน สุนนะฮ์และพิตวาของเคาะฮาบะฮ์ เมื่อมีกรณีใด ๆ เกิดขึ้น สำนักนี้จะพิจารณาคัมภีร์ของอัลลอฮ์และสุนนะฮ์เป็นเบื้องต้น หากกรณีดังกล่าวมีการบัญญัติไว้ก็จะพิตวาไปตามที่บัญญัติ หากหะดีษมีความขัดแย้งกัน ก็จะเปรียบเทียบความน่าเชื่อถือของผู้รายงาน หากไม่มีในสุนนะฮ์ ก็จะพิจารณาจากพิตวาของเคาะฮาบะฮ์ หากไม่มีบางท่านเลือกใช้ดุลพินิจ บางท่านก็งดการพิตวาและงดการให้ความเห็นเพิ่มเติม (Al-Mallah, 2001 : 106 -107)

ส่วนแนวทางการพิตวาของสำนักวิจารณ์ญานนิมนั้น การพิตวาของสำนักวิจารณ์ญานนิมตั้งอยู่บนพื้นฐานว่าบทบัญญัติศาสนามีเหตุผลรองรับ มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมสิ่งที่มีประโยชน์และกำจัดสิ่งที่มีโทษ บทบัญญัติปลีกย่อยต่างๆล้วนถูกบัญญัติขึ้นเนื่องจากเป้าหมายนั้น ใน การพิตวามุฟตีจึงต้องพิจารณาเหตุผลของบทบัญญัติต่างๆ แล้วพิตวาตามเหตุผลนั้นๆ สำนักนี้จึงไม่

หยุดแค่ความหมายตามตัวอักษรของตัวบท แต่จะพิจารณาที่เหตุผลของการบัญญัติบทบัญญัติดังกล่าว เพื่อทำทฤษฎีระหว่างบทบัญญัติหลักกับข้อปลีกย่อย ด้วยเหตุนี้เองสำนักนี้จึงมีความกล้าในการใช้ วิจารณ์และนำเสนอทัศนะในกรณีต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ตัวบททางศาสนาที่มีอยู่อย่างจำกัด สามารถครอบคลุมถึงกรณีใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ (Al-Mallah, 2001 : 106 -107)

2.2.2 การฟัตวาในยุคการเกิดมัจฮับ(สำนักกฎหมายอิสลาม)

มัจฮับทางกฎหมายอิสลามทั้งหมด เกิดขึ้นในยุคของปราชญ์ผู้นำมัจฮับอะฮ์ลุลบัยต์ เมื่อตาบีนได้พิจารณากรณีต่างๆ ที่เคาะหะบะฮ์มีความขัดแย้งกันแล้วได้สรุปเป็นกฎเกณฑ์ทางวิชาการ ขึ้น ต่อมาเมื่อถึงยุคผู้นำบรรดามัจฮับอะฮ์ลุลบัยต์ นักกฎหมายอิสลามและมุฟตีในยุคนี้ พบเหตุการณ์ใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย ทัศนะของเคาะหะบะฮ์และตาบีนต่อกรณีเหล่านี้ก็ขัดแย้งกัน ผู้นำบรรดามัจฮับอะฮ์ลุลบัยต์จึงศึกษาทัศนะต่างๆ ทั้งหมดที่มีอยู่ ทั้งกรณีที่มีความเห็นเป็นเอกฉันท์และกรณีที่ขัดแย้งกัน พยายามรวบรวมสุนนะฮ์ วางกฎเกณฑ์และหลักการทางวิชาการแล้วจัดหมวดหมู่ประเด็นปลีกย่อย ตามหลักการดังกล่าว ผู้นำบรรดามัจฮับอะฮ์ลุลบัยต์มีความรู้ความสามารถทางวิชาการที่สูงยิ่ง พวกเขามีความคิดสร้างสรรค์โดยอิสระ ไม่ตักลิด¹³ มัจฮับอะฮ์ลุลบัยต์ใด สามารถนำความรู้ที่ได้รับการสืบทอด มาจาก ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ นำมาวินิจฉัยและประยุกต์ใช้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมและตอบสนองความจำเป็นของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำการฟัตวาทั้งในกรณีทางแพ่ง พาณิชย กรรมทางอาญา และอื่นๆ

ยุคนี้ตรงกับยุคราชวงศ์อับบาซียะฮ์ ที่เคาะลีฟะฮ์ให้ความสำคัญต่อการศึกษา และวิชาการเป็นอย่างยิ่ง มีการส่งเสริมให้นักวิชาการอภิปรายทางวิชาการอย่างกว้างขวางในสำนักราชวังและมัสยิดต่างๆ ทั้งในเรื่องทางโลกและทางศาสนา เคาะลีฟะฮ์มีความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับ นักวิชาการ และมีความประสงค์ที่จะนำหลักการศาสนาอิสลามมาใช้ในการปกครองรัฐ เคาะลีฟะฮ์ มักจะขอคำฟัตวาในเรื่องต่างๆ จากนักวิชาการอยู่เสมอ ทำให้นักวิชาการต้องทำการศึกษาค้นคว้า วินิจฉัยและฟัตวาอยู่ตลอดเวลา เมืองแบกแดดที่เป็นศูนย์กลางของราชวงศ์อับบาซียะฮ์เต็มไปด้วย นักวิชาการและมุฟตี้อย่างมากมาย ปราชญ์กฎหมายอิสลามในยุคนี้ทำการฟัตวา ชี้แจงข้อชี้ขาดทางศาสนา ต่อกรณีที่เกิดขึ้นในหัวเมืองต่างๆ ที่มีจารีตประเพณีที่แตกต่างกัน

ผู้นำทางวิชาการอิสลามในยุคนี้ เป็นผู้นำคนสำคัญในวงวิชาการอิสลาม ที่ได้รับการยอมรับตลอดระยะเวลาอันยาวนานตั้งแต่ยุคนี้จนกระทั่งถึงยุคปัจจุบัน โลกมุสลิมปัจจุบัน ยังคงอ้างอิงทัศนะของนักวิชาการยุคนี้เป็นหลัก อาทิเช่น อิบูหะนีฟะฮ์ มาลิก ชาฟิอีฮ์ อะหมัด บินฮัมบัลและท่านอื่นๆ ในยุคนี้ปราชญ์กฎหมายอิสลามมีความเป็นอิสระทางวิชาการเป็นอย่างยิ่ง พวก

¹³ ตักลิด หมายถึง การตาม การยึดถือทัศนะของผู้อื่น

เขาสามารถใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาการในวินิจฉัยปัญหาทางวิชาการอย่างเต็มที่ แม้ว่าบางกรณีจะมีความขัดแย้งกันบ้างก็ตาม (Khudhri, 1995 : 127-146)

2.2.3 ยุคยึดถือสำนักกฎหมายอิสลามอย่างเข้มข้น(ตักลิด)

สำนักกฎหมายอิสลาม ที่นิยามศัพท์ในตำรากฎหมายอิสลาม เรียกว่า “มัซฮับ” หมายถึง วิธีวิทยาในการสังเคราะห์กฎหมายอิสลามจากแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลามของปราชญ์ผู้นำสำนักนั้นๆ (Al- Dusuqi, et al. , 1999 : 193) ความแตกต่างทางวิธีวิทยานี้จึงเป็นที่มาของความแตกต่างระหว่างสำนักกฎหมายอิสลามต่างๆ สารของกฎหมายอิสลามในสำนักกฎหมายอิสลามจึงแตกต่างกันไปตามหลักการซึ่งเป็นวิธีวิทยาในการสังเคราะห์ ทิศนะทางกฎหมายอิสลามของเศาะหาบะฮ์และตาบิอินจึงเป็นเพียงทิศทางวิชาการไม่มีสถานะเป็นสำนักกฎหมายอิสลามตามนิยามศัพท์ในศาสตร์กฎหมายอิสลาม ดังนั้นสำนักกฎหมายอิสลามตามความหมายนี้ จึงเกิดขึ้นสืบเนื่องจากความแตกต่างในลักษณะดังกล่าวของปราชญ์ผู้นำสำนักกฎหมายอิสลามเหล่านั้น และโดยที่ปราชญ์ผู้นำสำนักกฎหมายเหล่านั้นไม่มีเจตนาที่จะก่อตั้งสำนักกฎหมายของตนขึ้นมาเป็นการเฉพาะ

หลังสิ้นสุดยุคของบรรดามุญาซซิฮิด ราว ๆ กลางศตวรรษที่ 4 แห่งการฮิจญ์เราะฮ์¹⁴ อาณาจักรอิสลามเริ่มระส่ำระสาย การเมืองอ่อนแอ และเกิดความแตกแยกในหมู่มุสลิมอย่างรุนแรง มีการแยกรัฐออกเป็นรัฐอิสระไม่ขึ้นต่อกัน ทุกรัฐมีผู้นำของตนเองโดยเฉพาะ อีกทั้งเกิดสงครามครูเสด ในตอนต้นฮิจญ์เราะฮ์ศตวรรษที่ 5 (Ubadah, 1968 : 201) กฎหมายอิสลามได้รับผลกระทบจนทำให้วิวัฒนาการของกฎหมายอิสลามที่เกิดขึ้นในยุคบรรดามุญาซซิฮิดซ้นนำหยุดลง (Al-Hajj ,1992:431)กฎหมายอิสลามในยุคนี้จึงอ่อนแอลง อิทธิพลที่เคยมีในยุคก่อนได้ค่อย ๆ ลดน้อยถอยลง นักกฎหมายอิสลามทุ่มเทความพยายามเพียงเพื่อสนับสนุนแนวคิดของมัซฮับที่ตนเองสังกัดเท่านั้น (Ubadah, 1968 : 201) กลายเป็นเพียงผู้ตามที่ยึดติดอยู่กับมัซฮับที่มีอยู่ในยุคก่อน ทำการตอบโต้และหักล้างความเห็นของสำนักอื่น ซึ่งมักทำไปตามอารมณ์มากกว่าเหตุผลและหลักฐานทางวิชาการ การอิจญ์ติฮาดทั่วไปจึงหยุดลงมีเพียงการอิจญ์ติฮาดในขอบเขตของมัซฮับที่มีชื่อเสียงเหล่านั้น เพราะพวกเขาเชื่อว่าการอิจญ์ติฮาดได้สิ้นสุดลงแล้ว ไม่อนุญาตให้ผู้มาทีหลังกระทำได้อีก (Ubadah, 1968 : 201) นักกฎหมายอิสลามจึงแต่งตำราเฉพาะสำนักที่ตนเองสังกัด ความคลั่งไคล้ในมัซฮับถึงขีดสุด เมื่อมีคำพิพากษาห้ามเปลี่ยนมัซฮับที่สังกัด (Al-Haj, 1992 : 432) นักกฎหมายอิสลามมีความรู้ความสามารถ แต่ขาดความกล้าหาญในการฟันกระแสหลัก พวกเขาค้น

¹⁴ ฮิจญ์เราะฮ์ หมายถึง เหตุการณ์ที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ อพยพจากนครมักกะฮ์ในยังนครมะดีนะฮ์ ในปี ฮ.ศ. 13 ตรงกับปี ค.ศ. 634

มาทำการสรุปตำราสำคัญ ๆ ให้มีสำนวนสั้น ๆ และเรียบเรียงตำราอธิบายข้อสรุปนั้น ๆ อีกทอดหนึ่ง ซึ่งบางครั้งตำราอธิบายดังกล่าวต้องอาศัยตำราขยายความอีกครั้งหนึ่ง

สภาพเสื่อมทรามทางการเมืองการปกครองที่ประสบกับราชวงศ์อับบาซียะฮ์ ทำให้นักวิชาการและนักกฎหมายปิดตัวเอง โดยการยึดมั่นอยู่กับทัศนะของปราชญ์กฎหมายอิสลาม เจ้าของมัซฮับคนใดคนหนึ่ง ทำการส่งเสริมสนับสนุนแนวความคิด การตีความ การวินิจฉัย ตามติดเหมือนเงาตามตัวโดยไม่คลาดเคลื่อนแม้แต่เพียงก้าวเดียว จนกระทั่งบางคนถึงกับอุปโลกน์หะดีษปลอมขึ้นมาเพื่อสนับสนุนสำนักของตน ส่วนผู้ตามก็ยึดมั่นอยู่ในขอบเขตของมัซฮับที่สังกัด เสมือนหนึ่งเป็นบัพตัญญูทางศาสนาที่ไม่อนุญาตให้ละเลยได้

อีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กระบวนการยึดถือทัศนะของมัซฮับขยายตัวอย่างรวดเร็ว คือ การมีตำรากฎหมายอิสลามที่ตกทอดมาจากยุคก่อนที่ปราชญ์กฎหมายเจ้าของสำนักได้เรียบเรียงไว้ ตำราเหล่านั้นได้ประมวลถึงปัญหาส่วนใหญ่ของรัฐอิสลามไว้แล้ว ผู้มาทีหลังจึงเชื่อมั่นในตำราเหล่านั้น ทำการศึกษาค้นคว้า ตีความ ตัดสินคดีความ และวินิจฉัยตามเนื้อหาตำราเหล่านั้น โดยไม่สนใจศึกษาตำราของสำนักอื่น ๆ

นอกจากปัจจัยดังกล่าวแล้ว อีกปัจจัยหนึ่งที่น่าจะเป็นสาเหตุทำให้กฎหมายอิสลามหยุดการวิวัฒนาการ และทำให้พฤติกรรมการยึดถือทัศนะของมัซฮับแพร่หลาย คือ การจำกัดมิให้ผู้พิพากษา วินิจฉัยชี้ขาดคดีความที่เกิดขึ้นโดยอิสระเหมือนยุคก่อน ซึ่งผู้พิพากษาในยุคนั้นมีอิสระอย่างเต็มที่ในการวินิจฉัยจากแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลามโดยไม่ต้องคำนึงถึงมัซฮับใด ๆ แต่ต่อมาในยุคนี้ เสรีภาพในการเลือกหลักฐานที่มาของกฎหมาย และอำนาจของผู้พิพากษาถูกลิดรอน ถูกจำกัดให้ตัดสินคดีความตามมัซฮับที่รัฐยึดถือ ซึ่งกลายเป็น มัซฮับอย่างเป็นทางการโดยอัตโนมัติ การวินิจฉัยตีความของผู้พิพากษาจึงลดน้อยถอยลง และการคลั่งไคล้ในมัซฮับที่เป็นทางการยิ่งรุนแรงมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่า วิญญูณแห่งการยึดถือทัศนะของมัซฮับจะแพร่หลายอย่างยิ่ง แต่ก็ปรากฏนักกฎหมายอิสลามผู้มีชื่อเสียงหลายท่านด้วยกัน ที่ทำการสรุปกฎหมายอิสลาม โดยการวิเคราะห์จากแนวทางการวินิจฉัยของบรรดามุญเตฮิดยุคก่อน แล้วสรุปเป็นกฎเพื่อใช้กับคดีความที่เกิดขึ้นในยุคนี้ นักกฎหมายเหล่านี้รู้จักกันในนาม บรรดามุญเตฮิดในมัซฮับ (Al-Haj, 1992 : 435)

แนวทางพัฒนาของนักกฎหมายอิสลามในยุคแห่งการยึดถือมัซฮับนั้นแตกต่างจากแนวทางการพัฒนาในยุคก่อนหน้านั้น ในขณะที่นักกฎหมายอิสลามยุคก่อน เมื่อมีกรณีใด ๆ เกิดขึ้นจะพิจารณาจากคัมภีร์ของอัลลอฮ์และสุนนะฮ์เป็นเบื้องต้น หากกรณีดังกล่าวมีการบัญญัติไว้ก็จะพัฒนาไปตามที่บัญญัติ หากไม่มีก็จะเลือกใช้ดุลพินิจ แต่นักกฎหมายอิสลามยุคนี้จะพัฒนาการใช้ทัศนะในมัซฮับที่สังกัด ในกรณีที่ไม่มีในอัลกุรอานและสุนนะฮ์ แม้จะมีกระบวนการวิเคราะห์เหตุผลของบัพตัญญูในกฎหมายอิสลาม มีกระบวนการให้น้ำหนักของทัศนะที่แตกต่างกันในมัซฮับที่สังกัด แต่ในที่สุดแล้วก็จะพัฒนาตามทัศนะในมัซฮับที่สังกัดเท่านั้น ส่วนการวิเคราะห์เหตุผลของบัพตัญญูใน

กฎหมายอิสลาม ใช้วิธีการสังเคราะห์จากข้อวินิจฉัยที่อิหม่ามมัซฮับวินิจฉัยไว้ แล้วสรุปเป็นกฎเกณฑ์ที่สามารถนำไปปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นได้

การสังเคราะห์เหตุผลดังกล่าวนี้เป็นแนวทางของนักกฎหมายอิสลามมัซฮับหะนาฟีและมาลิกีย์ เช่น หนังสืออุศูลของอັดดีบูนีซีย์ของมัซฮับหะนาฟี และหนังสือของกอฎีย์อียาฎของมัซฮับมาลิกีย์ ส่วนนักกฎหมายอิสลามมัซฮับอัลชาฟีอีย์ ไม่ใช้วิธีการนี้เพราะอิหม่ามอัลชาฟีอีย์ได้เขียนหลักกฎหมายอิสลามในหนังสืออัรริสาละฮ์ไว้แล้ว (Al-Mallah, 2001: 326-327)

ส่วนการให้น้ำหนักของทัศนะที่แตกต่างกันในมัซฮับที่สังกัด มีการให้น้ำหนักตามสายรายงานและด้านเนื้อหา

การให้น้ำหนักตามสายรายงาน ในกรณีที่มีทัศนะแตกต่างกันระหว่างนักกฎหมายอิสลามในสำนักเดียวกัน นักกฎหมายอิสลามในยุคนี้จะให้น้ำหนักสายรายงานที่มีความสามารถในการจดจำ และแม่นยำในหลักการ วิธีการพิทวา การวินิจฉัยและสาระกฎหมายของมัซฮับนั้นๆ มากที่สุด

ในมัซฮับหะนาฟี มีการให้น้ำหนักการรายงานของมุหัมมัด บินหะสัน อัลชัยบานีย์ มากกว่าสายรายอื่น ๆ มัซฮับมาลิกีย์ มีการให้น้ำหนักการรายงานของอับดุลเราะหฺมาน บินกอสิม มัซฮับอัลชาฟีอีย์ มีการให้น้ำหนักการรายงานของอรรอบีฮ์ บินสุลัยมาน เป็นต้น

ส่วนการให้น้ำหนักด้านเนื้อหา เป็นการให้น้ำหนักทัศนะที่แตกต่างกันของสายรายงานหลักดังกล่าว จะพิจารณาว่าทัศนะใดสอดคล้องกับหลักการของสำนักมากกว่า ซึ่งการให้น้ำหนักกรณีนี้จะมีความขัดแย้งกันตามความรู้ความสามารถของผู้วินิจฉัย

อย่างไรก็ตามในระยะท้ายๆ ของยุคนี้ แนวคิดในการยึดถือทัศนะของมัซฮับพัฒนาไปสู่การห้ามวินิจฉัยให้น้ำหนักแตกต่างไปจากการให้น้ำหนักที่เคยมีมาก่อนแล้ว (Al-Khudhri ,1995:207)

สำนักกฎหมายอิสลามมีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายของโลกมุสลิมในยุคต่างๆ เป็นอย่างยิ่ง อับดุลลิบ (Abu Talib, 1993 : 250-257) ได้แบ่งอิทธิพลของสำนักกฎหมายอิสลามในระบบกฎหมายของโลกมุสลิมในยุคต่างๆ ออกเป็น 4 ระยะคือ

ระยะที่ 1 ระยะที่ทัศนะทางกฎหมายใดๆ ไม่มีผลผูกพันต่อรัฐและประชาชนทั่วไป

ระยะที่ 2 ระยะที่ทัศนะทางกฎหมายของสำนักกฎหมายอิสลามทั้งสี่มีผลผูกพันต่อรัฐและประชาชนทั่วไป

ระยะที่ 3 ระยะที่มีการบังคับใช้ทัศนะของสำนักกฎหมายอิสลามสำนักหนึ่งสำนักใดเท่านั้นที่มีผลผูกพันต่อรัฐและประชาชนทั่วไป

ระยะที่ 4 ระยะที่มีการเลือกใช้ทัศนะของสำนักกฎหมายอิสลามจากทุกสำนัก

ระยะที่ 1 ระยะที่ทัศนะทางกฎหมายใด ๆ ไม่มีผลผูกพันต่อรัฐและประชาชนทั่วไป

ระยะนี้เริ่มตั้งแต่ยุคต้นของอิสลามในสมัยเศาะหาบะฮ์ ตลอดจนยุคราชวงศ์อุมัยยะฮ์ และสิ้นสุดลงเมื่อมีการประกาศยุติการอิจญ์ติฮาดในศตวรรษที่ 4 แห่งการฮิจเราะฮ์

ยุคต้นของอิสลามในสมัยเศาะหาบะฮ์ ยังไม่ปรากฏสำนักกฎหมายอิสลาม นักวิชาการต่างใช้กฎหมายอิสลามจากแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลามโดยตรง ต่อมาตาบิอินได้รวบรวมฟัตวาต่างๆของเศาะหาบะฮ์เพื่อใช้ในกรณีที่ไม่มีปรากฏในอัลกุรอานและสุนนะฮ์ ลักษณะเช่นนี้ปรากฏอยู่ตลอดยุคของราชวงศ์อุมัยยะฮ์และช่วงหนึ่งของราชวงศ์อับบาสิยะฮ์

ระยะที่ 2 ระยะที่ทัศนะทางกฎหมายของสำนักกฎหมายอิสลามทั้งสี่เท่านั้น มีผลผูกพันต่อรัฐและประชาชนทั่วไป

ในระยะหลังจากสามศตวรรษภายหลังจากการกำเนิดสำนักกฎหมายอิสลาม นับเป็นช่วงที่สำนักกฎหมายอิสลามมีความรุ่งเรืองสูงสุด มีการจัดการประมวลทัศนะทางกฎหมายอิสลามของปราชญ์ผู้นำสำนักกฎหมายไว้อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งการให้เหตุผล การนำแหล่งที่มาอื่นๆของกฎหมายอิสลามมาสนับสนุน ศึกษาเปรียบเทียบกับทัศนะของสำนักอื่นๆ ซึ่งประเด็นขัดแย้งพร้อมกับเหตุผลที่ทำให้ทัศนะของสำนักของตนมีน้ำหนักมากกว่าทัศนะของสำนักอื่นๆ วิธีวิทยาในการสังเคราะห์กฎหมายอิสลามของปราชญ์ผู้นำสำนักกฎหมายอิสลามเหล่านั้น ได้รับการพิสูจน์โต้แย้ง ตรวจสอบจากนักกฎหมายในยุคนั้น รวมทั้งสถานการณ์ทางการเมืองการปกครอง และอื่นๆ จนกระทั่งเกิดการพิวาทห้ามการอิจญ์ติฮาดที่แตกต่างไปจากทัศนะที่มีอยู่แล้วในช่วงปลาย ศตวรรษที่สี่แห่งการฮิจเราะฮ์ ในที่สุด

ภายหลังจากที่มีการประกาศยุติการอิจญ์ติฮาดในศตวรรษที่ 4 แห่งการฮิจเราะฮ์ ในยุคนี้นักกฎหมายอิสลามทั้งสี่มีอิทธิพลอย่างสูง นักกฎหมายอิสลามต่างพากันยึดถือสำนักกฎหมายอิสลามทั้งสี่ โดยในยุคที่เคาะลีฟะฮ์แห่งราชวงศ์อับบาสิยะฮ์สมัยเคาะลีฟะฮ์ฮารูน อัลเราะชีดแต่งตั้งอบูยูซุฟ ศิษย์ของอูษะนีฟะฮ์เป็นผู้พิพากษาสูงสุด อบูยูซุฟมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการเสนอแต่งตั้งถอดถอนผู้พิพากษาในรัฐ ซึ่งอบูยูซุฟจะเสนอแต่งตั้งผู้ที่ยึดถือสำนักกฎหมายอูษะนีฟะฮ์ เป็นผู้พิพากษาในแคว้นต่างๆ ของรัฐ ผู้พิพากษาทั้งหมดในอาณาเขตของรัฐต่างหันมายึดถือสำนักกฎหมายอูษะนีฟะฮ์ ยกเว้นเขตแอนดาลุสเซีย อาณาเขตกลุ่มอาหรับตะวันตก ซึ่งใช้ทัศนะของสำนักกฎหมายมาลิก และซามซึ่งใช้ทัศนะของสำนักอัลเอาซาอีย์ จนกระทั่งถึงช่วงศตวรรษที่ 4 แห่งการฮิจเราะฮ์

อย่างไรก็ตามแม้ว่าสำนักกฎหมายอูษะนีฟะฮ์หรือสำนักกฎหมายอื่นๆ จะเป็นสำนักกฎหมายอิสลามอย่างเป็นทางการของราชวงศ์ต่างๆ ดังกล่าวแล้ว แต่รัฐอิสลามก็ไม่ได้อำนาจ

บังคับประชาชนทั่วไปให้ยึดถือสำนักกฎหมายของรัฐ รัฐยังคงให้เสรีภาพในการยึดถือสำนักกฎหมายต่าง ๆ เนื่องจากในยุคของราชวงศ์อับบาซียะฮ์นั้นแม้ว่าสำนักกฎหมายอูษะนีฟะฮ์จะเป็นสำนักกฎหมายอย่างเป็นทางการของรัฐนับตั้งแต่ได้มีการแต่งตั้งอูษะนีฟะฮ์เป็นหัวหน้าผู้พิพากษา แต่ในอียิปต์ส่วนใหญ่ยึดถือสำนักอัลชาฟีอีและอาหรับตะวันตกยึดถือสำนักมอลิก ยิ่งไปกว่านั้นในราชวงศ์อียิปต์และอูษะนีฟะฮ์ ยังมียอมรับให้สำนักกฎหมายอิสลามทั้งสี่เป็นสำนักกฎหมายอย่างเป็นทางการของรัฐ โดยมีการแต่งตั้งผู้พิพากษาจากสำนักกฎหมายทั้งสี่ โดยที่ประชาชนมีเสรีภาพในการเลือกฟ้องคดีกับผู้พิพากษาของสำนักกฎหมายใด ๆ ก็ได้ (Abu Talib,1993: 250-255)

ระยะที่ 3 ระยะที่มีการบังคับใช้ทัศนะของสำนักกฎหมายอิสลามสำนักหนึ่งสำนักใดเท่านั้นที่มีผลผูกพันต่อรัฐและประชาชนทั่วไป

ระยะนี้เริ่มต้นในอียิปต์ ในสมัยราชวงศ์ฟาติมียะฮ์ โดยในระยะแรกของราชวงศ์ฟาติมียะฮ์มีการบังคับใช้เฉพาะสำนักกฎหมายชีอะฮ์อัสมาอียะฮ์ในทางตุลาการ แต่ในระยะหลังก็ผ่อนคลายลงโดยยอมให้ใช้สำนักกฎหมายฮันนาลียะฮ์ สำนักกฎหมายมอลิก และอัลชาฟีอีในทางตุลาการได้เช่นกัน สมัยการปกครองของเคาะลาฟุดดีน อัลอัยยูบียะฮ์และราชวงศ์มัมลุก มีการใช้กฎหมายอิสลามสำนักอัลชาฟีอีระยะหนึ่ง แต่ในช่วงกลางศตวรรษที่ 5 แห่งการฮิจเราะฮ์ ยุคของอัลมูฮิซ บินบาดีส มีการบังคับใช้เฉพาะสำนักกฎหมายมอลิกเท่านั้น จนกระทั่งเมื่อราชวงศ์ฟาติมียะฮ์ล่มสลาย ราชวงศ์อัยยูบียะฮ์ขึ้นมามีอำนาจทางตุลาการของรัฐโดยทั่วไปก็เป็นของสำนักอัลชาฟีอี แม้ว่าจะมีการใช้สำนักกฎหมายอิสลามทั้งสี่ในบางช่วงก็ตาม ต่อมาในยุคของราชวงศ์มะมอลิก สำนักกฎหมายทั้งสี่ก็เป็นสำนักกฎหมายอย่างเป็นทางการของรัฐทั้งในทางตุลาการอีกครั้ง จนกระทั่งถึงยุคการปกครองของราชวงศ์อูษมานียะฮ์ ทัศนะของสำนักกฎหมายอูษะนีฟะฮ์เป็นสำนักกฎหมายหลักของราชวงศ์และอาณาเขตในเขตการปกครองของราชวงศ์อูษมานียะฮ์อีกครั้งหนึ่ง ราชวงศ์อูษมานียะฮ์ได้กลายเป็นรัฐอิสลามที่มีดินแดนกว้างใหญ่ไพศาล มีอาณาเขตครอบคลุมถึง 3 ทวีป ได้แก่ทวีปเอเชีย แอฟริกาและยุโรป ราชวงศ์อูษมานียะฮ์ได้ปกครองดินแดนอาณาจักรเซลจุก ดินแดนราชวงศ์มามาลิก อาณาจักรไบเซนไทน์ ราชวงศ์ซาฟาวิ ด้านตะวันออกก็มีอาณาเขตไปจรดกับอินเดีย อาหรับทั้งหมด อันได้แก่ ฮิญาซ ชาม อิรัก เยเมน แอฟริกาเหนือยกเว้นมะรอกกูซ อียิปต์และซูดาน โดยที่ดินแดนต่างๆ ในที่อยู่ปกครองของราชวงศ์อูษมานียะฮ์ ต่างใช้กฎหมายอิสลามสำนักอูษะนีฟะฮ์ ยกเว้นบางพื้นที่เช่น อาหรับตะวันตก อิหร่าน เยเมน และฮิญาซ (Abu Zahrah,n.d. : 15-18 ; Abu Talib,1993: 224-225, 254)

จากข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงอาจกล่าวได้ว่าสำนักกฎหมายอิสลามมีอิทธิพลอย่างสูงระบบกฎหมายของโลกมุสลิม โดยโลกมุสลิมส่วนใหญ่นับตั้งแต่ยุคราชวงศ์อับบาซียะฮ์สืบมา จนกระทั่งการล่มสลายของอาณาจักรอูษมานียะฮ์ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 รวมทั้งชาวมุสลิมส่วน

ใหญ่ต่างก็ยึดถือสำนักอูษะนีซะฮ์ อิทธิพลของสำนักกฎหมายอูษะนีซะฮ์ต่อระบบกฎหมายของ รัฐอิสลามที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ การจัดทำประมวลกฎหมายอิสลาม เรียกว่า “อัลฟะตาวาอัลฮินดี ยะฮ์” หรือ “อัลฟะตาวาอัลอาลัมกีริยะฮ์” ของกษัตริย์มุฮัมมัด โอริ่งแซบ แห่งราชวงศ์โมกุล ที่ จัดทำประมวลกฎหมายอิสลามอย่างเป็นทางการตามสำนักกฎหมายอูษะนีซะฮ์ โดยในปี ฮ.ศ.1069 / ค.ศ. 1658 ทั้งนี้เนื่องจากกษัตริย์มุฮัมมัด โอริ่งแซบมีดำริที่จัดระบบการสืบค้นกฎหมายอิสลาม เพื่อความสะดวกในการปกครอง การศาลและการพิพากษาในรัฐ จึงได้แต่งตั้งสำนักกฎหมายอิสลาม ขึ้นมาคณะหนึ่งจำนวนประมาณ 40 คน แบ่งความรับผิดชอบออกเป็น 4 คณะ ทั้งหมด ประกอบด้วยผู้พิพากษา มุฟตี และนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ และได้จัดทำตำรามาให้ตาม ต้องการ และให้คำตอบแทนอย่างพอเพียงเพื่อให้สามารถทุ่มเทเวลาให้กับงานอันสำคัญยิ่งนี้ คณะนี้ มีภาระหน้าที่รวบรวมกฎหมายอิสลามจากในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านนิติกรรมสัญญา การศาล การบริหารและอื่นๆ ที่กระจัดกระจายอยู่ในตำราต่างๆ มาตรวจสอบ เรียบเรียง และ รวบรวมไว้ในที่เดียวกัน พร้อมกับการระบุถึงแหล่งที่มาของแต่ละเรื่องอย่างชัดเจน และใช้เวลาในการ จัดทำ 8 ปีจึงสำเร็จ และมีราชโองการให้ใช้บังคับทั่วไปในราชอาณาจักร (Al-Zarqa, 1998 : 237)

อย่างไรก็ตามการบังคับใช้กฎหมายอิสลามตามทัศนะของสำนักกฎหมายใด ๆ เป็นการเฉพาะปรากฏเคื่องานมาก่อนแล้วในยุคราชวงศ์อับบาซียะฮ์ โดยที่อับนุ อัลมุฏ็อฟพะอ ได้ เสนอให้อบูญะฟัร อัลมันศูร บังคับใช้ทัศนะทางกฎหมายอิสลามที่รัฐเห็นชอบกับประชาชนทั่วไป ใน ปี ฮ.ศ. 148 อบูญะฟัรจึงได้เสนอแก่มาลิก บินอะนัส แต่มาลิกไม่เห็นด้วย เมื่อเคาะ ลีพะฮ์อบูญะฟัร เสียชีวิตไป เมื่อเคาะลีพะฮ์ฮารูน อรรเราะซิดเสนอให้มาลิกให้วางตำราอัลมุฏ็อฟพะอ ที่ท่านประพันธ์ไว้ที่อาศารกะบะฮ์ ณ นครมักกะฮ์ และบังคับผู้คนให้ยึดถือตามนั้น อย่างไรก็ตาม มาลิกก็ไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอนี้ (Abu Talib,1993: 250-255) จนในที่สุดได้กลายมาเป็นแนว ปฏิบัติของรัฐอิสลามในระยะนี้

ระยะที่ 4 ระยะที่มีการเลือกใช้ทัศนะของสำนักกฎหมายอิสลามจากทุก สำนัก

แม้ว่าสำนักกฎหมายอูษะนีซะฮ์จะเป็นสำนักกฎหมายอย่างเป็นทางการของ ราชวงศ์อูษมานียะฮ์ แต่บทบาทของสำนักกฎหมายอิสลามในระบบกฎหมายของรัฐอิสลาม ได้ เปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีการนำระบบกฎหมายอิสลามเปรียบเทียบเข้ามาในระบบกฎหมายของรัฐอิสลาม ใน ปี ค.ศ. 1876 ซึ่งเป็นปีที่ราชวงศ์อูษมานียะฮ์มีการประกาศใช้กฎหมาย “ มะญ์ลละฮ์ อัลอะห กามอัลอัตลียะฮ์ ” กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่บัญญัติขึ้นมาจากกฎหมาย อิสลามสำนักอูษะนีซะฮ์โดยยึดความสอดคล้องกับประโยชน์ส่วนรวมและความเหมาะสมกับยุคสมัย

เป็นสำคัญ จึงมีบางประเด็นแตกต่างไปจากตำราอ้างอิงหลักในสำนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปลายของราชวงศ์อุมายยะฮ์ ใน ปี ค.ศ.1917 ราชวงศ์อุมายยะฮ์ได้บัญญัติกฎหมายสิทธิครอบครัว ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติกรณีการสมรสและการสิ้นสุดการสมรสของมุสลิม คริสต์และยิวตามบทบัญญัติของแต่ละศาสนา บทบัญญัติของกฎหมายนี้ในส่วนของศาสนาอิสลามส่วนใหญ่ยังคงใช้ทัศนะของสำนักกฎหมายอูษะนีฟีฮ์ และเลือกใช้ทัศนะของสำนักอื่นๆ ในบางกรณี เช่น การใช้ทัศนะของสำนักมาลิกในกรณีให้สิทธิแก่ทั้งสองฝ่ายฟ้องหย่าเนื่องจากการทะเลาะวิวาท และการฟ้องหย่าเนื่องจากการสาบสูญ การใช้ทัศนะของสำนักฮัลลาลฟีฮ์ในกรณีการห้ามการสมรสของบุคคลวิกลจริต และการใช้ทัศนะของอิบนุซุรุมะฮ์และอับบักร์ อัลอะศ็อมม์ในกรณีห้ามการสมรสของผู้เยาว์ เป็นต้น (Abu Talib,1993: 250-257)

นับตั้งแต่นั้นมากระแสการยึดติดกับสำนักกฎหมายอิสลามสำนักใด ๆ เป็นการเฉพาะ จึงไม่ได้เป็นกระแสหลักของระบบกฎหมายของรัฐอิสลามโดยทั่วไปอีก แม้ว่าจะยังคงปรากฏอยู่อย่างเข้มแข็งในบางพื้นที่ก็ตาม แต่ก็ไม่ได้หมายถึงอิทธิพลของสำนักกฎหมายอิสลามจะหมดสิ้นไป เพียงแต่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ โดยมีการผสมผสานทัศนะของสำนักกฎหมายต่างๆ เข้าด้วยกัน

2.2.4 การพิตวาในยุคปัจจุบัน

เนื่องจากความจำเป็นของการพิตวา ทำให้ประเทศมุสลิมโดยทั่วไปจึงจัดตั้งสถาบันพิตวาทำหน้าที่เกี่ยวกับการพิตวาโดยตรง (Muhammad Seadon,1998 :161) มีการออกกฎหมายในกรณีนี้เป็นการเฉพาะ มีองค์กรเกี่ยวกับการพิตวา มีการจัดระบบพิตวาที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย มีการแต่งตั้งมุฟตีและสำนักงานพิตวา และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังรูปแบบของการพิตวาของประเทศมุสลิมที่มีมุฟตีตามกฎหมาย เช่น ประเทศอียิปต์ ซาอุดีอาระเบีย มาเลเซีย และบรูไน แม้กระทั่งประเทศที่มีมุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อยบางประเทศ ก็มีกฎหมายเกี่ยวกับการพิตวา เช่น ประเทศสิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และกัมพูชา เป็นต้น ที่ผู้วิจัยจะกล่าวถึงโดยสรุป

การพิตวาในประเทศอียิปต์

ในประเทศอียิปต์กฎหมายกำหนดให้การแต่งตั้งถอดถอนมุฟตี้อยู่ในอำนาจของประธานาธิบดีแห่งอียิปต์ด้วยวิธีการที่เป็นไปตามประเพณี (Jad al-Haqq , 1987 : 3653-3654 ; Al-Najjar,1995:153-154)

อำนาจหน้าที่ของมุฟตีของประเทศอียิปต์ปัจจุบัน อาจแบ่งเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1. ให้คำฟัตวาแก่หน่วยงานของรัฐและเอกชนภายในประเทศและต่างประเทศ

2. ให้คำฟัตวาแก่ศาลเพื่อใช้อ้างอิงในคดีที่มีระวางโทษประหารชีวิต

3. การกำหนดเดือนตามปฏิทินอิสลามและการดูดวงจันทร์เพื่อกำหนดวันสำคัญทางศาสนา

4. ฝึกงานด้านวิธีการฟัตวา การพิพากษาและด้านการบริหารจัดการ

คำฟัตวาของมุฟตีมี สถานภาพเป็นการชี้แจงบทบัญญัติทางศาสนาอิสลามเท่านั้น ไม่มีสภาพบังคับผูกพันศาลหรือผู้ใด สำนักงานฟัตวาแห่งอียิปต์ เป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงยุติธรรม

หน่วยงานสำนักงานฟัตวามี 2 กอง คือกองงานบริหารและกองงาน

เลขานุการ

ฝ่ายงานในกองงานบริหาร แบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือหน่วยงานฝ่ายจัดเตรียมและเผยแพร่ฟัตวา และหน่วยงานฝ่ายฟัตวา มีหน้าที่เตรียมคำฟัตวาและมีหน้าที่ทำการศึกษาข้อมูลทางวิชาการอื่นๆ

ส่วนกองงานเลขานุการ ทำหน้าที่เลขานุการและจัดพิมพ์ (Jad al-Haqq , 1987 : 3653-3661)

การฟัตวาในประเทศซาอุดีอาระเบีย

ในประเทศซาอุดีอาระเบีย การแต่งตั้งถอดถอนมุฟตีเป็นอำนาจของกษัตริย์แห่งซาอุดีอาระเบีย หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการฟัตวาในประเทศซาอุดีอาระเบีย ได้แก่ คณะกรรมการถาวรเพื่อการวิจัยและฟัตวา (Aba al-KhaiI, 2000 : 354-359)

สำนักงานฟัตวาแห่งซาอุดีอาระเบีย เรียกว่า สำนักงานสูงสุดเพื่อการวิจัยและการฟัตวา มีหน้าที่สำคัญๆ ได้แก่ ชี้แจงบทบัญญัติอิสลามในกรณีทั่วไป พร้อมการกำชับให้นำไปสู่การปฏิบัติ ระวังรักษาคุณธรรมจริยธรรมอิสลาม สร้างความเป็นเอกภาพ ภราดรภาพในสังคมมุสลิม จัดเตรียม และอำนวยความสะดวกทางวิชาการ การอนุรักษ์มรดกทางวิชาการอิสลาม และแต่งตั้งคณะกรรมการถาวรเพื่อการวิจัยและฟัตวา การฟัตวาและการพิพากษาในประเทศซาอุดีอาระเบียใช้ทัศนะของมัซฮับอะหมัด บนพื้นฐานของการอ้างอิงแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลาม และการให้ความสำคัญกับทัศนะของอิมามฮันนัยยะฮ์ และอิมามชัฟิอี ในกรณีที่มุฟตีเห็นว่าการในการใช้ทัศนะของมัซฮับอะหมัดขัดกับประโยชน์สาธารณะ มุฟตีอาจใช้ทัศนะของมัซฮับอื่นก็ได้ (Al-Hujailan, 2000 : 253 - 256)

การพิตวาในประเทศมาเลเซีย

การพิตวาในมาเลเซียมีสองระดับคือการพิตวาระดับชาติและการพิตวาระดับรัฐ สภากิจการศาสนาอิสลามแห่งมาเลเซียซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจของสภากษัตริย์ เป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการพิตวาในระดับชาติ ส่วนในระดับรัฐ กษัตริย์แห่งรัฐภายใต้คำแนะนำของสำนักงานศาสนาอิสลาม ทำหน้าที่แต่งตั้งบุคคลใดๆ ที่เหมาะสมเป็นมุฟตี

คณะกรรมการพิตวาระดับชาติประกอบไปด้วยมุฟตีในสหพันธมาเลเซียทุกคนและกรรมการอื่นที่สภากิจการศาสนาอิสลามแห่งมาเลเซียเป็นผู้แต่งตั้ง โดยมีสถาบัน JAKIM ทำหน้าที่เลขาธิการ ที่จะรับคำขอพิตวาจากหน่วยงานใดๆ ในประเทศ ทำหน้าที่พิตวาในกรณีที่มีลักษณะดังนี้

1. เป็นกรณีทางศาสนาที่ไม่มีลักษณะเฉพาะรัฐ แต่เกี่ยวข้องกับมวลมุสลิมในมาเลเซีย
2. เป็นกรณีทางศาสนาที่เกิดขึ้นในรัฐหนึ่ง ที่มีโอกาสเกิดขึ้นในรัฐอื่นได้
3. เป็นกรณีทางศาสนาที่มีลักษณะเฉพาะรัฐ แต่มีลักษณะดังเงื่อนไข ข้อ 1 และ 2

ส่วนในระดับรัฐ โดยทั่วไปแล้วมีลักษณะที่ใกล้เคียงกันทุกรัฐ มุฟตีของรัฐต่างๆ อยู่ภายใต้โครงสร้างการบังคับบัญชาของสำนักงานศาสนาอิสลามของรัฐ สามารถแบ่งได้ 3 รูปแบบคือ (Wan Muhammad ,2006 : 243- 245)

1. การพิตวาโดยสำนักงานศาสนาอิสลาม
2. การพิตวาโดยมุฟตี
3. การพิตวาโดยคณะกรรมการพิตวา

การพิตวาในรัฐต่างๆ ของประเทศมาเลเซียส่วนใหญ่ต้องอ้างอิงแหล่งที่มาหลักของบทบัญญัติอิสลามตามทัศนะหลักของนักกฎหมายอิสลามมัซฮับอัลชาฟีอี เว้นแต่มีเหตุผลบางประการที่ทำให้ต้องนำทัศนะของมัซฮับต่างๆ ของอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ มาใช้ เพื่อพิจารณาหาทัศนะที่มีน้ำหนักและยังประโยชน์ต่อสังคมมากที่สุดในการนำมาพิตวา ยกเว้นรัฐเปอร์ลิส ที่กฎหมายให้อิสระแก่มุฟตีในการพิตวา

รัฐต่างๆ ของมาเลเซียทุกรัฐมีกฎหมายบัญญัติความผิดฐานละเมิดต่อคำพิตวา เป็นความผิดเฉพาะชาวมุสลิมในประเทศที่จำหน่าย จ่ายแจก เผยแพร่ทัศนะใดๆ เกี่ยวกับคำสอนของศาสนาอิสลามในรูปแบบของการพิตวาที่ขัดแย้งกับคำพิตวาใดๆ ที่ได้ประกาศในหนังสือราชการ

การพิตวาในประเทศบรูไนดารุสซาลาม

ประเทศบรูไนดารุสซาลามมีการแต่งตั้งถอดถอนมุฟตี๋โดยสุลต่าน สุลต่านมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลใดๆที่เหมาะสมดำรงตำแหน่งมุฟตี๋แห่งประเทศบรูไนดารุสซาลาม และมีอำนาจยกเลิกการแต่งตั้งดังกล่าว ตามกฎหมาย ฉบับที่ 20 / 1955 ซึ่งในปัจจุบันเรียกว่ากฎหมายศาสนาอิสลามและศาลกอฎี ภาค 77 มาตรา 40(1)

มุฟตี๋แห่งรัฐเป็นสมาชิกสำนักงานศาสนาอิสลามโดยตำแหน่ง เป็นกรรมการกฎหมายของสำนักงานศาสนาอิสลามร่วมกับคณะกรรมการอื่นๆ (Nooh,2006: 73)

การพิทวาต้องอ้างอิงแหล่งที่มาหลักของบทบัญญัติอิสลามตามทัศนะหลักของนักกฎหมายอิสลามมัซฮับอัลชาฟีอี โดยมีเงื่อนไขว่าหากการตามทัศนะหลักดังกล่าว จะขัดแย้งกับประโยชน์ส่วนรวม เว้นแต่สุลต่านจะบัญชาเป็นอย่างอื่น จะต้องอธิบายเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ต่างๆ อย่างแจ่มชัด และคำชี้แจงอื่นๆตามสมควร

กฎหมายประเทศบรูไนบัญญัติให้คำพิทวาที่ประกาศเผยแพร่ในหนังสือราชการจะผูกพันมุสลิมที่ยึดถือมัซฮับอัลชาฟีอีทุกคนที่มีภูมิลำเนาในประเทศบรูไนดารุสซาลาม เว้นแต่มุสลิมที่ไม่ใช่เชื้อชาติมลายู และบัญญัติโทษในความผิดฐานทำการพิทวาหรือพยายามทำการพิทวาเกี่ยวกับคำสอนอิสลามตามบทบัญญัติศาสนาหรือจารีตของบรูไน โดยไม่มีอำนาจ และความผิดฐานกระทำการตำหนิ หรือเหยียดหยามพิทวาใดๆ ของมุฟตี๋ที่ออกอย่างถูกต้องตามเงื่อนไขในกฎหมายนี้ (Japar Bin Haji Mat Dian ,2006 : 95 – 108)

การพิทวาในประเทศสิงคโปร์

กฎหมายบัญญัติให้ประธานาธิบดีสาธารณรัฐสิงคโปร์เป็นผู้แต่งตั้งมุฟตี๋ และการแต่งตั้งจะต้องประกาศใน Gazette และในการแต่งตั้งมุฟตี๋ของสิงคโปร์ของประธานาธิบดีจะแต่งตั้งตามการประชุมของสำนักงานศาสนาอิสลามแห่งสิงคโปร์ มุฟตี๋และคณะกรรมการพิทวาของสิงคโปร์ได้รับการแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติการบริหารกฎหมายอิสลาม (Administration of Muslim Law Act) การพิทวาของสิงคโปร์เป็นการพิทวาในรูปแบบองค์คณะเรียกว่า คณะกรรมการกฎหมาย และจะต้องเป็นมติเอกฉันท์ของคณะกรรมการกฎหมายทั้งหมด หากกรณีใดที่ไม่สามารถมีมติเป็นเอกฉันท์ได้ ก็จะถูกส่งไปยังสภาสูงสุดของสำนักงานศาสนาอิสลามแห่งสิงคโปร์ สมาชิกสภาจะเลือกทัศนะใดๆ ที่ยังประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด อย่างไรก็ตามข้อชี้ขาดที่ได้นี้ไม่ถือว่าเป็นคำพิทวาแต่เป็นข้อแนะนำทั่วไป (Hooker, 1992 : 146)

คณะกรรมการกฎหมายของสิงคโปร์ประกอบด้วย

1. มุฟตี๋เป็นประธานคณะกรรมการ
2. สมาชิกสำนักงานศาสนาอิสลามแห่งสิงคโปร์ที่มีความเหมาะสมจำนวน 2 คนซึ่งปกติแล้วจะเป็นอุลาม่าทั้งสองคน

3. อุลาม่าอ์อื่นๆ ที่ไม่เป็นสมาชิกสำนักงานศาสนาอิสลามแห่งสิงคโปร์
จำนวน 2 คน (มาตรา 31(1))

คณะกรรมการเหล่านี้มีวาระการดำรงตำแหน่งตามวาระที่ประธานาธิบดี
สิงคโปร์เห็นสมควร

อำนาจหน้าที่ของมุฟตีสิงคโปร์ได้แก่

- เป็นประธานคณะกรรมการฟัตวา
- ให้คำแนะนำด้านศาสนาแก่สภาสูงสุดของสำนักงานศาสนาอิสลามแห่ง
สิงคโปร์ หรือคณะกรรมการอื่นๆ ของสำนักงานศาสนาอิสลามแห่งสิงคโปร์
- กระทำการพร้อมกับประธานาธิบดีและเลขาธิการ เพื่อการตัดสินใจใดๆ ใน
สถานการณ์ฉุกเฉิน

- ประกาศการเริ่มต้นเดือนเราะมาฎอน เชาวาลและอีดิลอัฎฮา
- จัดทำปฏิทินอิสลาม และกำหนดเวลาละหมาดในสิงคโปร์
- ประกาศปริมาณชะกาตฟิฏร
- ทำหน้าที่เกี่ยวกับคุฎบะฮ์วันศุกร์ และวันอีตทั้งสองของสำนักงานศาสนา
อิสลามแห่งสิงคโปร์
- ทดสอบและเห็นชอบการแต่งตั้งอิหม่ามและบิลาล ของมัสยิดในสิงคโปร์
- ให้คำแนะนำด้านศาสนาอิสลามในกรณีต่างๆที่เกิดขึ้น (Aris, 2006:118-
119)

ส่วนอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกฎหมายของสิงคโปร์ได้แก่

1. การฟัตวาและให้ความเห็นในปัญหาข้อกฎหมายอิสลามแก่ผู้ร้องขอตามที่
กฎหมายกำหนดไว้
2. ประชุมไม่น้อยกว่าเดือนละครั้ง หากมีความจำเป็นอาจจะประชุมมากกว่า
หนึ่งครั้งก็ได้ (Aris , 2006 : 120)

พระราชบัญญัติการบริหารกฎหมายอิสลามบัญญัติให้คณะกรรมการกฎหมาย
จะต้องฟัตวาตามมัซฮับอัลชาฟีอียฺ แต่ถ้าหากกรณีดังกล่าวเป็นทัศนคติที่ขัดกับผลประโยชน์ส่วนรวม
แล้ว คณะกรรมการฟัตวามีสิทธิที่จะตามทัศนคติในมัซฮับอื่นๆ ได้ แต่จะต้องแสดงรายละเอียดพร้อม
คำอธิบายที่จำเป็นทั้งหมด

กรณีที่คณะกรรมการกฎหมายได้รับคำร้องขอความเห็นของมัซฮับใด ๆ เป็น
การเฉพาะ ให้ฟัตวาตามความเห็นในมัซฮับนั้น ๆ (มาตรา 33(2))

สำนักงานมุฟตีเป็นเลขาธิการคณะกรรมการฟัตวา ประกอบด้วยหัวหน้า
และเจ้าหน้าที่สำนักงานสี่คน มีหน้าที่รับคำขอฟัตวา ช่วยเหลือมุฟตีในการศึกษากรณีที่มีการขอ

ฟัตวา เผยแพร่เอกสารคำสอนศาสนาทั่วไป คาดการณ์ถึงผลกระทบของคำฟัตวาที่จะเผยแพร่ ออกไปยังสังคม เพื่อให้การฟัตวานั้นเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยวิธีการที่สอดคล้องกับคำสอนของ อิสลามอย่างแท้จริง (Aris ,2006 : 117 – 120)

การฟัตวาในประเทศฟิลิปปินส์

ประมวลกฎหมายสถานภาพบุคคลมุสลิม ค.ศ.1977 ได้กำหนดให้มีนิติกร ด้านกฎหมายอิสลาม (Jurisconsult in Islamic Law) ทำหน้าที่ฟัตวาภายใต้การบังคับบัญชาของ ศาลฎีกา และบัญญัติให้จัดตั้งสำนักงานนิติกรด้านกฎหมายอิสลาม

ประธานาธิบดีฟิลิปปินส์แต่งตั้งนิติกรด้านกฎหมายอิสลาม โดยมีวาระการ ดำรงตำแหน่ง 7 ปี และไม่ห้ามที่จะได้รับการแต่งตั้งอีก โดยไม่ได้กำหนดวิธีการเลือกผู้ที่มี คุณสมบัติที่จะได้รับการแต่งตั้งและการให้คำแนะนำต่อประธานาธิบดี

นิติกรด้านกฎหมายอิสลามต้องมีสัญชาติฟิลิปปินส์ อายุไม่น้อยกว่า 40 ปี มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์เป็นที่ประจักษ์ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านศาสตร์เกี่ยวกับ อัลกุรอาน หะดีษ กฎหมายอิสลามและภาษาอาหรับ

นิติกรด้านกฎหมายอิสลามมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. มีอำนาจชี้แจงทัศนคติทางกฎหมายอิสลามในกรณีใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ กฎหมายอิสลาม

2. นิติกรด้านกฎหมายอิสลามมีหน้าที่ชี้แจงทุกคำถามเกี่ยวกับกฎหมาย อิสลาม เว้นแต่เห็นว่าไม่สมควรตอบคำถามนั้น ๆ

สำนักงานถาวรของนิติกรด้านกฎหมายอิสลาม ปัจจุบันอยู่ที่เมือง Zamboanga

สำนักงานนิติกรด้านกฎหมายอิสลามมีหน้าที่รวบรวมและทำการจัดพิมพ์คำ ชี้แจงทางกฎหมายอิสลามของนิติกรด้านกฎหมายอิสลาม

นิติกรด้านกฎหมายอิสลามมีอำนาจบริหารสำนักงานนิติกรด้านกฎหมาย อิสลาม มีอำนาจวางแผนการดำเนินงาน กำหนดและแต่งตั้งบุคลากรในสำนักงาน กำหนด ค่าตอบแทนหรือเงินเดือนเท่ากับบุคลากรในด้านกฎหมายบ้านเมืองทั่วไป โดยการแต่งตั้งและการ กำหนดค่าตอบแทนดังกล่าวต้องได้รับความเห็นชอบจากศาลฎีกา (Barra,2006 : 285-293)

การฟัตวาในประเทศกัมพูชา

กษัตริย์กัมพูชาได้แต่งตั้งมุฟตียกัมพูชาอย่างเป็นทางการใน ค.ศ.2000 โดยมีสภามุฟตีที่ประกอบด้วยสมาชิก 5 คนเป็นผู้ช่วย และมีสมาชิกสภาชรอที่มีสมาชิกสภา 42 คน มีหน้าที่ศึกษาและพิจารณาเกี่ยวกับบทบัญญัติอิสลาม ทั้งสภามุฟตีและสภาชรออยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของมุฟตี

ตั้งแต่ ค.ศ. 2000 เป็นต้นมา การบริหารทางศาสนาอิสลามในประเทศ
กัมพูชาแบ่งได้ดังนี้

ระดับชาติ มีมุฟตีแห่งกัมพูชาเป็นผู้นำสูงสุด

ระดับจังหวัด มีอิหม่ามประจำจังหวัดซึ่งมุฟตีแห่งกัมพูชาเป็นผู้แต่งตั้งเป็น
หัวหน้า

ระดับอำเภอ มีอิหม่ามประจำอำเภอซึ่งมุฟตีแห่งกัมพูชาเป็นผู้แต่งตั้งเป็น
หัวหน้า

ระดับมัสยิดประจำหมู่บ้าน มีอิหม่ามประจำมัสยิดที่สัปบุรุษของมัสยิดเลือก
เป็นหัวหน้า และมุฟตีแห่งกัมพูชาเป็นผู้ให้การเห็นชอบ (Mohammad Abdus Salam,2006 :
137-144)

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยรวบรวมข้อมูลจาก เอกสารเกี่ยวกับระบบการพิตวาในรัฐเปอรลิส และข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์มุฟตี๋ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพิตวา

วิธีการวิจัยประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย มีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

3.1 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เน้นศึกษาเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับ กระบวนการพิตวาตามกฎหมายของรัฐเปอรลิส กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จึงประกอบด้วยกลุ่ม ตัวอย่างต่าง ๆ ดังนี้

1. มุฟตี๋
2. สำนักงานศาสนาอิสลาม (Majlis Agama Islam) รัฐเปอรลิส
3. คณะกรรมการพิตวาแห่งรัฐเปอรลิส (Jawatankuasa Syariah Negeri Perlis)
4. นักวิชาการอิสลาม
5. ประชาชนทั่วไป

3.2 เครื่องมือในการวิจัย

ลักษณะเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ลักษณะดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับการพิตวาในบทบัญญัติอิสลาม

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเกี่ยวกับความเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพิทวาในรัฐเปอร์ลิส

3.3 การเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการดังนี้

ข้อมูลเอกสาร

ข้อมูลเอกสาร เป็นการศึกษาข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับการพิทวาในบทบัญญัติอิสลาม และระบบพิทวาของรัฐเปอร์ลิส

ข้อมูลภาคสนาม

ข้อมูลภาคสนาม เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพิทวาในรัฐเปอร์ลิส

ข้อมูลเหล่านี้ได้มาโดยการสัมภาษณ์เจาะลึกประกอบแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว และการสังเกต

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร

ในการศึกษาข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับการพิทวาในบทบัญญัติอิสลาม และระบบพิทวาของรัฐเปอร์ลิส ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารทางกฎหมายอิสลามในรูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ในการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผู้วิจัยใช้วิธีการเรียบเรียงข้อมูล ประกอบการอธิบาย การให้ข้อสังเกต และการวิจารณ์ ตามวิธีการดังนี้

วิธีการเรียบเรียงข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการรวบรวมข้อมูลในหัวข้อที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากเอกสาร โดยผู้วิจัยจะอธิบาย ให้ข้อสังเกต หรือวิจารณ์ตามความเหมาะสม

2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามโครงสร้างในแบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2 ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในรูปแบบต่างๆ เช่น การให้ความหมาย (Interpretation) การเชื่อมโยงเชิงตรรกะ (Logical Association) รวมทั้งการวิเคราะห์

เปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) โดยนำข้อมูลมาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง และสร้างเป็นข้อสรุป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ระบบการวินิจฉัยกฎหมายอิสลาม (ฟัตวา): กรณีศึกษารัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบฟัตวา ประสิทธิภาพของระบบฟัตวา และศึกษาทัศนะของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อระบบฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เน้นศึกษาเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการฟัตวาตามกฎหมายของรัฐเปอร์ลิส กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1. มุฟตีแห่งรัฐเปอร์ลิส
2. กรรมการสำนักงานศาสนาอิสลาม (Majlis Agama Islam) รัฐเปอร์ลิส
3. กรรมการฟัตวา รัฐเปอร์ลิส
4. นักวิชาการอิสลาม
5. ประชาชนทั่วไป

รายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

1. มุฟตีแห่งรัฐเปอร์ลิส
Asso. Prof. Dr.Mohd Asri Zainul Abidin อดีตมุฟตีแห่งรัฐเปอร์ลิส
2. กรรมการสำนักงานศาสนาอิสลาม (Majlis Agama Islam) รัฐ เปอร์ลิส
Asso. Prof. Dato’ Alim Setia Ahmad bin Jusoh
3. กรรมการฟัตวาแห่งรัฐเปอร์ลิส
Sahibul Fadhilah Ustaz Roslan Bin Esa
4. เลขานุการกรรมการฟัตวาแห่งรัฐเปอร์ลิส
Sahibul Fadhilah Ustazah Nafizah Binti Abd Halim

5. นักวิชาการอิสลาม

5.1 Ustaz Abdulasi Kalupae อาจารย์ประจำสถาบัน Islamic Institute of Higher Education Perlis

5.2 Ustaz Torleh Mamare อาจารย์ประจำสถาบัน Islamic Institute of Higher Education Perlis

5.3 Ustaz Abdul Roning bin Keeya อาจารย์ประจำสถาบัน Islamic Institute of Higher Education Perlis

5.4 Ustaz Muhammad Ihsan Bin Idris อาจารย์ประจำสถาบัน Islamic Institute of Higher Education Perlis

5.5 Ustaz Syahrizad bin Yaziz อาจารย์ประจำสถาบัน Islamic Institute of Higher Education Perlis

5.6 Ustaz Md Rizaudin Bin Ismail อาจารย์ประจำสถาบัน Islamic Institute of Higher Education Perlis

6. อิหม่าม

อิหม่าม จำนวน 3 คน แบ่งเป็น ที่ยอมรับการพิตวาของรัฐเปอร์ลิส จำนวน 2 คน และที่ไม่ยอมรับ จำนวน 1 คน

6.1 อิหม่ามนายิน ตอยยิบ อิหม่ามมัสยิดปาดังมาเลา เบอเซอร์ เปอร์ลิส

6.2 อิหม่ามมัสยิดปาดังมาเลา เบอเซอร์ เปอร์ลิส

6.3 อิหม่ามสุเหร่าเซตเบอเซอร์ เปอร์ลิส

7. ประชาชนทั่วไป

ประชาชนทั่วไป จำนวนประมาณ 20 คน แบ่งเป็น ประชาชนที่ยอมรับการพิตวาของรัฐเปอร์ลิส จำนวน 10 คน และที่ไม่ยอมรับ จำนวน 10 คน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง ระบบการวินิจฉัยกฎหมายอิสลาม (พิตวา) : กรณีศึกษา รัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย แบ่งออกเป็น 3 ตอนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ

1. ระบบพิตวาของรัฐเปอร์ลิส

2. ประสิทธิภาพของการพิตวาของรัฐเปอร์ลิส

3. ทศนะของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อระบบฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย ต่อปัญหา และการพัฒนาระบบฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 3 ตอนดังกล่าวมีรายละเอียดดังที่ปรากฏในหัวข้อ 4.1 4.2 และ 4.3

4.1 ระบบฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส

ระบบการฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส ประกอบด้วย กลไกการฟัตวา และกระบวนการ ดำเนินการ

กระบวนการดำเนินการ ประกอบด้วย การขอคำฟัตวา การดำเนินการฟัตวา การ แก้ไขเพิ่มเติมหรือการเพิกถอนการคำฟัตวา

ระบบการฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส ดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 กลไกการฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส ประกอบด้วย บทบัญญัติว่าด้วยการฟัตวาใน ศาสนาอิสลาม กฎหมายและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการฟัตวา อันได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ ี มาเลเซีย (PERLEMBAGAAN PERSEKUTUAN) รัฐธรรมนูญแห่งรัฐเปอร์ลิส (Law of the Constitution of Perlis) พระราชบัญญัติการบริหารศาสนาอิสลาม 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) พระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม 1991 (Enakmen Jenayah Dalam Syarak 1991) ข้อกำหนดของคณะกรรมการฟัตวา และหน่วยงาน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการฟัตวา ได้แก่ มุฟตีย์ คณะกรรมการฟัตวา สำนักงานศาสนาอิสลาม และจารีตประเพณีมลายูเปอร์ลิส (Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Perlis – MAIPs) กษัตริย์แห่งรัฐและสภากษัตริย์ (Majlis Raja-Raja) คณะกรรมการฟัตวาแห่งชาติ และสำนักงานมุฟตีย์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. บทบัญญัติว่าด้วยการฟัตวาในศาสนาอิสลาม

การฟัตวาของรัฐเปอร์ลิสเป็นไปตามบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยการฟัตวา รวมถึง นิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติอิสลามที่ใช้ในกฎหมายของรัฐเปอร์ลิส

บทบัญญัติว่าด้วยการฟัตวาในศาสนาอิสลามที่ปรากฏอยู่ในตำรากฎหมายอิสลามทั่วไปเป็นหลักการพื้นฐานของการฟัตวาของรัฐเปอร์เซีย บทบัญญัติเหล่านั้นบางส่วนได้แก่ ความจำเป็นของการฟัตวาและมุฟตีในสังคมมุสลิม และรูปแบบการฟัตวา

ทั้งนี้เนื่องจากการฟัตวาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมมุสลิมในระดับวาญิบ¹⁵ โดยที่นักกฎหมายอิสลามเห็นพ้องกันว่า การให้คำฟัตวาแก่ผู้ถามโดยทั่วไปนั้นเป็น วาญิบกะฟาอีย (ฟัรฎูกิฟายะฮฺ)¹⁶ ส่วนในกรณีที่เป็นเหตุการณ์ที่ไม่มีผู้ใดสามารถให้คำฟัตวาได้นอกจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งแต่เพียงผู้เดียว การฟัตวาในกรณีดังกล่าวก็เป็นหน้าที่ของผู้นั้นในฐานะวาญิบอัยนีย (ฟัรฎูอัยนีย)¹⁷ (Al-Nawawi, 1995 : 72, 79 ; Ibn Nujaim, 1413H : 290)

มุฟตีเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญ เพราะเป็นผู้ทำหน้าที่ของนบีมุฮัมมัด ﷺ ด้วยเหตุมุฟตีจึงมีภารกิจดังนี้

ก. เป็นผู้สืบทอดวิชาการทางศาสนาโดยรวม และเป็นตัวแทนของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในการสื่อสารบทบัญญัติทางศาสนา

ข. เป็นผู้ชี้แจงวิชาการทางศาสนาและทำการตักเตือนผู้ที่ไม่มีความรู้ ด้วยคุณลักษณะการสืบทอดมรดกความรู้ และการสื่อสารองค์ความรู้ การเป็นผู้ชี้แนะและตักเตือนทำให้มุฟตีเป็นผู้ทำหน้าที่แทนท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

ค. ในอีกแง่หนึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่แทนท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในการกำหนดบทบัญญัติทางศาสนาด้วยการวินิจฉัยบทบัญญัติ โดยใช้ดุลยพินิจจากตัวบททางศาสนา ซึ่งผู้ขอคำฟัตวาจะต้องเชื่อฟังการวินิจฉัยนั้น เปรียบเช่นการเชื่อฟังท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ (Al-Shatibi, n.d.b.:244)

ด้วยเหตุดังกล่าวมุฟตีจะต้องมีคุณสมบัติเฉพาะดังนี้

1. เป็นมุสลิม

มุฟตีเป็นผู้ชี้แจงบทบัญญัติจากอัลลอฮ์ และเป็นผู้นำบทบัญญัติดังกล่าวมาปรับกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น ดังนั้นมุฟตีจะต้องเป็นผู้ที่เชื่อมั่นศรัทธาต่อศาสนาของอัลลอฮ์ (Al-Amidi, 2003/1424H : 270)

2. บรรลุสถานภาพบังคับตามบทบัญญัติอิสลาม

นักกฎหมายอิสลามทั่วไปเห็นว่าการสถานภาพบังคับตามบทบัญญัติอิสลามเป็นคุณสมบัติหนึ่งของมุฟตี โดยไม่กำหนดเกณฑ์อายุที่แน่นอน อย่างไรก็ตามนักวิชาการอิสลามบางท่าน เช่น อิบน์ญะอียิม เห็นว่า มุฟตีสมควรมีประสบการณ์ชีวิตมากพอที่จะให้คำฟัตวาอย่างถูกต้องและ

¹⁵ วาญิบ หมายถึง สิ่งที่ต้องทำโดยศาสนบัญญัติให้กระทำอย่างเด็ดขาด (Al-Zuhaili, 1986 : 44)

¹⁶ วาญิบกะฟาอีย หมายถึง สิ่งที่ต้องทำโดยศาสนบัญญัติให้เกิดขึ้นโดยไม่เจาะจงว่าให้บุคคลใดกระทำ (Al-Zuhaili, 1986 : 62)

¹⁷ วาญิบอัยนีย หมายถึง สิ่งที่ต้องทำโดยศาสนบัญญัติให้ทุกคนกระทำ (Al-Zuhaili, 1986 : 60)

เหมาะสมได้ (Ibn Qaiyim, 1423a : 77-88) วะฮะฮ์ อัสซุฮัยลีย์ จึงเห็นว่า มุฟตีจึงควรมีอายุน้อยกว่าสี่สิบปี (Al-mallah, 2001: 581)

3. มีความเป็นธรรม(อะดะละฮ์)

มีความเป็นธรรม หมายถึง ไม่มีลักษณะเป็นฟาลิฮ์ อิบน์อาบิดีน กล่าวว่า ผู้มีลักษณะเป็นฟาลิฮ์¹⁸ แม้ว่าจะมีความรู้ความสามารถมากเพียงใดก็ไม่สามารถเป็นมุฟตีได้ เนื่องจากคำพูดของผู้มีลักษณะฟาลิฮ์ไม่สามารถใช้อ้างอิงในทางศาสนาได้ (Ibn Salah, 1407 : 85-86 ; Al-Nawawi, 1995 : 19) มุฟตีจะต้องเป็นผู้ที่มีความเคร่งครัดในหลักคำสอนของศาสนาอย่างเป็นที่ประจักษ์โดยทั่วกัน (Al-Baghdadi, 1996a : 330 ; Al-Shaukani, 2000a : 1102)

4. มีความรู้ความเข้าใจในสภาพสังคม

มุฟตีจะต้องเข้าใจสภาพสังคม จารีตประเพณี ลักษณะทางการเมืองการปกครอง การศึกษา และเศรษฐกิจในสังคมนั้นๆ เพื่อให้สามารถนำบทบัญญัติทางศาสนาไปปรับกับสภาพสังคมได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (Ibn Salah, 1407 : 86 ; Al-Nawawi, 1995 : 19)

5. มีความสามารถในการอิญติฮาด (วิเคราะห์ วินิจฉัยข้อกฎหมายอิสลาม)

ความสามารถในการอิญติฮาดเป็นคุณสมบัติหลักของผู้ที่จะเป็นมุฟตี นักวิชาการอิสลามจากมัซฮับต่างๆ เห็นพ้องกันว่า มุฟตีจะต้องมีความสามารถในการอิญติฮาด อันหมายความว่า มุฟตีจะต้องเป็นมุญตัตะฮิด (Al-Baghdadi, 1996a : 392, 463 , 330 ; Ibn Nujaim, 1413 : 289 ; Al-Amidi, 2003 : 270, 282; Al-Shaukani, 2000a : 1102)

นอกจากนั้น อัลบุฮุตี (Al-Buhuti, 1997 : 261) ซึ่งสังกัดมัซฮับฮัมบะลี กล่าวว่า อะหมัดกล่าวว่า ไม่สมควรที่จะฟัตวาออกจากผู้ที่มีคุณสมบัติ 5 ประการ คือ

1. มีเจตนากระทำการอย่างบริสุทธิ์ใจเพื่ออัลลอฮ์

2. จะต้องมีความรู้ ความละเอียดรอบคอบและสุขุม

3. มีความมั่นใจในความรู้ที่มี

4. ไม่เห็นแก่ทรัพย์สินเงินทอง

5. เข้าใจสภาพสังคม รู้จักเล่ห์กลต่างๆในสังคม ให้ทำการโดยเน้นความระมัดระวังมากกว่าการมองในแง่ดี ดังที่มิญร็อฟ บินอับลุลลอฮ์ กล่าวว่า “ จงระมัดระวังคนด้วยการมองด้านลบ ” (Al-Baihaqi, 1992b, 219)

อิบนุกัยยิม กล่าวถึงคุณสมบัติของมุฟตีว่า การชี้แจงบทบัญญัติจากอัลลอฮ์ จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้และการชี้แจงความจริง ด้วยเหตุนี้ผู้ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับสถานภาพการชี้แจงบทบัญญัติของอัลลอฮ์ด้วยการสอนหรือการฟัตวา จะต้องมีความรู้และการชี้แจง

¹⁸ ฟาลิฮ์ หมายถึง ผู้กระทำความผิดตามบทบัญญัติอิสลามทั้งบาปใหญ่หรือบาปเล็กที่กระทำเป็นประจำ

ความจริง มีลักษณะนิสัยที่ดีทั้งด้านคำพูดและการกระทำ มีลักษณะภายในใจเหมือนลักษณะภายนอก (Ibn Qaiyim, 1423a:16)

อัลบัฏดาดีและอัลเชากานีย์เห็นว่า มุฟตีจะต้องมีความรู้ในวิชาการอัลกุรอานและสุนนะฮ์ รู้ทัศนะของเศาะหาบะฮ์ในกรณีที่มีมติเอกฉันท์และกรณีที่ขัดแย้ง รู้ศาสตร์ที่จำเป็นต่อการทำความเข้าใจอัลกุรอานและสุนนะฮ์ เช่น วิชาหลักภาษาอาหรับ เป็นต้น เมื่อมีผู้ขอคำพิพากษาจากผู้พิพากษาต้องระบุคำสอนจากอัลกุรอานหรือสุนนะฮ์ เพื่อให้ผู้ขอคำพิพากษาได้รับความจริงจากแหล่งปฐมภูมิของบทบัญญัติอิสลามอย่างแท้จริง เพื่อให้มั่นใจว่าไม่มีความผิดพลาดหรือขัดแย้งกับบทบัญญัติของศาสนา (Al-Baghdadi, 1996a : 330 ; Al-Shaukani, 2000b : 1102)

วะฮะบะฮ์ อับดุลฮะซัยญ์ จึงได้ประมวลคุณสมบัติของมุญตะฮิดจากทัศนะของนักกฎหมายอิสลามจากมัซฮับต่างๆ ดังนี้

1. มีความรู้ในวิชาการอัลกุรอาน โดยไม่มีเงื่อนไขว่าจะต้องท่องจำ เพียงแต่สามารถอ้างอิงได้ในยามอิญญัตฮาด
2. มีความรู้ในวิชาการสุนนะฮ์ รู้สายรายงานหะดีษ รู้จักผู้รายงานเป็นรายบุคคล ว่าใครบ้างเชื่อถือได้และใครบ้างเชื่อไม่ได้ โดยไม่มีเงื่อนไขว่าจะต้องท่องจำ เพียงแต่สามารถอ้างอิงได้ในยามอิญญัตฮาด
3. มีความรู้เกี่ยวกับอายะฮ์อัลกุรอานและหะดีษที่มายกเลิกและที่ถูกยกเลิก¹⁹
4. รู้กรณีอิจมาอ์ ดังนั้นในการพิพากษาผู้พิพากษาควรพิพากษาตามมัซฮับใดๆ เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการขัดแย้งกับอิจมาอ์
5. รู้ลักษณะ เหตุผลและเงื่อนไขการกียาส
6. มีความรู้วิชาการด้านภาษาอาหรับ เช่น หลักภาษาอาหรับ หลักอักขระวิธี ส่วนนวนโวหาร หรืออื่นๆ
7. มีความรู้วิชาหลักกฎหมายอิสลาม เพราะเป็นวิชาหลักที่ใช้ในการวินิจฉัย
8. มีความรู้วิชาเจตนารมณ์แห่งกฎหมายอิสลาม เพราะเป็นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงในการปรับหลักกฎหมายกับข้อเท็จจริง (Al-Zuhaili, 1986 :1044 – 1051)

¹⁹ อย่างไรก็ตาม แม้วานักวิชาการส่วนใหญ่มีทัศนะว่า อายะฮ์อัลกุรอานบางอายะฮ์ถูกยกเลิกและยังคงปรากฏอยู่ในอัลกุรอาน แต่นักวิชาการร่วมสมัยหลายๆท่าน มีทัศนะว่า อายะฮ์อัลกุรอานที่ปรากฏอยู่ใช้ได้ทั้งหมด ไม่มีอายะฮ์ใดที่ถูกยกเลิก โดยไม่เห็นด้วยกับทัศนะที่ว่า อัลกุรอานบางอายะฮ์ถูกยกเลิกไปแล้ว เช่น มุฮัมมัด อับดุลฮะซัยญ์ ษัยคฺมุฮัมมัด เราะเซอีตริฏอ ในหนังสือตฟซีรอัลมะนาร์ มุฮัมมัด คุฎรียฺ เบก ในหนังสือ ประวัติการบัญญัติกฎหมายอิสลาม มุฮัมมัด อัลฆะชะลียฺ เป็นต้น (al-Ghazali, 2005 : 82)

บทบัญญัติกรณีความจำเป็นของการพิทวาและมุฟตีในสังคมมุสลิมนั้น ปรากฏชัดในประวัติความเป็นมาการพิทวาในรัฐเปอร์ลิส ที่มีการให้ความสำคัญกับการพิทวาอย่างยิ่ง โดยมีการจัดบัญญัติกฎหมาย และการจัดตั้งองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพิทวาดังรายละเอียดที่กล่าวถึงต่อไป

รัฐเปอร์ลิสเคยเป็นส่วนหนึ่งของรัฐเคดาห์ โดยในข้อตกลง Burney 1826 มีระบุไว้ว่ารัฐบาลอังกฤษได้ให้การยอมรับว่าเคดาห์ กลันตัน และตรังกานูอยู่ในการปกครองของสยาม รัฐบาลเคดาห์ตกอยู่ภายใต้การปกครองของสยามเป็นเวลา 33 ปี (ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1821-1854) ในช่วงที่อยู่ภายใต้การปกครองของสยามนั้น เคดาห์ได้ถูกแบ่งออกเป็นสี่เขตการปกครอง ได้แก่ เขตเคดาห์ เขตเชินตูล เขตกูบังปาซุ และเขตเปอร์ลิส ครั้นเมื่อรัฐบาลสยามได้ส่งมอบเขตกูบังปาซุ และเปอร์ลิสคืน เปอร์ลิสจึงถูกสถาปนาให้เป็นรัฐใหม่ และเขตเชินตูลยังคงอยู่ภายใต้การปกครองของสยาม ในข้อตกลงกรุงเทพฯ ที่มีขึ้นเมื่อ ปี ค.ศ. 1909 ระหว่างรัฐบาลสยามกับรัฐบาลอังกฤษ ในข้อตกลงดังกล่าวได้ระบุว่าเคดาห์ กลันตัน และตรังกานู จะได้รับการส่งคืนสู่การปกครองของรัฐบาลอังกฤษ (Othman Ishak ,1981 : 43 – 44)

ในปี ค.ศ. 1974 สุลต่านเคดาห์องค์แรกที่เข้ารับอิสลามได้เสด็จสวรรคต อาจเป็นไปได้ว่าศาสนาอิสลามน่าจะเข้าสู่ดินแดนเปอร์ลิสในช่วงเวลาดังกล่าว ในปี 1975 ชาวบูกิสที่อพยพเข้ามายังเปอร์ลิสได้สถาปนา เติงกู อับดุลเลาะห์ เป็นผู้ปกครองรัฐเปอร์ลิส แต่ในช่วงที่สยามได้ปกครองเปอร์ลิส รัฐบาลสยามกลับแต่งตั้งให้ฮูเซ็นซึ่งเป็นบุตรของพ่อค้าชาวอาหรับคนหนึ่งเป็นผู้ปกครองรัฐแทนอับดุลเลาะห์ ต่อมาในปี ค.ศ. 1905 ชัยยิด อัลวี ได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้ปกครองรัฐเปอร์ลิสพระองค์ได้ได้ทรงให้โอวาทแก่สภาที่ปรึกษาแห่งรัฐเปอร์ลิสให้สถาปนา ชัยยิด ปุตราแทนพระองค์เนื่องจากว่าพระองค์ไม่มีบุตร ครั้นเมื่อญูปุ่นได้เข้ามาปกครองเปอร์ลิส ญูปุ่นได้แต่งตั้งให้ ชัยยิด ฮัมชะฮู ซึ่งเป็นพี่น้องของอดีตผู้ปกครองเป็นผู้ปกครองแทนชัยยิด ปุตรา แต่เมื่ออังกฤษได้เข้ามามีอำนาจเหนือเปอร์ลิสใหม่ ชัยยิด ปุตราจึงได้ถูกแต่งตั้งเป็นผู้ปกครองรัฐอีกครั้งหนึ่งแทนชัยยิด ฮัมชะฮู

ในช่วงของการปกครองของสยามและอังกฤษนั้น ปรากฏว่าสยามและอังกฤษมิได้เข้ามายุ่งเกี่ยวในกิจการศาสนาอิสลามและประเพณีมลายู กิจการดังกล่าวจึงอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของผู้ปกครองรัฐโดยตรง ผู้ปกครองมีศักดิ์เทียบเท่าผู้นำสูงสุดและผู้มีอำนาจเต็มของศาสนาอิสลามและประเพณีมลายู ในปี ค.ศ. 1920 ผู้ปกครองรัฐได้จัดตั้งสำนักงานศาสนาอิสลามขึ้น โดยมีสำนักงานอยู่ที่อาเระ การบริหารจัดการเป็นไปตามกฎหมายแห่งศาลชะรีอะฮ์ ที่มีอำนาจในช่วงของการปกครองของราชวงศ์อัลวี (Othman Ishak ,1981 : 43 – 44)

เมื่อรัฐเปอร์ลิสได้เข้าร่วมทำข้อตกลงดินแดนสหพันธ์มลายู เมื่อวันที่ 12 มกราคม ค.ศ. 1948 รัฐบาลรัฐเปอร์ลิสจึงได้ก่อตั้งสำนักงานศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูประจำรัฐเปอร์ลิสขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบริหารจัดการกิจการศาสนา และเพื่อแทนที่กฎหมายแห่งศาลชะรีอะฮ์ที่มีการใช้ก่อนหน้านี้ กฎหมายว่าด้วยการการบริหารจัดการศาสนาอิสลามแห่งรัฐเปอร์ลิสได้ประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1963 ในปีเดียวกัน รัฐบาลได้ก่อตั้งสำนักงานกิจการศาสนาอิสลามเปอร์ลิสขึ้นอีกหนึ่งหน่วยงาน ตามรัฐธรรมนูญแห่งรัฐเปอร์ลิส (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม) ค.ศ. 1963 ฉบับที่ 2

ค.ศ. 1964 มาตราที่ 5 (1) บัญญัติไว้ว่า แนวคิดที่ประชาชนชาวเปอร์ลิสยึดถือปฏิบัตินั้นคือศาสนาอิสลามที่ยึดตามสำนักอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ แต่ในขณะเดียวกันประชาชนในรัฐก็มีสิทธิและเสรีภาพในการนับถือศาสนาอื่น ดังที่กฎหมายดังกล่าวได้บัญญัติว่า

(1) ศาสนาประจำรัฐฯ คือศาสนาอิสลาม อะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์
เช่นเดียวกับที่ได้ยึดถือปฏิบัติในรัฐอื่นๆ

(2) ผู้ที่นับถือศาสนาอื่นมีสิทธิและเสรีภาพในการยึดถือและปฏิบัติตามศาสนา
ที่ตนนับถือ ณ แห่งใดก็ตามในประเทศนี้ โดยจะต้องยึดถือปฏิบัติอย่างสันติ

ส่วนสำนักงานศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายู (Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Perlis – MAIPs) มีหน้าที่หลักในการเป็นหน่วยงานที่คอยให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองรัฐเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลามและประเพณีมลายู เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ สำนักงานศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายู จึงได้ตั้งคณะกรรมการย่อยเพิ่มขึ้นอีก 3 คณะ ได้แก่ คณะกรรมการกฎหมายอิสลาม คณะกรรมการศาลกอฎี และคณะกรรมการพิจารณาและตรวจสอบ

สำหรับตำแหน่งมุฟตี้นั้น ได้มีการแต่งตั้งขึ้นตั้งแต่สมัยการปกครองของস্যิด อัลรีย โดย มี มุฟตีแห่งรัฐเปอร์ลิสคนแรกคือ ต่วน สะยิมฮัมมัด โนร์ บิน สะยิมฮัมมัด ดำรงตำแหน่งระหว่างปี ค.ศ. 1920 – 1941 (Othman Ishak ,1981 : 44) และมีการแต่งตั้งมุฟตีแห่งรัฐเปอร์ลิสสืบต่อมาดังรายนามต่อไปนี้

มุฟตีคนที่สองคือ ต่วน สะยิมฮัมมัด บิน สะยิมฮัมมัด ดำรงตำแหน่งระหว่างปี ค.ศ. 1941 – 1945

มุฟตีคนที่สามคือ ต่วน สะยิม เซค มะฮ์มุด บิน มุฮัมมัด ซามาน ดำรงตำแหน่งระหว่างปี ค.ศ. 1945 – 1970

มุฟตีคนที่สี่คือ ต่วน ยู.เอส สอและห์ บิน อุษมาน ดำรงตำแหน่งระหว่างปี ค.ศ. 1970 – 1971

มุฟตีคนที่ห้าคือ ต่วน สะยิม อับดุลเราะห์มาน บิน อิสมาอิล ดำรงตำแหน่งระหว่างปี ค.ศ. 1971 – 1982

มุฟตีคนที่หก คือ ดาโต๊ะ อาลิม ปังลิมา สะยิม มัต จะฮุยา บิน สะยิม ฮูเซ็น ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ปี ค.ศ.1984-2006

มุฟตีคนที่เจ็ด คือ ดร.มุฮัมมัดอัลลี บิน ชัยนัลอาบิติน ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ปี ค.ศ.2006 – 2008

มุฟตีคนที่แปด คือ ดร.ญวันดา บินจาซา ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ปี ค.ศ. 2009 จนกระทั่งปัจจุบัน

บทบัญญัติอิสลามอีกประการหนึ่งที่เป็นกลไกของการพิตวาในรัฐเปอร์ลิสได้แก่ บทบัญญัติว่าด้วยการพิตวาแบบองค์คณะ

ทั้งนี้ เนื่องจากการพิตวาในรัฐเปอร์ลิสดำเนินการโดยคณะกรรมการพิตวา โดยมีพหุมติเป็นประธานกรรมการ ซึ่งในกระบวนการพิตวานั้นจะต้องดำเนินการในรูปแบบของการพิตวาแบบองค์คณะดังรายละเอียดที่จะกล่าวถึงต่อไปในหัวข้อ หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพิตวา กรณีอำนาจหน้าที่คณะกรรมการพิตวารัฐเปอร์ลิส

การพิตวาแบบองค์คณะ เป็นรูปแบบการพิตวาที่ได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน มีลักษณะเด่นที่เป็นการนำหลักการชูรอ (การประชุม) มาปฏิบัติจริงให้เห็นป็นรูปธรรม การตรวจสอบความเห็นตามหลักวิชาการ ผลการวินิจฉัยที่ได้จึงมีความครอบคลุม สมบูรณ์มากกว่าการพิตวาจากเหตุผลและมุมมองของการพิตวาแบบคนเดียว และการพิตวาแบบองค์คณะเป็นการระดมความคิดเห็นให้ใกล้เคียงกัน ลดช่องว่างทางความคิดและความขัดแย้ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (Qattan , 1996 : 422 - 423 ; Khallaf, 1985 : 38 ; Al-Mallah , 2001 : 775 -784)

1. การพิตวาแบบองค์คณะเป็นการนำหลักการชูรอ (การประชุม) มาปฏิบัติจริงให้เห็นป็นรูปธรรม ดังคำสั่งของอัลลอฮ์ สุนนะฮ์ของนบีมุฮัมมัด ~~ﷺ~~ และแนวการปฏิบัติเศาะหาบะฮ์ตามคำสั่งของอัลลอฮ์ ดังที่ อัลลอฮ์ตรัสความว่า

“และกิจการของพวกเขาเป็นการประชุมระหว่างพวกเขา”

(อัลชูรอ : ส่วนหนึ่งของอายะฮ์ที่ 38)

การพิตวาแบบองค์คณะยังเป็นการตามคำสั่งของท่านนบีมุฮัมมัด ~~ﷺ~~ อลีฮ์ท่านว่า หากเกิดเหตุการณ์ใดๆที่ไม่ระบุไว้ในตัวบทอัลกุรอานและสุนนะฮ์ จะทำอย่างไร ? ท่านกล่าวว่า

“ จงรวบรวมผู้คน” หรือท่านใช้คำว่า “ผู้เคร่งครัดในศาสนกิจ จากเหล่าผู้ศรัทธา เพื่อทำการประชุมระหว่างพวกท่าน และอย่าได้ตัดสินด้วยความเห็นของคนๆเดียว ”

(Ibn Hazm, 1980 : 27)

การพิตวาในยุคเศาะหาบะฮ์ มีลักษณะเป็นการพิตวาแบบองค์คณะ เมื่อเกิดกรณีสำคัญๆขึ้นเหล่าเศาะลีฟะฮ์ยุคแรกจะเรียกประชุมเศาะหาบะฮ์ เพื่อหาข้อสรุปจากมติที่ประชุมเสมอ

การพิตวาแบบองค์คณะมีความรอบคอบและถูกต้องมากกว่า ในขณะที่องค์คณะที่ประกอบด้วยนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในกรณีหนึ่งๆ จะมีความละเอียดในแง่มุมต่างๆ เข้าถึงมิติต่างๆของปัญหาได้มากกว่า อีกทั้งการโต้แย้ง ตรวจสอบ

เหตุผลของทัศนะต่างๆ ทำให้การวินิจฉัยมีความรอบคอบและถูกต้องมากกว่า ในขณะที่การพิพากษาคนเดียว คนๆเดียวแม้ว่าจะมีความรู้ความเชี่ยวชาญมากเพียงใด ย่อมไม่สามารถมองมิติต่างๆ ของปัญหาทุกแง่มุมได้ เพราะในการพิพากษาแบบองค์คณะนั้น องค์คณะบางคนอาจทราบในสิ่งที่คนอื่นไม่ทราบ ในการโต้แย้งนั้นอาจทำให้เห็นสิ่งที่ซ่อนอยู่หรือสิ่งที่อาจหลงลืมไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาใหม่ๆ ในสังคมปัจจุบัน ที่มีรายละเอียดซับซ้อนแตกต่างจากปัญหาในอดีต เกี่ยวข้องกับศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น การพิพากษาเกี่ยวกับการทำประกันประเภทต่างๆ ปัญหาธุรกรรมทางการเงินประเภทต่างๆ ของสถาบันการเงิน ปัญหาเกี่ยวกับการปลูกถ่ายอวัยวะ ปัญหาทางการเมือง หรือปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมและประเทศชาติ ที่ไม่อาจเสี่ยงต่อความผิดพลาดของพิพากษาคนเดียวได้ จากความซับซ้อนของปัญหาต่างๆ ในยุคปัจจุบัน ทำให้คนๆเดียวไม่สามารถจะเรียนรู้วิชาการ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องเหล่านั้นได้ทั้งหมด ปัญหาเหล่านี้ล้วนแก้ไขได้ด้วยการพิพากษาแบบองค์คณะ โดยองค์คณะร่วมกันอภิปรายโต้แย้ง เพื่อให้คำพิพากษาที่ได้มีความถูกต้องมากที่สุด ด้วยบะเราะกะฮฺ (ภาคผล) ของการชุรอ (Qattan , 1996 : 405)

2. กรณีที่ตำรากฎหมายอิสลามในอดีตมีกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่นักกฎหมายอิสลามได้ทำการวินิจฉัยกรณีปัญหาในด้านต่างๆ ในการดำเนินชีวิตไว้อย่างครอบคลุม บางครั้งในกรณีหนึ่งๆ มีการวินิจฉัยหลายทัศนะและขัดแย้งกัน ดังนั้นในการพิพากษาจะต้องวินิจฉัยโดยการชั่งน้ำหนักของเหตุผลตามกฎหมายในตำราอัสลูลฟิกฮฺ (หลักกฎหมายอิสลาม) เพื่อหาทัศนะที่มีน้ำหนักมากที่สุด ซึ่งมักจะอยู่ในกรณีที่เกี่ยวกับส่วนรวมและทัศนะที่ตั้งอยู่บนหลักมัศละหะหฺ(การแสวงหาสิ่งที่มีประโยชน์)หรือจารีตประเพณี กฎหมายอิสลามยอมรับว่าสิ่งเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไปตามความเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่างๆ เช่น เวลา สถานที่ และอื่นๆ ดังกรณี ที่ท่านอุมร์ บิน ค็อตตอบ ยกเลิกการให้ชะกาดแก่กลุ่มมุฮัลลัฟหัวหน้าเผ่าอาหรับ ที่ท่านบิรฺฮัมมัด ~~ได้~~ เคยให้ โดยให้เหตุผลถึงความเข้มแข็งของรัฐอิสลามที่ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยการดูแลจากหัวหน้าเผ่าต่างๆ อีกต่อไป กรณีเช่นนี้การพิพากษาแบบองค์คณะจะมีข้อดีมากกว่า เพราะจะเป็นการเลือกทัศนะที่ยังประโยชน์ต่อสังคมมากที่สุดได้อย่างแท้จริงทุกแง่มุม

3. การพิพากษาแบบองค์คณะให้สังคมมีความเป็นเอกภาพเพราะว่าการที่องค์คณะที่ประกอบด้วยนักวิชาการอิสลาม ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มต่างๆ ได้ร่วมกันอภิปรายกรณีปัญหาใด ๆ จนกระทั่งได้มีคำวินิจฉัยออกมาตามมติขององค์คณะ ทำให้กลุ่มต่างๆ ในสังคมมีทัศนะเหมือนกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะปัญหาความแตกแยกของสังคมมุสลิม ปัญหาความขัดแย้งทางทัศนะทางกฎหมายอิสลามในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากการอ้างอิงข้อวินิจฉัยที่ได้จากการวินิจฉัยแบบคนเดียวของนักกฎหมายอิสลามยุคก่อน ดังนั้นในยุคปัจจุบันนักวิชาการและนักกฎหมายอิสลามต่างเรียกร้องสู่การวินิจฉัยและการพิพากษาแบบองค์คณะ แทนการกระทำแบบคนเดียวที่ไม่สามารถตอบสนองความจำเป็นของสังคมยุคปัจจุบันได้ ปัญหาที่เกิดขึ้นมีความสลับซับซ้อน เกินกำลังความสามารถของมุฟตีคนเดียวที่จะรู้สิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นความรู้ความสามารถสูงแค่ไหนก็ตาม มุฟตีจึงต้องพึ่งพาอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องเสมอ (Qattan , 1996 : 405)

ข. รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธมาเลเซีย (PERLEMBAGAAN PERSEKUTUAN)

รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธมาเลเซีย มาตรา 3 (2)(3) และ (5) บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ (Yang di-Pertuan Agong) และกษัตริย์แห่งรัฐ มีอำนาจเต็มในด้านศาสนาอิสลามในฐานะประมุขของศาสนาอิสลามในรัฐที่เกี่ยวข้อง

รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธมาเลเซีย มาตรา 3 (2)(3) และ (5) มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

(2) ในรัฐอื่น ๆ นอกเหนือจากรัฐที่ไม่ได้มีกษัตริย์ กษัตริย์เป็นหัวหน้าของศาสนาอิสลามในรัฐในลักษณะและขอบเขตที่ได้รับการยอมรับและได้รับมอบหมายตามรัฐธรรมนูญของรัฐ และภายใต้รัฐธรรมนูญดังกล่าว สิทธิทั้งหมด อภิสิทธิ์ และอำนาจ ที่เป็นของกษัตริย์นั้น ๆ ในฐานะประมุขของศาสนาอิสลามไม่ได้รับผลกระทบใดๆ แต่ในการกระทำ การปฏิบัติหรือพิธีกรรมเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม สภากษัตริย์มีการตกลงร่วมกันว่าการกระทำ การปฏิบัติหรือประกอบพิธีกรรม ที่ควรจะขยายไปทั่วทั้งสหพันธรัฐ กษัตริย์อื่นในนามหัวหน้าของศาสนาอิสลามอนุญาตให้พระมหากษัตริย์เป็นตัวแทนได้

(3) ของรัฐธรรมนูญที่รัฐธรรมนูญของรัฐมะละกา, ปีนัง, ซาบาห์ซาราวัก และตามลำดับจะต้องจัดทำข้อกำหนดสำหรับการให้พระมหากษัตริย์ดำรงตำแหน่งเป็นประมุขของศาสนาอิสลามในรัฐ

(5) ไม่ว่าในรัฐธรรมนูญนี้จะกำหนดเช่นไร พระมหากษัตริย์จะต้องเป็นประมุขของศาสนาอิสลามในรัฐสหพันธรัฐ อันได้แก่ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ลาบววน ปูตราจายา และเพื่อการนี้รัฐสภา ตามที่กฎหมายกำหนดอาจบัญญัติกฎหมายสำหรับควบคุมกิจการศาสนาอิสลามและจัดตั้งสภาเพื่อให้คำแนะนำพระมหากษัตริย์ในเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม

โดย Asso. Prof. Dato' Alim Setia Ahmad bin Jusoh กรรมการสำนักงาน
ศาสนาอิสลามและกรรมการฟัตวาของรัฐเปอรลิส กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า

“ เนื่องจากว่าเราผูกติดกับรัฐธรรมนูญของประเทศมาเลเซีย...”

ภาพที่ 1 Asso. Prof. Dato' Alim Setia Ahmad bin Jusoh กรรมการ
สำนักงานศาสนาอิสลามและกรรมการฟัตวาของรัฐเปอรลิสและคณะนักวิจัย

Sahibul Fadhilah Ustaz Roslan Bin Esa รองมุฟตีและกรรมการฟัตวา
ของรัฐเปอรลิสอีกคนหนึ่ง กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า

“ ที่นี้ตามรัฐบาลกลาง เพราะตามที่ผมได้บอกแล้วข้างต้นว่า รัฐบาลนี้มีกษัตริย์เป็น
ประมุข กิจกรรมอิสลามอยู่ใต้อำนาจของกษัตริย์ นอกจากนั้นกษัตริย์ยังเป็นผู้
ตัดสินในเรื่องทางศาสนา ...เช่นการกำหนดวันอีต ...คนมุสลิมในมาเลเซีย ตาม
รัฐบาลกลาง ”

ภาพที่ 2 คณะนักวิจัยสัมภาษณ์ Sahibul Fadhilah Ustaz Roslan Bin Esa รองมุฟตีและกรรมการฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส

ค. รัฐธรรมนูญแห่งรัฐเปอร์ลิส (Law of the Constitution of Perlis)

รัฐธรรมนูญแห่งรัฐเปอร์ลิส (Law of the Constitution of Perlis) ภาค 2 มาตรา 5 วรรค 1 ที่บัญญัติว่า

“ ศาสนาประจำรัฐคือศาสนาอิสลามแนวอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ ที่มีการนับถือและปฏิบัติในรัฐ ”

กฎหมายนี้เป็นบทบัญญัติหลักที่ให้ความสำคัญกับศาสนาอิสลาม โดยกำหนดให้ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำรัฐ ซึ่งถือได้ว่ารัฐจะต้องส่งเสริมการปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม ซึ่งการฟัตวาก็เป็นบทบัญญัติอิสลามประการหนึ่ง ที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายของรัฐเปอร์ลิสที่เกี่ยวข้อง รวมถึงรัฐธรรมนูญยังได้กำหนดว่ามัสฮับของรัฐเปอร์ลิสจะต้องเป็นศาสนาอิสลามอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ที่มีการนับถือและปฏิบัติในรัฐ

Prof. Madya Dato' Alim Setia Ahmad bin Jusoh กรรมการสำนักงานศาสนาอิสลาม และคณะกรรมการฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส กล่าวถึงลักษณะของแนวคิดทางกฎหมายอิสลามของรัฐเปอร์ลิสว่าเป็นแนวคิดอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ โดยกล่าวว่า

“ ในรัฐธรรมนูญแห่งรัฐเปอร์ลิสนี้ ได้กำหนดไว้ว่า ยึดหลักศาสนาอิสลาม ตามแนวอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์...ไม่มีมัสฮับ ”

แนวคิดทางศาสนาอิสลามของรัฐเปอร์ลิสนั้นคือศาสนาอิสลามอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ แนวคิดนี้ปรากฏชัดเจน ตั้งแต่ ค.ศ. 1920 ซึ่งเป็นปีที่ท่าน ฮะยีมุฮัมหมัด โนร์ บิน ฮะยีมุฮัมหมัด ดำรงตำแหน่งมุฟตีแห่งรัฐ เนื่องจากมุฟตีเป็นผู้นิยมแนวคิดนี้ (Mohd. Nasir bin Abd. Hamid. Et al. , 2009 : 52) Asso. Prof. Dato' Alim Setia Ahmad bin Jusoh กล่าวถึงการเข้ามาของแนวคิดอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ ในรัฐเปอร์ลิสว่า

“ เรื่องนี้เกิดจากแนวคิดของบรรดาอุลาม่าอ์ที่นี่ และเจ้าหน้าที่ของรัฐในสมัยก่อนได้แก่ ท่านวันอะหมัด โต๊ะหะยียะหมัดฮาเก็ม และชีคอะหมัด มุขมนตรีรัฐเปอร์ลิส ทั้งสามคนนี้ซึ่งผู้คนเรียกกันว่า 3 หมัด หรือ 3 อะหมัด ต่อมา พวกเขาเหล่านี้สนใจตำราต่างๆ ของ ฮาซัน บันดุง ซึ่งเป็นคนอินโดนีเซีย ฮาซัน บันดุง คนนี้เป็นคนที่ไม่ยึดติดกับมัสฮับหนึ่งมัสฮับใด หลังจากนั้น ก็มีนักวิชาการคนหนึ่งมาจากปูเลาปีนัง ชื่อชีคอาบูบักร อัลอัซฮารี ซึ่งสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยอัซฮัร ... เขาได้เป็นครูที่นี่ และได้สอนที่โรงเรียน และได้เป็นอิหม่ามที่มัสยิดคังจาร์ นอกจากนั้นแล้ว ยังได้สอนคนอินโดนีเซียที่มาจากเกาะสุมาตรา จนได้มีการร่างกฎหมายขึ้น ”

“ ชีคอาบูบักร อัลอัซฮารีคนนี้ ... เขาเป็นคนปูเลาปีนัง แต่คนที่ปูเลาปีนังไม่ยอมรับจุดยืนของเขา แต่พอมาที่รัฐเปอร์ลิสกลับได้รับการยอมรับ ”

ศาสนาอิสลามสำนักอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ ตามนิกายของรัฐเปอร์ลิส มีลักษณะที่แตกต่างจากศาสนาอิสลามสำนักอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ ตามนิกายของรัฐอื่นๆ ของมาเลเซีย ในกรณีต่างๆ เช่น การยึดถือมัสฮับ แหล่งที่มาของบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม และวิธีการอ้างอิงแหล่งที่มาดังกล่าว

Asso. Prof. Dato' Alim Setia Ahmad bin Jusoh กรรมการสำนักงานศาสนาอิสลาม (Majlis Agama Islam) และคณะกรรมการฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส ได้ให้คำนิยามคำว่าศาสนาอิสลามสำนักอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ ว่า

“ เมื่อใดที่เราเอ่ยถึงอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ แค่นั้น โดยไม่กล่าวตามมัสฮับอัลชาฟีอีห์ การอธิบายสิ่งที่เรากำลังเชิญชวนอยู่ คืออะฮ์ลิสสุน

นะฮ์ลอะฮ์มาอะฮ์ คือ สะลาฟียะฮ์ เรายึดถือเสมอว่าคำว่าสะลาฟียะฮ์หมายถึงอะไร และมีฮับสะลาฟียะฮ์กับเคาะละฟียะฮ์แตกต่างกันอย่างไร คือเราจะเอาแบบอย่างของยุคสมัยของสะลัฟซึ่งเป็นยุคที่บริสุทธิ์ไม่ปรากฏความขัดแย้งมาก”

“ คนในเปอร์เซียไม่ได้ปฏิเสธทัศนะของชาฟีอีย์ พวกเราไม่ปฏิเสธ พวกเรารับทัศนะของอัลชาฟีอีย์ อาบูหะนีฟะฮ์ อีหม่ามมาลิก และอีหม่ามอะหมัด บิน ฮัมบัล เพียงแต่เราจะพิจารณาหลักฐานต่าง ๆ ถ้าปรากฏว่าหลักฐานใดมีน้ำหนักมากและอยู่บนพื้นฐานของอัลกุรอานและสุนนะฮ์แล้ว พวกเราก็จะรับไว้ ไม่ว่าทัศนะนั้นจะเป็นทัศนะของชาฟีอีย์ มาลิกีย์ หรือของฮัมบาลีย์ นี่คือการยึดถือของเรา ”

“ เมื่อก่อน มีโต๊ะครูคนหนึ่งที่นี่ ซึ่งเป็นผู้อาวุโส ตอนนั้นผมเพิ่งกลับจากอียิปต์ เขาก็เลยมาหาผมทันทีและถามผมว่า จุดยืนของเธอเป็นอย่างไร? เขาเรียกผมว่าหมัด ผมตอบว่า จุดยืนผมคือฮัมบาลีย์ ชาฟีอีย์ มาลิกีย์ เขาพูดว่า เอ๊ะ ฉันได้ยินคนเล่ากันว่าหมัดปฏิเสธหมัดนี่นา ผมตอบว่า ไม่ใช่ ไม่ได้ปฏิเสธทั้งหมด และก็ไม่ได้ทั้งหมด อันไหนที่มีน้ำหนักก็จะรับ เขาก็ตอบว่า อ้อ อย่างนี้เอง เขาก็เลยเข้าใจ ฉะนั้น ถ้าจะให้คิดนะ คนนั้นมีหลายแบบมาก และนี่แหละ คือจุดยืนของรัฐเปอร์เซีย ”

พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์เซีย 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006)บัญญัติกรณีแหล่งที่มาของบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามแนวอะฮ์ลิสสุนนะฮ์ลอะฮ์มาอะฮ์ ตามนิยามของรัฐเปอร์เซีย ว่า

(1) ในการออกคำพิพากษาใด ๆ ภายใต้มาตรา 48 หรือให้คำแนะนำภายใต้มาตรา 53 คณะกรรมการพิพากษาจะต้องปฏิบัติตามอัลกุรอานและสุนนะฮ์ของ ศาสดา

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญยังกำหนดหลักการไว้ว่า ศาสนาอิสลามของรัฐเปอร์เซียจะต้องเป็นศาสนาอิสลามแนวอะฮ์ลิสสุนนะฮ์ลอะฮ์มาอะฮ์ที่มีการนับถือและปฏิบัติในรัฐ ซึ่งการดำเนินการตามหลักการนี้ ปรากฏอยู่ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องว่า การพิพากษาต้องคำนึงถึงจารีตประเพณีของชาวมลายูด้วย โดยพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์เซีย 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) มาตรา 54 (2) บัญญัติว่า

“ ในการออกคำพิพากษาภายใต้บรรพนี้ สำนักงานศาสนาอิสลามและคณะกรรมการพิทวา จะต้องคำนึงถึงจารีตประเพณีมลายู และกฎหมายจารีตประเพณีมลายูที่ใช้บังคับอยู่ในรัฐเปอร์ลิส ”

รัฐธรรมนูญแห่งรัฐเปอร์ลิสยังบัญญัติให้การใช้กฎหมายอิสลามในรัฐเปอร์ลิสจะต้องสอดคล้องรัฐธรรมนูญดังกล่าว ดังที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 2 (2) การตีความว่า

(2) All other words and expressions used in this Enactment shall if defined in the Laws of Constitution of Perlis have the meanings assigned to them in that Constitution.

(2) คำอื่น ๆ ทั้งหมดและสำนวนที่ใช้ในการตรากฎหมายนี้ ถ้าในกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งรัฐเปอร์ลิสได้มีการนิยามความหมายดังกล่าวแล้ว ให้มีความหมายตามที่ได้กำหนดในรัฐธรรมนูญ

ค. พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006)

พระราชบัญญัตินี้มีบรรพว่าด้วยการพิทวาโดยเฉพาะ อันได้แก่ บรรพ 3 ตั้งแต่มาตรา 44 - 54

บรรพว่าด้วยการพิทวามีชื่อบรรพว่า บรรพ 3 การแต่งตั้งมุฟตีย์ อำนาจเกี่ยวกับกิจการศาสนา คณะกรรมการพิทวา และพิทวาที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชาติ มีจำนวนทั้งสิ้น 11 มาตรา ตั้งแต่มาตรา 44 - 54 โดยมีเนื้อหาดังนี้

มาตรา 44 การแต่งตั้งมุฟตีย์และรองมุฟตีย์

มาตรา 45 อำนาจหน้าที่ของมุฟตีย์

มาตรา 46 คณะกรรมการพิทวา

มาตรา 47 อำนาจพิทวาของคณะกรรมการพิทวา

มาตรา 48 ขั้นตอนการทำคำพิทวา

มาตรา 49 พิตวาที่เผยแพร่ใน Warta มีผลผูกพัน

มาตรา 50 การแก้ไขเพิ่มเติมหรือการเพิกถอนการคำพิทวา

มาตรา 51 พิตวาที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชาติ

มาตรา 52 การปฏิบัติตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฟัตวา
แห่งชาติ

มาตรา 53 การขอความเห็นของคณะกรรมการฟัตวา

มาตรา 54 แหล่งที่มาของบทบัญญัติศาสนาอิสลามที่จะต้องรับรอง

ง. พระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม 1991
(Enakmen Jenayah Dalam Syarak 1991)

พระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม 1991
(Enakmen Jenayah Dalam Syarak 1991) กำหนดความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการฟัตวาไว้ 2 ฐาน
ความผิดด้วยกันคือความผิดฐานฟัตวาโดยไม่มีอำนาจตามกฎหมาย ในมาตรา 35 และฐานเหยียด
หยามศาสนาอิสลามหรือคำฟัตวา ในมาตรา 39

พระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม 1991
(Enakmen Jenayah Dalam Syarak 1991) มาตรา 35 บัญญัติว่า

“ (1) ผู้ใดไม่ว่าโดยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร ทำการฟัตวาและเผยแพร่
หรือเข้าใจได้ว่าเป็นการทำและเผยแพร่ฟัตวาอย่างเป็นทางการ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติอิสลามใด ๆ เป็นความผิด หลังจากที่พิสูจน์ได้ว่ามีความผิด ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันริงกิตหรือจำคุกไม่เกินสามปีหรือทั้งจำทั้งปรับ

ทั้งนี้เมื่อเงื่อนไขว่ามาตรานี้ไม่ให้ใช้บังคับกับคณะกรรมการสำนักงานศาสนาอิสลามหรือบุคคลอื่นปฏิบัติหน้าที่ภายใต้อำนาจที่ได้รับจากกฎหมายการบริหารศาสนาอิสลาม 1963

(2) ความในอนุมาตรา (1) ไม่ให้ใช้บังคับกับบุคคลผู้ที่แสดงทัศนะของตนต่อสิ่งใด ๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลามหรือจารีตประเพณีมลายู

พระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม 1991
(Enakmen Jenayah Dalam Syarak 1991) มาตรา 39 บัญญัติว่า

มาตรา 39 เหยียดหยามศาสนาอิสลามหรือคำฟัตวา

ผู้ใดไม่ว่าจะด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรหรือการกระทำหรือโดยวิธีใด ๆ
กระทำการเหยียดหยามต่อศาสนาอิสลามหรือคำพิตวาใด ๆ ที่ออกตามกฎหมาย
ภายใต้พระราชบัญญัติการบริหารศาสนาอิสลาม 1963 หลังจากที่ได้พิสูจน์ได้ว่า
มีความผิด มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันริงกิตหรือจำคุกไม่เกิน
หนึ่งปีหรือทั้งจำทั้งปรับ

อย่างไรก็ตามภายหลังจากที่มีการยกเลิก พระราชบัญญัติการบริหารศาสนาอิสลาม
1963 ทำให้การบังคับตามมาตราดังกล่าวสิ้นสุดลง จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติความผิด
ทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม 1991 โดยการตราพระราชบัญญัติความผิดทางอาญา
เกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม (การยืนยัน) 2007 เพื่อยืนยันฐานความผิดดังกล่าว โดยมาตรา
2 ของพระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม (การยืนยัน) 2007
บัญญัติว่า

“ การกระทำใด ๆ หรือสิ่งที่ทำ หรือสิ่งที่ได้กระทำโดย กอฎี ศาลศาสนา
อิสลาม สำนักงานศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายู รัฐเปอร์ลิส ,
เจ้าหน้าที่มัสยิด ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนสอนศาสนา หรือโดยบุคคลหรือนิติ
บุคคลอื่นใด โดยหรือภายใต้พระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับ
บทบัญญัติศาสนาอิสลาม 1991 [en 4 / 1993] ระหว่างวันที่ 18 กุมภาพันธ์
1993 จนถึงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2006 ซึ่งเป็นวันก่อนจากวันที่
พระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม 1991 เริ่ม
มีผลบังคับ จะถือว่าได้ทำถูกต้องตามกฎหมาย”

จ. ข้อกำหนดคณะกรรมการพิตวา

พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen
Pentadbiran Agama Islam 2006)มาตรา มาตรา มาตรา 46 (5) ให้อำนาจแก่ คณะกรรมการพิต
วาในการใช้ดุลพินิจที่เกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติใด ๆ ในการพิตวา โดยบัญญัติว่า

“ คณะกรรมการพิตวามีอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้ในการใช้ดุลพินิจที่เกี่ยวกับ
ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติใด ๆ ”

ในการนี้ คณะกรรมการชะรีอะฮ์²⁰ ได้กำหนดแหล่งที่มาของบทบัญญัติศาสนาอิสลามในการพิตวาของรัฐเปอร์ลิสไว้ว่า “ ในการพิจารณาและวินิจฉัยการออกพิตวาหนึ่ง ๆ นั้น คณะกรรมการชะรีอะฮ์รัฐเปอร์ลิสจะต้องยึดหลักการอ้างอิงจากแหล่งอ้างอิงตามลำดับความสำคัญดังนี้

1. อัลกุรอาน
2. หะดีษเศาะหียะหฺ
3. อิจญมาอ์เศาะหาบะฮ์
4. พิตวาของเศาะหาบะฮ์ที่มีความใกล้เคียงกับอัลกุรอานและสุนนะฮ์มากที่สุด
5. หะดีษมุรซัลและฎะอ์อีฟ
6. กียาสในกรณีที่จำเป็น
7. มะศอลิหฺ มุรสะละฮ์
8. ชัฎ อัสซารอเอียะฮ์
9. อิสติหฺซานและอิสติศหาบ
10. อurf
11. เกาะวะอิติฟิเกฮ์ ” (Jabattan Mufti Kerajaan Negeri Perlis , n.d. : 3)

จ. หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพิตวา

หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพิตวาในรัฐเปอร์ลิส ประกอบด้วย หน่วยงานและบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ได้แก่ มุฟตีแห่งรัฐเปอร์ลิส คณะกรรมการพิตวา สำนักงานศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอร์ลิส (Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Perlis – MAIPs) คณะกรรมการพิตวาแห่งชาติ กษัตริย์แห่งรัฐและสภากษัตริย์ ดังมีรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

1. มุฟตีแห่งรัฐเปอร์ลิส

มุฟตีแห่งรัฐเปอร์ลิสได้รับการแต่งตั้งโดยกษัตริย์แห่งรัฐ พระองค์ทรงแต่งตั้งผู้ที่มีความเหมาะสมและคู่ควรเพื่อดำรงตำแหน่งดังกล่าว การแต่งตั้งจะต้องได้รับการเผยแพร่ใน Warta

²⁰ คณะกรรมการชะรีอะฮ์ ตาม Enakmen Pentadbiran Agama Islam 1963 หมายถึง คณะกรรมการพิตวาในพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) ปัจจุบัน

ตั้งที่ระบไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006)มาตรา มาตรา 44 (1) ว่า

(1) กษัตริย์แห่งรัฐ ภายหลังจากการประชุมกับสำนักงานศาสนาอิสลาม (Majlis Agama Islam) ทำหน้าที่แต่งตั้งบุคคลใด ๆ ที่เหมาะสมเป็นมุฟตี และรองมุฟตีสำหรับรัฐเปอร์ลิส

มุฟตีแห่งรัฐเปอร์ลิสไม่มีอำนาจพิตวาโดยตรง เนื่องจากการพิตวาในรัฐเปอร์ลิสเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพิตวาที่มีมุฟตีเป็นประธาน มุฟตีมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) มาตรา 45 อำนาจหน้าที่ของมุฟตีว่า

“ มุฟตีมีหน้าที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่กษัตริย์แห่งรัฐและรัฐบาล ในด้านบทบัญญัติอิสลามทั้งปวง และเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่สูงสุดในด้านดังกล่าว ถัดจากกษัตริย์แห่งรัฐเปอร์ลิสเว้นแต่กรณีที่ถูกกฎหมายนี้ได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในพระราชบัญญัตินี้ ”

Sahibul Fadhilah Ustaz Roslan Bin Esa กรรมการพิตวาแห่งรัฐเปอร์ลิสท่านหนึ่ง กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของมุฟตีว่า

“ เมื่อมีคนถามคำถามต่อมุฟตี ซึ่งเป็นประธาน ก็จะนำเรื่องไปถกและพิจารณากันในที่ประชุมคณะกรรมการพิตวา และต่อไปยังคณะกรรมการสำนักงานศาสนาอิสลาม มุฟตีซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการพิตวา มุฟตี มีหน้าที่ให้คำแนะนำให้กับพระราชาเกี่ยวกับเรื่องศาสนา เกี่ยวกับพิตวาสำหรับประชาชน การปกครอง และเกี่ยวกับดาราศาสตร์อิสลาม เช่น การกำหนดทิศ กิบลัต เวลาละหมาด วันอีด วันเริ่มถือศีลอด เป็นต้น ทั้งหมดนี้เป็นหน้าที่ของมุฟตีของเรา ”

2. คณะกรรมการพิตวา

คณะกรรมการพิตวาแห่งรัฐเปอร์ลิส ประกอบด้วยมุฟตี รองมุฟตี กรรมการที่เป็นตัวแทนสำนักงานศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอร์ลิส (Majlis Agama Islam Dan Adat

Istiadat Melayu Perlis – MAIPs) จำนวนไม่เกิน 3 คน และกรรมการที่มีได้มาจากกรรมการสำนักงานศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอร์ลิส (MAIPs) ที่นับถือศาสนาอิสลาม ตามแนวอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ และเลขานุการคณะกรรมการฟัตวา

คณะกรรมการฟัตวาอื่นจากมุฟตีและรองมุฟตี แต่งตั้งโดยสำนักงานศาสนาอิสลามตามที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารจัดการศาสนาอิสลาม มาตรา 46 บัญญัติว่า

- (1) ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการฟัตวา
- (2) ให้คณะกรรมการประกอบด้วย
 - (ก) มุฟตีเป็นประธาน;
 - (ข) รองมุฟตี ;
 - (ค) กรรมการอื่นที่นับถือศาสนาอิสลามอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ จำนวน 6 คน ประกอบด้วยกรรมการสำนักงานศาสนาอิสลามจำนวนไม่เกิน 3 คนที่ได้รับการแต่งตั้งโดยสำนักงาน และ
 - (ง) เจ้าหน้าที่ของสำนักงานมุฟตีได้รับการแต่งตั้งโดยสำนักงานศาสนาอิสลามให้เป็นเลขานุการ

คณะกรรมการฟัตวารัฐเปอร์ลิสในปัจจุบัน มีรายนามดังต่อไปนี้

1. Sahibus Samahah Dr Haji Juanda Bin Jaya ประธาน
2. Sahibul Fadhilah Tuan Haji Roslan Bin Esa กรรมการ
3. Sahibul Fadhilah Dato' Kaya Bakti Profesor
Madya Dr. Mohd Radzi Bin Othman กรรมการ
4. Sahibul Fadhilah Dato' Alim Setia
Ustaz Ahmad Bin Jusoh กรรมการ
5. Sahibul Fadhilah Ustaz Haji
Abdul Hadi Bin Haji Osman กรรมการ
6. Sahibul Fadhilah Dr Abdullah Bin Yasin กรรมการ
7. Sahibul Fadhilah YB Senator Dato'
Dr Johari Bin Mat กรรมการ
8. Sahibul Fadhilah Dr Azwira Bin Abd Aziz กรรมการ
9. Sahibul Fadhilah Ustazah Nafizah

Binti Abd Halim

เลขานุการ

คณะกรรมการพิตวา มีอำนาจหน้าที่ ดังที่ปรากฏในพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอรลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) มาตรา 47 อำนาจพิตวาของคณะกรรมการพิตวาว่า

“ ตามอำนาจในมาตรา 51 ตามบัญชาของกษัตริย์แห่งรัฐ ตามความประสงค์ของคณะกรรมการพิตวาเอง หรือตามคำร้องอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรของบุคคลใดๆ ที่ส่งถึงมุฟตี คณะกรรมการพิตวามีอำนาจทำการพิตวาต่อปัญหาใดๆ ที่ยังไม่มีคำวินิจฉัยเด็ดขาดแล้ว หรือต่อความไม่ชัดเจนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติอิสลาม ”

การพิตวาของคณะกรรมการพิตวาจึงมิได้หมายความว่าคณะกรรมการพิตวาเป็นผู้พิตวา เพียงแต่มีหน้าที่รับผิดชอบในฐานะเป็นหน่วยงานที่เสนอการเตรียมการเรื่องพิตวาต่อสำนักงานศาสนาอิสลามฯ การเสนอการเตรียมการเรื่องพิตวาต่อกับสำนักงานศาสนาอิสลาม (MAIPs) นี้ มีความสำคัญอย่างมากต่อการตัดสินใจของสำนักงานศาสนาอิสลาม (MAIPs) ในการออกพิตวาอย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ ตลอดระยะเวลาการพิจารณาตรวจสอบในรายงานการประชุมของสำนักงานศาสนาอิสลาม(MAIPs)นั้น ชี้ให้เห็นว่าทุกประเด็นปัญหาที่จำเป็นในการออกพิตวาจะมอบหมายให้คณะกรรมการพิตวาเป็นผู้ดำเนินการประชุมเพื่อพิจารณา ส่วนหน้าที่ของสำนักงานศาสนาอิสลาม(MAIPs)นั้น มีเพียงดำเนินงานเกี่ยวกับการออกพิตวา ตามความเห็นของคณะกรรมการพิตวา คณะกรรมการพิตวาจึงมีหน้าที่จัดการประชุมเพื่อถกประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนมติในการประชุมนั้น จะถูกเสนอต่อสำนักงานศาสนาอิสลาม(MAIPs) เพื่อดำเนินการต่อไป

3. สำนักงานศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอรลิส (Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Perlis – MAIPs)

สำนักงานศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอรลิส (Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Perlis – MAIPs) มีหน้าที่รับรองการพิตวา โดยที่คำวินิจฉัยต่างๆ ของคณะกรรมการพิตวาไม่มีสถานะเป็นคำพิตวานอกจากจะต้องได้รับการรับรองจากสำนักงานศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอรลิส (Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Perlis – MAIPs) ดังที่ปรากฏในพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอรลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) มาตรา 48 (3) และ (4) ว่า

มาตรา 48 ขั้นตอนการทำคำพิพากษา

- (3) หลังจากที่ได้คณะกรรมการ พิจารณาจัดทำคำพิพากษาดังกล่าวแล้ว มุฟตีย์ในนามของคณะกรรมการพิพากษา จะต้องเสนอคำพิพากษาส่งให้กับสำนักงานศาสนาอิสลาม
- (4) หลังจากที่ได้พิจารณาคำพิพากษาดังกล่าวอย่างระมัดระวังแล้ว ให้สำนักงานศาสนาอิสลามให้คำแนะนำแก่กษัตริย์แห่งรัฐเพื่อที่จะได้รับพระบรมราชานุญาตให้เผยแพร่ในWarta

Sahibul Fadhilah Ustaz Roslan Bin Esa กรรมการพิพากษาแห่งรัฐเปอรลิสท่านหนึ่ง กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ของสำนักงานศาสนาอิสลามว่า

“ พิศาวาในมาเลเซียมี 2 ประเภท เราเรียกว่า 2 สถานะ 1 คือพิศาวาที่เป็นกฎหมาย หมายความว่าเมื่อสำนักงานมุฟตีย์ได้พิจารณาออกความเห็นของหุกุม และเสนอต่อไปยังสำนักงานศาสนาอิสลาม สำนักงานศาสนาอิสลาม ก็จะเสนอต่อไปยังอีกองค์การหนึ่ง อีกคณะกรรมการหนึ่ง ดังนั้นตรงนี้แหละที่จะบอกว่าพิศาวาจะถูกประกาศเป็นกฎหมายหรือไม่ ถ้าไม่ก็แปลว่าตามก็ได้ ไม่ทำตามก็ได้ ไม่มีกฎหมายบังคับ ”

“ บางครั้งความเห็นเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลามนั้น สำนักงานศาสนาอิสลาม จะดูแลโดยตรงโดยมีกษัตริย์เป็นประธาน ถ้าคณะกรรมการฯ ก็จะมีมุฟตีย์ บางครั้งก็สิ้นสุดแค่ตรงนั้น ”

4. กษัตริย์แห่งรัฐและสภากษัตริย์

พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอรลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) มาตรา 48 ดังกล่าวกำหนดให้กษัตริย์แห่งรัฐมีอำนาจสูงสุดในการพิศาวาของรัฐเปอรลิส ดังความใน มาตรา 48 (4) และมาตรา 45 อำนาจหน้าที่ของมุฟตีย์ว่า

“ มุฟตีย์มีหน้าที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่กษัตริย์แห่งรัฐและรัฐบาล ในด้านบทบัญญัติอิสลามทั้งปวง และเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่สูงสุดในด้านดังกล่าว ถัดจากกษัตริย์แห่งรัฐเปอร์ลิสเว้นแต่กรณีที่กฎหมายนี้ได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในพระราชบัญญัตินี้ ”

กล่าวถึง Sahibul Fadhilah Ustaz Roslan Bin Esa กรรมการฟัตวาแห่งรัฐเปอร์ลิสท่านหนึ่ง

“ รัฐนี้อยู่ใต้กษัตริย์ กิจการอิสลามอยู่ใต้อำนาจของกษัตริย์ นอกจากนั้น กษัตริย์ยังเป็นผู้ตัดสินในเรื่องทางศาสนา ”

“ กิจการเกี่ยวกับอิสลาม จะอยู่ภายใต้อำนาจของกษัตริย์ ”

“ ที่สูงที่สุดคือประธานคณะกรรมการสำนักงานศาสนาอิสลาม ซึ่งได้แก่ กษัตริย์ ภายใต้นั้น ก็จะมีสำนักงานมุฟตีย์ คณะกรรมการฟัตวา ”

นอกจากนั้นสภากษัตริย์ยังมียุทธศาสตร์เกี่ยวกับการฟัตวาในระดับชาติ ดังที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) มาตรา 51 (2)(5) และ (6) บัญญัติว่า

(2) หลังจากพิจารณาเรื่องนี้อย่างรอบคอบสำนักงานศาสนาอิสลามอาจให้คำแนะนำแก่กษัตริย์แห่งรัฐ ที่จะได้รับบรมราชานุญาตให้เสนอคำฟัตวาที่จัดเตรียมขึ้นต่อคณะกรรมการฟัตวาแห่งชาติผ่านที่ประชุมของสภากษัตริย์

(5) เมื่อส่งเอกสารเตรียมการฟัตวาไปยังคณะกรรมการฟัตวาแห่งชาติ ให้คณะกรรมการฟัตวาแห่งชาติให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะต่อสภากษัตริย์ตามความในอนุมาตรา (2) ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง

(6) ถ้าคณะกรรมการฟัตวาแห่งชาติให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะต่อสภากษัตริย์ ให้รับรองร่างคำฟัตวา โดยไม่มีการปรับเปลี่ยน หรือให้คำแนะนำหรือเสนอแนะร่างอื่นในกรณีนั้น และสภากษัตริย์ตกลงรับคำแนะนำและข้อเสนอแนะของ คณะกรรมการฟัตวาแห่งชาติ คณะกรรมการจะต้อง

พิจารณาคำแนะนำและข้อเสนอแนะนั้น และหลังจากนั้นอาจจะเผยแพร่พัตวานั้นใน Warta โดยไม่ต้องแก้ไขใด ๆ หรือการปรับเปลี่ยน และบทบัญญัติของมาตรา 48 ยกเว้นอนุมาตรา 48 (7), ให้ใช้บังคับแก่กรณี

5. คณะกรรมการฟัตวาแห่งชาติ

การฟัตวาในระดับชาติ ในมาเลเซียเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการฟัตวาแห่งสภาการศาสนาอิสลามแห่งมาเลเซีย (Majlis Hal Ehwal Islam Malaysia) ภายใต้อำนาจของสภากษัตริย์ (Majlis Raja-Raja) (Nooh,2006 :62)

คณะกรรมการฟัตวาระดับชาติประกอบไปด้วยมุฟตีในสหพันธรัฐมาเลเซียทุกคนและกรรมการอื่นที่สภาการศาสนาอิสลามแห่งมาเลเซีย (Majlis Hal Ehwal Islam Malaysia) เป็นผู้แต่งตั้ง โดยมีสถาบัน JAKIM (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia) ทำหน้าที่เลขาธิการ (Ahmad Hidayat ,2006 : 31-32)

คณะกรรมการฟัตวา (Jawatankuasa Fatwa) แห่งสภาการศาสนาอิสลามแห่งชาติ (Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Agama Islam – MKBHEAI) ของมาเลเซียก่อตั้งขึ้นในช่วงต้น ปี ค.ศ. 1970 ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 11 ของระเบียบสภาการศาสนาอิสลามแห่งชาติ (Peraturan Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia – MKI) ในขณะที่สภาการศาสนาอิสลามแห่งชาติ (Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Agama Islam – MKBHEAI) มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน จัดตั้งขึ้นโดยการประชุมของสภากษัตริย์ เมื่อเดือนมีนาคม ปี ค.ศ. 1968 มติที่ประชุมของคณะกรรมการฟัตวา (Jawatankuasa Fatwa) แห่งสภาการศาสนาอิสลามแห่งชาติ (Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Agama Islam – MKBHEAI) เรียกว่า มุซากะเราะฮ์ หรือฟัตวามุซากะเราะฮ์

สมาชิกของคณะกรรมการฟัตวา สภาการศาสนาอิสลามแห่งชาติของมาเลเซีย ประกอบด้วย

1. ประธานคณะกรรมการ ที่แต่งตั้งโดยสภาการศาสนาอิสลามแห่งชาติ (MKI) จากสมาชิกสภา
2. มุฟตีของรัฐแห่งที่เป็นสมาชิก หรือที่เป็นตัวแทนของฝ่ายอิสลาม (Hal Ehwal Agama Islam)ของรัฐนั้น ๆ;
3. นักวิชาการจำนวน 5 คน ที่ได้รับเลือกและแต่งตั้งโดยสภากษัตริย์และ
4. กรรมการที่นับถือศาสนาอิสลาม ที่มาจากฝ่ายตุลาการและกฎหมายหรือวิชาชีพทางกฎหมายที่เลือกและแต่งตั้งโดยสภากษัตริย์

ระเบียบสภากิจการศาสนาอิสลามแห่งชาติ ข้อ 13 กำหนดว่าสมาชิกยกเว้น ประธานกรรมการและมุฟตีต้องได้รับการรับรองโดยนายกรัฐมนตรี โดยมีวาระดำรงตำแหน่งไม่เกินสามปี แต่ก็มีสิทธิได้รับการแต่งตั้งใหม่ และจะดำรงตำแหน่งตราบเท่าที่สภาภคัษัตริย์รับรอง

ตามระเบียบสภากิจการศาสนาอิสลามแห่งชาติของมาเลเซีย ข้อ 14 ของคณะกรรมการฟัตวา มีอำนาจหน้าที่พิจารณาตัดสินใจและวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับเรื่องใด ๆ ในศาสนาอิสลามที่ที่ประชุมของสภาภคัษัตริย์มอบให้พิจารณา คณะกรรมการฟัตวาจะส่งความเห็นไปที่สภากิจการศาสนาอิสลามแห่งชาติ ซึ่งสภากิจการศาสนาอิสลามแห่งชาติจะส่งไปยังที่ประชุมของสภาภคัษัตริย์พร้อมกับคำแนะนำ โดยข้อ 14 ของระเบียบสภากิจการศาสนาอิสลามแห่งชาติของมาเลเซีย กำหนดว่า

“Tugas Jawatankuasa Fatwa ini ialah menimbang, memutuskan dan mengeluarkan fatwa atas apa-apa perkara berkenaan dengan Agama Islam yang dirujuk kepadanya oleh Majlis Raja-Raja. Jawatankuasa ini hendaklah mengemukakan pendapat-pendapatnya kepada Majlis yang akan menghantarkannya bersama dengan pengesyoran-pengesyoran kepada Majlis Raja-Raja.”

“คณะกรรมการฟัตวา มีหน้าที่พิจารณาตัดสินใจและออกคำฟัตวาเกี่ยวกับเรื่องใด ๆ เกี่ยวกับศาสนาอิสลามที่สภาภคัษัตริย์ยกขึ้นมาพิจารณา คณะกรรมการนี้จะต้องส่งความเห็นไปยังสภา และสภาจะส่งไปยังสภาภคัษัตริย์พร้อมกับคำแนะนำ”

การฟัตวาในระดับชาติ คณะกรรมการฟัตวาแห่งสภากิจการศาสนาอิสลามแห่งมาเลเซีย ทำหน้าที่ฟัตวาในกรณีที่มีลักษณะดังนี้

1. เป็นกรณีทางศาสนาที่ไม่มีลักษณะเฉพาะรัฐ แต่เกี่ยวข้องกับมวลมุสลิมในมาเลเซีย

2. เป็นกรณีทางศาสนาที่เกิดขึ้นในรัฐหนึ่ง ที่มีโอกาสเกิดขึ้นในรัฐอื่นได้

3. เป็นกรณีทางศาสนาที่มีลักษณะเฉพาะรัฐ แต่มีลักษณะดังเงื่อนไข ข้อ 1 และ 2

คณะกรรมการฟัตวาแห่งสภากิจการศาสนาอิสลามแห่งมาเลเซีย ยังมีอำนาจที่จะรับคำขอฟัตวาจากหน่วยงานใด ๆ ในประเทศ (Wan Muhammad , 243- 245)

คำฟัตวาระดับชาตินี้แบ่งออกเป็นสองระดับ คือ คำฟัตวาที่มีมติเป็นเอกฉันท์ และได้เสนอต่อสภาภคัษัตริย์แห่งสหพันธ์เพื่อนำไปประกาศใช้ในประเทศต่าง ๆ และคำฟัตวาระดับมุขากะเราะฮ์ ที่ผูกพันเฉพาะมุฟตีแห่งรัฐที่เห็นด้วยเท่านั้น (Ahmad Hidayat , 32)

ระเบียบสภากิจการศาสนาอิสลามแห่งชาติของมาเลเซีย ข้อ 9 กำหนดว่า พัตวาใดๆ ที่สภาภคัษตรีรับรองตามมาตรานี้ รัฐที่เป็นสมาชิกไม่อาจแก้ไขเพิ่มเติมได้ยกเว้นจะได้รับอนุญาตจากสภาภคัษตรี

การพัตวาของคณะกรรมการพัตวาแห่งชาติของมาเลเซีย มี 2 ลักษณะคือ

1. การพัตวาตามบัญชาของที่ประชุมสภาภคัษตรี

การพัตवालัษณะนี้เริ่มต้นเมื่อที่ประชุมสภาภคัษตรีมีบัญชาให้คณะกรรมการพัตวาแห่งชาติทำการพัตวาเกี่ยวกับกรณีใดๆที่เกิดขึ้นในสังคม คณะกรรมการพัตวาจะจัดการพัตวาระดับมุขากะเราะฮ์ หากว่าที่ประชุมเห็นชอบให้พัตวาเป็นอย่างไร สภากิจการศาสนาอิสลามแห่งชาติของมาเลเซียจะนำคำพัตวาดังกล่าวไปเสนอต่อที่ประชุมสภาภคัษตรี คำพัตวาที่ที่ประชุมสภาภคัษตรีเห็นชอบจะได้รับการนำกลับไปยังคณะกรรมการพัตวาประจำรัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยที่คณะกรรมการพัตวาประจำรัฐต่างๆไม่สามารถแก้ไขเพิ่มเติมคำพัตวาดังกล่าวได้ และจะมีการนำคำพัตวาดังกล่าวประกาศในหนังสือประจำรัฐต่างๆ

2. การพัตวาโดยไม่มีบัญชาจากที่ประชุมสภาภคัษตรี

การพัตवालัษณะนี้มีขึ้นตามคำขอพัตวาของสังคมมุสลิม จะมีการศึกษากรณีตามคำขอ และนำเสนอผลการศึกษาต่อที่ประชุมกฎหมายอิสลาม ในกรณีที่จำเป็นจะต้องศึกษาเพิ่มเติม จะถูกนำเสนอต่อการประชุมระดับมุขากะเราะฮ์ ของคณะกรรมการพัตวาแห่งชาติ สภากิจการศาสนาอิสลามแห่งชาติของมาเลเซีย ผลการพัตวาเป็นอย่างไร จะได้รับการนำไปยังคณะกรรมการพัตวาประจำรัฐต่างๆ โดยที่คณะกรรมการพัตวาประจำรัฐต่างๆ สามารถแก้ไขเพิ่มเติมพัตวาดังกล่าวได้ และจะมีการนำพัตวาดังกล่าวประกาศในหนังสือประจำรัฐต่างๆ

จากมุมมองของกฎหมาย การวินิจฉัยของคณะกรรมการพัตวาในระดับชาตินั้นไม่ถือว่าเป็นคำพัตวา และจะไม่สามารถบังคับจนกว่าจะได้รับการประกาศใน Warta ในการดำเนินการให้คำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นพัตวาที่ ใช้บังคับในรัฐใดๆ รัฐนั้นๆจะต้องนำคำวินิจฉัยดังกล่าวไปเผยแพร่ใน Warta ตามกฎหมายของรัฐนั้นๆ ฉะนั้นคำพัตวาระดับชาตินี้แบ่งออกเป็นสองระดับ คือ คำพัตวาที่มีมติเป็นเอกฉันท์ และได้เสนอต่อสภาภคัษตรีแห่งสหพันธ์เพื่อนำไปประกาศใช้ในประเทศต่างๆ และคำพัตวาระดับมุขากะเราะฮ์ที่ผูกพันเฉพาะรัฐที่เห็นด้วยเท่านั้น (Ahmad Hidayat , 32)

ตัวอย่างพัตวามุขากะเราะฮ์ของคณะกรรมการพัตวาแห่งชาติ ในเรื่องการหย่าร้างผ่านการส่งข้อความสั้น(SMS) พัทวามุขากะเราะฮ์ของคณะกรรมการพัตวาแห่งชาติ ที่59 เวลา มาเลเซียเมื่อวันที่ 27 สิงหาคม 2003 มีพัตวา (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia,2009:109) ว่า

- ก) การหย่าร้างในรูปแบบการเขียนที่ชัดเจนที่ส่งโดยสามฝ่ายไปยังภรรยาโดยตรง โดยการส่งทางแฟกซ์ SMS, e - mail เป็นต้น ถือว่าเป็นการหย่าร้างที่ไม่ชัดเจน จะมีผลตามกฎหมายถ้ากระทำด้วยความตั้งใจ
- ข) การหย่าดังกล่าวจะต้องไปดำเนินการจดทะเบียนหย่าที่ศาลชะรีอะฮ์
- ค) การหย่าจะทำโดยใช้เครื่องมือการสื่อสารที่ทันสมัย เป็นการกระทำที่ขัดแย้งกับรูปแบบการหย่าร้างที่กฎหมายอิสลามกำหนด

ฟัตวาฆุซซะเราะฮ์ ปรากฏกรณีที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย ได้แก่ กรณีการสมรสของชาวมุสลิมในประเทศไทย โดยฟัตวาฆุซซะเราะฮ์ ที่ 52 เมื่อวันที่ 1 Julai 2002 (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, 2009 : 108) ฟัตวาว่า การสมรสนอกประเทศถูกต้องตามกฎหมายอิสลามเมื่อ

1. เป็นการสมรสตามองค์ประกอบการสมรส
2. เป็นการสมรสที่กระทำโดยวะลีย์หากิมที่ได้รับการรับรองในจังหวัดที่เกี่ยวข้อง และได้รับการแต่งตั้งให้เป็นวะลีย์หากิม

ถ้าดูจากในแง่ของสถิติการนำฟัตวาฆุซซะเราะฮ์ไปเป็นกฎหมายของรัฐต่างๆ นั้น จะพบว่าฟัตวาฆุซซะเราะฮ์จำนวนมากที่ไม่ได้ถูกนำไปประกาศใช้ในประเทศต่างๆ เช่น ฟัตวาฆุซซะเราะฮ์ที่ 37 เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 1995 วินิจฉัยว่าการสูบบุหรี่เป็นที่ต้องห้ามในศาสนาอิสลามแต่ไม่มีที่รัฐเท่านั้นที่นำไปประกาศใน Warta โดยมีเพียงรัฐสลังงอร์เท่านั้นที่นำไปประกาศ ส่วนเคดาห์ เปอร์ลิส ซาราวัก แม้ว่าจะเห็นด้วยกับการวินิจฉัยดังกล่าวแต่ก็ยังไม่มีการประกาศใน Warta แต่อย่างใด ส่วนคณะกรรมการฟัตวาของรัฐปะหัง เห็นว่าการสูบบุหรี่เป็นที่ต้องห้ามเฉพาะในบริเวณมัสยิดและสุเหร่าเท่านั้น โดยให้เหตุผลว่าเป็นการกระทำที่ขัดแย้งกับจริยธรรมอิสลาม และได้ขอให้สำนักงานศาสนาอิสลามแห่งปะหังมีคำสั่งไปยังมัสยิดและสุเหร่าต่างๆ ให้จัดทำป้ายประกาศห้ามสูบบุหรี่และสุเหร่าเป็นเขตปลอดบุหรี่ (Zaini Nasohah, 2005 : 34)

นอกจากนั้น ฟัตวาฆุซซะเราะฮ์ของคณะกรรมการฟัตวาแห่งชาติบางส่วนยังขัดแย้งกับแนวคิดของคณะกรรมการฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส เช่น ฟัตวากรณีการกำหนดวันอีดิฟิฏร์และอีตอฎฮา

กรณีการกำหนดวันอีตฟีฎร มุซาคะเราะฮ์ ของคณะกรรมการฟัตวาแห่งชาติ ที่ 7 เมื่อวันที่ 14 Julai 1977 และที่ 14 เมื่อวันที่ 11 dan 12 April 1984 (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, 2009 : 38) ฟัตวา ว่า

ก. จันทรเสี้ยวของเดือนเราะมะฎอนและเซาวาลันนั้น หากว่าไม่อาจเห็นได้เนื่องจากมีเมฆปกคลุม ในขณะที่ตามการคำนวณทางดาราศาสตร์อิสลาม จันทรเสี้ยวนั้นมีอยู่และสามารถเห็นได้ การคำนวณดังกล่าวนำมาใช้ได้ แต่ถ้าหากว่าท้องฟ้าโปร่ง และไม่เห็นจันทร จะต้องนับจำนวนวันของเดือนดังกล่าวนี้ให้ครบ 30 วัน

ข. คณะกรรมการฯ เห็นพ้องกันว่าการกำหนดวันแรกศีลอดและวันอีตฟีฎร ให้ใช้การเห็นดวงจันทร์และการคำนวณ

กรณีอีตอัฎฮา มุซาคะเราะฮ์ ของคณะกรรมการฟัตวาแห่งชาติ ที่ 30 เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม ค.ศ. 1992 (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, 2009 : 41) ฟัตวาว่า

“ วิธีการกำหนดวันอีตอัฎฮาของประเทศมาเลเซียที่เคยกำหนดว่าให้กำหนดตามวันวุฎุฟ ที่อะเราะซะฮ์นั้น ให้เปลี่ยนไปใช้วิธีการดูดวงจันทร์เดือนซุลฮิจญะฮ์แทน เนื่องจากวิธีการดูดวงจันทร์เหมาะสมกับการนำมาปฏิบัติในประเทศนี้มากกว่า”

กรณีการกำหนดวันสำคัญทางศาสนาอิสลามนี้ รัฐเปอร์ลิสจะต้องกำหนดตามคณะกรรมการฟัตวาแห่งสภากิจการศาสนาอิสลามแห่งชาติ เนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) มาตรา 52 (1) และ (2) บัญญัติว่า

(1) ให้คณะกรรมการฟัตวา ปฏิบัติตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฟัตวาแห่งชาติ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำหรือการปฏิบัติที่เห็นชอบโดยสภาภคัตริย์ อันเป็นการกระทำหรือการปฏิบัติซึ่งมีลักษณะทั่วไปในสหพันธรัฐทั้งหมดตามมาตรา 38 (2) (ข) ของรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐ

(2) คำแนะนำและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฟัตวาแห่งชาติ ตาม

อำนาจในอนุมาตรา (1) ให้ถือว่าเป็นพัตวา และอยู่ในบังคับของมาตรา 48
ยกเว้นอนุมาตรา 48 (7)

ดังนั้น กรณีการกำหนดวันสำคัญทางศาสนาอิสลามนี้ รัฐเปอร์ลิสจะต้องกำหนดตาม คณะกรรมการพัตวาแห่งสภากิจการศาสนาอิสลามแห่งชาติ ที่อยู่ภายใต้อำนาจของสภากษัตริย์แห่ง มาเลเซีย แม้ว่ารัฐเปอร์ลิสจะมีความเห็นแย้งเกี่ยวกับวิธีการกำหนดวันสำคัญทางศาสนาอิสลามของ คณะกรรมการพัตวาแห่งสภากิจการศาสนาอิสลามแห่งชาติก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากคณะกรรมการพัตวา แห่งสภากิจการศาสนาอิสลามแห่งชาติ ใช้วิธีการที่เรียกว่า “ความเป็นไปได้ในการเห็นจันทร์เสี้ยว ” ซึ่งหมายถึง การคำนวณและการดูจันทร์เสี้ยวควบคู่กันไป โดยที่ทั้งสองวิธีดังกล่าวจะต้องไม่ขัดแย้งกัน เช่น การเห็นจันทร์เสี้ยวจะต้องไม่เกิดขึ้นในวันที่ดวงจันทร์ลับฟ้าก่อนดวงอาทิตย์ เป็นต้น นอกจากนี้คณะกรรมการพัตวาแห่งสภากิจการศาสนาอิสลามแห่งชาติ ยังกำหนดให้มาเลเซียกำหนด วันอีตอัฎฮาด้วยวิธีการดังกล่าวได้โดยไม่ต้องนำประเด็นการกำหนดวันวุฎุฟของประเทศ ชาติอุธาระเบียมาพิจารณา ดังรายละเอียดของพัตวามุชากะเราะฮ์ที่กล่าวแล้ว ซึ่งคณะกรรมการพัตวา ของรัฐเปอร์ลิสเห็นว่า มาเลเซียให้ความสำคัญกับการคำนวณทางดาราศาสตร์มากกว่าการดูจันทร์เสี้ยว และเห็นว่ามาเลเซียไม่มีอำนาจกำหนดวันอีตอัฎฮา เนื่องจากวันอีตอัฎฮามีความเชื่อมโยงกับการ กำหนดวันวุฎุฟของประเทศชาติอุธาระเบีย

Asso. Prof. Dato' Alim Setia Ahmad bin Jusoh กรรมการพัตวาของรัฐเปอร์ ลิส กล่าวถึงรายละเอียดของประเด็นข้อขัดแย้งดังกล่าวว่า

“ เปอร์ลิสก็จะใช้การดูจันทร์เสี้ยว บนพื้นฐานของหะดีษที่ว่า “หากไม่เห็นดวง จันทร์ก็จงถือศีลอดสามสิบวัน” ด้วยเหตุนี้ เปอร์ลิสจึงได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับ เรื่องที่ออกโดยกรุงกัวลาลัมเปอร์มาโดยตลอด แต่พวกเขาไม่ให้ความสนใจ เราให้ความคิดเห็นว่า ถ้าจะมีการประกาศเริ่มถือศีลอดก็ดี วันอีตักดี ให้มีการ แจ้งบอกว่าได้เห็นจันทร์เสี้ยวที่ไหน หรือไม่เห็น แต่นี่ประกาศเฉยๆ เมื่อก่อน สมัยที่ผมเป็นเด็ก เคยมีการบอกว่าได้เห็นจันทร์เสี้ยวที่นั่นที่นี้ แสดงว่ารุ่งนี้ เริ่มถือศีลอด ...ถ้าไม่เห็นจันทร์เสี้ยว ก็แสดงว่าวันถือศีลอดเป็นมะรืนนี้ แต่ ตอนนั้นไม่เป็นเช่นนั้น ตอนนั้นประกาศว่า ตามนั้นตามนี้ขอประกาศว่าวันเริ่มถือ ศีลอดคือวันต่อไปนี้ ไม่มีการบอกว่าเห็นจันทร์เสี้ยว หรือไม่เห็น ในขณะที่หะ ดิษได้กล่าวไว้ว่า “ จงถือศีลอดเมื่อพวกท่านเห็นมัน ”

กล่าวถึงวิธีการกำหนดวันอีตอัฎฮาว่า

“ ผมได้ออกคำชี้แจงเกี่ยวกับวันอีตอัฎฮา ผมกล่าวว่าในการดูจันทร์เสี้ยว การกำหนดวันแรกของเดือน แนนอนจะต้องดูดวงจันทร์ แต่วันอีตอัฎฮา เราไม่จำเป็นต้องดู เนื่องจากว่าเราไม่ได้ฮัดที่นี้ หุงอารอฟะฮุไม่ได้ฮุดที่นี้ ที่โน้นจะทำการกำหนดวันตริยะฮุ ซึ่งตรงกับวันที่ 8 ชุลฮิจญะฮุ คือวันตริยะฮุ วันที่ 9 จากมัสยิดมาตินะฮุไปสู่หุงอารอฟะฮุ เราซึ่งอยู่ที่นี่ไม่มีวันตริยะฮุดังกล่าว ฉะนั้นเราก็จะต้องตามที่โน้นสิ ”

Sahibul Fadhillah Ustaz Roslan Bin Esa กรรมการชะรีอะฮ์ของรัฐเปอรลิสอีกคนหนึ่ง กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า

“ เช่นการกำหนดวันอีต ...คนมุสลิมในมาเลเซีย ตามรัฐบาลกลาง ”

อิหม่ามมัสยิดท่านหนึ่งกล่าวว่า

“ เนื่องจากว่าตอนนี้ระบบของมาเลเซียนั้นมีผลบังคับทั่วประเทศ ดังนั้นเรื่องสำคัญๆทุกเรื่องที่ถูกโดยรัฐบาลกลางนั้น จะต้องปฏิบัติอย่างทั่วกัน เพราะถ้าเราจะตามรัฐแล้ว จะทำให้ไม่มีความเป็นเอกภาพ เช่น เคดาห์ออกฮัดวันนั้น ส่วนพวกเราก็ดำเนิน เป็นต้น ถ้าให้ดีเราควรตาม แต่เป็นเรื่องใหญ่ๆ เช่น เรื่องวันถือศีลอดวันแรก การกำหนดวันอีตอัฎฮา เป็นต้น ”

6. สำนักงานมุฟตีรัฐเปอรลิส

สำนักงานมุฟตีรัฐเปอรลิส ตั้งอยู่ในอาคารรวม ไม่มีอาคารสำนักงานโดยเฉพาะ สำนักงานตั้งอยู่ที่ ตึก Dato' Mahmud Mat บล็อก A ชั้น 1 เมืองกังการ์ รัฐเปอรลิส ดังภาพ 3

ภาพที่ 3 สำนักงานมุฟตีแห่งรัฐเปอรลิส

ภาพที่ 4 ห้องประชุมสำนักงานมุฟตีรัฐเปอรลิส

สำนักงานมุฟตีร์รัฐเปอร์ลิส เป็นหน่วยงานที่มีการพัฒนาเป็นภารกิจหลัก และเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งในระบบพัฒนาของรัฐเปอร์ลิส ได้รับการสนับสนุนจากรัฐเปอร์ลิสทั้งด้านงบประมาณ สถานที่ วัสดุและครุภัณฑ์ต่างๆ

ภาพที่ 5 ห้องสมุดสำนักงานมุฟตีร์รัฐเปอร์ลิส

สำนักงานมุฟตีร์รัฐเปอร์ลิส แบ่งออกเป็น 3 ฝ่าย ทุกๆฝ่ายมีหน้าที่ และความรับผิดชอบเป็นเอกเทศ โดยแบ่งเป็นฝ่ายบริหารและการเงิน ฝ่ายพัฒนา และฝ่ายดาราศาสตร์ มีโครงสร้างดังแผนภูมิ

แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างองค์กรฝ่ายบริหารและการเงินของสำนักงานมุฟตีรัฐเปอร์ลิส

แผนภูมิที่ 2 โครงสร้างองค์กรฝ่ายฟัตวาของสำนักงานมุฟตีรัฐเปอร์ลิส

แผนภูมิที่ 3 โครงสร้างองค์กรฝ่ายดาราศาสตร์

สำนักงานมุฟตีย์แห่งรัฐเปอร์ลิสได้รับการสนับสนุนสำหรับภารกิจพัฒนาจากรัฐเปอร์ลิสทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ สถานที่ วัสดุและครุภัณฑ์ต่างๆ เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากพนักงานเจ้าหน้าที่ในตำแหน่งและประเภทต่างๆ ตั้งแต่ระดับสูงสุด คือ ระดับ S 54 ตามมาด้วยระดับรองลงมา เช่น ประเภท S อันได้แก่ S44 S41 S27 N22 N 17 N11 จนถึงระดับต่ำสุด คือ N1 และประเภท R ระดับ R3 เป็นจำนวนประมาณ 20 คน ทุกคนเป็นเจ้าหน้าที่ที่ได้รับเงินเดือนจากรัฐ ปัจจุบันสำนักงานมุฟตีย์แห่งรัฐเปอร์ลิส ได้รับงบประมาณประจำปีจากรัฐ จำนวน ประมาณ 1,000,000 ริงกิต

พันธกิจสำนักงานมุฟตีย์

เพื่อให้กิจกรรมด้านการพัฒนา สำนักงานมุฟตีย์รัฐเปอร์ลิสจึงได้กำหนดพันธกิจซึ่งแบ่งออกเป็นพันธกิจของหน่วยงาน และพันธกิจเฉพาะ ดังต่อไปนี้

1. พันธกิจของหน่วยงาน

สำนักงานมุฟตีย์ได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการบริหารจัดการอิสลามโดยมีเป้าหมายเพื่อนำเสนอสังคมที่ยึดอิสลามเป็นวิถีการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์แบบด้วยการปฏิบัติและเจริญรอยตามคำสอนของอิสลามอย่างครบถ้วนตามที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานและในสุนนะฮ์นบีมุฮัมมัด

2. พันธกิจเฉพาะ

ก. สร้างความกระจ่างและแจ่มแจ้งเกี่ยวกับบทบัญญัติอิสลามและให้คำพิตวาต่อสังคมมุสลิม

ข. ชี้แจงและสร้างความเข้าใจให้กับต่างศาสนิกว่าบทบัญญัติอิสลามอิสลามเหมาะสมสำหรับทุกประชาชาติ

ค. ให้ความช่วยเหลือในการส่งเสริมจริยธรรมที่ดีงามของอิสลามในการบริหารจัดการและการในการพัฒนาประชาชาติมุสลิม

ง. ส่งเสริมการเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาประชาชาติมุสลิม

จ. ให้ความช่วยเหลือสำนักงานศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูประจำรัฐเปอร์ลิสในการนำบทบัญญัติอิสลามมาปฏิบัติใช้

ฉ. ยกระดับกฎหมายอิสลาม

ช. ส่งเสริมและปฏิบัติตามคำสอนของอัลกุรอานให้เห็นได้อย่างชัดเจนที่สุด

ซ. เผยแพร่ข้อมูลสาระสนเทศประเภทต่างๆของสำนักงานฯ สู่สังคมโดยรวม

ตามพันธกิจที่ได้กำหนดไว้ข้างต้นแล้ว เป็นที่ชัดเจนว่าสำนักงานฯมิใช่มีบทบาทเพียงการให้คำพิพากษาแก่สังคมมุสลิมเท่านั้น แต่สำนักงานฯ ยังมีบทบาทในอีกหลาย ๆ ด้าน หนึ่งในนั้นคือการสร้างความเข้าใจให้กับสังคมที่ไม่ใช่มุสลิมเกี่ยวกับความยืดหยุ่นของการนำกฎหมายชาริอะฮ์มาปฏิบัติใช้

กฎบัตรการให้บริการของสำนักงานมุฟตีย์

ในกรอบของการแก้ปัญหาและชี้แจงข้อเคลือบแคลงสงสัยที่เกิดขึ้นในสังคมมุสลิมในรัฐเปอร์ลิส สำนักงานมุฟตีย์จึงได้จัดทำกฎบัตรเพื่อให้ดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ โดยมีเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้

ก. ให้บริการในการสร้างความกระจ่างเกี่ยวกับหุก่มและประเด็นปัญหาทางศาสนาให้กับทุกสังคมอย่างทันทั่วถึง

ข. เสริมสร้างให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่ดีในการพัฒนาประชาชาติ

ค. เชิญชวนสังคมให้ปฏิบัติตามอัลกุรอานและสุนนะฮ์ในฐานะเป็นคู่มือการดำเนินชีวิต

ง. จัดพิมพ์และเผยแพร่สารันศาสนา เพื่อเป็นคู่มือและแหล่งอ้างอิงให้แก่สังคม

จ. จัดพิมพ์คุตบะฮ์วันศุกร์ที่เกี่ยวกับปัญหาร่วมสมัยและความต้องการของสังคมให้กับมัสยิดต่างๆในรัฐเปอร์ลิส

ฉ. ให้บริการห้องสมุดศาสนาเพื่อเป็นแหล่งอ้างอิง พร้อมทั้งส่งเสริมประชาชาติอิสลามให้มีนิสัยรักการอ่านและศึกษาค้นคว้าทุกมัสลามให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของศาสนา

ช. ดำเนินการสร้างสังคมมุสลิมเพื่อให้คนในสังคมยำเกรงและศรัทธาต่ออัลลอฮ์มีวิชาความรู้ มีมารยาทที่ดีงาม หวงแหนวัฒนธรรมประเพณี ผ่านกระบวนการขัดเกลาของอุซเราะฮ์ และการศึกษาอัลกุรอานร่วมกัน เป็นต้น

ซ. สร้างสังคมมุสลิมสู่ความเป็นหนึ่งและให้ความช่วยเหลือศาสนา ชาติพันธ์ และประเทศชาติ

ณ. ให้บริการด้านการให้คำปรึกษาและแนะแนวให้กับสังคมโดยรวม

ญ. รับข้อร้องเรียนและปัญหาต่างๆ พร้อมดำเนินการตรวจสอบที่เหมาะสมโดยปราศจากการมีอคติใดๆทั้งสิ้น

4.1.2 ขั้นตอนการพิตวา

ขั้นตอนการพิตวาในรัฐเปอร์ลิส อาจแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ การขอคำพิตวา การดำเนินการพิตวา การแก้ไขเพิ่มเติมหรือการเพิกถอนการคำพิตวา โดยมีรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

1) การขอคำพิตวา

พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) มาตรา 47 บัญญัติว่า

“ ตามอำนาจในมาตรา 51 ตามบัญชาของสุลต่านแห่งรัฐ ตามความประสงค์ของคณะกรรมการพิตวาเอง หรือตามคำร้องอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรของบุคคลใดๆ ที่ส่งถึงมุฟตี คณะกรรมการพิตวามีอำนาจทำการพิตวาต่อปัญหาใดๆ ที่ยังไม่มีคำวินิจฉัยเด็ดขาดแล้ว หรือต่อความไม่ชัดเจนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติอิสลาม ”

ในขั้นตอนการขอคำพิพากษาหรือมูฟตี้แล้วแต่กรณี จะพิจารณาขอบเขตคำขอพิพากษาดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) กำหนดขอบเขตการพิพากษาของรัฐเปอร์ลิสไว้ว่า

1. จะต้องไม่เป็นการพิพากษาในพิพาทต่อกรณีที่มีคำวินิจฉัยเด็ดขาดแล้ว
2. จะต้องไม่เป็นการที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชาติ นโยบายและภารกิจของรัฐ องค์กรของรัฐ หรือการพิพากษาประเด็นทางการเมือง

ในขั้นตอนการขอคำพิพากษาหรือมูฟตี้แล้วแต่กรณี จะพิจารณาขอบเขตคำขอพิพากษาดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) มาตรา 47 กำหนดขอบเขตการพิพากษาของรัฐเปอร์ลิสไว้ว่า

“ ...คณะกรรมการพิพากษามีอำนาจทำการพิพากษาต่อปัญหาใด ๆ ที่ยังไม่มีคำวินิจฉัยเด็ดขาดแล้ว ”

อย่างไรก็ตาม การพิพากษาต่อปัญหาใด ๆ ที่มีคำวินิจฉัยเด็ดขาดแล้ว แต่หากเข้าข่ายกรณีการแก้ไขคำพิพากษาก็อาจดำเนินการได้ ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) มาตรา 50 กำหนดการแก้ไขเพิ่มเติมหรือการเพิกถอนการคำพิพากษา โดยบัญญัติว่า

- (1) คณะกรรมการพิพากษา อาจแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกคำพิพากษาใด ๆ ที่ถูกตีพิมพ์ใน Warta ตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามความในพระราชบัญญัติก่อนหน้านั้น
- (2) การแก้ไขเพิ่มเติมหรือการเพิกถอนการปกครองจะถือว่าเป็นคำพิพากษาและให้อยู่ในบังคับของบทบัญญัติของมาตรา 48 ยกเว้นอนุมาตรา 48 (7)
- (3) การแก้ไขเพิ่มเติมหรือการเพิกถอนการคำพิพากษาที่เผยแพร่ใน Warta จะต้องชี้แจงว่าคำพิพากษาดังกล่าวได้ดำเนินการตามอนุมาตรา (1)

นอกจากนั้นการพิทวาของคณะกรรมการพิทวาของรัฐเปอร์ลิสจะต้องไม่เป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชาติ รวมถึงกรณีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนโยบาย โปรแกรมหรือกิจกรรมที่ส่งผลโดยตรงต่อผลประโยชน์ของรัฐบาลสหพันธรัฐ รัฐบาลของรัฐ หรือหน่วยงานของกระทรวงหรือหน่วยงานใด ๆ ของรัฐ พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) มาตรา 51 บัญญัติให้คณะกรรมการพิทวาและสำนักงานศาสนาอิสลามมีอำนาจใช้ดุลพินิจพิจารณาว่า คำขอพิทวากรณีใดบ้างที่เป็นกรณีเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชาติ รวมถึงกรณีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนโยบาย โปรแกรมหรือกิจกรรม ที่ส่งผลโดยตรงต่อผลประโยชน์ของรัฐบาลสหพันธรัฐ รัฐบาลของรัฐ หรือหน่วยงานของกระทรวงหรือหน่วยงานใด ๆ ของรัฐ เนื่องจากกรณีต่าง ๆ ดังกล่าว อยู่ในอำนาจการพิจารณาของคณะกรรมการพิทวาแห่งชาติและสภาภักษัตริย์ พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) มาตรา 51 กำหนดว่า คำขอพิทวาในกรณีดังกล่าวจะต้องเสนอต่อสำนักงานศาสนาอิสลามเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป โดยมีทางเลือก 2 ทางเลือก คือสั่งไม่ให้ทำการพิทวา หรืออาจให้คำแนะนำแก่ภักษัตริย์แห่งรัฐ ที่จะได้รับบรมราชานุญาตให้เสนอคำพิทวาที่จัดเตรียมขึ้นต่อคณะกรรมการพิทวาแห่งชาติผ่านที่ประชุมของสภาภักษัตริย์

“ มาตรา 51 พิตวาที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชาติ

- (1) ไม่ว่าอำนาจของคณะกรรมการพิทวา ตามมาตรา 47 จะเป็นอย่างไร เมื่อคณะกรรมการพิทวาเห็นว่าคำพิทวาที่จัดเตรียมขึ้นนั้นกระทบกับผลประโยชน์ของชาติ คณะกรรมการพิทวาต้องชะลอการพิจารณาคำพิทวาดังกล่าว และให้นำเสนอต่อสำนักงานศาสนาอิสลาม
- (2) หลังจากพิจารณาเรื่องนี้อย่างรอบคอบสำนักงานศาสนาอิสลามอาจให้คำแนะนำแก่ภักษัตริย์แห่งรัฐ ที่จะได้รับบรมราชานุญาตให้เสนอคำพิทวาที่จัดเตรียมขึ้นต่อคณะกรรมการพิทวาแห่งชาติผ่านที่ประชุมของสภาภักษัตริย์
- (3) โดยไม่เป็นการจำกัดขอบเขตของความในอนุมาตรา (1) จะถือเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติ หากเป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนโยบาย โปรแกรมหรือกิจกรรม ที่ส่งผลโดยตรงต่อผลประโยชน์ของรัฐบาลสหพันธรัฐ รัฐบาลของรัฐ หรือหน่วยงานของกระทรวงหรือหน่วยงานใด ๆ ของรัฐ ”

ดังนั้นในทางปฏิบัติ รัฐเปอร์ลิสจะไม่มีการพิทวาในกรณีที่เกี่ยวข้องนโยบาย หรือการดำเนินงานใดๆที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ ทั้งในระดับสหพันธรัฐหรือภายในรัฐเปอร์ลิสเอง ดังนั้นเมื่อคณะผู้วิจัยถามว่า มีการพิทวาเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองหรือไม่ Asso. Prof. Dato' Alim Setia Ahmad bin Jusoh กรรมการพิทวาของรัฐเปอร์ลิส กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวว่า

“ ถ้าเป็นเรื่องของการเมืองเราจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยว ”

อย่างไรก็ตามการแสดงความเห็นเกี่ยวกับหลักการด้านการเมืองในบทบัญญัติอิสลามสามารถกระทำได้ Asso. Prof. Dato' Alim Setia Ahmad bin Jusoh กรรมการพิทวาของรัฐเปอร์ลิส กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวว่า

“ ใช่ ออกเป็นพิทวาไม่ได้ แต่ถ้าผมจะเขียนบทความหรือหนังสือของตัวเอง ก็ไม่มีข้อจำกัดอะไร ”

“ ผมได้เขียนเกี่ยวกับระบอบคิลาฟะฮ์ ผมได้อธิบายอย่างละเอียด ความหมายของ Democracy, Autocracy, theocracy, Aristocracy ประวัติประชาธิปไตยเกิดขึ้นที่ใด ประวัติประชาธิปไตยได้เกิดขึ้นมานานถึง 6 ศตวรรษก่อนการบังเกิดของนบีมูฮัมหมัด มันไม่ใช่เป็นเรื่องใหม่ ถ้ามันเป็นเรื่องดีแน่นอนท่านศาสนทูตคงรับเอาไว้แล้ว ...กรีซ กรุงเอเธน อาริสโตคราติสที่เลื่องชื่อ โซคราติสต่อต้านระบอบนี้ เขากล่าวว่าไม่ดี ท้ายสุดเขาถูกจับและถูกพิพากษาให้ประหารชีวิต เพราะการต่อต้านของเขา เราจะตามได้หรือไม่ แท้จริงแล้วระบอบประชาธิปไตยนั้น เมื่อปี 1897 มีการประชุมของนักวิชาการชาวยุโรปครั้งหนึ่ง มีนักวิชาการที่เรียกตัวเองว่า บันดา พาล ชีรอน เขาเหล่านี้เป็นคนตัดสินให้เราเข้าใจประชาธิปไตย เพื่อให้เกิดความวุ่นวายในสังคมโลก ต่อมาได้มีการดำเนินการในเมืองอิสตันบูล และเมืองปารูอีคา ในสมัยรัฐบาลอูษมานียะฮ์ หนึ่งในผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวคือ มุสตอฟากามาล อัตตาร์เติร์ก ท้ายที่สุดมุสตอฟานี้แหละที่เป็นผู้ทำลายอาณาจักรอูษมานียะฮ์ เขานี้แหละที่สร้างแนวคิดเชกคิวลาร์ที่รู้จักกันทั่วโลก สังคมมุสลิม

จึงล่มสลายไปหมด ไหนจะประชาธิปไตยอีก ไหนจะเชกควิลาอีก อันนี้เป็น
แนวคิดทางการเมือง ถ้าพูดไป เดียวคนจะคิดว่าอะไรอีกนี่ ”

การพิทวาในเปอร์ลิสส่วนใหญ่เป็นกรณีประเด็นต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคม
มุสลิมในรัฐเปอร์ลิส ในด้านหลักศรัทธา พิธีกรรมทางศาสนา หรือกฎหมายพานิชย์ จากศึกษาข้อมูล
ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1997 -1999 พบว่า การพิทวาของรัฐเปอร์ลิสแบ่งออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้
(Ahmad Hidayat Buang, 2004 : 130,133-135)

ที่	ประเด็น	จำนวน
1	กฎหมายอิสลาม	35
2	หลักศรัทธา	5
3	สังคม	6
	รวม	46

ประเด็นทางกฎหมายอิสลามของรัฐเปอร์ลิส มีประเด็นย่อย ๆ ดังนี้

ที่	ประเด็น	จำนวน
1	พิธีกรรมทางศาสนา (อิบาดะฮ์)	26
2	กฎหมายธุรกิจ	4
3	สังคม	1
	รวม	30

ประเด็นพิธีกรรมทางศาสนาประกอบด้วย กรณีเกี่ยวกับการละหมาด การถือศีลอด
การจ่ายซะกาต การจัดการศพ และอื่นๆ

ส่วนประเด็นหลักศรัทธา มีประเด็นย่อยดังนี้

ที่	ประเด็น	จำนวน
1	การตรวจสอบตำราต่างๆ	2
2	วิชาอัลกะลาม	3
	รวม	5

ส่วนประเด็นสังคม ได้แก่กรณีการอบรมบ่มนิสัย

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาจากเอกสารประมวลคำพิตวาของสำนักงานมุฟตีย์แห่งรัฐเปอร์ลิส เล่ม 2 สามารถจำแนกประเภทของการพิตวาได้ดังนี้

ที่	ประเด็น	จำนวน
1	ความเชื่อ	1
2	มรดก	4
3	ละหมาด	4
4	ครอบครัว	1
5	ศีลอด	1
6	ชะกาต	1
7	ศาสนกิจที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างศาสนิก	2
8	ศาสนกิจที่เกี่ยวกับสุขภาพและการแพทย์	2
9	ศาสนกิจที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์การอาหาร	1
10	ศาสนกิจที่เกี่ยวกับการบริบาลสัตว์	1
11	การประกอบอาชีพ	2
12	สันตนาการ	1
	รวม	20

นอกจากนั้น ขอบเขตการฟัตวา ยังคำนึงถึงขอบเขตการฟัตวาในบทบัญญัติอิสลามที่กำหนดว่ามุฟตีไม่ควรฟัตวาในกรณีที่ไม่ปรากฏในอัลกุรอานและหะดีษและยังไม่เกิดขึ้น ดังแนวปฏิบัติของเศาะหาบะฮ์หลาย ๆ กรณี เช่น มีชายคนหนึ่งมาหาอิบนุอุมร์ เพื่อถามคำถามหนึ่ง อิบนุอุมร์กล่าวว่า ท่านอย่าถามในสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น เพราะว่าฉันเคยได้ยินอุมร์สาปแช่งผู้ที่ถามในสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น (Ibn Qaiyim, 1423b. :221) และเมื่อซัยด์ บินซาบิต อัลอันศอรี้ ถูกถาม ท่านจะกล่าวว่า สิ่งนี้เกิดขึ้นแล้วหรือยัง ? หากได้รับคำตอบว่าเกิดขึ้นแล้ว ท่านก็จะตอบตามที่ท่านรู้ หากว่ายังไม่เกิดขึ้น ท่านก็จะกล่าวว่า ปล่อยให้มันเกิดขึ้นก่อน (Al-Darimi, 1987 : 122)

2) การดำเนินการฟัตวา

ในการดำเนินการฟัตวา จะต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) เกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินการฟัตวา และข้อกำหนดที่อาศัยอำนาจตามกฎหมายนี้ที่กำหนดโดยคณะกรรมการฟัตวา

พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) กำหนดขั้นตอนการฟัตวาไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษากรณีปัญหาที่จะทำการฟัตวา

มาตรา 48 (1) กำหนดว่าคณะกรรมการฟัตวาจะทำการฟัตวา มุฟตี้อาจให้มีการศึกษาหรือการวิจัย และการจัดทำบทความวิชาการโดยการผู้กำกับดูแลโดยมุฟตี้อย่างเดียว ดังที่ได้บัญญัติว่า

“ ก่อนที่คณะกรรมการฟัตวาจะทำการฟัตวา มุฟตี้อาจให้มีการศึกษาหรือการวิจัย และการจัดทำบทความวิชาการโดยการผู้กำกับดูแลโดยมุฟตี้อย่างเดียว ”

การดำเนินการตามขั้นตอนนี้ มีฝ่ายวิเคราะห์กฎหมายอิสลาม ที่เรียกว่า ฝ่ายอิสติหมบาฏของสำนักงานมุฟตีแห่งรัฐเปอร์ลิส เป็นผู้รับผิดชอบดังแผนภูมิองค์กรของสำนักงานมุฟตีรัฐเปอร์ลิส

ขั้นที่ 2 การจัดทำคำพิตวา

มาตรา 48 (2) กำหนดว่าต้องมีจัดทำร่างพิตวา หรือการอภิปรายผล การศึกษา และประชุมหาข้อตกลง ดังที่ได้บัญญัติว่า

“ เมื่อคณะกรรมการเสนอคำพิตวา ให้มุฟตีเรียกร้องการประชุมคณะกรรมการพิตวา เพื่อวัตถุประสงค์ในการอภิปรายคำพิตวาที่เสนอนั้น ”

ในขั้นตอนการจัดทำคำพิตวาจะต้องปฏิบัติตามอัลกุรอานและสุนนะฮ์ และจะต้องคำนึงถึงจารีตประเพณีมลายู และกฎหมายจารีตประเพณีมลายูที่ใช้บังคับอยู่ในรัฐเปอร์ลิส ตามข้อกำหนดของพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) มาตรา 54 ที่บัญญัติว่า

(1) ในการออกคำพิตวาใด ๆ ภายใต้มาตรา 48 หรือให้คำแนะนำภายใต้ มาตรา 53 คณะกรรมการพิตวาจะต้องปฏิบัติตามอัลกุรอานและสุนนะฮ์ของ ศาสดา

(2) ในการออกคำพิตวาภายใต้บรรพนี้ สำนักงานศาสนาอิสลามและ คณะกรรมการพิตวา จะต้องคำนึงถึงจารีตประเพณีมลายู และกฎหมายจารีต ประเพณีมลายูที่ใช้บังคับอยู่ในรัฐเปอร์ลิส

ฉะนั้น ในขั้นตอนการพิจารณาจัดทำคำพิตวา คณะกรรมการพิตวาก็จะนำหลักการพิตวาตามกฎหมายอิสลามมาปฏิบัติ หลักการเหล่านั้นได้แก่

1. การพิตวาตามอัลกุรอาน สุนนะฮ์และแหล่งที่มาที่เกี่ยวข้อง

การพิตวาของคณะกรรมการพิตวาแห่งรัฐเปอร์ลิส จึงไม่ยึดทัศนะทางกฎหมายอิสลามของมัซฮับใด ๆ เป็นการเฉพาะ แต่จะใช้ทัศนะทางกฎหมายอิสลามของมัซฮับใด ๆ ก็ได้ตาม น้ำหนักแหล่งที่มาของกฎหมาย คณะกรรมการพิตวาแห่งรัฐเปอร์ลิสมีกระบวนการพยายามไปสู่การ อ้างอิงอัลกุรอานและสุนนะฮ์ โดยกระบวนการนี้เน้นการอ้างอิงแหล่งที่มาของกฎหมายที่ปรากฏอยู่ใน ตำรากฎหมายอิสลามมาเป็นแนวทางและวิเคราะห์โดยกระบวนการอ้างอิง การวิเคราะห์น้ำหนักและความถูกต้องของแหล่งที่มาของกฎหมายโดยไม่ยึดติดกับมัซฮับใด ๆ ตามรัฐธรรมนูญของรัฐเปอร์ลิส (Law of the Constitution of Perlis) ภาค 2 มาตรา 5 วรรค 1 ที่บัญญัติว่า

“ ศาสนาประจำรัฐคือศาสนาอิสลามแนวอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ ที่มีการนับถือและปฏิบัติในรัฐ ”

จากกฎหมายดังกล่าวปรากฏชัดเจนว่ารัฐเปอร์ลิสไม่เน้นการตามทัศนะทางกฎหมายอิสลามของมัซฮับใดๆเป็นการเฉพาะดังเช่นรัฐอื่นๆ (Mohd Akram Bin Dahaman , 2005 : 78) ในการออกพิตวาของคณะกรรมการชะรีอะฮ์รัฐเปอร์ลิส เรื่องนี้มีได้หมายความว่าไม่ยอมรับทัศนะของมัซฮับต่างๆ อย่างสิ้นเชิง แต่ทุกทัศนะจากมัซฮับล้วนได้ถูกนำมาเป็นแนวทางในการชี้ขาดพิตวาหนึ่งๆ บางทัศนะได้รับการยอมรับ โดยต้องมีเงื่อนไขว่าการอ้างอิงต้องได้รับการสนับสนุนจากอัลกุรอาน สุนนะฮ์ และบรรดาเศาะหาบะฮ์

เมื่อดูตามเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ได้อธิบายเป้าหมายที่แท้จริงในการสร้างความใกล้ชิดกับ “การอ้างอิงอัลกุรอานและสุนนะฮ์” ที่ได้ถือปฏิบัติโดยคณะกรรมการพิตวาของรัฐเปอร์ลิส จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการพิตวาของรัฐเปอร์ลิสพบว่าดำเนินการพัฒนามิได้อ้างอิงอัลกุรอานและสุนนะฮ์โดยตรง ก่อนการออกพิตวา คณะกรรมการฯ จะยังคงศึกษาตำราทางกฎหมายอิสลาม และทัศนะต่างๆที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด หลังจากนั้นคณะกรรมการฯ ก็จะศึกษาและกลั่นกรองหลักฐานเหล่านั้นในด้านความชัดเจน น้ำหนักและความถูกต้อง

Asso. Prof. Dato’ Alim Setia Ahmad bin Jusoh กรรมการสำนักงานศาสนาอิสลาม (Majlis Agama Islam) และคณะกรรมการพิตวาของรัฐเปอร์ลิส ได้กล่าวถึงวิธีการพิตวาของรัฐเปอร์ลิสว่า

“ เราจะทำตามอัลกุรอานและสุนนะฮ์ ”

“ แนวทางเราคือ หะดีษที่ว่า “พวกท่านจงยึดถือสุนนะฮ์ของฉัน” และหะดีษ “ฉันได้ทั้งสองสิ่งไว้กับพวกท่าน ตราบใดที่พวกท่านยึดมั่นต่อมันทั้งสอง พวกท่านจะไม่มีวันหลงผิด ” ถ้าเราเดินตามแนวทางนี้เราก็จะไม่หลงทางอีกต่อไป กรณีที่เราอาจจะมีเหตุผลหนึ่ง แต่เราไม่เห็นด้วยกับเหตุผลอื่น อันนี้เราสามารถที่จะร่วมถกและพิจารณาร่วมกัน เราจะต้องร่วมกันพิจารณาสี ดังที่อัลลอฮ์กล่าวความว่า “หากพวกท่านวิวาทกันในเรื่องหนึ่งสิ่งใด ก็จงหวนคืนสู่อัลลอฮ์” เพื่อหาว่าอันไหนถูกต้อง จุดยืนของพวกเราเองก็มีได้ว่าไม่ยึดหยุ่น หมายความว่าสิ่งไหนถ้ามีหลักฐานที่มีน้ำหนักแล้ว เราก็จะรับ และนี่แหละคือจุดยืนของรัฐเปอร์ลิสที่เปิดกว้าง ไม่ใช่การตะอะฮ์ซุบ เราไม่ต้องการการตะอะฮ์ซุบ สมมุติว่าเราตะอะฮ์ซุบกับอีหม่ามซาฟิอีย์ และอีหม่ามมาลิกอีกหละ เขาก็เป็นผู้รู้เหมือนกัน และเป็นถึง

อาจารย์ของอีหม่าชาฟิอีย์อีกด้วย มุฮัมหมัด อิบน์ ฮัมบัล อาจารย์ของเขาก็คืออีหม่าชาฟิอีย์ ”

“ ตัวอย่างเช่น กรณีผู้ชายสัมผัสกับผู้หญิงทำให้น้ำละหมาดเสียหรือไม่ เนื่องจากตามหลักฐานของบรรดาอุลามาคือผู้อาวุโสของเราแล้ว คำว่า “เอาลามัสตุมุณิสอาอฺ” หมายถึงสัมผัสผู้หญิง ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงประเภทไหน ในขณะที่อาบูหะนีฟะฮ์มีความเห็นว่าผู้หญิงที่หมายถึงตรงนี้ คือภรรยา เพราะในอัลกุรอาน มีปรากฏอยู่มาก ที่คำว่า “อันนิสาอฺ” หมายถึงภรรยา ไม่ใช่ผู้หญิงทั่วไป นอกจากนี้แล้วหลักฐานของอาบูหะนีฟะฮ์อีกประการหนึ่งคือ ครั้งหนึ่งท่านศาสนทูตได้เอาน้ำละหมาด ในขณะที่ท่านจะไปละหมาด ท่านเดินไปจูบท่านหญิงฟาติมะฮ์ ถ้ามันทำให้น้ำละหมาดเสียแล้ว ท่านศาสนทูตย่อมไม่ทำอย่างนั้นอย่างแน่นอน และมีอยู่ครั้งหนึ่ง ท่านหญิงอาอีชะฮ์ยืนนอนกลางคืนควานหาท่านศาสนทูต และไปสัมผัสเท้าของท่านศาสนทูตในขณะที่ท่านกำลังซุกอยู่ ถ้าการสัมผัสทำให้น้ำละหมาดของท่านรอสูลเสียแล้วท่านรอสูลก็ย่อมลุกขึ้นมา ฉะนั้นหลักฐานของอาบูหะนีฟะฮ์จึงมีน้ำหนัก เราจึงรับทัศนะของอาบูหะนีฟะฮ์ เราไม่ได้ผูกติดกับทัศนะใด แต่เราก็ไม่ปฏิเสธ แต่คนทั่วไปเข้าใจว่าเราปฏิเสธ มันไม่ใช่อย่างนั้น ”

“ มีอีกปัญหาหนึ่งซึ่งเกี่ยวกับการแต่งงาน อาบูหะนีฟะฮ์มีความเห็นว่า ผู้หญิงสามารถที่จะทำพิธีแต่งงานด้วยตัวเองได้ ส่วนอีหม่าชาฟิอีย์มีความเห็นว่าไม่ได้ ฉะนั้นหลักฐานของอีหม่าชาฟิอีย์มีน้ำหนักกว่า เราจึงยึดตามทัศนะของชาฟิอีย์ ไม่ใช่จะต้องตามเขาอย่างเดียว เป็นต้น ที่สำคัญคือเราจะพิจารณาจากหลักฐาน ”

“ มีหะดีษจากท่านอุมร์มีการบันทึกว่าท่านละหมาด 20 ร็อกอะฮ์ แต่หะดีษดังกล่าวได้รับการถกเถียงกันระหว่างนักวิชาการ บางคนกล่าวว่าอุมร์ไม่ได้ทำอย่างนั้น บางคนกล่าวว่าเป็นไปไม่ได้ที่อุมร์จะทำสิ่งที่ขัดกับสิ่งที่ศาสนทูตได้ทำ แต่บางคนก็เชื่อว่าอุมร์ทำจริง แต่หะดีษเกี่ยวกับเรื่องนี้ที่มีน้ำหนักที่สุดคือหะดีษที่กล่าวว่าอุมร์ได้รวบรวมอุมัม (ประชาชาติกลุ่มหนึ่ง) เนื่องจากก่อนหน้านั้น เป็นกลุ่มๆ อุมร์จึงรวบรวมเป็นอุมัม...การกระทำนี้แหละที่ถูกเรียกว่า อะหฺซัน บิดอะฮ์ และที่มิกล่าวก็ไม่ใช่ 20 ร็อกอะฮ์ ... เนื่องด้วยอาอีชะฮ์จากการบันทึกของอีหม่ามุสลิมกล่าวว่า ท่านศาสนทูตไม่เคยละหมาดกียามุลลัยล์เกิน 11 ร็อกอะฮ์ หรือบางหะดีษกล่าวว่า 13 ร็อกอะฮ์ในเดือนรอมฎอน หรือเดือนอื่นๆ ท่านหญิงอาอีชะฮ์รู้ เพราะท่านศาสนทูตเป็นสามีของนาง ...เราไม่ว่าผู้ที่ละหมาด 20 ร็อก

อะฮ์นั่นผิด ละหมาดส่นัด แต่ศาสนทูตไม่ทำ ตามหะดีษของท่านหญิงอาอีชะฮ์
นั้น”

นักวิชาการกล่าวว่า

“ในแง่หนึ่งนั้น ถ้าเราพิจารณาหะดีษสองทัศนะดังกล่าวมาแล้ว มันไม่ได้
หมายความว่าผิดอย่างมหันต์ หรือที่เราเรียกกันว่า “เฎาะลาลุล มุบีน” เพราะ
เรื่องนี้เป็นโอกาสให้มีการอิจญ์ติฮาด ฉะนั้นถ้าเรามองอีกแง่หนึ่ง ตามหะ
ดีษที่เราได้กล่าวมาเมื่อสักครู่นี้ อาจกล่าวได้ว่าทุกคนนั้นอาศัยความเข้าใจจาก
หลักฐานเดียวกัน ทั้งสองฝ่ายนั้นก็ยึดเอาอัลกุรอานและสุนนะฮ์เป็นแหล่งอ้างอิง
เหมือนกัน ทั้งนี้อาจเกิดจากความคงที่ของปฏิทิน ถ้าการคำนวณมันมีความคงที่
มากกว่า ไม่คลาดเคลื่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่เราจะนำเสนอต่อชาวโลกว่าเรามี
วัน เดือน ปี ที่คงที่ที่มาจากจากการคำนวณเช่นกัน จะเป็นการถือศีลอดก็ดี การ
กำหนดวันอีตก็ดี รัฐก็จะไม่ต้องเปลี่ยนแปลงวันบ่อยๆ ตัวอย่างเช่นการกำหนดวัน
อีต หรือวันอะไรก็แล้วแต่ ถ้ายึดตามการคำนวณนั้นจะไม่มี การเลื่อนอย่างแน่นอน
ส่วนการดูจันทร์เสี้ยว นั้น หากมีฝนตกหรือเมฆบัง เป็นต้น ทำให้มองไม่เห็น ทั้งๆ
ที่สิ่งๆนั้นมีอยู่ จึงต้องเลื่อนเป็นวันอื่น ดังนั้นวันต่างๆ ที่ทางรัฐได้กำหนดไว้ นั้น
โดยเฉพาะอย่างยิ่งวันหยุดเทศกาลต่างๆ ซึ่งในมาเลเซียนี้ จะมีวันหยุดเทศกาล
ต่างๆ ที่ชัดเจน”

“ หมายถึงสิ่งที่เขาได้พูดมาเมื่อสักครู่นี้ ผลของมันเห็นได้อย่างชัดเจน การ
นำไปใช้นั้นชัดเจนมาก เกี่ยวกับการกำหนดวันอีต หรือวันอื่นๆ แต่ในทางศาสน
บัญญัติ นั้นมันอาจจะมียุทธปัญญาซ่อนเร้นอยู่ “ศูมุ ลิริยะติฮ์” หะดีษนี้ย่อมมียุทธ
ปัญญาอยู่ และทุกๆ กุ้มย่อมมียุทธปัญญา แต่ว่าใครสามารถที่จะบอกยุทธ
ปัญหานั้นได้บ้าง? เรื่องนี้เราไว้แค่นี้ก่อน”

“เกี่ยวกับเรื่องวันอีตลัฮ์วานี้ ตามที่ผมรู้มา มีความขัดแย้งกันในบรรดาผู้รู้
เกี่ยวกับความเข้าใจ บางท่านเข้าใจว่าต้องตามมักะฮ์ เพราะยึดเอาวันที่ 9 เป็น
วันถือศีลอด บ้างก็ว่าเราต้องทำตามสถานที่ของเราเอง เมื่อก่อนนั้นผมก็เข้าใจ
แบบสับสนเหมือนกัน แต่ตอนนี้หลักฐานที่ดีที่สุดที่ผมยึดอยู่ตามความเข้าใจของ
ผม นั้น คือเอาทัศนะที่ว่าตามสถานที่ของเรา คือดูว่าวันที่ 9 ของเราอยู่เมื่อไหร่ ผม
ก็สามารถที่จะให้ความเห็นเพียงแค่นี้ตามที่ผมเข้าใจ”

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม สารของบทบัญญัติใน พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอรลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) นี้ก็ได้อธิบายอย่างละเอียดถึงหลักการเกี่ยวกับพิตวาจะต้องถือปฏิบัติ ฉะนั้น คณะกรรมการชะรีอะฮ์ได้มีการหารือและถกปัญหายาวนานเพื่อหาคำนิยามของคำว่า อะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ และในขณะเดียวกันก็ได้อธิบายระเบียบวิธีการพิตวาในรัฐเปอรลิสตามแนวทางอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ คณะกรรมการชะรีอะฮ์รัฐเปอรลิสด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการอิสลามและประเพณีมลายูประจำรัฐเปอรลิสได้ออกพิตวาเกี่ยวกับอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ และหลักการรับแหล่งอ้างอิงของหุก่มสำหรับพิตวาหนึ่งๆ บางตอนของพิตวาดังกล่าวมีการระบุ (Jabattan Mufti Kerajaan Negeri Perlis. n.d. : 3) ดังนี้

“คำนิยามของคำว่า อะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ คือกลุ่มคนมุสลิมที่ยึดอัลกุรอาน สุนนะฮ์ และทัศนะของบรรดาเศาะหาบะฮ์ที่มีความเห็นร่วมกันบนความจริงที่ชัดเจนและแจ่มแจ้งจากคัมภีร์ของอัลลอฮ์และสุนนะฮ์ของท่านศาสนทูต”

“มัซฮับ คือแนวคิดในด้านบทบัญญัติศาสนาศาสนาที่ยืนอยู่บนพื้นฐานของการอธิบายเฉพาะต่อเนื้อความทางศาสนาจากอุลามาอ์ มุญญะฮิดีน ตามหลักการอินติบาฎที่เป็นที่ยอมรับ สำนักงานศาสนาอิสลาม มิได้ยึดติดกับสำนักคิดใดสำนักคิดหนึ่งโดยเฉพาะ สำนักคิดใดก็ได้แล้วแต่ ที่ทัศนะของพวกเขาเป็นที่ชัดเจนว่ามาจากอัลกุรอานและสุนนะฮ์ของศาสนทูต และบรรดาเศาะหาบะฮ์ คณะกรรมการก็พร้อมที่จะรับและปฏิบัติตาม ส่วนมัซฮับต่างๆ เช่น หะนะฟี มาลิกีย์ ซาฟีอี และฮัมบะลี ตามความเห็นที่เป็นทางการของสำนักงานศาสนาอิสลามแล้วนั้น สำนักคิดดังกล่าวจัดอยู่ในกลุ่มของมัซฮับที่เป็นที่ยอมรับ ที่อยู่ในนิยามของคำว่า อะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ สำนักงานศาสนาอิสลามประจำรัฐเปอรลิสได้ยึดตามมัซฮับดังกล่าว และรับเอาทัศนะต่างๆของพวกเขาเหล่านั้นที่มีเหตุผลสนับสนุนจากอัลกุรอาน สุนนะฮ์ และบรรดาเศาะหาบะฮ์ ”

นอกจากนั้น พิตวาดังกล่าวมีการกำหนดไว้ว่าการพิตวาของรัฐเปอรลิส จะต้องอ้างอิงแหล่งที่มาต่างๆ ดังนี้ (Jabattan Mufti Kerajaan Negeri Perlis. n.d. : 3)

1. คัมภีร์อัลกุรอาน
2. หะดีษเศาะหียะหฺ
3. อิจญมาอ์ของบรรดาเศาะหาบะฮ์
4. พิตวาของเศาะหาบะฮ์ที่ใกล้เคียงกับอัลกุรอานและหะดีษนบีมากที่สุด
5. หะดีษมุรซัล และฎะอียะฟ

6. การกียาสในกรณีที่ทำเป็น
7. มะศอลิหุ อัลมุรสะละฮุ
8. ซัดด์ ชะรออีฮ์
9. อิสติหฺซาน และอิสติศฮาบ
10. อูर्फ
11. หลักเกณฑ์ทางฟิกฮ์

2. การตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฟัตวาแห่งชาติ

การจัดทำคำฟัตวาของคณะกรรมการฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส จะต้องปฏิบัติตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฟัตวาแห่งชาติ ตามข้อกำหนดของพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) มาตรา 52 ที่บัญญัติว่า

- (1) ให้คณะกรรมการฟัตวา ปฏิบัติตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฟัตวาแห่งชาติ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำหรือการปฏิบัติที่เห็นชอบโดยสภาภคัตริย์ อันเป็นการกระทำหรือการปฏิบัติซึ่งมีลักษณะทั่วไปในสหพันธรัฐทั้งหมดตามมาตรา 38 (2) (ข) ของรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐ
- (2) คำแนะนำและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฟัตวาแห่งชาติ ตามอำนาจในอนุมาตรา (1) ให้ถือว่าเป็นฟัตวา และอยู่ในบังคับของมาตรา 48 ยกเว้นอนุมาตรา 48 (7)
- (3) คำฟัตวาที่เผยแพร่ใน Warta นั้น จะต้องชี้แจงว่าคำฟัตวาดังกล่าวได้ดำเนินการตามมาตรา

การทำคำฟัตวาของคณะกรรมการฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส จะต้องปฏิบัติตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการฟัตวาแห่งชาติ ตามข้อกำหนดของพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 นั้น เช่นกรณีการกำหนดวันสำคัญทางศาสนาอิสลามนี้

รัฐเปอรลิสจะต้องกำหนดตามคณะกรรมการฟัตวาแห่งสภาวิชาการศาสนาอิสลามแห่งชาติ ที่อยู่ภายใต้ อำนาจของสภาฆัตริย์แห่งมาเลเซีย แม้ว่ารัฐเปอรลิสจะมีความเห็นแย้งเกี่ยวกับวิธีการกำหนดวัน สำคัญทางศาสนาอิสลามของคณะกรรมการฟัตวาแห่งสภาวิชาการศาสนาอิสลามแห่งชาติก็ตาม

Sahibul Fadhilah Ustaz Roslan Bin Esa กรรมการชะรีอะฮ์ของรัฐเปอรลิสคนหนึ่ง กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า

“ เช่นการกำหนดวันอีด ...คนมุสลิมในมาเลเซีย ตามรัฐบาลกลาง ”

อิหม่ามมัซยิดคนหนึ่งกล่าวว่า

“ เนื่องจากว่าตอนนี้ระบบของมาเลเซียนั้นมีผลบังคับทั่วประเทศ ดังนั้นเรื่อง สำคัญ ๆ ทุกเรื่องที่ถูกโดยรัฐบาลกลางนั้น จะต้องปฏิบัติอย่างทั่วกัน เพราะ ถ้าเราจะตามรัฐแล้ว จะทำให้ไม่มีความเป็นเอกภาพ เช่น เคดาห์ออกอีดวัน นั้น ส่วนพวกเร่อีดวันนี้ เป็นต้น ถ้าให้ตีเราควรตาม แต่เป็นเรื่องใหญ่ ๆ เช่น เรื่องวันถือศีลอดวันแรก การกำหนดวันอีดฮัจญ์ เป็นต้น ”

อย่างไรก็ตาม เมื่อคณะกรรมการฟัตวาแห่งรัฐเปอรลิสเห็นแย้งก็อาจชี้แจงข้อโต้แย้ง ต่าง ๆ ไปยังคณะกรรมการฟัตวาแห่งชาติได้ Asso. Prof. Dato' Alim Setia Ahmad bin Jusoh กรรมการสำนักงานศาสนาอิสลาม (Majlis Agama Islam) และคณะกรรมการฟัตวาของรัฐเปอรลิส ได้กล่าวว่า

“ เนื่องจากว่าเราผูกติดกับรัฐธรรมนูญของประเทศมาเลเซีย เปอรลิสจะใช้ การดูจันทร์เสี้ยว ... ด้วยเหตุนี้ เปอรลิสจึงได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง ที่ ออกโดยกรุงกัวลาลัมเปอร์มาตลอด แต่พวกเขาไม่ให้ความสนใจ เราให้ความสนใจ ถ้าจะมีการประกาศเริ่มถือศีลอดก็ดี วันอีดก็ดี ให้มีการแจ้งบอกว่า ได้เห็นจันทร์เสี้ยวที่ไหน หรือไม่เห็น แต่นี่ประกาศเฉยๆ เมื่อก่อนสมัยที่ผม เป็นเด็ก เคยมีการบอกว่าได้เห็นจันทร์เสี้ยวที่นั่นที่นี้ แสดงว่าพรุ่งนี้เริ่มถือศีล อด ”

3. การดำเนินการตามวิธีการพิตวาในบทบัญญัติอิสลาม

ในขั้นตอนการจัดทำคำพิตวาจะต้องปฏิบัติตามวิธีการพิตวาของบทบัญญัติการพิตวาในอิสลามทุกประการ เช่น การพิตวาจะต้องคำนึงถึงอิทธิพลของปัจจัยแวดล้อมต่อการพิตวา เนื่องจากการพิตวามีความเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมอย่างยิ่ง นักกฎหมายอิสลามจึงเห็นว่า การพิตวาเปลี่ยนแปลงตามข้อเท็จจริงของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป (Al-Zibari,1995: 67-68) อิบน์ุกัยยิม เห็นว่ากฎหมายอิสลามมี 2 ประเภท ประเภทที่หนึ่ง กฎหมายที่ไม่เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาและสถานที่ เช่น สิ่งที่เป็นวาญิบหรือหะรอม หรือบทลงโทษหุดุด ประเภทที่สอง กฎหมายที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและสถานที่ เช่น ประเภทและลักษณะบทลงโทษตะซีร์ (Ibn Qaiyim,n.d. : 330-331) อัลเกาะรอฟี กล่าวไว้ว่า กฎเกณฑ์ทางกฎหมายอิสลามใดๆที่ขึ้นอยู่กับจารีตประเพณี ย่อมเปลี่ยนแปลงตามจารีตประเพณีที่เปลี่ยนไป เช่น การกล่าวถึงจำนวนเงินโดยไม่ระบุสกุลของเงิน ก็สันนิษฐานไว้ก่อนว่าหมายถึงสกุลเงินที่ใช้กันตามปกติประเพณีในเวลาและสถานที่นั้นๆ หากว่าในเวลาต่อมาสกุลเงินที่ใช้กันเปลี่ยนไป กฎหมายอิสลามก็ย่อมเปลี่ยนแปลงการคิดสกุลเงินตามนั้น หรือการทำพันธียกรรมก็ยึดจารีตประเพณีเป็นหลักเช่นเดียวกัน เมื่อจารีตประเพณีเปลี่ยนแปลง วิธีการวินิจฉัยเกี่ยวกับพันธียกรรมก็ย่อมเปลี่ยนไป (Al-Qara'fi,2001: 307-315) อิบน์ุเศาะลาหุและอันนะวะวีก็เห็นเช่นเดียวกัน โดยกล่าวว่า การพิตวาที่เกี่ยวกับการใช้ภาษา เช่น การสาบาน การยืนยัน หรืออื่นๆ มุฟตีจะต้องคำนึงถึงจารีตประเพณีในสังคมที่มีการกล่าวคำนั้นๆ (Ibn Salah,1407 : 115 ; Al-Nawawi,1995 :40) อิบน์ุอาบิดีน กล่าวว่า กฎหมายอิสลามมากมายที่มุญตะฮิดผู้นាំมัชฮับวินิจฉัยไว้ ตั้งอยู่บนจารีตประเพณีในยุคท่านเหล่านั้น ต่อมาเมื่อจารีตประเพณีเปลี่ยนไปตามกาลเวลา สถานที่สภาพแวดล้อม หรือภาวะจำเป็น กฎหมายอิสลามในส่วนนั้นย่อมเปลี่ยนไปด้วย หากว่ากฎหมายยังคงเหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลงตามจารีตประเพณี ย่อมเป็นการสร้างความยากลำบากแก่มนุษย์ ซึ่งขัดแย้งกับหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลามที่ตั้งอยู่บนการให้สิ่งที่มีประโยชน์ จัดสิ่งให้โทษ ด้วยเหตุนี้เองผู้นាំมัชฮับยุคหลัง ทำการพิตวาขัดแย้งกับทัศนะของผู้ก่อตั้งสำนักในหลายๆประการด้วยกัน ตามจารีตประเพณีที่เปลี่ยนไปในแต่ละยุค เช่น กรณีค่าจ้างจากการสอนอัลกุรอาน เพราะว่าเมื่อก่อนนั้น ผู้สอนอัลกุรอานได้รับเงินสนับสนุนจากกองคลัง ต่อมาเงินเหล่านั้นขาดไป หากว่าการเอาค่าจ้างจากการสอนอัลกุรอานไม่ถูกต้อง อัลกุรอานก็ย่อมสูญ

หายไป เพราะผู้สอนต้องไปประกอบอาชีพตามความจำเป็น เช่นเดียวกับกรณีการเอาค่าจ้างจากการเป็นอิหม่ามละหมาดหรือการอะซาน ที่อิหม่ามยุคแรกๆ ไม่เห็นด้วย แต่นักกฎหมายอิสลามยุคหลังเห็นด้วย และกล่าวว่า หากอิหม่ามก่อนๆ รู้ความจำเป็นของยุคนี้ ก็ต้องให้ค่าจ้างเช่นนี้ (Ibn A'bidin, nd : 125-126) ส่วนในยุคปัจจุบัน นักกฎหมายอิสลามได้พบว่า กรณีการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์การซื้อขายสำเร็จเมื่อมีการโอนทางทะเบียนเท่านั้น แม้ว่าผู้ซื้อยังไม่ได้ครอบครองจริงๆ ก็ตาม ทั้งๆ ที่รูปแบบการซื้อขายในอดีต นักกฎหมายอิสลามในอดีตพบว่า การซื้อขายจะสำเร็จก็ต่อเมื่อมีการส่งมอบการครอบครองอย่างแท้จริง แต่ว่าในยุคปัจจุบันจารีตประเพณีในการซื้อขายอสังหาริมทรัพย์เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต (Al-Mallah, 2001:712)

นอกจากนั้นในการพิทวาก็ไม่ควรระบุเฉพาะสิทธิที่ผู้ขอพิทวาพึงได้รับ โดยไม่กล่าวถึงหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ หรือแนะนำวิธีหลีกเลี่ยงบทบัญญัติทางศาสนา เช่น มีเรื่องเล่าว่า ชายคนหนึ่งถามมุฟตีฮ์ว่า “ฉันจะมีเพศสัมพันธ์กับภรรยาในเดือนเราะมะฎอน ฉันจะอย่างไรเพื่อมิให้ต้องจ่ายกัฟฟาเราะฮ์และไม่เป็นบาป” มุฟตีฮ์ตอบว่า “ให้พานางออกเดินทาง ” เป็นต้น (Ibn Salah, 1407 : 115 ; Al-Nawawi, 1995 :40)²¹

การดำเนินการพิทวาที่สิ้นสุด ณ กระบวนการนี้ถือว่าเป็นคำพิทวาตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามที่ชาวเปอร์เซียทั่วไปยอมรับ ดังคำพิทวาที่ปรากฏในเอกสารรวบรวมคำพิทวาของสำนักงานมุฟตีฮ์ของรัฐเปอร์เซีย เล่ม 1 และ 2 แต่ไม่มีฐานะเป็นพิทวาตามนิยามของกฎหมายของรัฐเปอร์เซีย เนื่องจาก การพิทวาตามนิยามของกฎหมายดังกล่าวนั้นจะต้องมีการดำเนินการจนกระทั่งสิ้นสุดกระบวนการลงที่การประกาศใน Warta ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์เซีย 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) กำหนดให้เผยแพร่ใน Warta โดยมาตรา 54 (9) บัญญัติว่า

(9) คำสั่งใด ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะกรรมการพิทวา ไม่ถือว่าเป็นคำพิทวา เว้นแต่เป็นกรณีที่ได้รับการเผยแพร่ใน Warta ตามอนุมาตรา (6)

²¹ ทั้งนี้เนื่องจากชายคนนี้ต้องการมีเพศสัมพันธ์กับภรรยาในเดือนเราะมะฎอน ซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามในบทบัญญัติอิสลาม มุฟตีฮ์จึงพิทวาว่า ให้พานางออกเดินทางไปด้วยกัน เนื่องจากอิสลามบัญญัติว่า การเดินทางเป็นเหตุผลทำให้ไม่ต้องถือศีลอดในเดือนเราะมะฎอน การมีเพศสัมพันธ์กับภรรยาในขณะเดินทางในเดือนเราะมะฎอนจึงไม่มีความผิด

กล่าวว่ Sahibul Fadhilah Ustadz Roslan Bin Esa กรรมการพั้ตวาท่่งรัฐเปอร้ลิสคนหนึ่

“พั้ตวาท่ในมาเลเซียมี 2 ประเภท เราเรียกว่ 2 สถานะ 1 คืพั้ตวาท่เป็นกฎหมาย หมายความว่าเมื่อส่านักงานมุฟตียได้พั้จารณาออกความเห็นของหุ่ก่ม และเสนอต่อไปยังส่านักงานศาสนาอิสลาม ก็ะเสนอต่อไปยังอีกองค้กรหนึ่ อีกคณะกรรมกรหนึ่ ดังนั้นตรงนี้แหละที่จะบอกว่พั้ตวาท่จะถูกประกาศเป็นกฎหมายหรือไม่ ถ้าไม่ก็แปลว่าตามก็ได้ ไม่ทำตามก็ได้ ไม่มีกฎหมายบังคับ ”

และกล่าวถึงเอกสารรวบรวมคำพั้ตวาท่ของส่านักงานมุฟตียของรัฐเปอร้ลิส ว่า

“เป็นเพียงทัศนะของคณะกรรมกรพั้ตวาท่ของรัฐฯ”

“ แต่บนพื้นฐานของความเข้าใจแล้วนั้น คนในสังคมก็ปฏิบัติตาม เพียงแต่ถ้าฝ่าฝืนแล้ว จะไม่มีกฎหมายลงโทษ แต่โดยปกติแล้ว ถ้าบอกว่พั้ตวาท่แล้ว คนก็จะทำตาม”

ชั้นที่ 3 เสนอคำพั้ตวาท่ต่อส่านักงานศาสนาอิสลาม

พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร้ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) กำหนดให้เสนอคำพั้ตวาท่ต่อส่านักงานศาสนาอิสลามโดยมาตรา 54 (3) บัญญัติว่า

(3) หลังจากที่คณะกรรมกร พั้ตวาท่จัดทำคำพั้ตวาท่ดังกล่าวแล้ว มุฟตียในนามของคณะกรรมกรพั้ตวาท่ จะต้องเสนอคำพั้ตวาท่ส่งให้กับส่านักงานศาสนาอิสลาม

ชั้นที่ 4 การเผยแพร่ใน Warta

พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) กำหนดให้เผยแพร่ใน Warta โดยมาตรา 54 (4)(5)(6) และ (9) บัญญัติว่า

(4) หลังจากพิจารณาคำพิตวาทังกล่าวอย่างระมัดระวังแล้ว ให้สำนักงานศาสนาอิสลามให้คำแนะนำแก่กษัตริย์แห่งรัฐเพื่อที่จะได้รับพระบรมราชานุญาตให้เผยแพร่ใน Warta

(5) ถ้าคณะกรรมการสำนักงานศาสนาอิสลามพิจารณาเห็นว่ามีความจำเป็นคำแนะนำตาม (4) อาจแนบบันทึกข้อความและความคิดเห็นจากคณะกรรมการมาด้วยก็ได้

(6) คำพิตวาที่ได้รับการอนุญาตให้ใช้โดยกษัตริย์แห่งรัฐ ให้สำนักงานศาสนาอิสลามแจ้งรัฐบาลของรัฐเกี่ยวกับการ พิตวานั้น และหลังจากนั้นให้เผยแพร่พิตวานั้นใน Warta

(9) คำสั่งใดๆที่ดำเนินการโดยคณะกรรมการพิตวา ไม่ถือว่าเป็นคำพิตวาเว้นแต่เป็นกรณีที่ได้รับการเผยแพร่ใน Warta ตามอนุมาตรา (6)

อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ คำพิตวาของคณะกรรมการพิตวาของรัฐเปอร์ลิสส่วนใหญ่ไม่ได้มีการเผยแพร่ใน Warta คำพิตวาส่วนใหญ่สิ้นสุดที่สำนักงานศาสนาอิสลาม พร้อมแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง และมีการคัดสรรบางส่วนเพื่อจัดพิมพ์เอกสารรวบรวมคำพิตวาโดยสำนักงานมุฟตีย์แห่งเปอร์ลิส

Sahibul Fadhilah Ustaz Roslan Bin Esa กรรมการพิตวาแห่งรัฐเปอร์ลิสคนหนึ่งกล่าวว่า

“ตรงนี้แหละที่จะบอกว่าพิตวาจะถูกประกาศเป็นกฎหมายหรือไม่ ถ้าไม่ก็แปลว่าตามก็ได้ ไม่ทำตามก็ได้ ไม่มีกฎหมายบังคับ ”

“พิตวาที่ได้ประกาศโดยสำนักงานศาสนาอิสลามอันนี้เป็นกฎหมาย แต่สำหรับเปอร์ลิสนั้น ถึงตอนนี้แล้วมีเพียง 2 – 3 พิตวาเท่านั้น ที่เราประกาศเป็นกฎหมาย ”

สาเหตุที่ทำให้ไม่มีการประกาศใน Warta นั้น เพราะประชาชนถือว่าเพียงแค่เป็นบทบัญญัติของศาสนาก็ต้องนำไปปฏิบัติ โดยไม่ได้คำนึงว่าเป็นกฎหมายหรือไม่ Sahibul Fadhilah Ustaz Roslan Bin Esa กรรมการพิตวาแห่งรัฐเปอร์ลิส กล่าวถึงคำพิตวาในเอกสารรวบรวมคำพิตวาของสำนักงานมุฟตีย์แห่งรัฐเปอร์ลิสว่า

“ เป็นเพียงทัศนะของสำนักงานชะรีอะฮ์ของรัฐฯ แต่บนพื้นฐานของความเข้าใจแล้วนั้น คนในสังคมก็ปฏิบัติตาม เพียงแต่ถ้าฝ่าฝืนแล้ว จะไม่มีกฎหมายลงโทษ แต่โดยปกติแล้ว ถ้าบอกว่าฟัตวาแล้ว คนก็จะทำตาม ”

3) การแก้ไขเพิ่มเติมหรือการเพิกถอนการคำฟัตวา

พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) กำหนดวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือการเพิกถอนการคำฟัตวา โดยมาตรา 50 บัญญัติว่า

มาตรา 50 การแก้ไขเพิ่มเติมหรือการเพิกถอนการคำฟัตวา

(1) คณะกรรมการฟัตวา อาจแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกคำฟัตวา ใด ๆ ที่ถูกตีพิมพ์ใน Warta ตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามความในพระราชบัญญัติก่อนหน้านี้

(2) การแก้ไขเพิ่มเติมหรือการเพิกถอนการปกครองจะถือว่าเป็นคำฟัตวาและให้อยู่ในบังคับของบทบัญญัติของมาตรา 48 ยกเว้นอนุมาตรา 48 (7)

(3) การแก้ไขเพิ่มเติมหรือการเพิกถอนการคำฟัตวาที่เผยแพร่ใน Warta จะต้องชี้แจงว่าคำฟัตวาดังกล่าวได้ดำเนินการตามอนุมาตรา (1)

4.4 ประสิทธิภาพของการฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส

ประสิทธิภาพการฟัตวาของรัฐเปอร์ลิสสามารถแบ่งเป็นด้าน ๆ ดังนี้

1. ด้านเนื้อหาการให้คำฟัตวา
2. ด้านการยอมรับจากชาวมุสลิมภายในรัฐและรัฐอื่น ๆ
3. ด้านกรณีที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศ
4. ด้านการได้รับการสนับสนุนและการคุ้มครองโดยรัฐ

4.4.1 ประสิทธิภาพด้านเนื้อหาการให้คำพิพากษา

รัฐเปอร์ลิสให้บริการการพิพากษาแก่สังคมมุสลิมในรัฐเปอร์ลิส ในด้านการวินิจฉัย บทบัญญัติอิสลามในกรณีหลักศรัทธา พิธีกรรมทางศาสนา หรือสังคม จากศึกษาข้อมูลตั้งแต่ปี ค.ศ. 1997 - 1999 พบว่า การพิพากษาของรัฐเปอร์ลิสแบ่งออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้ (Ahmad Hidayat Buang, 2004 : 130,133-135)

ที่	ประเด็น	จำนวน
1	กฎหมายอิสลาม	35
2	หลักศรัทธา	5
3	สังคม	6
	รวม	46

ประเด็นทางกฎหมายอิสลามของรัฐเปอร์ลิส มีประเด็นย่อยๆ ดังนี้

ที่	ประเด็น	จำนวน
1	พิธีกรรมทางศาสนา (อิบาดะฮ์)	26
2	กฎหมายธุรกิจ	4
3	สังคม	1
	รวม	30

ประเด็นพิธีกรรมทางศาสนาประกอบด้วย กรณีเกี่ยวกับการละหมาด การถือศีลอด การจ่ายซะกาต การจัดการศพ และอื่นๆ

ส่วนประเด็นหลักศรัทธา มีประเด็นย่อยดังนี้

ที่	ประเด็น	จำนวน
1	การตรวจสอบตำราต่างๆ	2
2	วิชาอัลกะลาม	3
	รวม	5

ส่วนประเด็นสังคม ได้แก่กรณีการอบรมบ่มนิสัย

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาจากเอกสารประมวลคำพิตวาของสำนักงานมุฟตีแยแห่งรัฐเปอร์ลิส เล่ม 2 สามารถจำแนกประเภทของการพิตวาได้ดังนี้

ที่	ประเด็น	จำนวน
1	ความเชื่อ	1
2	มรดก	4
3	ละหมาด	4
4	ครอบครัว	1
5	ศีลอด	1
6	ชะกาต	1
7	ศาสนกิจที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างศาสนิก	2
8	ศาสนกิจที่เกี่ยวกับสุขภาพและการแพทย์	2
9	ศาสนกิจที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์การอาหาร	1
10	ศาสนกิจที่เกี่ยวกับการบริบาลสัตว์	1
11	การประกอบอาชีพ	2
12	สันตนาการ	1
	รวม	20

ในจำนวนพิตวาเหล่านั้น มีพิตวาที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบสังคมมุสลิม เช่น การพิตวาเกี่ยวกับการเวนคืนที่ดินวะกัฟ เป็นต้น โดย Asso. Prof. Dato' Alim Setia Ahmad bin Jusoh กรรมการสำนักงานศาสนาอิสลาม (Majlis Agama Islam) และคณะกรรมการพิตวาของรัฐเปอรลิส กล่าวว่า

“ อันนี้มันจำเป็น ถ้ากรณีจำเป็น ก็ทำได้ เราถือว่าเป็นผลประโยชน์ส่วนรวม... แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเราจะเอาผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก อันที่จริงแล้วผลประโยชน์ส่วนรวมเราก็ควรที่ต้องให้ความสำคัญ ในบทบัญญัติอิสลามก็มีกล่าว ”

นอกจากนี้ เจตนารมณ์พิตวาของรัฐเปอรลิส ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาสังคม Asso. Prof. Dato' Alim Setia Ahmad bin Jusoh กรรมการสำนักงานศาสนาอิสลาม (Majlis Agama Islam) และคณะกรรมการพิตวาของรัฐเปอรลิส กล่าวว่า

“ นอกจากนี้ ตัวอย่างเงินซากาต เงินซากาตนี้เราให้แก่ผู้มีสิทธิรับ 8 ประเภท ถ้าไม่มี เราบริจาคต่อนักวิชาการบางท่านที่ว่าการเผยแพร่ความรู้ ก็เป็นวิธีหนึ่งในการช่วยเหลือสังคมเช่นกัน อันนี้เป็นทัศนะของอาบูหะนีฟะฮฺ เราจึงสามารถให้ได้ ตามการแบ่งแบบนี้ เราได้ออกพิตวาว่าเงินซากาตถ้าจะนำไปใช้ในการสร้างโครงการสร้างตึก เราไม่อนุญาต เนื่องจากท่านศาสนทูต ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า “ เอามาจากเศรษฐกิจ แล้วนำมาให้กับคนจนในหมู่พวกเขา ”

4.4.2 ประสิทธิภาพด้านการยอมรับจากชาวมุสลิมภายในรัฐและรัฐอื่นๆ

โดยทั่วไป การพิตวาของรัฐเปอรลิสเช่นในกรณีเกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจตามคำสอนของศาสนาอิสลามในระดับรัฐนั้น ได้รับการยอมรับจากประชาชนในรัฐเปอรลิส ในฐานะพิตวาของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ เช่น สำนักงานศาสนาอิสลามและมัสยิดในทางปฏิบัติ คำพิตวาต่างๆ ของรัฐเปอรลิส มีผลต่อสังคมเป็นอย่างสูง แนวปฏิบัติต่างๆ ได้รับการตอบรับจากสังคม Prof. Madya Dato' Alim Setia Ahmad bin Jusoh กรรมการพิตวาแห่งรัฐเปอรลิสท่านหนึ่ง โดยเห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ในรัฐเปอรลิสยอมรับการพิตวาของรัฐ โดยกล่าวว่า

“ส่วนใหญ่ยอมรับ...เนื่องจากว่ามีปรากฏในรัฐธรรมนูญของรัฐ ”

“ แต่ก็มีส่วนที่ไม่ยอมรับ คนที่ไม่ยอมรับก็มี ชาวบ้าน ก็อย่างว่าแหละ ”

นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิกล่าวว่า

“ ประชาชนส่วนใหญ่ในรัฐเปอร์ลิส และประชาชนที่อยู่นอกเปอร์ลิส จะเป็นคนเชื้อชาติไหนก็ตามนั้น ผู้ที่เราอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องศาสนา เมื่อใดที่มุฟตีรัฐเปอร์ลิสได้ออกฟัตวา ที่เรารู้ว่ารัฐเปอร์ลิสไม่ยึดติดกับมัซฮับหนึ่งมัซฮับใด เราพิจารณาดูทุกมัซฮับ เพียงแต่ว่าเราเลือก้ามัซฮับใดที่มีแนวทางเคียงที่ใกล้ที่สุดกับแนวทางอัสสะลัฟอัศศอลิหฺ เมื่อใดก็ตามที่ฟัตวาออกมา แล้วขัดกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมโดยภาพรวมแล้ว ควรถือว่าฟัตวาดังกล่าวเป็นฟัตวาไม่ใช่มาจากมุฟตี แต่ฟัตวาเป็นของสังคมที่เป็นสังคมที่ยอมรับในวิชาความรู้ หรือที่ยอมปฏิบัติตามหลักฐานข้อเท็จจริง กลุ่มพวกนี้ก็จะยอมรับฟัตวา ส่วนกลุ่มคนที่ไม่ยอมรับในวิชาความรู้ ไม่มีความคิดเห็นเปิดกว้างแล้ว ยังคงไม่ยอมรับ ถ้าคิดเป็นร้อยละแล้ว มีคนจำนวนมากที่ไม่ให้ความสนใจกับเรื่องศาสนา พวกเขาชอบที่จะปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีสมัยก่อน แม้ว่าเราจะนำเสนอว่าเราใช้เหตุผลและหลักฐานทางศาสนาก็ตาม อาจจะกล่าวได้ว่าคนกลุ่มนี้ยังคงได้รับอิทธิพลจากผู้รู้ และวัฒนธรรมและประเพณีที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ ถ้าดูแล้วผู้ที่ไม่ยอมรับฟัตวามีจำนวนมากกว่าผู้ที่ยอมรับ ”

Sahibul Fadhillah Ustaz Roslan Bin Esa กรรมการฟัตวาแห่งเปอร์ลิส กล่าวว่า

“ คือเรื่องนี้ มีมานานแล้ว ตั้งแต่ปี 64 ผมคิดว่าคนในสังคมเริ่มตอบรับแล้ว อันนี้เป็นผลจากฟัตวา ไม่ใช่ว่ามีกฎหมายบังคับ แต่เนื่องจากเป็นระยะเวลาที่นาน มีการอบรม การบรรยายต่างๆ ทำให้คนซึมซับ มันเป็นผลจากระยะเวลานาน ”

กิจกรรมบางประการที่มีคำฟัตวาว่าห้ามปฏิบัติ เช่น กิจกรรมเตะฮูลีล อ่านยาซีน หรือการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่คนตาย สังคมของรัฐเปอร์ลิสก็จะตอบรับ

Asso. Prof. Dato' Alim Setia Ahmad bin Jusoh กรรมการสำนักงานศาสนาอิสลาม (Majlis Agama Islam) และคณะกรรมการฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส ได้กล่าวว่า

“ ตะฮฺลีล ที่นี้ไม่ทำ ”

ประชาชนคนหนึ่งกล่าวว่า

“ รัฐไม่อนุญาต ขนาดคนอ่านตะฮฺลีล คนอ่านยาซีนมี 4 – 5 คนเอง ... คนไม่มา ไม่อยากทำ เรื่องเหล่านี้เขาไม่อยากทำอีกต่อไปแล้ว ”

Sahibul Fadhilah Ustaz Roslan Bin Esa กรรมการฟัตวาแห่งเปอร์ลิส กล่าวถึงการอุทิศกุศลให้แก่คนตายว่า

“ ในด้านการปฏิบัตินั้น ผมรู้ว่ามีคนทำ แต่เนื่องจากมีการสั่งสอนมานานแล้วตั้งแต่ปี 64 ถึงปัจจุบัน ดังนั้นมีไม่กี่คนเองที่ทำ ถ้าทำก็ทำแบบเล็ก ๆ แลวหมู่บ้านชนบท ”

แม้กระทั่งประชาชนที่ไม่เห็นด้วยกับแนวทางการฟัตวาของรัฐเปอร์ลิสก็ยอมรับว่ามีอิทธิพลของฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส เช่น กรณีห้ามการทำบุญให้คนตาย เป็นต้น

“ การทำบุญหลังคนตายมี แต่ทำกันไม่มากแล้ว ใครจะทำก็ทำไป ผมก็ทำที่นี่ ผมทำตะฮฺลีลเป็นหมู่ ถ้ามีเจ้าของบ้านไหนขอความร่วมมือไปช่วยอ่านตะฮฺลีลเพื่อเป็นทานแก่ผู้ตาย เราก็จะไปอ่านกุลฮู²² ”

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมาเลเซียประกอบด้วยรัฐต่าง ๆ ฟัตวาของรัฐเปอร์ลิสซึ่งแตกต่างจากฟัตวาของรัฐอื่น ๆ จึงมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างแนวปฏิบัติระหว่างรัฐที่แตกต่างกันอันเนื่องมาจากความแตกต่างคำฟัตวา

ผู้ทรงคุณวุฒิ กล่าวว่า

²² กุลฮู หมายถึง สุเราะฮฺอัลอิคลาศ ในคัมภีร์อัลกุรอาน

“ มีเรื่องของคำพิพากษาบางเรื่องของรัฐฯ ที่ได้รับการโต้แย้งจากคณะกรรมการพิพากษาของรัฐอื่น ๆ เช่น เรื่องการแต่งงานกับภรรยาคนที่สองที่ไม่ต้องได้รับการอนุญาตจากภรรยาคนแรก เรื่องนี้ได้รับการโต้แย้งจากคณะกรรมการพิพากษาของรัฐอื่น ๆ ในด้านหุ้ก่มอาจจะถูกต้อง แต่ในด้านขั้นตอนนั้นอาจจะส่งผลกระทบต่อเรื่องอื่น ๆ อันนี้แหละที่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในด้านวิชาการ เหตุผลของการโต้แย้งของรัฐอื่นที่มีต่อพิพากษาของรัฐเปอร์ลิสนั้น คือเพื่อรักษาผลประโยชน์ด้านต่าง ๆ เป็นต้น ”

“ เกี่ยวกับผลการพิพากษาของรัฐเปอร์ลิสที่มีต่อประชาชนในรัฐอื่น ๆ นั้น ผลของมันแน่นอนย่อมมี ตามที่ผมได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า ไม่ใช่ทุกคนยอมที่จะทำตามคำสอนของศาสนาหมด มีคนจำนวนไม่น้อยยอมที่จะปฏิบัติตามสิ่งที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นรุ่น ๆ แม้ว่าเรื่องดังกล่าวจะขัดกับบทบัญญัติทางศาสนา ก็ตาม ฉะนั้นถ้าถามถึงผลของพิพากษา ก็อาจกล่าวได้ว่ามีคนจำนวนมากที่ไม่ยอมรับคำพิพากษาของรัฐเปอร์ลิส และถ้าเป็นคนนอกรัฐเปอร์ลิส เมื่อต้องการเข้าเมืองเปอร์ลิส แน่แน่นอนย่อมมีคำแนะนำแก่ญาติพี่น้องที่กล่าวว่า “ไปทีโน่นไปทำงานอย่างเดียว อย่าได้ตามพวกเขา ” เป็นต้น การกระทำอย่างนี้ ปากต่อปากปราศจากการศึกษาข้อเท็จจริงอย่างถ่องแท้ เราเพียงได้ยินคนพูดว่าเปอร์ลิสเป็นวะสะบียั อย่างนั้นอย่างนี้ โดยเราไม่ได้ศึกษาในด้านวิชาการว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ปากต่อปากแบบนี้ มันเป็นปัญหาใหญ่สำหรับรัฐเปอร์ลิส แต่ถ้าเราจะยึดตามสุนนะฮ์แล้ว ก็อย่างที่รู้ นบีก็ต้องประสบกับปัญหา เราก็ต้องประสบเหมือนกัน เราต้องเดินต่อไป ”

อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่าพิพากษาของรัฐเปอร์ลิสในบางกรณีได้รับการยอมรับอย่างสูงในสังคมมุสลิมมาเลเซียทุก ๆ รัฐ เช่น การพิพากษาในกรณีการสมรสกับภรรยาคนที่สองโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากภรรยาคนแรก ซึ่งแตกต่างจากพิพากษาของรัฐอื่น ๆ ในมาเลเซีย ที่กำหนดให้การสมรสดังกล่าวจะต้องได้รับการยินยอมจากภรรยาคนแรกอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร

ผู้ทรงคุณวุฒิกล่าวว่า

“ ในบางรัฐเช่นกรณีจะแต่งงาน จะต้องขออนุญาตจากภรรยาคนแรกก่อน แต่เมื่อมีผลประโยชน์จึงมุ่งหน้ามายังรัฐเปอร์ลิส ”

“ เรื่องนี้ได้รับการโต้แย้งจากคณะกรรมการพิพากษาของรัฐอื่น ๆ ในด้านหุ้ก่มอาจจะถูกต้อง แต่ในด้านขั้นตอนนั้นอาจจะส่งผลกระทบต่อเรื่องอื่น ๆ อันนี้แหละที่เป็น

เรื่องที่เกิดขึ้นในด้านวิชาการ เหตุผลของการโต้แย้งของรัฐอื่นที่มีต่อฟั่วตวของ
รัฐเปอร์ลิสนั้น คือเพื่อรักษาผลประโยชน์ด้านต่างๆ เป็นต้น ”

อิหม่ามมัสยิดท่านหนึ่งกล่าวว่า

“ ตามกฎหมายแห่งรัฐเปอร์ลิสได้กำหนดไว้ว่า ถ้าจะแต่งงานกับคนที่สองไม่
จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากภรรยาคนแรก แต่ตอนนี้เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์
อย่างหนัก และได้ปิดการให้บริการเรื่องนี้ เพราะว่ามีผู้มาแต่งงานเป็นจำนวน
มาก เป็นปัญหาของการทำงานในสำนักงาน พอมีคนใช้บริการเยอะก็ให้บริการ
ไม่ทัน ”

“ ปิดแล้ว จะต้องทำการตรวจสอบก่อน ตามขั้นตอนนั้น ขั้นตอนนี้ ”

“ ที่นี้เปอร์ลิสแต่งไม่ได้... คนจากรัฐอื่น ๆ จะมาสมรสที่เปอร์ลิส ก็ลำบาก
แล้ว ”

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการ อิหม่ามและประชาชนทั่วไปในมัสยิดต่างๆ เห็นพ้องกันว่า
ประชาชนในรัฐเปอร์ลิสส่วนใหญ่ยังคงปฏิบัติตามฟั่วตวตามนักวิชาการส่วนใหญ่ในมาเลเซีย ส่วนฝ่าย
ที่ยอมรับคำฟั่วตวของรัฐเปอร์ลิสมีจำนวนน้อยกว่า เช่น กรณีการละหมาดวันอีด ประชาชนส่วนใหญ่
ในเปอร์ลิส ยังคงใช้ทศนะที่แตกต่างกับทศนะของคณะกรรมการฟั่วตวของรัฐเปอร์ลิส

ประชาชนคนหนึ่งกล่าวว่า

“ ส่วนใหญ่ละหมาดที่มัสยิด ”

ประชาชนคนหนึ่งกล่าวว่า

“ ละหมาดในสนามก็มี มัสยิดปายอ ปาดังลาปัน ”

นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิกล่าวว่า

“ เท่าที่ผมทราบมา ประชาชนส่วนใหญ่ในรัฐเปอร์ลิส และประชาชนที่อยู่นอกเปอร์ลิส จะเป็นคนเชื่อชาติไหนก็ตามนั้น ผู้ที่เราอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องศาสนา เมื่อใดที่มุฟตีรัฐเปอร์ลิสได้ออกฟัตวา ที่เรารู้ว่ารัฐเปอร์ลิสไม่ยึดติดกับมัซฮับหนึ่งมัซฮับใด เราพิจารณาทุกมัซฮับ เพียงแต่ว่าเราเลือกว่ามัซฮับใดที่มีแนวทางเคียงที่ใกล้เคียงที่สุดกับแนวทางอัซซะลัฟอัศศอลิหฺ เมื่อใดก็ตามที่ฟัตวาออกมา แล้วขัดกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมโดยภาพรวมแล้ว ควรถือว่าฟัตวาดังกล่าวเป็นฟัตวาไม่ใช่มาจากมุฟตี แต่ฟัตวาเป็นของสังคมที่เป็นสังคมที่ยอมรับในวิชาความรู้ หรือที่ยอมรับปฏิบัติตามหลักฐานข้อเท็จจริง กลุ่มพวกนี้ก็จะยอมรับฟัตวา ส่วนกลุ่มคนที่ไม่ยอมรับในวิชาความรู้ ไม่มีความคิดเห็นเปิดกว้างแล้ว ยังคงไม่ยอมรับ ถ้าคิดเป็นร้อยละแล้ว มีคนจำนวนมากที่ไม่ให้ความสนใจกับเรื่องศาสนา พวกเขาชอบที่จะปฏิบัติตัวตามวัฒนธรรมและประเพณีสมัยก่อน แม้ว่าเราจะนำเสนอว่าเราใช้เหตุผลและหลักฐานทางศาสนาก็ตาม อาจจะกล่าวได้ว่าคนกลุ่มนี้ยังคงได้รับอิทธิพลจากผู้รู้ และวัฒนธรรมและประเพณีที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ ถ้าดูแล้วผู้ที่ไม่ยอมรับฟัตวามีจำนวนมากกว่าผู้ที่ยอมรับ ”

ซึ่งทัศนะนี้ได้รับการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิอีกท่านหนึ่งว่า

“ความเห็นของผมก็ไม่มีแตกต่าง...ฟัตวาในรัฐเปอร์ลิส ที่ออกโดยคณะกรรมการฟัตวานั้น ยังถือว่าอยู่ในขอบความสามารถที่จะปฏิบัติตามได้ เพียงแต่ว่าในรัฐเปอร์ลิสไม่ใช่มีเพียงมัซฮิดเท่านั้น แต่ยังมีสุหฺร่า ในเปอร์ลิสจำนวนสุหฺร่ามีมากกว่ามัซฮิด ”

แม้กระทั่งมัซฮิดส่วนใหญ่ก็ไม่ยอมรับคำฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่ามัซฮิดที่จดทะเบียนเท่านั้นที่อยู่ในบังคับบัญชาของสำนักงานศาสนาอิสลามแห่งรัฐเปอร์ลิส แต่มัซฮิดส่วนใหญ่ไม่จดทะเบียน ซึ่งในรัฐเปอร์ลิสเรียกมัซฮิดประเภทนี้ว่า “ สุหฺร่า ” ซึ่งสำนักงานศาสนาอิสลามไม่มีอำนาจบังคับมัซฮิดประเภทนี้

ผู้ทรงคุณวุฒิกล่าวว่า

“ เนื่องจากสุเหร่าไม่ได้อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานศาสนาอิสลาม ส่วนมัสยิดนั้นอยู่ใต้การดูแลของคณะกรรมการอิสลาม คณะกรรมการฯ ได้ทำการคัดเลือก เป็นต้น ปัญหาคือการไม่ได้ผูกมัด เกี่ยวกับการปฏิบัติตามฟัตวาในส่วนมัสยิดนั้นไม่มีปัญหา ”

“ ตัวอย่างเช่น เกี่ยวกับการทำอียาดัตในระดับรัฐนั้น เปอร์ลิสได้ออกฟัตวาเกี่ยวกับละหมาด เช่น ละหมาดซุบฮิไม่มีกุนุต เป็นต้น ในมัสยิดไม่มีปัญหาใดๆ แต่ที่สุเหร่านั้นยังมีปัญหา”

4.4.3 ประสิทธิภาพด้านกรณีที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศ

การฟัตวาของรัฐเปอร์ลิสยังมีขอบเขตอำนาจฟัตวาในกรณีที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศ เช่น กรณีหลังจากที่ชาวเปอร์ลิสนิยมมาทำพิธีสมรสที่สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดของประเทศไทยมากขึ้น จึงมีการถามคณะกรรมการฟัตวาของรัฐเปอร์ลิสว่า การสมรสของชาวเปอร์ลิสที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยโดยไม่มีผู้ปกครองเป็นวะลี นั้นชอบด้วยกฎหมายอิสลามหรือไม่ คณะกรรมการกฎหมายอิสลาม ซึ่งเป็นคณะกรรมการฟัตวาของรัฐเปอร์ลิสตามกฎหมายบริหารศาสนาอิสลามฉบับก่อน มีคำฟัตวาว่า

‘Ahlli Jawatan Kuasa Syariah Negeri Perlis telah berbeza pendapat mengenai permasalahan tersebut kepada tiga pendapat iaitu :

1. Tiga Ahli Jawatan Kuasa berpendapat Sah nikah pasangan tersebut sekiranya wali yang menikahkan pasangan ini dilaksanakan oleh Qadi yang bertauliah serta berpandukan syarat sah nikah iaitu wali, saksi, lelaki, perempuan, ijab dan qabul.
2. Pendapat yang mengatakan tidak sah nikah tersebut adalah berpandukan kepada Hadis Rasulullah S.A.W yang bermaksud : ‘Tidak sah nikah melainkan dengan wali dan diaqadkan dengan disaksikan oleh dua orang saksi yang adil’.

เกี่ยวกับเรื่องนะฮู เศาะร็อฟ จากนั้นจะมีคำถามเกี่ยวกับการเขียน การเขียน อักษรยาวิ เนื่องจากว่าคนมาเลเซียเขาให้ความสำคัญกับการเขียนด้วยอักษรยาวิ จะมีการทดสอบในด้านการเขียนว่า เขียนถูกต้องหรือไม่ ในด้านการอ่าน ก็จะมีการทดสอบการอ่าน จะมีการอ่านตำราหลายๆเล่มเพื่อทดสอบการอ่าน หนังสือบางเล่มเขียนเป็นแบบค็อต บางคนอ่านไม่ได้ เพราะฉะนั้นเค้าจึงให้อ่านว่าตำรา เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร ลำดับที่สามเป็นการทดสอบเกี่ยวกับความรู้ด้านฟิกฮฺ เรื่องฟิกฮฺนี้แหละที่ยากกว่าเรื่องอื่นๆ เพราะคำถามด้านฟิกฮฺส่วนใหญ่แล้ว เป็นคำถามเกี่ยวกับความขัดแย้งทางฟิกฮฺ เช่น ญุนต วีริต ”

ภาพที่ 6 สัมภาษณ์ Asso. Prof. Dr.Mohd Asri Zainul Abidin อดีต มุฟตีแห่งรัฐเปอรลิส

นอกจากนั้น การฟัตวาของรัฐเปอร์ลิสมีประสิทธิภาพเนื่องจากการได้รับการสนับสนุนและการคุ้มครองโดยกฎหมาย ในกรณีศักดิ์ของฟัตวา การฟัตวาโดยไม่มีอำนาจและการดูหมิ่นคำฟัตวา

กรณีศักดิ์ของฟัตวา คำฟัตวาของคณะกรรมการฟัตวาที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสำนักงานศาสนาอิสลามพร้อมความเห็นชอบจากกษัตริย์นั้น กฎหมายให้ประกาศใน Warta เพื่อประกาศแก่ปวงชนชาวรัฐเปอร์ลิสได้ทราบ หลังจากนั้นจะมีอำนาจบังคับและกำหนดบทลงโทษทางกฎหมายสำหรับผู้ฝ่าฝืน ยิ่งกว่านั้นข้อขัดแย้งของฟัตวาจะต้องได้รับการเคารพจากศาลชะรีอะฮ์โดยปราศจากการคัดค้าน ดังที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) มาตรา 49 ว่า

- (1) คำฟัตวาใดที่ได้ประกาศใน Warta แล้ว มีผลผูกพันกับทุกคนมุสลิมที่อยู่ในรัฐเปอร์ลิสในสถานะที่เป็นคำสอนของศาสนา และมันจะต้องเป็นหน้าที่ตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามที่จะต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามฟัตวานั้น เว้นแต่เขาได้รับอนุญาตตามกฎหมายอิสลามที่จะไม่ตามฟัตวานั้นในทางปฏิบัติ
- (2) ศาลชะรีอะฮ์ชั้นต้นและชั้นอุทธรณ์ของรัฐเปอร์ลิสทั้งหมดจะต้องยอมรับคำฟัตวาดังกล่าวรวมถึงรายละเอียดทั้งหมดที่ระบุไว้ในนั้น

ส่วนการฟัตวาโดยไม่มีอำนาจ นั้น ได้มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม 1991 (Enakmen Jenayah Dalam Syarak 1991) มาตรา 35 (1) และ (2) กำหนดว่าผู้ที่ออกคำฟัตวาอย่างไม่ถูกต้องตามระเบียบ จะต้องถูกจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือถูกปรับเป็นเงิน 300 ริงกิต หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่บทบัญญัตินี้มีอาจใช้กับผู้ที่แสดงเพียงความคิดเห็นต่อเรื่องใดๆที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอิสลามหรือประเพณีมลายู โดยบัญญัติว่า

- “ (1) ผู้ใดทั้งโดยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรในการทำคำฟัตวาและเผยแพร่หรือเข้าใจได้ว่าเป็นการทำและเผยแพร่ฟัตวาอย่างเป็นทางการ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติอิสลามใด ๆ เป็นความผิด หลังจากที่พิสูจน์ได้ว่ามีความผิด ถูกปรับไม่เกินห้าพันริงกิตหรือโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือทั้งจำทั้งปรับ

โดยมีเงื่อนไขว่ามาตรานี้ไม่ใช้บังคับกับคณะกรรมการสำนักงานศาสนาอิสลามหรือบุคคลอื่นปฏิบัติหน้าที่ของตนภายใต้อำนาจที่ได้รับจากกฎหมายการบริหารศาสนาอิสลาม 1963

(2) ความในอนุมาตรา (1) ไม่ให้ใช้บังคับกับบุคคลผู้ที่แสดงทัศนะของตนต่อสิ่งใด ๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลามหรือจารีตประเพณีมลายู

กรณีการดูหมิ่นคำพิตวา พระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม 1991 (Enakmen Jenayah Dalam Syarak 1991) มาตรา 39 บัญญัติว่า

“ผู้ใดก็ตามได้กระทำการ ที่จะด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรหรือการกระทำหรือโดยวิธีใด ๆ อันเป็นการดูหมิ่นศาสนาอิสลาม หรือคำพิตวาใด ๆ ที่ได้ออกตามระเบียบที่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติการบริหารกิจการศาสนาอิสลาม 1963 หลังจากที่ได้พิสูจน์ได้ว่ามีความผิด ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันริงกิต หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือทั้งจำทั้งปรับ”

อย่างไรก็ตามภายหลังจากที่มีการยกเลิก พระราชบัญญัติการบริหารศาสนาอิสลาม 1963 ทำให้การบังคับตามมาตราดังกล่าวสิ้นสุดลง จึง ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม 1991 โดยการตราพระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม (การยืนยัน) 2007 เพื่อยืนยันฐานความผิดดังกล่าว โดยมาตรา 2 ของพระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม (การยืนยัน) 2007 บัญญัติว่า

“ การกระทำใด ๆ หรือสิ่งที่ทำ หรือสิ่งที่ได้กระทำโดย กอฎี ศาลศาสนาอิสลาม สำนักงานศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายู รัฐเปอรลิส , เจ้าหน้าที่มัสยิด ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนสอนศาสนา หรือโดยบุคคลหรือนิติบุคคลอื่นใด โดยหรือภายใต้พระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม 1991 [en 4 / 1993] ระหว่างวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 1993 จนถึงวันที่ 8 พฤศจิกายน 2006 ซึ่งเป็นวันก่อนจากวันที่พระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม 1991 เริ่มมีผลบังคับ จะถือว่าได้ทำถูกต้องตามกฎหมาย”

4.5 ทศนะของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อระบบไฟฟ้าของรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย ต่อ ปัญหาและการพัฒนาระบบไฟฟ้าของรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องต่อระบบไฟฟ้าของรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย ต่อ ปัญหาและการพัฒนาระบบไฟฟ้าของรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย สรุปปัญหาและแนวทางการ พัฒนาตามทศนะของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อระบบไฟฟ้าของรัฐเปอร์ลิส ได้ดังนี้

1. การไฟฟ้าของรัฐเปอร์ลิสมีปัญหาด้านการยอมรับจากประชาชนในรัฐและรัฐอื่น ๆ ของมาเลเซีย

นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิคนหนึ่งกล่าวว่า

“ ถ้าดูแล้วผู้ที่ไม่ยอมรับไฟฟ้ามีจำนวนมากกว่าผู้ที่ยอมรับ ”

ภาพที่ 7 และ 8 สัมภาษณ์นักวิชาการอิสลามผู้ทรงคุณวุฒิ

ซึ่งทัศนะนี้ได้รับการยืนยันจากนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งว่า

“ความเห็นของผมก็ไม่มีแตกต่าง...พัตวาในรัฐเปอร์ลิส ที่ออกโดยคณะกรรมการพัตวานั้น ยังถือว่าอยู่ในขอบความสามารถที่จะปฏิบัติตามได้ เพียงแต่ว่าในรัฐเปอร์ลิสไม่ใช่มีเพียงมัสยิดเท่านั้น แต่ยังมีสุเหร่า ในเปอร์ลิสจำนวนสุเหร่ามีมากกว่ามัสยิด ”

และได้รับการยืนยันจากประชาชนชาวเปอร์ลิสท่านหนึ่งว่า

“ผู้ที่ไม่ยอมรับพัตวามีจำนวนมากกว่าผู้ที่ยอมรับ ”

แม้กระทั่งมัสยิดส่วนใหญ่ก็ไม่ยอมรับคำพิตวาของรัฐเปอร์ลิส

นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิกล่าวว่า

“ เนื่องจากสุเหร่าไม่ได้อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานศาสนาอิสลาม ส่วนมัสยิดนั้นอยู่ใต้การดูแลของคณะกรรมการอิสลาม คณะกรรมการฯ ได้ทำการคัดเลือก เป็นต้น ปัญหาคือการไม่ได้ผูกมัด เกี่ยวกับการปฏิบัติตามพิตวาในส่วนมัสยิดนั้นไม่มีปัญหา ”

“ ตัวอย่างเช่น เกี่ยวกับการทำอียาดัตในระดับรัฐนั้น เปอร์ลิสได้ออกพิตวาเกี่ยวกับละหมาด เช่น ละหมาดซุบฮิไม่มีกนูด เป็นต้น ในมัสยิดไม่มีปัญหาใดๆ แต่ที่สุเหร่านั้นยังมีปัญหา ”

ภาพที่ 9 สัมภาษณ์อิหม่ามประจำสุเหร่าแห่งหนึ่งเปอร์ลิส

ภาพที่ 10 สัมภาษณ์อิหม่ามมัซยิดเบอเซอร์ีและประชาชนชาวเปอร์ลิส

ภาพที่ 11 สัมภาษณ์ประชาชนชาวเปอร์ลิส

ภาพที่ 12 สัมภาษณ์ประชาชนชาวเปอร์ลิส

นอกจากนั้น การพิทวาของรัฐเปอร์ลิส ยังไม่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มศุฟียอีกด้วย

อดีตรมฟติย์ของรัฐเปอร์ลิส กล่าวว่า

“ พวกตารีกัตจะปฏิเสธเตาฮีดอูลูฮียะฮ์ รูบูบียะฮ์ อัชมาอ์วัชชีฟาต พวกเขาปฏิเสธอย่างสิ้นเชิง พวกเขาจะใช้ก็แต่เตาฮีด 20 ซีฟัต 20 มาบอกว่าเตาฮีดนี้ไม่ถูกต้อง และยังพูดอีกว่านี่เป็นการเลียนแบบชาวคริสต์ เขาพยายามจะบอกว่าที่ถูกต้องคืออันนี้ ด้วยเหตุนี้ ทุกเรื่องที่ขัดกับคำสิ่งที่เขาได้เรียนมา”

ปัญหาดังกล่าวผู้เกี่ยวข้องที่เป็นเจ้าหน้าที่องค์กรของรัฐเปอร์ลิส อธิบายว่ามีสาเหตุมาจากความไม่เข้าใจศาสนา การยึดติดกับจารีตประเพณีและเรื่องการเมือง

Prof. Madya Dato' Alim Setia Ahmad bin Jusoh กรรมการพิทวาแห่งรัฐเปอรลิสคนหนึ่ง โดยเห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ในรัฐเปอรลิสยอมรับการพิทวาของรัฐ โดยกล่าวว่า

“ส่วนใหญ่ยอมรับ แต่ก็ยังมีบ้างที่ไม่ยอมรับ คนที่ไม่ยอมรับก็มี ชาวบ้าน ก็อย่างว่าแหละ...เนื่องจากว่ามีปรากฏในรัฐธรรมนูญของรัฐ ”

นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิคนหนึ่งกล่าวว่า

“ เท่าที่ผมทราบมา ประชาชนส่วนใหญ่ในรัฐเปอรลิส และประชาชนที่อยู่นอกเปอรลิส จะเป็นคนเชื้อชาติไหนก็ตามนั้น ผู้ที่เราอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องศาสนา เมื่อใดที่มุฟตีร์รัฐเปอรลิสได้ออกพิทวา ที่เรารู้ว่ารัฐเปอรลิสไม่ยึดติดกับมัซฮับหนึ่งมัซฮับใด เราพิจารณาทุกมัซฮับ เพียงแต่ว่าเราเลือกมัซฮับใดที่มีแนวทางเคียงที่ใกล้เคียงที่สุดกับแนวทางอัสสะลัฟอัศศอลิหฺ เมื่อใดก็ตามที่พิทวาออกมา แล้วขัดกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมโดยภาพรวมแล้ว ควรถือว่าพิทวาดังกล่าวเป็นพิทวาไม่ใช่มาจากมุฟตีร์ แต่พิทวาเป็นของสังคมที่เป็นสังคมที่ยอมรับในวิชาความรู้ หรือที่ยอมรับปฏิบัติตามหลักฐานข้อเท็จจริง กลุ่มพวกนี้ก็จะยอมรับพิทวา ส่วนกลุ่มคนที่ไม่ยอมรับในวิชาความรู้ ไม่มีความคิดเห็นเปิดกว้างแล้ว ยังคงไม่ยอมรับ ถ้าคิดเป็นร้อยละแล้ว มีคนจำนวนมากที่ไม่ให้ความสนใจกับเรื่องศาสนา พวกเขาชอบที่จะปฏิบัติตัวตามวัฒนธรรมและประเพณีสมัยก่อน แม้ว่าเราจะนำเสนอว่าเราใช้เหตุผลและหลักฐานทางศาสนาก็ตาม อาจจะกล่าวได้ว่าคนกลุ่มนี้ยังคงได้รับอิทธิพลจากผู้รู้ และวัฒนธรรมและประเพณีที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ ”

ประชาชนชาวเปอรลิสคนหนึ่งกล่าวว่า

“ พวกที่ไม่เห็นด้วยนั้น สาเหตุเกิดจากอันดับแรกเรื่องของการเมือง ที่สองเป็นเพราะมีความคิดที่คับแคบ ไม่เปิดกว้าง ”

“กลุ่มที่ไม่เรียนก็มี คือไม่รู้วิชา เหตุผลของพวกเขาคือทำตามปู่ตายายของพวกเขา ถ้าปู่ตายายทำแบบนี้แล้ว ทำไมเราจึงทำไม่ได้ สิ่งที่คนเฒ่าคนแก่ทำกันนั้น เป็นไปไม่ได้ที่จะไม่มีผลตอบแทนเป็นสวรรค์ เหตุผลของกลุ่มนี้ก็จะเป็นอย่างนี้ เหล่านี้เป็นหนึ่งในความคับแคบในความคิด การไม่เปิดกว้างการศึกษาของพวกเขาถึงขั้นนั้นเอง จึงไม่อาจที่จะเข้าใจได้หมด ในมาเลเซียนี้ แนวคิดที่เป็นอุตริกรรม (บิตอะฮฺ) ก็เยอะ ที่บอกว่าบิตอะฮฺมีสอง บิตอะฮฺหะสะ

นะฮะ บิดอะฮุฏอลอะฮะฮะ บิดอะฮุฏอลอะฮะฮะทำได้ แต่ทุกอย่างที่ดี ๆ ทั้งหมด พวกเขายังอ้างว่าเป็นหะสะนะฮะ เช่น การทำเมาลิดนาบีฮ์ เขาถือว่าเป็นบิดอะฮุหะสะนะฮะ ”

“ และเกิดจากความอ่อนแอของการเรียนวิชาหะดีษ มีคนเอาฟิกฮ์มาใช้กันมาก แต่ไม่ลงลึกในวิชาหะดีษ อันนี้แหละที่ผิด และยังมีมากที่เอาแนวทางตารีقاتที่ขัดแย้งกับหะดีษมาใช้ ”

ในขณะที่บางคนให้เหตุผลว่า ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยนั้น เป็นเพราะเหตุผลทางการเมือง โดยประชาชนชาวเปอร์เซียคนหนึ่งกล่าวว่า

“ มัสยิดนี้ได้รับอิทธิพลจากพรรคการเมือง รัฐบาลที่สร้างเป็นรัฐบาลพรรคการเมืองอื่น เมื่อมีการออกคำพิพากษา พรรคอื่นก็จะบอกประมาณว่า นี่เป็นพิพากษาของพรรคของพวกเขานะ เราจะต้องทำตามพิพากษาของพรรคเรา ”

“ สุเหร่าบางแห่งก็เป็นของพรรคการเมือง ยกเว้นสุเหร่าที่สร้างโดยรัฐบาลจึงทำตามสุนนะฮ์ได้ ”

“ ถ้าเราทำสุเหร่าในกอร์ยะฮ์หนึ่ง เช่นในกอร์ยะฮ์สุครี ในด้านอำนาจนั้นอิหม่ามมีอำนาจในสุเหร่าดังกล่าว แต่ถ้าสุหร่านั้นสร้างขึ้นโดยพรรคการเมืองแล้วอิหม่ามก็ไม่มีอำนาจเลย ด้วยเหตุนี้จึงมีคนตามและไม่ตาม ...แต่ถ้าสุเหร่าไม่ยอมตามอิหม่ามแล้ว ก็ไม่เป็นไร ”

“ ส่วนใหญ่แล้วปฏิเสธที่จะยอมรับ อาจกล่าวได้ว่าที่ยอมรับนั้นมีน้อย และที่ปฏิเสธมีเยอะ ตัวอย่างเช่น พิพากษาต่างๆที่ออกโดยรัฐ ที่ขัดแย้งกับพิพากษาที่ออกโดยนักการเมืองมีเยอะ เพราะในการเมืองมาเลเซียมีพรรค PAS พรรคอิสลามในมาเลเซีย ซึ่งในนั้นมีผู้รู้เยอะ เมื่อพรรคฯได้ออกพิพากษาหนึ่งๆ ในขณะที่รัฐเปอร์ลิสก็ออกพิพากษาในเรื่องเดียวกันเช่นกัน แต่พิพากษาทั้งสองไม่เหมือนกัน จึงเกิดความขัดแย้งทางความเห็นขึ้น ความแตกต่างในด้านความคิด ”

อย่างไรก็ตามเมื่อผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับแนวทางพิพากษาของรัฐเปอร์ลิสพบว่าผู้ที่ไม่เห็นด้วยเห็นว่าเหตุผลที่ไม่ยอมรับคือ การไม่ยอมรับว่าเหตุผลอ้างอิงของคณะกรรมการพิพากษาของรัฐเปอร์ลิสไม่มีน้ำหนัก

อิหม่ามมัสยิดท่านหนึ่งที่ไม่เห็นด้วยกับแนวนโยบายของรัฐเปอร์ลิส กล่าวว่า

“ ที่มัสยิดไม่อนุญาตให้มีการอ่านยาซีนในมัสยิด จริง ๆ ถามเพื่อนผมดูสิ ห้ามมีการอ่านยาซีนในกิจกรรมหนึ่ง ๆ เช่น อ่านยาซีนในวันศุกร์ สำนักงาน ศาสนาอิสลาม ไม่อนุญาต นอกจากนี้ อายะฮ์อัลกุรอานต่าง ๆ ที่ติดอยู่กับฝาผนัง จะต้องเอาออก พวกเขาให้เอาออก เมื่อสอง สาม สี่เดือนที่ผ่านมา ได้มีการถอด อายะฮ์ต่าง ๆ ที่ติดไว้ที่ผนังมัสยิดแห่งหนึ่งทั้งมัสยิด มันเป็นคำสั่งของสำนักงาน ศาสนาอิสลาม ”

“แต่อายะฮ์อัลกุรอานพวกเขาให้เอาออก แต่มีบางคนที่นี่พูดว่า ใครจะเอา ออกก็เชิญ แต่สำหรับเราแล้ว เราจะไม่เอาออกอายะฮ์ของอัลลฮ์อย่างแน่นอน เราไม่ต้องการที่จะแบกรับบาป ผิดตรงไหนที่เราจะเอาอายะฮ์ติดผนัง เช่น คำว่า “อัลลอฮ์” หรือ “มุฮัมมัด” หรืออายะฮ์อื่นก็ไม่อนุญาต ”

“ ปีที่ผ่านมา มีการกดดัน หลังท่านละหมาดญะมาอะฮ์เสร็จ หลังให้สลาม ไม่อนุญาตให้เราดูอาฮ์เป็นหมู่ ตามที่อุซตาซได้เล่ามาเมื่อสักครู่นี้ คือต่างคนต่าง อ่าน คนที่ไม่ทำก็กลับเลย ถ้าดูตามการปฏิบัติจริงแล้ว ที่ทำกันมีประมาณ 30 กว่าคน ถ้ามีคนละหมาดเป็นร้อย ๆ คน ”

“ ที่นี้อาศัยแนวคิดวะสะบียั วะสะบียัไม่ยึดตามมัซฮับ ผมเองก็เดินทางไป หลายรัฐเหมือนกัน นอกจากลิงค์โปเท่านั้น ผมพูดจริง เพราะผมเคยเป็นทหาร มาก่อน ผมไม่ใช่คนที่นี่ แต่เป็นคนเคดาห์ เคดาห์ ปาหัง ซาบาห์ ซาราวัก ผมไป หมดแล้ว ผมกลับมาที่เปอร์ลิสและเห็นว่าเปอร์ลิสแหละที่ไม่เหมือนเพื่อน แปลกกว่าคนอื่นหน่อย ”

“เมื่อก่อนที่มีคนตามซาฟียะเยอะ ถึงตอนนี้ไม่มีการแบ่งเป็นสองพวก มี การทำตามเยอะ คนทำตามวะสะบียักัน เราก็ตามวะสะบียัด้วย ผมเคยถามท่าน ผู้รู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ เขาบอกว่าเรื่องแบบนี้ เราอย่าสร้างความขัดแย้งกันกันมาก เพราะว่าเราอยู่ใน 73 กลุ่ม ที่ถูกต้องที่สุดมีแค่กลุ่มเดียวเท่านั้น 73 กลุ่ม เยอะนะ ผมได้มีโอกาสไปมัสกะฮ์ มีคนนั่งตะฮียัตที่นั่นแบบนี้ก็มี เราเมื่อตะฮียัต เราจะนั่งแบบนี้ พวกเขามีกลุ่มของพวกเขา นี่แหละที่บอกว่า 73 กลุ่ม ทั้งหมดก็ ไม่ใช่เหมือนกันหมด ผมดูที่มัสกะฮ์ มีหลายแบบมาก เราไปไม่ใช่เพื่ออะไร ก็

เพื่อไปดูประชาติของท่านบิหมัหมัดว่าเป็นอย่างไรบ้าง มีรูปร่าง ชูญุด แบบต่าง ๆ นา ๆ มีคนนั่งตะยี้ดแบบ...ไม่ว่าเขาจะนั่งแบบนั้นคนเดียว แต่ยังมีอีกหลายคน เป็นกลุ่มของพวกเขา พวกจีน ฝรั่งเศสพวกเขาก็นั่งแบบเราเหมือนกันใช่ไหม แต่ไม่รู้มันเป็นอย่างไรร แต่ตามที่บอกแหละมี 73 กลุ่ม กลุ่มเดียวเท่านั้นที่แล้วแต่จะเชื่อเถอะ ส่วนเรานั้น เราก็อำ เมื่อก่อนเราตามซาฟิอีย แต่ตอนนี้เรามาตามอย่างอื่น มีไว้ว่าทำไม่ได้ใช่ไหม ”

นอกจากนั้น พัตวาของรัฐเปอร์ลิสยังมียุทธการไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชนในรัฐอื่นๆ Prof. Madya Dato' Alim Setia Ahmad bin Jusoh กรรมการพัตวาแห่งรัฐเปอร์ลิสท่านหนึ่ง เล่าว่านักเขียนในมาเลเซียหลายคนโจมตีระบบพัตวาของรัฐเปอร์ลิส อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางความคิด โดยกล่าวว่า

“ พวกเขาเขียนต่าง ๆ นา ๆ พวกเขากลุ่มวะสะบียะในเปอร์ลิสนี้ยึดแนวคิดวะสะบียะ ”

“ เมื่อไม่นานมานี้ มีคนเขียนคอลัมป์หนึ่งของวารสารฉบับหนึ่ง เขาเขียนว่า รัฐเปอร์ลิสได้ออกจากญะมาอะฮ์ ด้วยเหตุนี้ พวกเขาเลือกแนวทางเดินของตัวเอง ไม่ยอมตามมัซฮับหนึ่งมัซฮับใด เราจะต้องต่อต้านพวกนี้อย่างจริงจัง ... ตอนนี้เรากำลังคิดจะตอบโต้บทความของเขา เพราะเขาได้หมิ่นกฎหมายแห่งรัฐเปอร์ลิส ”

จากยุทธการไม่ยอมรับดังกล่าว สำนักงานศาสนาอิสลามและคณะกรรมการพัตวาได้หาทางแก้ไขโดยการพัฒนาความรู้ความเข้าใจของประชาชนในรูปแบบต่างๆ

Prof. Madya Dato' Alim Setia Ahmad bin Jusoh กรรมการพัตวาแห่งรัฐเปอร์ลิสท่านหนึ่ง กล่าวว่า

“ ตามความเป็นจริงแล้ว เราจะมีคำสั่ง หรือมีหนังสือ เพื่อให้ปฏิบัติตามแนวทางของเรา แนวทางที่อยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายของรัฐเรา ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามก็มี แต่เรายังไม่มีการดำเนินการต่อพวกเขา เราได้แต่อธิบายและชี้แจง เมื่อไม่นานมานี้ เราได้จัดการเสวนา อิสมาอีล ลุตฟี ก็มา เสวนาเรื่องอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ สะลาฟียะฮ์ ที่เปอร์ลิสนี้ ”

“ มีอิสมาอีล ลุตฟี มีผู้บรรยายจากอินโดนีเซีย จากกรุงกัวลาลัมเปอร์ และผมเอง กษัตริย์ได้ให้เกียรติเปิดพิธี พระองค์ก็ยึดถืออย่างเหนียวแน่นเช่นกัน แม้ว่าพระองค์ไม่เรียนด้านศาสนาโดยตรง แต่พระองค์ก็ทรงชอบอ่านหนังสือมาก ฉะนั้นตอนนี้ หากพระองค์ชี้แจงอะไรเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว พระองค์ก็จะตรัสว่าอย่าไปตั้งข้อหาว่าหลงผิด อย่าไปว่าเป็นกลุ่มวะสะบียะ ถ้าไม่พอใจตรงไหน

ก็ให้มาพูดคุยกันที่นี่ เรามาทักทายกับบรรดาอุลามาค์ที่นี่ หรือเรียกเราไป
อภิปราชที่โน่นก็ได้ ถ้าพบว่าอันไหนมีน้ำหนักมาก และขัดกับจุดยืนของเรา เรา
จะทำตามอัลกุรอานและสุนนะฮ์ ”

นักวิชาการบางคนให้ความเห็นว่า

“ การทำให้ผู้คนเข้าใจกับวิชาความรู้ ด้วยวิธีการมามัสยิดเพื่อมาฟังการ
บรรยายจากอุซตาซ ผู้รู้ รูปแบบนี้คิดว่าน่าจะดีกว่า ”

และนักวิชาการอีกบางคนกล่าวว่า

“ เราต้องเข้าใจว่าฟัตวา สำหรับประชาชนในการถือว่าเป็นหน้าที่ของ
ประชาชนในการปฏิบัติตามหุก่มนั้น ถ้าเป็นกอฎิ คำพิพากษาที่ออกโดยกอฎิ
ประชาชนจะต้องปฏิบัติตาม แต่สำหรับฟัตวาที่ออกโดยฝ่ายมุฟตียนั้น ประชาชน
ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตาม ฉะนั้นถ้าจะมีการดำเนินการ หรือบดทวงโทษ หรืออะไร
ก็แล้วแต่สำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามนั้น ผมไม่เห็นว่ามันเป็นความจำเป็น ที่สำคัญ
คือเราจะต้องสร้างการตื่นตัวแก่คนในสังคมว่าสิ่งที่รัฐกำลังทำอยู่นั้นก็เพื่อนำการ
พัฒนา หรือเพื่อสร้างความเข้าใจต่อศาสนาอิสลามให้มากขึ้น ”

นอกจากนั้นปัญหาการไม่ยอมรับดังกล่าว อาจแก้ไขโดยการแก้ไขกฎหมายให้ทุก
มัสยิดจะต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานศาสนาอิสลาม

Prof. Madya Dato' Alim Setia Ahmad bin Jusoh กรรมการฟัตวาแห่ง
รัฐเปอรลิสท่านหนึ่ง กล่าวว่า

“ จริงๆ แล้วทุกมัสยิดจะต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานศาสนา
อิสลาม มีบางมัสยิดก็ไม่ทำ ”

นักวิชาการคนหนึ่งว่า

“ ฝ่ายเบื่องบน ผมหมายถึงสำนักงานกิจการศาสนาอิสลาม เมื่อใดที่ฝ่าย
เบื่องบนมีอำนาจในการวางรูปแบบ และสามารถออกคำสั่งไปยังมัสยิดต่างๆที่
เกี่ยวกับข้อมูล ฟัตวา ตลอดจนข้อมูลใดก็แล้วแต่ที่เกี่ยวข้องกับมุฟตีย ผมคิดว่า

น่าจะได้อย่างยิ่ง หากเปรียบเทียบกับรัฐอื่นๆ ที่มีอยู่ในมาเลเซีย เพราะอะไร เพราะว่าคนที่สามารถควบคุมระดับเบี่ยงเบน เช่นระดับเบี่ยงเบนมีเข้าใจในสุนนะฮ์ ด้วยเหตุนี้ระดับล่างจึงยอมรับได้ ถึงแม้ว่าจะยังคงมีความคิดเก่าๆหลงเหลืออยู่ก็ตาม ”

นักวิชาการอีกคนหนึ่ง กล่าวว่า

“ มัสยิดก็เช่นกัน เนื่องจากสำนักงานมุฟตีชี้ว่ามีอำนาจในการบังคับ มันไม่ใช่องค์กรที่มีอำนาจบังคับ ดังเช่น องค์กร YAKIM สำนักงานมุฟตีเป็นเพียงหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ออกหุก่มนั้น หุก่มนี้ และหุก่มนั้นอันที่จริงแล้วควรที่จะต้องถูกนำมาประยุกต์ใช้พร้อม ๆ กัน เราบอกว่าเป็นประเทศอิสลาม นั้นใช้แต่อะไรล่ะคือการนำมาประยุกต์ใช้ มีมาตรการบัญญัติหรือไม่ถ้าไม่ปฏิบัติตามอย่างนี้แล้วทลงโทษจะเป็นอย่างนั้น ถ้าอิหม่าม ๆ ทำในสิ่งที่ขัดกับหลักเกณฑ์ที่ได้วางไว้จะมีบทลงโทษอย่างไร เป็นต้น กล่าวคือหุก่มนั้นไม่มีลักษณะเป็นหุก่มเฉพาะและเจาะจง จะเป็นการดีกว่าถ้าเมื่อใดจะมีการออกฟัตวาและเราดูขอบเขตความสามารถในการนำมาประยุกต์ใช้ ดูว่าเรากำลังความสามารถมากน้อยเพียงใด ให้พอกับกำลังของเรา เพื่อให้เราสามารถนำมาประยุกต์ใช้ฟัตวาได้จริง ส่วนอันไหนที่เราคิดว่าเกินขอบเขตและอำนาจของเรานั้น เราก็ไม่ต้องฝืน จะเป็นการดีกว่าหากเราใช้วิธีการอบรมและสั่งสอนคนในสังคมให้เข้าใจว่าอิสลามคืออะไร ”

ในขณะที่นักวิชาการบางคนเห็นว่าแนวทางพัฒนาปัญหาการไม่ยอมรับของประชาชนนั้น ควรแก้ปัญหาโดยการให้ทุกคนมีจรรยาบรรณในการยอมรับความแตกต่างทางความคิด โดยกล่าวว่า

“ ในความคิดและการสังเกตของผมนั้น ความขัดแย้งในด้านความเห็นในบรรดานักวิชาการนั้นมีอยู่เสมอ เรื่องนี้กลับไปยัง 2 พฤติกรรม จากกลุ่มผู้ที่สืบทอดการตีกลัดหรือสมบัติเก่าแก่ที่ดี หรือกลุ่มผู้ที่มีความรู้ที่มีความต้องการที่จะหาวิชาความรู้ เปิดกว้างที่จะเรียนรู้ และไม่ยึดติดกับแนวคิดใดแนวคิดหนึ่ง กลุ่มนี้จะเปลี่ยนจุดยืนเมื่อค้นพบกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเห็น และเหตุผลที่มีหลักฐาน สองกลุ่มนี้แน่นอนย่อมมีความไม่เห็นพ้องต้องกันระหว่างสองแนวทางดังกล่าว ทั้งกลุ่มที่เปิดกว้างที่ต้องการค้นหาหลักฐาน และกลุ่มที่ยังคงไว้ซึ่งพฤติกรรมแบบเก่า ๆ มีความต้องการที่จะยึดตามนั้นเช่นกัน จึงไม่ได้หมายความว่า

ว่าบรรดาผู้รู้ทั้งหลายนั้นไม่อ่านตำรา หรือไม่ศึกษาภาษาอาหรับ เพียงแต่ความเห็นที่อยู่เหนือหลักฐานนั้น การให้ความสำคัญกับสติปัญญามากกว่าหลักฐานที่ปรากฏ พูดอย่างนั้นอย่างนี้ ตามความเห็นของผมนั้น ถ้าฝ่ายต่างๆ มีความบริสุทธิ์ใจในการหาความจริงในอิสลาม ตามการปฏิบัติของท่านนบีและบรรดาเศาะหาบะฮ์ แน่แน่นอนเราจะต้องมาเจอกันที่จุดๆหนึ่ง แต่หากต่างฝ่ายมีผลประโยชน์ส่วนตัวซ่อนเร้นอยู่ แน่แน่นอนก็จะเกิดความขัดแย้งกันในเรื่องดังกล่าวตลอดไป ”

ในขณะที่นักวิชาการบางคนเห็นว่าแนวทางพัฒนาปัญหาการไม่ยอมรับของประชาชนนั้น ควรแก้ปัญหา ควรใช้วิธีปรองดอง โดยกล่าวว่า

“ อยากให้สำนักงานกิจการอิสลามใช้การปรองดอง ใครจะทำก็ทำไปเถอะ จะอ่านกนูตก็ดี จะอ่านดุอาห์เสียงดังหลังละหมาดก็ดี อาซานสองครั้งในวันศุกร์ก็ดี ”

สำหรับผู้ที่มีมติเห็นด้วยห้ามฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส ผู้ที่เกี่ยวข้องบางส่วนเห็นว่าควรแก้ปัญหาโดยใช้กฎหมายฟ้องร้อง โดย Prof. Madya Dato’ Alim Setia Ahmad bin Jusoh กรรมการฟัตวาแห่งรัฐเปอร์ลิสท่านหนึ่ง กล่าวว่า

“เมื่อไม่นานมานี้ มีคนเขียนคอลัมป์หนึ่งของวารสารฉบับหนึ่ง เขาเขียนว่ารัฐเปอร์ลิสได้ปฏิเสธสังคมมาเลเซีย ด้วยพวกเขาเลือกแนวทางเดินของตัวเอง ไม่ยอมตามมัชฮับหนึ่งมัชฮับใด เราจะต้องต่อต้านพวกนี้อย่างจริงจัง ... ตอนนี้เรากำลังคิดจะตอบโต้บทความของเขา เพราะเขาได้หมิ่นกฎหมายแห่งรัฐเปอร์ลิส ”

2. ปัญหาสังคมที่สืบเนื่องมาจากแนวคิดการฟัตวาของรัฐเปอร์ลิสโดยอ้อม

ปัญหาสังคมนี้อาจจะไม่ใช่ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการฟัตวาของรัฐเปอร์ลิสโดยตรง แต่เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยอ้อมสืบเนื่องมาจากการฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส ทั้งในด้านแนวคิดและประสิทธิภาพของการฟัตวา ปัญหาเหล่านี้ได้แก่

ก. ทำให้ไม่มีการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมบางประการ

ประชาชนชาวเปอร์ลิสรุ่นอาวุโสบางส่วนสะท้อนถึงความรู้สึกเสียใจที่ การศึกษาดั้งเดิมแบบปอเนาะโบราณกำลังจะสูญสิ้นไปจากรัฐเปอร์ลิส เนื่องจากในปัจจุบันปอเนาะใน รัฐเปอร์ลิสมีเพียงแห่งเดียว ทั้ง ๆ ที่เป็นสิ่งควรอนุรักษ์เอาไว้ สังเกตได้ถึงบรรยากาศแห่งความหดหู่ และการรำลึกถึงวันแห่งอดีตในวงสนทนาของประชาชนกลุ่มนี้

“ลองไปถามดูว่าในเปอร์ลิสมีปอเนาะไหม เกี่ยวกับการเรียนศาสนาไม่มี แล้ว ”

“ในเปอร์ลิสก็มีอยู่แค่อันนั้นเอง ”

“ ในเคดาห์ยังมีปอเนาะอีกหลายแห่ง เป็นปอเนาะตามหมู่บ้าน ยังมีโต๊ะครู อีกหลายคน แต่ที่นี่หมดไปแล้ว ”

“ วัฒนธรรมปอเนาะที่นี่ อาจกล่าวได้ว่าสูญหายจากสังคมไปแล้ว อันที่จริง แล้วมันควรต้องมีปอเนาะ ”

“ ไม่มีการยอมรับสิ่งที่ปอเนาะได้สั่งสอน แล้วจะเปิดปอเนาะเพื่ออะไร ”

ข. ปัญหาความเข้มงวดในเรื่องการสมรส

ประชาชนชาวเปอร์ลิสบางส่วนเห็นว่า ระบบกฎหมายอิสลามของรัฐเปอร์ลิส ยังมีปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนการสมรสที่ยุ่งยาก และเห็นว่าเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้การผิดประเวณี เกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย

“ คือรัฐบาลนี้ไม่ค่อยส่งเสริมให้การนิกะหุเป็นเรื่องง่าย คือจะต้องมีการ อบรม ต้องมีวาลีย์ สำหรับคนที่มิวาลียันั้นไม่มีปัญหา แต่สำหรับคนที่ไม่มีวะ ลีย์หะ เหมือนคนอินโดนีเซีย วาลีย์ของเขาอยู่ไกล ถ้าเป็นเหมือนที่ไทยทำกัน ถ้ามีเงื่อนไขครบถ้วนแล้ว ก็ไม่มีปัญหาอะไรแล้ว มีคนที่นี่ไปนิกะหุที่โน่นมาก ”

“ เดือนสองเดือนยังนิกะหุกันไม่ได้เลย ”

“ ทั้งลูกในท้องน้ำบ้าง ในมัสยิดบ้าง ”

“ นี่มีข่าวว่าคืนนี้จะมีการฝังศพใหม่ เป็นศพของทารก ”

“ ทั้งลูก ทั้งเด็ก ทั้งทารก อันนี้ที่เราไม่รู้ว่ามีกรสมรส สาเหตุเพราะไม่สมรส แลະที่ทำให้เรื่องแบบนี้มันเกิดขึ้นมา ทุกวัน ”

ประชาชนชาวเปอร์ลิสบางส่วนจึงเห็นว่ารัฐบาลไม่ควรเข้มงวดในเรื่องการสมรสเกินไป โดยกล่าวว่า

“ ถ้าคนจะแต่งงานมีพยาน มีวาสีย์แล้ว จะต้องจัดให้แต่งงานเลย ถ้าไม่แล้วจะทำให้เป็นอย่างอื่น เป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาการทิ้งลูก ที่เป็นข่าว ”

“ มีปัญหาเยอะมาก ถ้าจะแต่งงานสองต้องให้ภรรยาคนแรกลงลายมือชื่อยินยอมก่อน...และแน่นอนว่าภรรยาคนแรกไม่อนุญาตให้แต่งงานสองหรอก ”

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องระบบการวินิจฉัยกฎหมายอิสลาม (ฟัตวา) : กรณีศึกษารัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระบบฟัตวา ประสิทธิภาพของระบบฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย และทัศนะของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อปัญหาของระบบฟัตวาและแนวทางในการพัฒนาระบบฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยรวบรวมข้อมูลจากตำรากฎหมายอิสลาม เอกสารเกี่ยวกับระบบการฟัตวาในรัฐเปอร์ลิส และข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการฟัตวา

วิธีการวิจัยประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เน้นศึกษาเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการฟัตวาตามกฎหมายของรัฐเปอร์ลิส กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ใจึงประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างต่างๆ ได้แก่ มุฟตีย์ สำนักงานศาสนาอิสลาม คณะกรรมการฟัตวาแห่งรัฐเปอร์ลิส นักวิชาการอิสลาม และประชาชนทั่วไป รัฐเปอร์ลิส

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเกี่ยวกับความเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการฟัตวาในรัฐเปอร์ลิส

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการดังนี้

ข้อมูลเอกสาร เป็นการศึกษาค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับการฟัตวาในบทบัญญัติอิสลาม และระบบฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส และข้อมูลภาคสนาม เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการฟัตวาในรัฐเปอร์ลิส

ข้อมูลเหล่านี้ได้มาโดยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เจาะลึกประกอบแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว และการสังเกต

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร

ในการศึกษาข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับการพิตวาในบทบัญญัติอิสลาม ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารทางกฎหมายอิสลามในรูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ในการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผู้วิจัยใช้วิธีการเรียบเรียงข้อมูล ประกอบการอธิบายการให้ข้อสังเกต และการวิจารณ์ ตามวิธีการดังนี้

วิธีการเรียบเรียงข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการรวบรวมข้อมูลในหัวข้อที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยจากเอกสาร โดยผู้วิจัยจะอธิบาย ให้ข้อสังเกต หรือวิจารณ์ตามความเหมาะสม

2. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตามโครงสร้างในแบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ระดมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2 ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพในรูปแบบต่างๆ เช่น การให้ความหมาย (Interpretation) การเชื่อมโยงเชิงตรรกะ (Logical Association) รวมทั้งการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูล (Constant Comparison) โดยนำข้อมูลมาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง และสร้างเป็นข้อสรุป

จากการศึกษาระบบการวินิจฉัยกฎหมายอิสลาม (พิตวา) : กรณีศึกษา รัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย สรุปผลตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระบบพิตวาของรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระบบการพิตวาของรัฐเปอร์ลิสประกอบด้วย กลไกการพิตวา และกระบวนการดำเนินการ ส่วนกระบวนการดำเนินการ ประกอบด้วย การขอคำพิตวา การดำเนินการพิตวา การแก้ไขเพิ่มเติมหรือการเพิกถอนการคำพิตวา ดังนี้

ก. กลไกการพิตวาของรัฐเปอร์ลิส ประกอบด้วย บทบัญญัติว่าด้วยการพิตวาในศาสนาอิสลาม กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพิตวา อันได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐมาเลเซีย (PERLEMBAGAAN PERSEKUTUAN) รัฐธรรมนูญแห่งรัฐเปอร์ลิส (Law of the Constitution of Perlis) พระราชบัญญัติการบริหารศาสนาอิสลาม 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) พระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม 1991 (Enakmen

Jenayah Dalam Syarak 1991) และหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพิตวา ได้แก่ มุฟตี คณะกรรมการพิตวา สำนักงานศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอร์ลิส (Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Perlis – MAIPs) กษัตริย์แห่งรัฐและสภากษัตริย์ (Majlis Raja-Raja) คณะกรรมการพิตวาแห่งชาติ และสำนักงานมุฟตี

1) การพิตวาในบทบัญญัติศาสนาอิสลาม

การพิตวาของรัฐเปอร์ลิสเป็นไปตามบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยการพิตวา รวมถึงนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติอิสลามที่ใช้ในกฎหมายของรัฐเปอร์ลิส

บทบัญญัติว่าด้วยการพิตวาในศาสนาอิสลามที่ปรากฏอยู่ในตำรากฎหมายอิสลามทั่วไปเป็นหลักการพื้นฐานของการพิตวาของรัฐเปอร์ลิส บทบัญญัติเหล่านั้นบางส่วนได้แก่ ความจำเป็นของการพิตวาและมุฟตีในสังคมมุสลิม และรูปแบบการพิตวาแบบองค์คณะ

2) รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธมาเลเซีย (PERLEMBAGAAN PERSEKUTUAN)

รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธมาเลเซีย มาตรา 3 (2)(3) และ (5) บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ (Yang di-Pertuan Agong) และกษัตริย์แห่งรัฐ มีอำนาจเต็มในด้านศาสนาอิสลามในฐานะประมุขของศาสนาอิสลามในรัฐที่เกี่ยวข้อง

3) รัฐธรรมนูญแห่งรัฐเปอร์ลิส (Law of the Constitution of Perlis)

รัฐธรรมนูญแห่งรัฐเปอร์ลิส (Law of the Constitution of Perlis) ภาค 2 มาตรา 5 วรรค 1 ที่บัญญัติว่า “ ศาสนาประจำรัฐคือศาสนาอิสลามอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ ที่มีการนับถือและปฏิบัติในรัฐ ”

ศาสนาอิสลามสำนักอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ ตามนิยามของรัฐเปอร์ลิส มีลักษณะที่แตกต่างจากศาสนาอิสลามแนวอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ ตามนิยามของรัฐอื่นๆ ของมาเลเซีย ในกรณีต่างๆ เช่น การยึดถือมัซฮับหรือสำนักกฎหมายอิสลาม แหล่งที่มาของบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม และวิธีการอ้างอิงแหล่งที่มาดังกล่าว

นอกจากนั้นรัฐธรรมนูญยังกำหนดหลักการไว้ว่า มัชฮับของรัฐเปอร์ลิสจะต้องเป็นศาสนาอิสลามอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ที่มีการนับถือและปฏิบัติในรัฐ ซึ่งการดำเนินการตามหลักการนี้ ปรากฏอยู่ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องว่า การพิตวาจะต้องคำนึงถึงจารีตประเพณีของชาวมลายู

ด้วย โดยพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) มาตรา 54 (2) บัญญัติว่า

“ ในการออกคำพิพากษาภายใต้บรรพนี้ สำนักงานศาสนาอิสลามและ คณะกรรมการพิทวา จะต้องคำนึงถึงจารีตประเพณีมลายู และกฎหมายจารีต ประเพณีมลายูที่ใช้บังคับอยู่ในรัฐเปอร์ลิส ”

รัฐธรรมนูญแห่งรัฐเปอร์ลิสยังบัญญัติให้การใช้กฎหมายอิสลามในรัฐเปอร์ลิสจะต้อง สอดคล้องรัฐธรรมนูญดังกล่าว ดังที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 2 (2) การตีความว่า (2) คำอื่น ๆ ทั้งหมดและสำนวนที่ใช้ในการตรากฎหมายนี้ ถ้าในกฎหมาย รัฐธรรมนูญแห่งรัฐเปอร์ลิสได้มีการนิยามความหมายดังกล่าวแล้ว ให้มี ความหมายตามที่ได้กำหนดในรัฐธรรมนูญ

4) พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006)

พระราชบัญญัตินี้มีบรรพว่าด้วยการพิทวาโดยเฉพาะ อันได้แก่ บรรพ 3 ตั้งแต่ มาตรา 44 – 54

บรรพว่าด้วยการพิทวามีชื่อบรรพว่า บรรพ 3 การแต่งตั้งมุฟตีย์ อำนาจเกี่ยวกับ กิจการศาสนา คณะกรรมการพิทวา และพิทวาที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชาติ มีจำนวนทั้งสิ้น 11 มาตรา ตั้งแต่มาตรา 44 – 54 โดยมีเนื้อหาดังนี้

มาตรา 44 การแต่งตั้งมุฟตีย์และรองมุฟตีย์

มาตรา 45 อำนาจหน้าที่ของมุฟตีย์

มาตรา 46 คณะกรรมการพิทวา

มาตรา 47 อำนาจพิทวาของคณะกรรมการพิทวา

มาตรา 48 ขั้นตอนการทำคำพิทวา

มาตรา 49 พิตวาที่เผยแพร่ใน Warta มีผลผูกพัน

มาตรา 50 การแก้ไขเพิ่มเติมหรือการเพิกถอนการคำพิทวา

มาตรา 51 พิตวาที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชาติ

มาตรา 52 การปฏิบัติตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการพิทวาแห่งชาติ

มาตรา 53 การขอความเห็นของคณะกรรมการพิทวา

มาตรา 54 แหล่งที่มาของบทบัญญัติศาสนาอิสลามที่จะต้องรับรอง

5) พระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม 1991
(Enakmen Jenayah Dalam Syarak 1991)

พระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม 1991
(Enakmen Jenayah Dalam Syarak 1991) กำหนดความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการฟัตวาไว้ 2 ฐาน
ความผิดด้วยกันคือความผิดฐานฟัตวาโดยไม่มีอำนาจตามกฎหมาย ในมาตรา 35 และฐานเหยียด
หยามศาสนาอิสลามหรือคำฟัตวา ในมาตรา 39

พระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม 1991
(Enakmen Jenayah Dalam Syarak 1991) มาตรา 35 บัญญัติว่า

“ (1) ผู้ใดทั้งโดยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรในการทำคำฟัตวาและเผยแพร่
หรือเข้าใจได้ว่าเป็นการทำและเผยแพร่ฟัตวาอย่างเป็นทางการ ในเรื่อง
เกี่ยวกับบทบัญญัติอิสลามใด ๆ เป็นความผิด หลังจากที่พิสูจน์ได้ว่ามี
ความผิด ถูกปรับไม่เกินห้าพันริงกิตหรือโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือทั้งจำทั้ง
ปรับ

โดยมีเงื่อนไขว่ามาตรานี้ไม่ใช้บังคับกับคณะกรรมการสำนักงานศาสนา
อิสลามหรือบุคคลอื่นปฏิบัติหน้าที่ของตนภายใต้อำนาจที่ได้รับจากกฎหมาย
การบริหารศาสนาอิสลาม 1963

(2) ความในอนุมาตรา (1) ไม่ให้ใช้บังคับกับบุคคลผู้ที่แสดงทัศนะของ
ตนต่อสิ่งใด ๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาอิสลามหรือจารีตประเพณีมลายู

พระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม 1991
(Enakmen Jenayah Dalam Syarak 1991) มาตรา 39 บัญญัติว่า

มาตรา 39 เหยียดหยามศาสนาอิสลามหรือคำฟัตวา

ผู้ใดไม่ว่าจะด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรหรือการกระทำหรือโดยวิธีใด ๆ
กระทำการเหยียดหยามต่อศาสนาอิสลามหรือคำฟัตวาใด ๆ ที่ออกถูกต้องตาม
กฎหมาย ภายใต้พระราชบัญญัติการบริหารศาสนาอิสลาม, 1963 มีความผิด
หลังจากที่พิสูจน์ได้ว่ามีความผิด ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันริงกิตหรือ
จำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือทั้งจำทั้งปรับ

6) หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพิตวา

หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพิตวาในรัฐเปอร์ลิส ประกอบด้วย หน่วยงานและบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ได้แก่ มุฟตีย์แห่งรัฐเปอร์ลิส คณะกรรมการพิตวา สำนักงานศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอร์ลิส (Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Perlis – MAIPs) คณะกรรมการพิตวาแห่งชาติ กษัตริย์แห่งรัฐและสภากษัตริย์ ดังมีรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

6.1) มุฟตีย์แห่งรัฐเปอร์ลิส

มุฟตีย์แห่งรัฐเปอร์ลิสจะต้องได้รับการแต่งตั้งโดยกษัตริย์แห่งรัฐ พระองค์ทรงแต่งตั้งผู้ที่มีความเหมาะสมและคู่ควรเพื่อดำรงตำแหน่งดังกล่าว การแต่งตั้งจะต้องได้รับการเผยแพร่ในสื่อของรัฐเพื่อให้ประชาชนในรัฐฯ ได้ทราบถึงการแต่งตั้งดังกล่าว มุฟตีย์แห่งรัฐเปอร์ลิสไม่มีอำนาจพิตวาโดยตรง เนื่องจากการพิตวาในรัฐเปอร์ลิส เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพิตวาที่มีมุฟตีย์เป็นประธาน มุฟตีย์มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) มาตรา 45 อำนาจหน้าที่ของมุฟตีย์ว่า

“ มุฟตีย์มีหน้าที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่กษัตริย์แห่งรัฐและรัฐบาล ในด้านบทบัญญัติอิสลามทั้งปวง และเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่สูงสุดในด้านดังกล่าว ถัดจากกษัตริย์แห่งรัฐเปอร์ลิสเว้นแต่กรณีที่ถูกกฎหมายนี้ได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในพระราชบัญญัตินี้ ”

6.2) คณะกรรมการพิตวา

คณะกรรมการพิตวาแห่งรัฐเปอร์ลิส ประกอบด้วยมุฟตีย์ รองมุฟตีย์ กรรมการที่เป็นตัวแทนสำนักงานศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอร์ลิส (Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Perlis – MAIPs) จำนวนไม่เกิน 3 คน และกรรมการที่มีได้มาจากกรรมการสำนักงานศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอร์ลิส (MAIPs) ที่นับถือศาสนาอิสลาม ตามแนวอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ และเลขานุการคณะกรรมการพิตวา

คณะกรรมการฟัตวา คณะกรรมการฟัตวามีอำนาจทำการฟัตวาต่อปัญหาใดๆ ที่ยังไม่มีคำวินิจฉัยเด็ดขาดแล้ว หรือต่อความไม่ชัดเจนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติอิสลาม ฟัตวาตามบัญชาของ กษัตริย์แห่งรัฐ ตามความประสงค์ของคณะกรรมการฟัตวาเอง หรือตามคำร้องอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรของบุคคลใดๆ ที่ส่งถึงมูฟตี

6.3) สำนักงานศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอร์ลิส (Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Perlis – MAIPs)

สำนักงานศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอร์ลิส (Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Perlis – MAIPs) มีหน้าที่รับรองการฟัตวาที่จะนำไปสู่กระบวนการประกาศใน Warta โดยที่คำวินิจฉัยต่างๆ ของคณะกรรมการฟัตวาไม่มีสถานะเป็นคำฟัตวาที่มีอำนาจตามกฎหมายนอกจากจะต้องได้รับการรับรองจากสำนักงานศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอร์ลิส

6.4) กษัตริย์แห่งรัฐและสภากษัตริย์

พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) มาตรา 48 ดังกล่าวกำหนดให้กษัตริย์แห่งรัฐมีอำนาจสูงสุดในการฟัตวาของรัฐเปอร์ลิส ดังความใน มาตรา 48 (4) และมาตรา 45

6.5) คณะกรรมการฟัตวาแห่งชาติ

การฟัตวาในระดับชาติ ในมาเลเซียเป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการฟัตวาแห่งสภากิจการศาสนาอิสลามแห่งมาเลเซีย (Majlis Hal Ehwal Islam Malaysia) ภายใต้อำนาจของสภากษัตริย์

คณะกรรมการฟัตวาระดับชาติประกอบไปด้วยมูฟตีในสหพันธมาเลเซียทุกคนและกรรมการอื่นที่สภากิจการศาสนาอิสลามแห่งมาเลเซีย (Majlis Hal Ehwal Islam Malaysia) เป็นผู้แต่งตั้ง โดยมีสถาบัน JAKIM (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia) ทำหน้าที่เลขาธิการ

คณะกรรมการฟัตวาระดับชาติ มีหน้าที่พิจารณาตัดสินใจและออกคำฟัตวาเกี่ยวกับเรื่องใด ๆ เกี่ยวกับศาสนาอิสลามที่สภากษัตริย์ยกขึ้นมาพิจารณา คณะกรรมการนี้จะต้องส่งความเห็นไปยังสภา และสภาจะส่งไปยังสภากษัตริย์พร้อมกับคำแนะนำ และพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) มาตรา 52

(1) และ (2) บัญญัติให้คณะกรรมการพัฒนา ปฏิบัติตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของ คณะกรรมการพัฒนาแห่งชาติ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำหรือการปฏิบัติที่เห็นชอบโดยสภาอัยการ อันเป็นการกระทำหรือการปฏิบัติซึ่งมีลักษณะทั่วไปในสหพันธรัฐทั้งหมดตามมาตรา 38 (2) (ข) ของรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธรัฐ เช่น กรณีการกำหนดวันสำคัญทางศาสนาอิสลาม

6.6) สำนักงานมุฟตีรัฐเปอร์ลิส

สำนักงานมุฟตีรัฐเปอร์ลิสแบ่งออกเป็น 3 หน่วยย่อย ทุก ๆ หน่วยมีหน้าที่ และความรับผิดชอบเป็นเอกเทศ เป็นฝ่ายบริหารและการเงิน ฝ่ายวินิจัย หน่วยวิทยบริการ

สำนักงานมุฟตีได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อดำเนินการบริหารจัดการอิสลามโดยมีเป้าหมาย เพื่อนำเสนอสังคมที่ยึดอิสลามเป็นวิถีการดำเนินชีวิตที่สมบูรณ์แบบด้วยการปฏิบัติและเจริญรอยตาม คำสอนของอิสลามอย่างครบถ้วนตามที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานและในสุนนะฮ์นบีมุฮัมมัด

ข. ขั้นตอนการพัฒนา

ขั้นตอนการพัฒนาในรัฐเปอร์ลิส พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนา อิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) มาตรา 47 อาจแบ่ง ออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ การขอคำพิตวา การดำเนินการพิตวา การแก้ไขเพิ่มเติมหรือการเพิก ถอนการคำพิตวา ดังนี้

1) การขอคำพิตวา

ในขั้นตอนการขอคำพิตวาสภาหรือมุฟตีแล้วแต่กรณี จะพิจารณาขอบเขตคำขอพิต วาดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) กำหนดขอบเขตการพัฒนาของรัฐเปอร์ลิสไว้ว่า จะต้องไม่เป็นการพิตวาในพิตวาต่อกรณีที่มีคำวินิจฉัยเด็ดขาดแล้ว และจะต้องไม่เกี่ยวข้องกับ ผลประโยชน์ของชาติ นโยบายและภารกิจของรัฐ องค์กรของรัฐ หรือการพัฒนาประเด็นทาง การเมือง

ดังนั้นในทางปฏิบัติ รัฐเปอร์ลิสจะไม่มีการพัฒนาในกรณีที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย หรือการ ดำเนินงานใด ๆ ที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ ทั้งในระดับสหพันธรัฐหรือภายในรัฐเปอร์ ลิสเอง

การพัฒนาในเปอร์ลิสส่วนใหญ่เป็นกรณีประเด็นต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคมมุสลิมในรัฐเปอร์ลิส ในด้านหลักศรัทธา พิธีกรรมทางศาสนา หรือกฎหมายพานิชย์ จากศึกษาข้อมูลตั้งแต่ปี ค.ศ. 1997 -1999 พบว่า การพัฒนาของรัฐเปอร์ลิสแบ่งออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้ (Ahmad Hidayat Buang, 2004 : 130,133-135)

ที่	ประเด็น	จำนวน
1	กฎหมายอิสลาม	35
2	หลักศรัทธา	5
3	สังคม	6
	รวม	46

ประเด็นทางกฎหมายอิสลามของรัฐเปอร์ลิส มีประเด็นย่อยๆ ดังนี้

ที่	ประเด็น	จำนวน
1	พิธีกรรมทางศาสนา (อิบาดะฮ์)	26
2	กฎหมายธุรกิจ	4
3	สังคม	1
	รวม	30

ประเด็นพิธีกรรมทางศาสนาประกอบด้วย กรณีเกี่ยวกับการละหมาด การถือศีลอด การจ่ายซะกาต การจัดการศพ และอื่นๆ

ส่วนประเด็นหลักศรัทธา มีประเด็นย่อยดังนี้

ที่	ประเด็น	จำนวน
1	การตรวจสอบตำราต่างๆ	2
2	วิชาอัลกะลาม	3
	รวม	5

ส่วนประเด็นสังคม ได้แก่กรณีการอบรมบ่มนิสัย

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาจากเอกสารประมวลคำพิพากษาของสำนักงานมุฟตีย์แห่งรัฐเปอร์ลิส เล่ม 2 สามารถจำแนกประเภทของการพิทวาได้ดังนี้

ที่	ประเด็น	จำนวน
1	ความเชื่อ	1
2	มรดก	4
3	ละหมาด	4
4	ครอบครัว	1
5	ศีลอด	1
6	ชะกาต	1
7	ศาสนกิจที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างศาสนิก	2
8	ศาสนกิจที่เกี่ยวกับสุขภาพและการแพทย์	2
9	ศาสนกิจที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์การอาหาร	1
10	ศาสนกิจที่เกี่ยวกับการบริหารสัตว์	1
11	การประกอบอาชีพ	2
12	สันตนาการ	1
	รวม	20

2) การดำเนินการพิตวา

ในการดำเนินการพิตวา จะต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) เกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินการพิตวา และข้อกำหนดที่อาศัยอำนาจตามกฎหมายนี้ที่กำหนดโดยคณะกรรมการพิตวาดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษากรณีปัญหาที่จะทำการพิตวา

ขั้นที่ 2 การจัดทำคำพิตวา

ในขั้นตอนการจัดทำคำพิตวาจะต้องปฏิบัติดังนี้

- 1) การดำเนินการตามวิธีการพิตวาในบทบัญญัติอิสลาม
- 2) การพิตวาตามอัลกุรอาน สุนนะฮ์และแหล่งที่มาที่เกี่ยวข้อง
- 3) คำนึงถึงจารีตประเพณีมลายู และกฎหมายจารีตประเพณีมลายูที่ใช้บังคับอยู่ในรัฐเปอร์ลิส
- 4) การตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการพิตวาแห่งชาติ

ขั้นที่ 3 เสนอคำพิตวาต่อสำนักงานศาสนาอิสลาม

ขั้นที่ 4 การเผยแพร่ใน Warta

อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติ คำพิตวาของคณะกรรมการพิตวาของรัฐเปอร์ลิสส่วนใหญ่ไม่ได้มีการเผยแพร่ใน Warta คำพิตวาส่วนใหญ่สิ้นสุดที่สำนักงานศาสนาอิสลาม พร้อมแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง และมีการคัดสรรบางส่วนเพื่อจัดพิมพ์เอกสารรวบรวมคำพิตวาโดยสำนักงานมุฟตีย์แห่งเปอร์ลิส

สาเหตุที่ทำให้ไม่มีการประกาศใน Warta นั้น เพราะประชาชนถือว่าเพียงแค่นี้เป็นบทบัญญัติของศาสนาก็ต้องนำไปปฏิบัติ โดยไม่ได้คำนึงว่าเป็นกฎหมายหรือไม่

3) การแก้ไขเพิ่มเติมหรือการเพิกถอนการคำพิตวา

คณะกรรมการพิตวา อาจแก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกคำพิตวา ใด ๆ ที่ถูกตีพิมพ์ใน Warta ตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามความในพระราชบัญญัติก่อนหน้านี้

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการพิตวาของรัฐเปอร์ลิส

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่ารัฐเปอร์ลิสให้บริการการพิตวาแก่สังคมมุสลิมในรัฐเปอร์ลิส ในด้านการวินิจฉัยบทบัญญัติอิสลามในด้านหลักศรัทธา พิธีกรรมทางศาสนา หรือสังคม ในจำนวนพิตวาเหล่านั้น มีพิตวาที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบและพัฒนาสังคม เช่น การพิตวาเกี่ยวกับการเวนคืนที่ดินวะกัฟ เป็นต้น

โดยทั่วไป การพิตวาของของรัฐเปอร์ลิสเช่นในกรณีเกี่ยวกับการปฏิบัติศาสนกิจตามคำสอนของศาสนาอิสลามในระดับรัฐนั้น ได้รับการยอมรับจากประชาชนในรัฐเปอร์ลิส ในฐานะพิตวาของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ เช่น สำนักงานศาสนาอิสลามและมัสยิดในทางปฏิบัติ คำพิตวาต่างๆ ของรัฐเปอร์ลิส มีผลต่อสังคมเป็นอย่างสูง แนวปฏิบัติต่างๆ ได้รับการตอบรับจากสังคม

กิจกรรมบางประการที่มีคำพิตวาว่าห้ามปฏิบัติ เช่น กิจกรรมตะสุลิล อ่านยาซีน หรือการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่คนตาย สังคมของรัฐเปอร์ลิสก็จะตอบรับ แม้กระทั่งประชาชนที่ไม่เห็นด้วยกับแนวทางการพิตวาของรัฐเปอร์ลิสก็ยอมรับว่ามีอิทธิพลของพิตวาของรัฐเปอร์ลิส เช่น กรณีห้ามการทำบุญให้คนตาย เป็นต้น นอกจากนั้นเนื่องจากมาเลเซียประกอบด้วยรัฐต่างๆ พิตวาของรัฐเปอร์ลิสซึ่งแตกต่างจากพิตวาของรัฐอื่นๆ จึงมีปัญหาคือความขัดแย้งระหว่างแนวปฏิบัติระหว่างรัฐที่แตกต่างกันอันเนื่องมาจากความแตกต่างคำพิตวา และมีพิตวาของรัฐเปอร์ลิสในบางกรณีได้รับการยอมรับอย่างสูงในสังคมมุสลิมมาเลเซียทุกๆ รัฐ เช่น การพิตวาในกรณีการสมรสกับภรรยามากกว่าหนึ่งโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากภรรยาคนแรก ซึ่งแตกต่างจากพิตวาของรัฐอื่นๆ ในมาเลเซีย ที่กำหนดให้การสมรสดังกล่าวจะต้องได้รับการยินยอมจากภรรยาคนแรกอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการ อิหม่ามและประชาชนทั่วไปในมัสยิดต่างๆ เห็นพ้องกันว่าประชาชนในรัฐเปอร์ลิสส่วนใหญ่ยังคงปฏิบัติตามพิตวาตามนักวิชาการส่วนใหญ่ในมาเลเซีย ส่วนฝ่ายที่ยอมรับคำพิตวาของรัฐเปอร์ลิสมีจำนวนน้อยกว่า แม้กระทั่งมัสยิดส่วนใหญ่ก็ไม่ยอมรับคำพิตวาของรัฐเปอร์ลิส ทั้งนี้ด้วยเหตุผลที่ว่ามัสยิดที่จดทะเบียนเท่านั้นที่อยู่ในบังคับบัญชาของสำนักงานศาสนาอิสลามแห่งรัฐเปอร์ลิส แต่มัสยิดส่วนใหญ่ไม่จดทะเบียน ซึ่งในรัฐเปอร์ลิสเรียกมัสยิดประเภทนี้ว่า “สุเหร่า” ซึ่งสำนักงานศาสนาอิสลามไม่มีอำนาจบังคับมัสยิดประเภทนี้

นอกจากนั้น การพิตวาของรัฐเปอร์ลิสยังมีขอบเขตอำนาจพิตวาในกรณีที่เกี่ยวข้องกับต่างประเทศ เช่น กรณีที่ชาวเปอร์ลิสนิยมมาทำพิธีสมรสที่สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดของประเทศไทย

นอกจากนั้น พิตวาของรัฐเปอร์ลิสมีประสิทธิภาพเนื่องจากได้รับการสนับสนุนทางด้านกฎหมาย งบประมาณ บุคลากร สถานที่และวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ ดังที่ปรากฏในหัวข้อกลไกการพิตวา และยังได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย ในกรณีศักดิ์ของพิตวา การพิตวาโดยไม่มีอำนาจ

และการดูหมิ่นคำพิตวา ข้อชี้ขาดของคณะกรรมการพิตวาจะต้องได้รับการเคารพจากศาลชะรีอะฮ์โดยปราศจากการคัดค้าน

การพิตวาโดยไม่มีอำนาจ นั้น ได้มีบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม 1991 (Enakmen Jenayah Dalam Syarak 1991) มาตรา 35 (1) และ (2) กำหนดว่าผู้ที่ออกคำพิตวาอย่างไม่ถูกต้องตามระเบียบ จะต้องถูกจำคุกไม่เกินสามเดือนหรือถูกปรับเป็นเงิน 300 ริงกิต หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่บทบัญญัตินี้มีอาจใช้กับผู้ที่ไม่แสดงเพียงความคิดเห็นต่อเรื่องใดๆที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายอิสลามหรือประเพณีมลายู

กรณีการดูหมิ่นคำพิตวา พระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม 1991 (Enakmen Jenayah Dalam Syarak 1991) มาตรา 39 บัญญัติว่า “หลังจากที่พิสูจน์ได้ว่ามีความผิด ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันริงกิตหรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือทั้งจำทั้งปรับ”

นอกจากนั้น ประสิทธิภาพของการพิตวาในรัฐเปอร์ลิส ยังได้รับการสนับสนุนจากระบบกฎหมายของรัฐเปอร์ลิสในกรณีการสอนศาสนาอีกด้วย โดยการให้มีระบบการคัดกรองผู้สอนศาสนาในรัฐเปอร์ลิสที่เป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามแนวอะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อระบบพิตวาของรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย ต่อปัญหาและการพัฒนาระบบพิตวาของรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับต่อระบบพิตวาของรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย ต่อปัญหาและการพัฒนาระบบพิตวาของรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย สรุปปัญหาและแนวทางการพัฒนาตามทัศนคติของผู้ที่เกี่ยวข้องต่อระบบพิตวาของรัฐเปอร์ลิส ได้ดังนี้

1. การพิตวาของรัฐเปอร์ลิสมีปัญหาด้านการยอมรับจากประชาชนในรัฐและรัฐอื่นๆของมาเลเซีย รวมถึงสุเหร่าส่วนใหญ่ในรัฐเปอร์ลิส นักเขียนบางคน และกลุ่มศุฟิย์ในมาเลเซีย

ปัญหาดังกล่าวผู้เกี่ยวข้อง อธิบายว่ามีสาเหตุมาจากความไม่เข้าใจศาสนา การยึดติดกับจารีตประเพณี อำนาจในการบังคับ และเหตุผลทางการเมือง

อย่างไรก็ตามเมื่อผู้วิจัยไปสัมภาษณ์ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับแนวทางพิตวาของรัฐเปอร์ลิสพบว่าผู้ที่ไม่เห็นด้วยเห็นว่าเหตุผลที่ไม่ยอมรับคือ การไม่ยอมรับว่าเหตุผลอ้างอิงของคณะกรรมการพิตวาของรัฐเปอร์ลิสไม่น่าหนัก และเป็นแนวคิดกลุ่มวะฮาบี

จากปัญหาการไม่ยอมรับดังกล่าว สำนักงานศาสนาอิสลามและคณะกรรมการพิตวาได้หาทางแก้ไขโดยการพัฒนาความรู้ความเข้าใจของประชาชนในรูปแบบต่างๆ ทั้งในรูปแบบการเผยแพร่ด้วยตำราและเอกสาร การบรรยาย การเสวนาโดยนักวิชาการอิสลามทั้งจากมาเลเซียและต่างประเทศ ในขณะที่นักวิชาการบางคนเห็นว่าแนวทางพัฒนาปัญหาการไม่ยอมรับของประชาชนนั้น

ควรแก้ปัญหาโดยการให้ทุกคนมีจรรยาบรรณในการยอมรับความแตกต่างทางความคิด ในขณะที่นักวิชาการบางคนเห็นว่าแนวทางพัฒนาปัญหาการไม่ยอมรับของประชาชนนั้น ควรแก้ปัญหา ควรใช้วิธีปรองดอง และผู้ที่เกี่ยวข้องบางส่วนเห็นว่าแนวทางแก้ปัญหาการถูกดูหมิ่นเหยียดหยามว่า ควรแก้ปัญหาโดยใช้กฎหมาย ในฐานะความผิดหมิ่นกฎหมายแห่งรัฐเปอร์ลิส

2. ปัญหาสังคมที่สืบเนื่องมาจากแนวคิดการพิตวาของรัฐเปอร์ลิสโดยอ้อม

ปัญหาสังคมนี้อาจจะไม่ใช่ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการพิตวาของรัฐเปอร์ลิสโดยตรง แต่เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องโดยอ้อมสืบเนื่องมาจากการพิตวาของรัฐเปอร์ลิส ทั้งในด้านแนวคิดและประสิทธิภาพของการพิตวา ปัญหาเหล่านี้ได้แก่ ปัญหาการไม่มีการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมบางประการ และประชาชนชาวเปอร์ลิสบางส่วนเห็นว่า ระบบกฎหมายอิสลามของรัฐเปอร์ลิส ยังมีปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนการสมรสที่ยุ่งยาก และเห็นว่าเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้การผิดประเวณีเกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย จึงเห็นว่ารัฐบาลไม่ควรเข้มงวดในเรื่องการสมรสเกินไป

5.2 อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องระบบการวินิจฉัยกฎหมายอิสลาม (พิตวา) : กรณีศึกษา รัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซียพบว่า การพิตวาของรัฐเปอร์ลิสเป็นการพิตวาตามอัลกุรอานและสุนนะฮ์ อันเป็นแหล่งที่มาหลักของบทบัญญัติศาสนาอิสลามโดยไม่ยึดติดกับมัซฮับใด ๆ ซึ่งลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับรูปแบบการพิตวาในยุคต้นของอิสลามที่ เป็นการพิตวาตามอัลกุรอานและสุนนะฮ์ อันเป็นแหล่งที่มาหลักของบทบัญญัติศาสนาอิสลามโดยไม่ยึดติดกับมัซฮับใด ๆ เมื่อมีกรณีใด ๆ เกิดขึ้น จะพิจารณาจากคัมภีร์ของอัลลอฮ์และสุนนะฮ์เป็นเบื้องต้น หากกรณีดังกล่าวมีการบัญญัติไว้ก็จะพิตวาไปตามที่บัญญัติ หากไม่มีก็จะเลือกใช้ดุลพินิจ และแตกต่างจากการพิตวาในยุคแห่งการยึดถือมัซฮับ ที่นักกฎหมายอิสลามยุคนี้จะพิตวาโดยใช้ทัศนะในมัซฮับที่สังกัด

ส่วนกรณีที่ผลการวิจัยพบว่าพิตวาของรัฐเปอร์ลิสที่ประกาศใน Warta มีผลเป็นกฎหมายที่ผูกพันมุสลิมทุกคนในรัฐ ก็สอดคล้องกับสภาพของการพิตวาในประเทศบรูไน แต่แตกต่างจากสภาพของการพิตวาในประเทศอียิปต์ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และเขมร ที่ไม่มีการบัญญัติเช่นนั้น

นอกจากนั้นผลการวิจัยยังพบว่า รัฐเปอร์ลิส มีกฎหมายบัญญัติโทษการพิตวาโดยไม่มีอำนาจและการดูหมิ่นคำพิตวา ซึ่งแตกต่างจากสภาพของการพิตวาในประเทศไทยที่มีดำเนินการโดยผู้ที่ไม่มีอำนาจตามกฎหมาย เนื่องจากในประเทศไทยการพิตวานั้นดำเนินการโดย

หลาย ๆ ฝ่าย ดังผลการวิจัยของ รุ่ง แก้วแดง (2511: 64) ทำวิจัยเรื่อง ทศนคติของโต๊ะครูต่อการปรับปรุงปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลาม ผลการวิจัยพบว่า โต๊ะครูมีบทบาทอย่างสูงต่อชุมชน เป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนอย่างมาก หากชาวบ้านเดือดร้อนเรื่องการทำมาหากิน เรื่องศาสนา หรือเรื่องอื่นๆ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะไปปรึกษาหารือกับโต๊ะครูมากกว่าบุคคลอื่นๆ รองลงมาเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้าน โต๊ะอิหม่าม ตะโต๊ะยุติธรรม กรรมการอิสลามประจำมัสยิด และข้าราชการตามลำดับ จากงานวิจัยนี้จะเห็นได้ว่า โต๊ะครูทำหน้าที่พิทักษ์บทบัญญัติทางศาสนาในกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมมุสลิม และผลการวิจัยของอุดม หล้าเบญญะ (2544 : 95 – 103) ที่วิจัยเรื่อง บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด เป็นองค์กรสูงสุดทางศาสนาอิสลามในจังหวัดหนึ่ง ๆ เป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริม การเผยแผ่ศาสนาอิสลามและการพัฒนาสังคมมุสลิมในเขตจังหวัดนั้น ๆ และมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พุทธศักราช 2540 มาตรา 26(1) ที่พบว่าอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการพิทักษ์ได้นั้น ได้แก่ กรณีการให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นเกี่ยวกับศาสนาอิสลามต่อผู้ว่าราชการจังหวัด และการออกประกาศและให้คำรับรองเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลามในจังหวัด ทั้งนี้เป็นเพราะรัฐธรรมนูญของประเทศมาเลเซียกำหนดให้ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ และรัฐธรรมนูญของรัฐเปอร์ลิสก็บัญญัติให้ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำรัฐ สถานภาพของการพิทักษ์ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับสถานภาพของการพิทักษ์ในประเทศที่บัญญัติให้ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ เช่น เช่นประเทศซาอุดีอาระเบีย ที่บัญญัติโทษพิทักษ์โดยไม่มีอำนาจ และประเทศบรูไนบัญญัติให้คำพิทักษ์ที่ประกาศเผยแพร่ในหนังสือราชการจะผูกพันมุสลิมที่ยึดถือมัซฮับอัลชาฟิอีทุกคนที่มีภูมิลำเนาในประเทศบรูไนดาร์สสลาม เว้นแต่มุสลิมที่ไม่ใช่เชื้อชาติมลายู และบัญญัติโทษในความผิดฐานทำการพิทักษ์หรือพยายามทำการพิทักษ์ เกี่ยวกับคำสอนอิสลามตามบทบัญญัติศาสนาหรือจารีตของบรูไน โดยไม่มีอำนาจ และความผิดฐานกระทำการตำหนิ หรือเหยียดหยามพิทักษ์ใด ๆ ของมุฟตีที่ออกอย่างถูกต้องตามเงื่อนไขในกฎหมายนี้ สถานภาพการพิทักษ์ของรัฐเปอร์ลิสดังกล่าวแตกต่างจากประเทศที่มีมุสลิมเป็นชนส่วนน้อย เช่น ประเทศสิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ รวมถึงประเทศมุสลิมที่ไม่ได้บัญญัติให้ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ เช่น ประเทศอินโดนีเซีย อย่างไรก็ตาม ประเทศที่บัญญัติให้ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติบางประเทศ เช่น ประเทศอียิปต์ ก็ไม่มีบทบัญญัติโทษฐานพิทักษ์โดยไม่มีอำนาจตามกฎหมาย

อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับสถานภาพการพิทักษ์ในยุคต่างๆ ของอิสลามจะเห็นได้ว่า ยุคที่การพิทักษ์มีสถานภาพสูงเด่นที่สุดคือการพิทักษ์ในยุคของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และในสมัยการปกครองของอับบาส อุมัยยะฮ์ และอิลียะฮ์ เนื่องจากการพิทักษ์ในยุคนี้มีลักษณะแตกต่างจากยุคอื่นในกรณีของผู้ทำหน้าที่พิทักษ์ ในยุคนี้การพิทักษ์มีอำนาจอย่างยิ่งเนื่องจากประมุขสูงสุดของรัฐอิสลามเป็นผู้ทำหน้าที่พิทักษ์ด้วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ แม้ว่าบทบาทการพิทักษ์นี้จะลดน้อยลงไปบ้างสำหรับสมัยการปกครองของอับบาส จนกระทั่งสิ้นสุดยุคการปกครองของอ

จะมีมุฟตีให้คำพิพากษา แต่นโยบายของรัฐย่อมจะต้องขึ้นอยู่กับอำนาจและบทบาทของประมุขเป็นสำคัญ

สถานการณ์ของการพิทวาในรัฐเปอร์ลิส ยังมีข้อจำกัดทางกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายของรัฐเปอร์ลิสห้ามการพิทวาในบางกรณี เช่น กรณีที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย จะต้องไม่เป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชาติ นโยบายและภารกิจของรัฐ องค์การของรัฐ หรือการพิทวาประเด็นทางการเมือง ดังที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารกิจการศาสนาอิสลามรัฐเปอร์ลิส 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) มาตรา 51 (1) และ (3) บัญญัติว่า

“(1)ไม่ว่าอำนาจของคณะกรรมการพิทวา ตามมาตรา 47 จะเป็นอย่างไร เมื่อคณะกรรมการพิทวาเห็นว่าคำพิทวาที่จัดเตรียมขึ้นนั้นกระทบกับผลประโยชน์ของชาติ คณะกรรมการพิทวาต้องชะลอการพิจารณาคำพิทวา ดังกล่าว และให้นำเสนอต่อสำนักงานศาสนาอิสลาม ”

(3) โดยไม่เป็นการจำกัดขอบเขตของความในอนุมาตรา (1) จะถือเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติ หากเป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนโยบาย โปรแกรมหรือกิจกรรม ที่ส่งผลโดยตรงต่อผลประโยชน์ของรัฐบาลสหพันธรัฐ รัฐบาลของรัฐ หรือหน่วยงานของกระทรวง ”

ลักษณะเช่นนี้จะแตกต่างจากสถานการณ์ของการพิทวาในยุคของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และในยุคของเศาะหาบะฮ์อาวุโสสมัยการปกครองของสมัยการปกครองของอบูบักร์ อุมัร อุษมาน และอลี ที่การพิทวามีอิทธิพลต่อรัฐอิสลามอย่างสูงยิ่งในฐานะที่เป็นการชี้แจงบทบัญญัติทางศาสนา ในรัฐที่ตั้งขึ้นบนพื้นฐานของศาสนาอิสลามทุกประการ นโยบายของรัฐทุกอย่างเป็นไปเพื่อสนองเจตนารมณ์แห่งอิสลาม และไม่กระทำการใดที่ขัดแย้งกับศาสนาอิสลาม และยังมีอิทธิพลอย่างสูงต่อประชาชนทั่วไปในยุคนั้นเช่นกัน การกระทำและทัศนะของเศาะหาบะฮ์จึงได้รับการยกย่องเชิดชูจากนักวิชาการยุคต่อๆ มา ในฐานะที่เป็นแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลามในระดับรองตามรายละเอียดของแต่ละมัซฮับ แต่ในยุคหลังจากนั้น เช่น ในสมัยของราชวงศ์อุมัยยะฮ์ ประมุขของรัฐอิสลามไม่ได้ทำหน้าที่มุฟตี บทบาทของการพิทวาคงเหลือเพียงกรณีที่อยู่ในอำนาจของผู้ที่รัฐอนุญาตและในขอบเขตที่รัฐอนุญาต เช่น เคาะลีฟะฮ์แห่งราชวงศ์อุมัยยะฮ์ หลายท่านได้แต่งตั้งบุคคลทำหน้าที่พิทวาในช่วงพิธีฮัจญ์ ณ นครมักกะฮ์ และห้ามผู้ใดทำการพิทวาจากบุคคลที่รัฐแต่งตั้งเท่านั้น (Al-Baghdadi, 1996b : 154) ดังนั้นการพิทวาจึงมีข้อจำกัดในเรื่องของขอบเขตอำนาจ การพิทวาจึงต้องอยู่ในขอบเขตที่รัฐอนุญาต การพิทวาที่เกี่ยวข้องกับกรณีที่ไม่อยู่ในเขตอำนาจที่รัฐอนุญาตจะไม่ได้รับการยอมรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิทวาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองและนโยบาย

ของรัฐ โดยที่อับนุค็อลดูน กล่าวถึงกรณีตัวอย่างในเรื่องนี้ว่า เมื่อมาลิก²³ พัตวาวา การสาบานในสภาวะที่ถูกบังคับเป็นโมฆะ มาลิกจึงถูกลงทัณฑ์จากรัฐอย่างแสนสาหัส (Ibn Khaldun, 2001 : 261) เนื่องจากฝ่ายรัฐเห็นว่าการพิตวานี้มีความหมายว่า การสาบานที่เกี่ยวข้องกับการให้สัตยาบันยอมรับการดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์โดยไม่สมัครใจเป็นโมฆะเช่นกัน (Abu Zahrah n.d.b , 77-78) ซึ่งจะแตกต่างจากการพิตวาในยุคในยุคของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และในสมัยการปกครองของสมัยการปกครองของออบูบักร์ อุมร์ อุซมานและอลีย์ ที่การพิตวามีขอบเขตอำนาจโดยไม่มีขอบเขตจำกัด การพิตวาจึงสอดคล้องกับความครอบคลุมของศาสนาอิสลามโดยสมบูรณ์ไม่มีข้อยกเว้น การพิตวาในยุคของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ยุคการปกครองของออบูบักร์ อุมร์ อุซมาน และอลีย์ จนกระทั่งถึงยุคปราชญ์ผู้นำมัชฮับ มีขอบเขตครอบคลุมถึงทุกกรณีที่อยู่ในขอบเขตของศาสนาอิสลาม ทำให้กฎหมายอิสลามได้รับการนำไปปฏิบัติในทุกแง่มุม ซึ่งจะแตกต่างกับการพิตวาในเปอร์เซียที่ขอบเขตของการพิตวาถูกจำกัดด้วยอำนาจทางการเมืองการปกครอง การพิตวาส่วนใหญ่มีเนื้อหาด้านอียาดะฮ์ นิติกรรมสัญญา ครอบครัวและมรดก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เนื้อหาด้านอียาดะฮ์

ปัญหาของเขตของการพิตวาเป็นกรณีปัญหาที่สำคัญที่สุด ตามทัศนะของมุฮัมมัด อัลเฆาะซาลีย์ ที่เห็นว่า การละเลยต่อคำสอนต่างๆทั้งหมดของอัลกุรอานและสุนนะฮ์โดยรวมเป็นสาเหตุของความตกต่ำของมุสลิม มุฮัมมัด อัลเฆาะซาลีย์ จึงมีแนวคิด ว่า นักกฎหมายอิสลามจะต้องจัดลำดับความสำคัญของกรณีต่างๆทางกฎหมายอิสลามให้ถูกต้อง ศึกษาวิเคราะห์ทัศนะทางกฎหมายอิสลามในกรณีที่เป็นต่อสังคมมุสลิมปัจจุบันให้ครบถ้วนตามที่ปรากฏอยู่ในอัลกุรอานและสุนนะฮ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาวิเคราะห์กรณีกฎหมายมหาชนอิสลามและกรณีร่วมสมัยทางกฎหมายอิสลาม เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญอิสลาม บทบัญญัติด้านการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจ เป็นต้น (Al-Ghazali, 1992 : 118) ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ ชะกีบ อาร์สแลน ผู้วิเคราะห์ปัจจัยความล้มเหลวของสังคมมุสลิมว่าปัจจัยหนึ่งคือความรู้ที่ไม่ครอบคลุม (Arslan, n.d. : 75) กฎหมายอิสลามรวมถึงการพิตวาจะต้องมีขอบเขตเท่ากับขอบเขตที่อัลกุรอานและสุนนะฮ์บัญญัติไว้ ดังทัศนะของค็อลลาฟดังกล่าวข้างต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการอิสลามจากทุกสำนักคิดและมัชฮับ เห็นพ้องกันว่า ทุกอิริยาบถของมนุษย์ ไม่ว่าในด้านความสัมพันธ์กับอัลลอฮ์หรือกับมนุษย์ มีกฎเกณฑ์และข้อชี้ขาด ทางกฎหมายอิสลามครอบคลุมอยู่ (Al-Hajj , 1992 : 219) ดังทัศนะของอับนุญัยมียะฮ์ ที่เห็นว่าคำพูดและการกระทำทางกายและทางใจทุกอย่างที่อัลลอฮ์รักและโปรดปรานเป็นอียาดะฮ์ ไม่ว่าจะเป็นการละหมาด การจ่ายซะกาต การถือศีลอด การประกอบพิธีฮัจญ์ การพูดความจริง การซื่อสัตย์ต่อภาระหน้าที่ การกตัญญูต่อบิดามารดา การมีความสัมพันธ์อันดีกับญาติ การรักษาสัญญา การส่งเสริมความดีและยับยั้งความชั่ว การสงคราม การทำดีกับเพื่อนบ้าน เด็กกำพร้า คนยากคนจน คนเดินทาง ทาส การปฏิบัติดีต่อสัตว์

²³ หมายถึง มาลิก บินอะนัส ปราชญ์กฎหมายอิสลามผู้นำสำนักกฎหมายมาลิก

ดูอาอฺ การรำลึกถึงอัลลอฮฺ การอ่านอัลกุรอาน และกรณีเช่นเดียวกันนี้ล้วนเป็นอิบาดะฮฺ (Ibn Taimiah, n.d. : 9) และทัศนะของหะสัน อัลบันนาที่เห็นว่า อิสลามประมวลถึงเรื่องรัฐและแผ่นดิน รัฐบาลและประชาชน อำนาจและคุณธรรม ความยุติธรรมและเมตตาธรรม วัฒนธรรมและกฎหมาย ทรัพยากรและวัตถุดิบ กำลังกายและกำลังความคิด โดยให้ความสำคัญต่อสิ่งเหล่านี้ เท่าๆกับเรื่องความเชื่อความศรัทธา และการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา (Al-Banna , 1992 : 356)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาสถานภาพและขอบเขตการพิตวาของรัฐเปอร์ลิสตามกฎหมายดังกล่าว มีความแตกต่างจากสถานภาพและขอบเขตการพิตวาของรัฐอิสลามในสมัยของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ก็เนื่องจากคณะกรรมการพิตวาของรัฐเปอร์ลิส เป็นคณะกรรมการพิตวาในระดับรัฐท้องถิ่น ไม่ได้เป็นคณะกรรมการระดับรัฐบาลกลาง สถานภาพและขอบเขตการพิตวาของรัฐเปอร์ลิสจึงไม่เท่าเทียมกับสถานภาพและขอบเขตการพิตวาของรัฐอิสลามในสมัยของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่มีสถานะเป็นรัฐบาลกลางที่ย่อมมีอำนาจที่มากกว่ารัฐเปอร์ลิสซึ่งเป็นรัฐบาลท้องถิ่น

นอกจากนั้นผลการวิจัยยังพบว่า การพิตวาของรัฐเปอร์ลิสที่กลไกต่างๆ ที่รองรับสถานภาพของพิตวาและงบประมาณสำหรับกลไกเหล่านั้น กลไกเหล่านั้นได้แก่ กฎหมายและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการพิตวา อันได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธมาเลเซีย (PERLEMBAGAAN PERSEKUTUAN) รัฐธรรมนูญแห่งรัฐเปอร์ลิส (Law of the Constitution of Perlis) พระราชบัญญัติการบริหารศาสนาอิสลาม 2006 (Enakmen Pentadbiran Agama Islam 2006) พระราชบัญญัติความผิดทางอาญาเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม 1991 (Enakmen Jenayah Dalam Syarak 1991) ข้อกำหนดของคณะกรรมการพิตวา และหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพิตวา ได้แก่ มุฟตี คณะกรรมการพิตวา สำนักงานศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอร์ลิส (Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Perlis – MAIPs) กษัตริย์แห่งรัฐและสภากษัตริย์ (Majlis Raja-Raja) คณะกรรมการพิตวาแห่งชาติ และสำนักงานมุฟตี และยังมีหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการพิตวาในรัฐเปอร์ลิส ประกอบด้วยหน่วยงานและบุคลากรฝ่ายต่างๆ ได้แก่ มุฟตีแห่งรัฐเปอร์ลิส คณะกรรมการพิตวา สำนักงานศาสนาอิสลามและจารีตประเพณีมลายูเปอร์ลิส (Majlis Agama Islam Dan Adat Istiadat Melayu Perlis – MAIPs) คณะกรรมการพิตวาแห่งชาติ กษัตริย์แห่งรัฐและสภา ซึ่งแตกต่างจากกลไกการพิตวาของประเทศไทย ที่มีเพียงพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 ที่กำหนดให้จุฬาราชมนตรีมีหน้าที่ประกาศข้อวินิจฉัยเกี่ยวกับบทบัญญัติศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นกฎหมายที่ไม่ได้ให้อำนาจพิตวาแก่จุฬาราชมนตรีโดยชัดเจน และไม่มีการกำหนดให้หน่วยงานใดมีหน้าที่พิตวา รวมทั้งไม่มีการอุดหนุนงบประมาณ บุคลากร สถานที่หรืออื่นๆ แต่อย่างใดทั้งสิ้น

ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่าสถานภาพของการพิตวาในประเทศไทยนั้นไม่มีความชัดเจน เนื่องจากไม่มีกฎหมาย หน่วยงาน เจ้าหน้าที่และงบประมาณเกี่ยวกับการพิตวา ทั้งๆ ที่เป็นบทบัญญัติที่เป็นข้อบังคับหนึ่งของศาสนาอิสลามที่สังคมมุสลิมโดยทั่วไปล้วนนำไปปฏิบัติ ไม่เว้น

แม้กระทั่งในประเทศที่มีมุสลิมเป็นชนส่วนน้อยเช่นในอาเซียน และประเทศเหล่านั้นยังจัดให้มีกลไกต่างๆ มารองรับ รวมถึงการสนับสนุนด้านงบประมาณ ดังสถานภาพของการพิตวาในประเทศสิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และเขมร เป็นต้น จึงเป็นภาระหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับสังคมมุสลิม ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐ นักการเมืองและผู้นำมุสลิม นักวิชาการอิสลาม และภาคประชาชน ควรให้ความสำคัญและร่วมกันพัฒนาสถานภาพของการพิตวาในประเทศไทยให้มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ที่สมควรต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

ก. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เนื่องจากความจำเป็นของการจัดระบบพิตวาในประเทศไทย จึงควรให้มีพดัตยัแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการพิตวา
2. จุฬาราชมนตรีควรแต่งตั้งคณะกรรมการพิตวา
3. จุฬาราชมนตรีควรให้ความสำคัญกับบทบาทด้านการพิตวาให้ชัดเจนมากขึ้น โดยการจัดงบประมาณเฉพาะสำหรับการพิตวา การแต่งตั้งคณะกรรมการพิตวา การบริการพิตวา แก่สังคมอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม และการเผยแพร่เอกสารการพิตวาอย่างเหมาะสม และการพิตวาแบบองค์คณะ โดยมีระเบียบว่าด้วยการนี้อย่างชัดเจน
4. ควรผลักดันให้มีกฎหมายที่บัญญัติกรณีระบบพิตวาในประเทศไทย อาจจะ เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 หรือการเสนอร่าง พระราชบัญญัติการพิตวาในประเทศไทย พ.ศ.....

ข. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- ก. ควรนำผลการวิจัยไปทำวิจัยเพื่อศึกษาทัศนะของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น จุฬาราชมนตรี ผู้ทรงคุณวุฒิจุฬาราชมนตรี กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย กรรมการอิสลามประจำจังหวัด นักวิชาการอิสลาม นักการเมืองมุสลิม และอื่นๆ เพื่อหารูปแบบของการพิตวาในประเทศไทย
- ข. ควรวิจัยระบบพิตวาในประเทศโลกมุสลิมและประเทศกลุ่มอาเซียนอย่างละเอียดทุกประเทศ

บรรณานุกรม

- คำนวน วิบูลย์พันธุ์. 2544. “การมีส่วนร่วมของมุสลิมไทยกับการได้มาซึ่งผู้นำกิจการศาสนา
อิสลาม :กรณีศึกษาการสรรหาจุฬาราชมนตรี ” , วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.(สำเนา)
- จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์ . 2544. “ บทบาทและหน้าที่ขุนนางกรมท่าขวาในสมัยอยุธยาถึงรัตนโกสินทร์
(พ.ศ.2153- 2435)” , วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์
ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.(สำเนา)
- รุ่ง แก้วแดง. 2511. “ทัศนคติของโต๊ะครูต่อการปรับปรุงปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎรสอนศาสนา
อิสลาม”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.(สำเนา)
- สรัญ เพชรรัช. 2542. “ บทบาทผู้นำชุมชนมุสลิมในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาชุมชนสุเหร่า
บ้านดอน”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา ภาควิชา
มานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.(สำเนา)
- สุเทพ สันติวรานนท์ และคณะ. 2541. “ความคิดเห็นของประชาชนและข้าราชการในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ที่มีต่อข้อปฏิบัติที่สอดคล้องกับหลักศาสนาอิสลาม ตามคำวินิจฉัยของ
จุฬาราชมนตรี กรณีศึกษาในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี” . มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
วิทยาเขตปัตตานี และกรมการศาสนาและศิลปวัฒนธรรม สภาผู้แทนราษฎร.
(สำเนา)
- อุดม หล้าเบ็ญสะ. 2544. “ บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดในจังหวัดชายแดน
ภาคใต้ ” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ
(สำเนา)
- Aba al-Khail, Sulaiman Bin Abdullah Bin Hamud. 2000. Al-fiqh al-Islami fi A'hd
Abnaa al-Malik Abdulaziz Saud wa Faisal wa Khalid – Rahimahumullah- wa

Khadim al-Haramain al-Sharifain al-Malik Fahd bin Abdulaziz. Riyadh : Matabi' al-Jamia'h.

Abu Daud, Sulaiman Bin al-Ash-a'th al-Sajastani. n.d. Sunan Abi Daud, 1. Sida : al-Maktabah al-As-riah.

Abu Talib, Sufi Hasan.1993. Tatbiq al-Shariah al-Islamiah Fi al-Bilad al-'Arabiah. Cairo : Jami'ah al-Qahirah wa al-Kitab al-Jami'ei.

Abu Zahrah, Muhammad ..n.d.a. Tarikh al-Mazahib al-Islamiah fi al-Siyasah wa al-A'qa-id wa Tarikh al-Mazahib al-Fiqhiah. Cairo : Dar al-Fikr al-Arabi.

_____.n.d.b. Malik : Hayatuh wa A's-ruh Aara-uh wa Fiqhuh. Cairo : Dar al-Fikr al-Arabi.

Ahmad Zaharuddin Bin Mohd Alias. 2004. " Fatwa Jawatankuasa Perundangan Hukum Syarak Negeri Pahang Dari Tahun 1980 Hingga 1997 : Satu Analisis" .
Disertasi Ijazah Sarjana Syariah Jabatan Fiqh Dan Usul Bahagian Pengajian Syariah Akademi Pengajian Islam University Malaya Kuala Lumpur. (Unpublished)

Al-Albani,Muhammad Nasir al-Din..1991. Silsilah al- Ahadith al-Sahihah , 5. Al-Riyadh : Maktabah al-Maa'rif li al-Nasr wa al- Tauzii'.

_____.1992. Silsilah al- Ahadith al-Dhai'fah wa al-Maudua'h wa Atharuha al-Saie fi al-Ummah , 2. Al-Riyadh : Maktabah al-Maa'rif.

Al-Amidi,A'li bin Muhammad. 2003. al-Ihkam fi Usul al-Ahkam, 4. Beirut : Al- Maktab al-Islami

Al-Badakhshi, Muhammad bin al-Hasan .n.d. Sharh al-Badakhshi Manahij al-U'qul,.3. Cairo : Muhammad Ali Subaih wa Auladuh.

Al-Baidawi, Nasir al-Din Abdullah bin Omar. 1993. “ Minhaj al-Wusul ila Ilm al-Usul”,
Mi'raj al-Minhaj Sharh Minhaj al-Wusul ila Ilm al-Usul. Vol.2 . Qahirah : s.n.

Al-Baihaqi, Abu bakr Ahmad bin Husain bin A'li. 1992a. Al-Sunan al-Kubra, 6.
 Beirut : Dar al-Ma'rifah.

_____. 1992b. Al-Sunan al-Kubra, 10. Beirut : Dar al-Ma'rifah.

_____. 1992c. Al-Sunan al-Kubra, 8. Beirut : Dar al-Ma'rifah.

Al-Baghdadi , Abu Bakr Ahmad bin Ali bin Thabit al-Khathib. 1996a. al-Faqih wa al-Mutafaqqih.1. Riyadh : Dar Ibn al-Jauzi.

_____. 1996b. al-Faqih wa al-Mutafaqqih.1. Riyadh : Dar Ibn al-Jauzi.

Al-Buhuti, Mansur bin Yunus bin Idris. 1997. Kashaf al-Qina' a'n Matn al-Iqna', 5.
 Beirut : A'lam al-Kutub.

Al-Banna, Hasan. 1992. Majmua'at al-Rasail li al-Shahid al-Imam Hasan al-Banna. Cairo :
 Dar al-Nashr wa al-Tuazie' al-Islamiah.

Al-Bukhari, Muhammad bin Ismail. 1998. Sahih al-Bukhari. Riyadh : International Ideas
 Home.

Al-Darimi , Abdullah bin Abdurrahman. 2000a. Sunan al-Darimi, 1. Riyadh : Dar al-Mughni li al-Nashr wa Tauzei'.

Al-Ghazali, Abu Hamid Muhammad bin Muhammad. n.d. Al-Mustasfa, 4 .Al-Madinah :
 s.n.

Al-Ghazali, Muhammad. 1992. Dustur al-Wahdah al-Thaqafiah bain al-Muslimin. Cairo :
 Dar al-Wafaa li al-Tibaa'h wa al-Nashr wa al-Tuazie'.

- _____.2005. Sir Ta-akhar al-‘Arab wa al-Muslimin . Cairo : Nahdhah Misr .
- Al-Hajj, Sasi Salim. 2002. Naqd al-Khitab al-Istishraqi al-Zahirah al-Istishraqiah wa Atharuha ala al-Dirasat al-Islamiah,2. Malta : Dar al-Madar al-Islami.
- Al-Hujailan, Abdulaziz bin Muhammad bin Abdullah. 2000. al-Fiqh al-Islami fi A’hd al-Malik Abdulaziz – Rahimahumullah- min A’m 1319 hatta A’m 1373. Riyadh : Matabi’ al-Jamia’h.
- Al-Mallah, Husain bin Muhammad. 2001. Al-Fatwa Nash-atuha wa Tatauwuratuha Usuluha wa Tatbiqatuha ,1. Beirut : al-Maktabah al-Asriah.
- Al-Najjar, Abdullah Mabruk. 1995. Al- asas al- Shar-eie wa al-Qanuni li al Lajnah al-Fatwa bi al-Azhar al-Sharif wa Lijan al-Fatwa bi al-Muhafasat . Qahirah : Matabie al-Azhar Al-Sharif.
- Al-Nawawi,Abi Zakariya Muhyiddin Bin Sharf. . 1995. Al-Majmua’, 1. s.l. : Dar Ihya al-Turath al-Arabi.
- Al-Qarafi, Abu al-Abbas Ahmad bin Idris al-Sanhaji. 2001a. Kitab Al-Furuq Anwar al-Buruq fi Anwaa al- Furuq ,2. Qahirah : Dar al-Salam.
- _____. 2001b . Kitab Al-Furuq Anwar al-Buruq fi Anwaa al- Furuq, 4. Qahirah : Dar al-Salam.
- Al-Razi, Fakhr al-Din Muhammad bin Umar . 1992. Al-Mahsul,2. Beirut : Muassasah al-Risalah.
- Al-Shatibi, Abu Ishaq Ibrahim bin Musa . n.d.a. Al-muwafaqat,4. s.l. : al-Maktabah al-Tijariah al-Kubra.
- _____. n.d.b. Al-I’tisam,2. s.l. :al-Maktabah al-Tijariah.

Al-Shaukani, Muhammad bin Ali. 2000a. Irshard al-Fuhul ila Tahqiq al-Haq min I'lm al-Usul,1. Riyadh : Dar al-Fidhilah li al-Nashr wa al-Tauzei' .

_____. 2000b. Irshard al-Fuhul ila Tahqiq al-Haq min I'lm al-Usul, 2. Riyadh : Dar al-Fidhilah li al-Nashr wa al-Tauzei'.

Al-Tirmizi, Muhammad Bin I'sa. n.d. Al-Jami' al-Sahih,3. Beirut : Dar Ihya al-Turath al-Arabi.

Al-Zahbi , Samsuddin abu Abdullah Muhammad bin Ahmad bin Uthman. 1405a. Siyar al-A'lam al-Nubala,1. Beirut : Maussasah al-Risalah.

_____. 1405b. Siyar al-A'lam al-Nubala,2. Beirut : Maussasah al-Risalah.

Al-Zarkashi, Badr al-Din Muhammad bin Bahadir bin Abdullah al-Shafie'. 1992. Al-Bahr al-Muheet.,6. Ghardaqaq : Dar al-Safwah li al-Tiba-a'h wa al-Nashr wa al-Tuazie'.

Al-Zarqa, Mustafa Ahmad .1998 . al-Madkhal al-Fiqhi al-A'am,1. Damascus : Dar al-Qalam.

Al-Zibari, Amir Sa-i'd. 1995. Mabahith Fi Ahkam al-Fatwa. Beirut : Dar Ibn Hazm.

Al-Zuhaili, Wahbah. 1985a. Al-Fiqh al-Islami wa Adillatuh,1. Damascas : Dar al-Fikr.

_____.1986a. Usul al-Fiqh al-Islami,1. Beirut : Dar al-Fikr.

_____.1986b. Usul al-Fiqh al-Islami,2. Beirut : Dar al-Fikr.

Ahmad Hidayat Buang , Khadijah Mohd Khambali. 2004. Bentuk Dan Statistik Fatwa. In Fatwa di Malaysia. Kuala Lumpur : Mashi Publication.

Arslan, Shakib .n.d. Li maza Ta-akhar al-Muslimun wa li maza Taqaddam Ghairuhum.
Beirut : Dar maktabah al-Hayat.

Barra, Hamid Aminoddin. 2006. Fatwa Management in the Philippines. In Prinsip dan
Pengurusan Fatwa di Negara – Negara ASEAN. Negeri Sembilan : Intel Multimedia
and Publication.

Khudhri, Muhammad. 1995. Tarikh al-Tashri' al-Islami. Beirut : Dar al-fikr.

Faisal Bin Haji Muhammad Ali Nurdin. 1997. “ Sadd al-Dhara'i Pemakaiannya Dalam
Fatwa Majelis Ulama Indonesia” . Disertasi Ijazah Sarjana Syariah Akademi
Pengajian Islam University Malaya Kuala Lumpur. (Unpublished)

Haji Japar Bin Haji Mat Dian, @ . Maidin 1999. “ Institusi Fatwa : Peranan Dan
Sumbangan Jabatan Mufti Kerajaan Negeri brunei Darussalam”. Disertasi Ijazah
Sarjana Syariah Jabatan Syariah Dan Undang Undang Bahagian Pengajian Syariah
Akademi Pengajian Islam University Malaya Kuala Lumpur. (Unpublished)

Haji Mat Yahya Bin Haji Hussin. 2004. Fatwa Dan Hubungannya Dengan Sunnah Satu
Kajian Kes Di Semenanjung Malaysia. Perlis : Jabatan Mufti Negeri Perlis.

Hooker, M.B. 1992. Undang – Undang Islam di Asia Tenggara. Kuala Lumpur : Dewan
Bahasa dan Pustaka.

Ibn A'bidin. Muhammad Amin. n.d. “ Nashr al-U'rf fi Binaa Ba'dh al-Ahkam ala al-
U'rf ”. In Majmua'h Rasail Ibn A'bidin, 2. s.l. : s.n.

Ibn Hazm, Abu Muhammad Ali bin Ahmad bin Sai'd. 1980. Al-Ihkam fi Usul al-
Ahkam, 5. Beirut : Dar al-Afaq al-Jadidah.

Ibn Manzur. n.d. Lisan al-Arab, 5. s.l. : s.n.

Ibn Majah, Abu Abdullah Muhammad bin Yazid al-Qazwini. 2009a. Sunan Ibn Majah, 1. Damascus : Dar al-Risalah al-'Alamiah.

Ibu Nujaim, Zain al-A'bidin bin Ibrahim. 1413. Al-Bahr al-Ra-iq, 6. Beirut : Dar al-Ma'rifah.

Ibn Qaiyim, Shams Al-din Abu Abd Allah Muhammad bin Abu Bakr. 1423a. I'lam al-Muwaqqiein a'n Rabb al-A'lamin, 2. Riyadh : Dar Ibn al-Jauzi.

_____. 1423b. I'lam al-Muwaqqiein a'n Rabb al-A'lamin, 5. Riyadh : Dar Ibn al-Jauzi.

_____. N.d. Al-'Ubudiah. Cairo : Dar al-Qalam li al-Thurath.

Ibn Salah, Taqi al-Din Uthman bin Abd al-Rahman. 1407. Adab al-Mufti wa al-Mustafti. Beirut : Alam al-Kutub.

Jabatan Kemajuan Islam Malaysia, 2009. Keputusan Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Kebangsaan Majlis Kebangsaan Bagi Hal Ehwal Ugama Islam Malaysia. Kuala Lumpur : Visual Print.

Jabatan Mufti Kerajaan Negeri Perlis. n.d. Himpunaan Fatwa Negeri Perlis Jilid 1. S.l. : s.n.

Jad al-Haqq, A'li Jad al-Haqq. . 1987. " Maham Dar al-Iftaa bi al-Qahirah " Al-Fatawa al-Islamiah min Dar al-Iftaa al-Masriah, 10. Cairo : Wizarah al-Auqaf wa Al-Majlis al-A'la li al-Shu-un al-Islamiah.

_____. 1995. Al-Fiqh al-Islami Murunatuh wa Tatuawuatuh. Qahirah : al-Mushaf al-Sharif.

Japar Bin Haji Mat Dian Japar Bin Haji Mat Dian,. 2006. Pengurusan Fatwa di Negeri Brunei Darussalam. In Prinsip dan Pengurusan Fatwa di Negara – Negara ASEAN. Negeri Sembilan : Intel Multimedia and Publication.

- Khallaf, Abd Wahhab. 1985. al-Sultat al-Thalath fi al-Islam : al-Tashrie' wa al-Qadhaa wa al-Tanfiz. Kuweit : Dar al-Qalam li al-Nashr wa al-Tuazie'.
- _____. 1996. Ilm Usul al-Fiqh wa Khulasah Tarikh al-Tashri' Islami. Qahirah : Dar al-fikr al-Arabi.
- Madkur, Muhammad. 1393. Manahij al-Ijtihad fi al-Islam, 2. Jamiah Al-Kuwait.
- Majma' al-Lughah al-Arabiah. 2004. Al-Mu'jam al-Wasit. s.l. : Dar al-Shuruq al-Dauliah.
- Md Aris, Mohd Murat. 2006. Pengurusan Fatwa di Singapura. In Prinsip dan Pengurusan Fatwa di Negara – Negara ASEAN. Negeri Sembilan : Intel Multimedia and Publication.
- Mohammad Abdus Salam Bin Osman. 2006. Pengurusan Fatwa di Kemboja. In Prinsip dan Pengurusan Fatwa di Negara – Negara ASEAN. Negeri Sembilan : Intel Multimedia and Publication.
- Mohd Akram Bin Dahaman @ Dahlan . 2005. “ Metode fatwa Jawatankuasa Syariah Negeri Perlis Kajian Berasaskan Fatwa Fatwa Tahun 1990–2000”. Disertasi Ijazah Serjana Syariah Bahagian 2 Jabatan Fiqh dan Usul Bahagian Pengajian Islam University Malaya Kuala Lumpur.(Unpublished)
- Mohd. Nasir bin Abd. Hamid. Et al. , 2009 “ The Role of the *Islah* Movement in the State's Constitution of Perlis, Malaysia ” Journal of Politics and Law Vol. 2, No. 2 June 2009 : P 50–56.
- Muhammad Seadon A.Othman. 1998. Institusi Pentadbiran Undang Undang Kehakiman Islam. Kuala Lumpur : Dewan Bahasa Dan Pustaka.
- Muslim Bin Hajjaj. 1998. Sahih Muslim. Riyadh : Dar al-Salam.

- Nooh, Gadot . 2006. Pengurusan Fatwa di Malaysia. In Prinsip dan Pengurusan Fatwa di Negara – Negara ASEAN. Negeri Sembilan : Intel Multimedia and Publication.
- Qattan, Mannaa'.1996. Tarikh al-Tashrie' al-Islami. Riyadh : Maktabah al – Maa'rif li al-Nashr w al-Tuazie'.
- Uthman Ishak. 1981. Fatwa Dalam Perundangan Islam. Kuala Lumpur: Penerbit Fajar Bakti.
- Ubadah, Muhammad Anis. 1968. Al-Fiqh al-Islami Marahil wa Mashru-at. Qahirah : al-Ikhwan al-Ashiqqaa.
- Wan Muhammad Bin Hj.Abd.Aziz. 2006. Ke Arah Kerjasama ASEAN Dalam Pengurusan Fatwa : Pengalaman MABIMS. In Prinsip dan Pengurusan Fatwa di Negara – Negara ASEAN. Negeri Sembilan : Intel Multimedia and Publication.
- Zaini Nasohah.2005. Undang-undang penguatkuasaan fatwa di Malaysia. Islamiyyat : Jurnal Antarabangsa Pengajian Islam; International Journal of Islamic Studies, Fakulti Pengajian Islam
Universiti Kebangsaan Malaysia , 27 (1). pp. 25-44.

อินเทอร์เน็ต

<http://en.wikipedia.org/wiki/Perlis> สืบค้นวันที่ 4 พฤศจิกายน 2554

ประวัติผู้วิจัย

1. ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) นายอิสมาแอ สามะ

ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ) MR.Isma-ae Samoh

คุณวุฒิ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศาสนบัญญัติและหลักการศาสนบัญญัติ

ตำแหน่ง (ทางวิชาการ/ราชการ) อาจารย์ประจำ

หน่วยงาน คณะอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

ภาควิชา กฎหมายอิสลาม

ที่อยู่ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา 135/8 หมู่ 3 ตำบลเขาตูม อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

94160โทรศัพท์073-418612-4 ต่อ 135 /โทรสาร 073-418615-6

E-mail esmaee@hotmail.com

2. ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) นายฆอซาลี เบญหมัด

ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ) MR.Khozali Benmad

คุณวุฒิ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาอิสลามศึกษา

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ

หน่วยงาน คณะอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

ภาควิชา สาขาวิชากฎหมายอิสลาม

ที่อยู่ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา 135/8 หมู่ 3 ตำบลเขาตูม อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

94160โทรศัพท์073-418612-4 ต่อ 150 /โทรสาร 073-418615-6

E-mail ghazalimhd@yahoo.com

3. ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) นายอิสมาอีล บือราเฮง

ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ) MR. Ismaeel Beraheng

คุณวุฒิ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอิสลาม

ตำแหน่ง (ทางวิชาการ/ราชการ) อาจารย์ประจำ

หน่วยงาน คณะอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

ภาควิชา สาขาวิชากฎหมายอิสลาม

ที่อยู่ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา 135/8 หมู่ 3 ตำบลเขาตูม อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี
94160 โทรศัพท์ 073-418612-4 ต่อ 150 /โทรสาร 073-418615-6

4.ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) นายนิ अबดุลเลาะ นิตยรักษ์
ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ) MR. Niabdunloh Nitayarak
คุณวุฒิ ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขากฎหมายอิสลาม(เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง)
ตำแหน่ง (ทางวิชาการ/ราชการ) อาจารย์ผู้ช่วยสอน

หน่วยงาน คณะอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

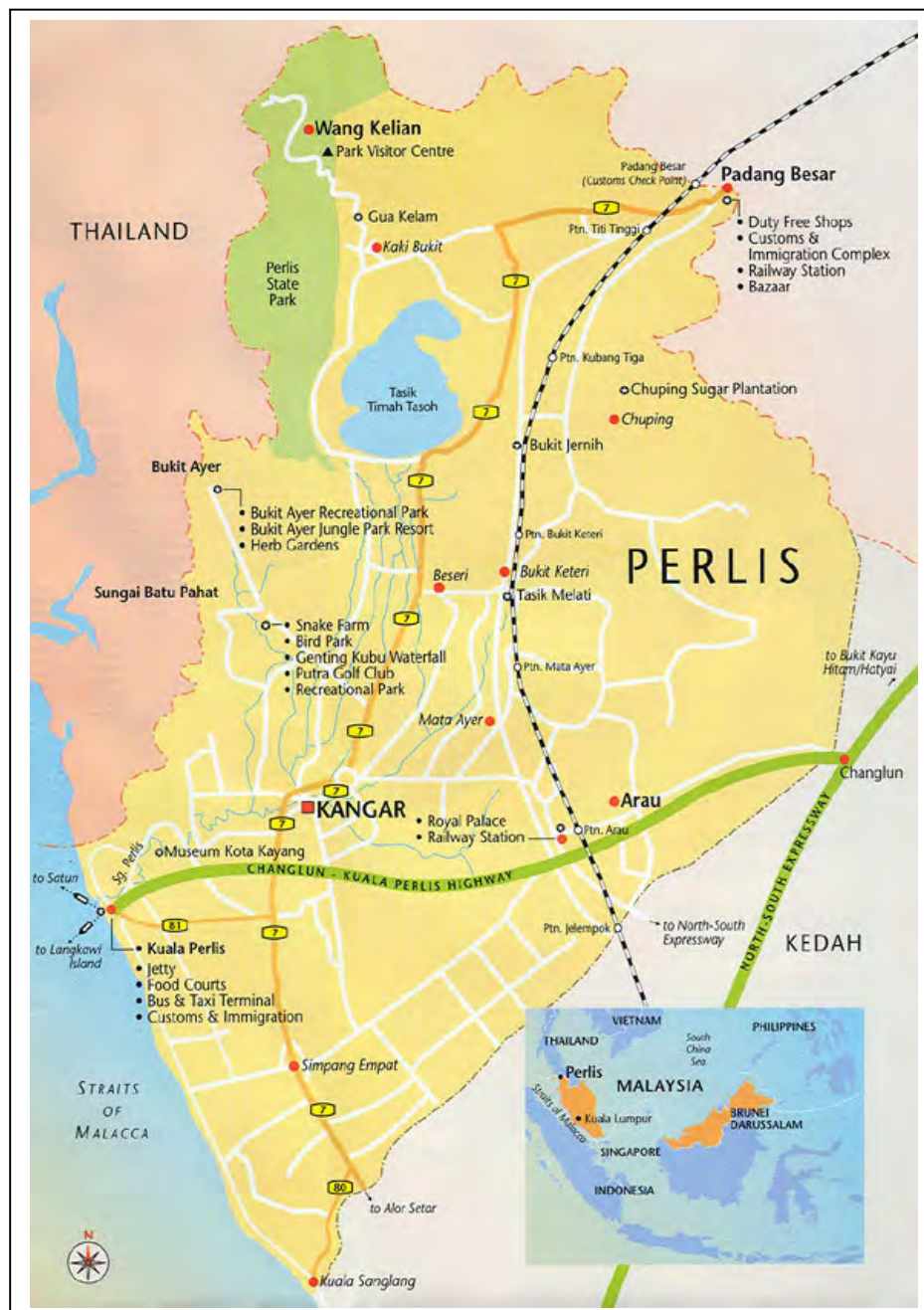
ภาควิชา สาขาวิชากฎหมายอิสลาม

ที่อยู่ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา 135/8 หมู่ 3 ตำบลเขาตูม อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี
94160 โทรศัพท์ 073-418612-4 ต่อ 150 /โทรสาร 073-418615-6

E-mail niabdul@hotmail.com

ภาคผนวก

แผนที่รัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย (<http://www.maps-malaysia.com/perlis/map.htm>)

**แนวสัณฐานสำหรับบุฟติยและสมาชิกสภาศาสนาอิสลาม และกรรมการกฎหมายอิสลาม
เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการพิตวา และปัญหาของการพิตวาในรัฐเปอร์ลิส**

1. การพิตวาในรัฐเปอร์ลิสมีลักษณะแตกต่างหรือเหมือนกับการพิตวาของรัฐอื่นอย่างไร ?
2. ทศนะในการพิตวาของรัฐเปอร์ลิสที่แตกต่างดังกล่าวมั้ผลกระทบอย่างไรบ้าง ?
3. การพิตวาของรัฐเปอร์ลิสมีกรณีใดบ้างที่สังคมมุสลิมในรัฐเปอร์ลิสและรัฐอื่นๆ ใ้การยอมรับ ? เพราะอะไร ? อย่างไร ?
4. การพิตวาของรัฐเปอร์ลิสมีกรณีใดบ้างที่สังคมมุสลิมในรัฐเปอร์ลิสและรัฐอื่นๆ ไม่ยอมรับ ? เพราะอะไร ? อย่างไร ?
5. การกำหนดวันสำคัญทางศาสนาอิสลามของรัฐเปอร์ลิสเหมือนกับรัฐอื่นๆ ของมาเลเซียหรือไม่ ? อย่างไร ?
6. หน่วยงานพิตวาของรัฐเปอร์ลิสมีอำนาจพิตวาในกรณีการเมืองการปกครอง หรือนโยบายของรัฐหรือไม่ ? อย่างไร ?
7. การพิตวาของรัฐเปอร์ลิสในกรณีต่อไปนี้หรือไม่ ? อย่างไร ?
 - ที่ดินวะกัฟที่มีถนนตัดผ่าน
 - เพลงและดนตรี
 - การมีภรรยามากกว่าหนึ่ง
 - การสมรสของบุตรนอกสมรส
 - การสมรสโดยหลีกเลียงวะลีย

**แนวสัมภาษณ์สำหรับนักวิชาการอิสลามและประชาชนทั่วไป
เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการพิตวา และปัญหาของการพิตวาในรัฐเปอร์ลิส**

1. ท่านมีความเห็นอย่างไรต่อระบบพิตวาของรัฐเปอร์ลิสโดยรวม
2. ท่านคิดว่าระบบพิตวาของรัฐเปอร์ลิสสามารถตอบสนองความจำเป็นทางศาสนาอิสลามของมุสลิมในรัฐเปอร์ลิสหรือไม่ ? อย่างไร ?
3. ประชาชนทั่วไปในรัฐเปอร์ลิสและมุสลิมในมาเลเซียยอมรับพิตวาของรัฐเปอร์ลิสหรือไม่ ? อย่างไร ?
4. การพิตวาของของรัฐเปอร์ลิสกรณีใดบ้างที่ประชาชนทั่วไปในรัฐเปอร์ลิสและมุสลิมในมาเลเซียให้การยอมรับเป็นพิเศษ ? อย่างไร ?
5. การพิตวาของของรัฐเปอร์ลิสกรณีใดบ้างที่ประชาชนทั่วไปในรัฐเปอร์ลิสและมุสลิมในมาเลเซียไม่ยอมรับ ? อย่างไร ?
6. การพิตวาของรัฐเปอร์ลิสควรปรับปรุงแก้ไขอย่างไรบ้าง ?

ถอดเทป

สัมภาษณ์คะโต๊ะ Prof.Madya Dato' Alim Setia Ahmad bin Jusoh

ผู้สัมภาษณ์: คาโต๊ะครับ ขออนุญาตอัดเสียงนะครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์คาโต๊ะ: (ได้ ...กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งรัฐเปอร์ลิส มีการระบุไว้ คือตามหลักสอนศาสนาอิสลามที่ยึดตามมัซฮับอะฮ์ลุลซุนนะฮ์ วัล จูมาอะฮ์.....อะฮ์ลุลซุนนะฮ์ วัล จูมาอะฮ์)

ผู้สัมภาษณ์: เนื่องจากความแตกต่างคือ?

ผู้ให้สัมภาษณ์คาโต๊ะ: (อะฮ์ลุลซุนนะฮ์ วัล จูมาอะฮ์)

ผู้สัมภาษณ์: (ก่อนข้างสับสนหน่อยครับ) แทรกที่ยึดตามแนวคิดของ?

ผู้ให้สัมภาษณ์คาโต๊ะ: (อะฮ์ลุลซุนนะฮ์ วัล จูมาอะฮ์ นี่คือมาตรฐานการยึดในมาเลเซีย ในรัฐเปอร์ลิส อะฮ์ลุลซุนนะฮ์ วัล จูมาอะฮ์ ตามมัซฮับอัช-ชาฟีอีย์ อันนี้แหละที่ผมหมายถึง

ผู้สัมภาษณ์: ไม่ใช่อะฮ์ลุลซุนนะฮ์ ตามมัซฮับอัล-อฮอริย อันนี้ไม่ใช่ มันเป็นคนละแนวทางใช่ไหมครับ?

ผู้ให้สัมภาษณ์คาโต๊ะ: ไม่ใช่ มัซฮับอัช-ชาฟีอีย์

ผู้สัมภาษณ์: ถ้าเป็นอะฮ์ลุลซุนนะฮ์ แต่แนวคิดอัลอฮอริยี่ล่ะครับ?

ผู้ให้สัมภาษณ์คาโต๊ะ: มีการระบุว่าต้องเป็นอะฮ์ลุลซุนนะฮ์ วัล จูมาอะฮ์

ผู้สัมภาษณ์: ไม่มีการยึดตามมัซฮับใดมัซฮับหนึ่ง (بدون المذهب)

ผู้ให้สัมภาษณ์คาโต๊ะ: (ใช่ (بدون المذهب) โดยเฉพาะอะฮ์ลุลซุนนะฮ์ วัล จูมาอะฮ์ ตามมัซฮับอัช-ชาฟีอีย์ แต่ไม่ได้มีการกล่าวถึงเรื่องอากิดะฮ์....นี่แหละคือความแตกต่างฉะนั้นคนในเปอร์ลิสไม่ได้ปฏิเสธทฤษฎีของอัช-ชาฟีอีย์ พวกเราับทฤษฎีของอัช-ชาฟีอีย์ หรือทฤษฎีของอาบูฮานีฟะฮ์ หรืออิหม่ามมาลิก หรืออิหม่ามอะห์หมัด เพียงแต่เราจะพิจารณาหลักฐานต่างๆ ถ้าปรากฏว่าหลักฐานใดมีน้ำหนักมากและอยู่บนพื้นฐานของอัลกุรอานและอัซซุนนะฮ์แล้ว พวกเราก็จะรับเอาไว้ ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีของชาฟีอีย์ หรือของมาลิกีย์ หรือของฮัมบาลีย์

ผู้สัมภาษณ์: ก็จะยึดหลักการพิจารณาจากหลักฐานต่างๆ

ผู้ให้สัมภาษณ์คาโต๊ะ: (ใช่ ...เช่นกรณีผู้ชายสัมผัสกับผู้หญิงทำให้น้ำละหมาดเสียหรือไม่ เนื่องจากตามหลักฐานของบรรดาอุลามาส์ผู้อาวุโสของเราแล้ว (أو لامستم النساء) หมายถึงสัมผัสผู้หญิง ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงประเภทไหน ในขณะที่อาบูฮานีฟะฮ์มีความเห็นว่าผู้หญิงที่

หมายถึงตรงนี้ คือภรรยา ดังปรากฏอยู่มากในอัลกุรอาน เช่น (إذا طلقتم النساء) ซึ่งหมายถึง ภรรยาไม่ใช่ผู้หญิงทั่วไป นอกจากนี้แล้วหลักฐานของอาบูฮานีฟะฮ์คือ ครั้งหนึ่งท่านรอซูลได้เอาน้ำละหมาด เมื่อท่านจะไปละหมาดท่านก็เดินไปจูบท่านหญิงฟาติมะฮ์ ถ้ามันทำให้น้ำละหมาดเสีย ท่านรอซูลยอมไม่ทำอย่างนั้นอย่างแน่นอน และมีอยู่ครั้งหนึ่งที่ท่านหญิงอาอีชะฮ์ตื่นนอนกลางคืน ความหาท่านรอซูลและไปสัมผัสเท้าของท่านรอซูลในขณะที่ท่านกำลังซุกนวดอยู่ ถ้าการสัมผัสทำให้น้ำละหมาดของท่านรอซูลเสียแล้วท่านรอซูลก็ยอมลุกขึ้นมา ฉะนั้นหลักฐานของอาบูฮานีฟะฮ์ จึงมีน้ำหนัก เราจึงรับพระประสงค์ของอาบูฮานีฟะฮ์ เราไม่ได้ผูกติดกับพระประสงค์ แต่เราก็ไม่ปฏิเสธ แต่คนเข้าใจว่าเราปฏิเสธ แต่ไม่ใช่

ผู้สัมภาษณ์: ประวัติความเป็นมาของการที่มาเป็นอะฮ์ลุลซุนนะฮ์เลย ซึ่งในรัฐอื่นนั้นเราจะเห็นว่า มีบทบาทจำกัด อยากทราบว่าผู้ที่เรียกร้องเชิญชวนไปในแนวทางนี้ หรือผู้ที่ก่อตั้งแนวคิดนี้คือใคร และมาจากไหน หรือว่ามาในแบบที่ไม่ถูกต้องก่อนหรืออย่างไรครับ?

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ: (แน่นอนเรื่องนี้เกิดขึ้นจากแนวคิดอุลาม่าอ์) นักวิชาการ (และคนของรัฐในสมัยก่อน เนื่องจากว่า วันอะฮ์หมัด และต่อมาอะฮ์หมัดฮาгим หลังจากนั้นชีอะฮ์หมัดมุขมนตรีรัฐเปอร์ลิส ทั้งสามคนนี้ซึ่งผู้คนเรียกกันว่า ๓ หมัด หรือ ๓ อะฮ์หมัด ต่อมาพวกเขาได้สนใจดำราของ ฮาซัน บันดุง ซึ่งเป็นคนอินโดนีเซีย ฮาซัน บันดุง คนนี้เป็นคนที่ไม่ยึดติดกับมัซฮับหนึ่งมัซฮับใด หลังจากนั้น ก็มีนักวิชาการคนหนึ่งมาจากปูเลาปีนัง ชื่อชีคอาบูบักร์ อัลอ์ซอริย์ ซึ่งสำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยอัซฮัร

ผู้สัมภาษณ์: เขามาที่นี่หรือครับ?

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ: ใช่ เขาได้เป็นครูที่นี่ และได้สอนที่โรงเรียน ต่อมาก็ได้เป็นอิหม่ามที่มัสยิดกังงาร์ นอกจากนั้นแล้ว ยังได้สอนคนอินโดนีเซียที่มาจากเกาะสุมาตรา จนได้มีการร่างกฎหมายขึ้นที่

ผู้สัมภาษณ์: แสดงว่าผู้มีอำนาจในตอนนั้นได้รับอิทธิพลจากแนวคิดนี้ ส่วนอะฮ์หมัดนี้แต่เดิมแล้วก็ได้ร่ำเรียนเหมือนกับคนที่เรียนรูปแบบปอเนาะในปัตตานีสมัยก่อนใช่ไหมครับ แต่เนื่องจากว่าพวกเขาได้อ่านเยอะทำให้ได้รับอิทธิพลแนวคิดของฮาซัน บันดุง

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ: ใช่ แต่ผู้ที่มามีบทบาทมากในเรื่องการนำแนวคิดนี้คือชีคอาบูบักร์ อัลอ์ซอริย์

ผู้สัมภาษณ์: ชีคอาบูบักร์ อัลอ์ซอริย์คนนี้เป็นผู้แต่งหนังสือ...ฮาดิษอัลบุคอรีย์ใช่ไหมครับ) แทรก (งานเขียนของเขามีเยอะ หนังสืออิบาติศรุลซุลลูลอฮ์ หนังสือฮาดิษซึ่งมี ๒ - ๓ เล่ม หนังสือญะวาสิร อัลบุคอรีย์

กลุ่มดังกล่าว การออกของเขาเหมือนกับเขาไม่หันไปยังกลุ่มอะฮ์ลุลซุนนะฮ์อีกเลย แต่คนเข้าใจว่าเขาเป็นนักเขียนคนหนึ่ง ด้วยเหตุนี้แรกๆนั้นเขายังมีแนวคิดของมูฮัตะซึละฮ์หลงเหลือในตัวเขาอยู่ แต่ช่วงปลายชีวิตของเขาเมื่อเขาได้แต่งหนังสือที่มีชื่อว่า

(الإبانة عن أصول الديانة) แล้ว เขาก็กลายเป็นเขาที่คนรู้จักกัน

ผู้สัมภาษณ์: แสดงว่าเปอร์ลิสตอนนี้ ไม่เพียงแต่เป็นอะฮ์ลุลซุนนะฮ์ในเรื่องฟิกฮ์อย่างเดียว แต่ยังรวมเรื่องอากีดะฮ์ก็ไม่ยึดติดเหมือนกัน หมายถึงยึดอากีดะฮ์สะลัฟ

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: นั้นแหละคือความแตกต่าง แต่เราก็ไม่ได้อ้างในเรื่องนี้ เนื่องจากว่าคนในมาเลเซียนี้เวลามีความขัดแย้งกันในเรื่อง....

ผู้สัมภาษณ์: แล้วประชาชนในรัฐเปอร์ลิสยอมรับหรือไม่กับฟิตวาของคณะกรรมการสำนักงานมุฟตี?

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: ส่วนใหญ่ ไม่ใช่ทั้งหมด คนที่ไม่ยอมรับก็มี เป็นเรื่องธรรมดาของชาวบ้าน

ผู้สัมภาษณ์: แต่คนส่วนใหญ่ยอมรับใช่ไหมครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: ใช่

ผู้สัมภาษณ์: ที่ไม่ยอมรับอาจเป็นเพราะเขา....

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: หรือพวกเขาอาจมาจากที่อื่น หรืออาจยังถือทรรศนะเก่าและยังไม่มีความเข้าใจอย่างเพียงพอต่อทรรศนะใหม่ เมื่อก่อนผู้คนเรียกกลุ่มคณะใหม่

ผู้สัมภาษณ์: กลุ่มเยาวชน

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: ใช่ กลุ่มเยาวชน

ผู้สัมภาษณ์: อีหม่ามตามมัซฮิดต่างๆในเปอร์ลิสนี้ ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลใช่ไหมครับ?

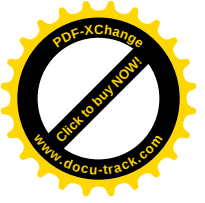
ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: ใช่ ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาล จากสำนักงานศาสนาอิสลาม

ผู้สัมภาษณ์: บรรดาอีหม่ามก็จะปฏิบัติตามฟิตวาของรัฐบาลใช่ไหมครับ?

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: ตามความเป็นจริงแล้ว เราจะมีคำสั่ง หรือมีหนังสือ เพื่อให้ปฏิบัติตามแนวทางของเรา แนวทางที่อยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายของรัฐเรา เท่านั้นแหละ แต่ก็มีผู้ที่ไม่ปฏิบัติตาม ...เมื่อไม่นานมานี้เราเพิ่งจัดการเสวนา อิสมาอิล ลุตฟี ก็มาด้วย เสวนาเรื่องอะฮ์ลุลซุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์ สะลาฟียะฮ์ ที่เปอร์ลิสนี้

ผู้สัมภาษณ์: ผู้บรรยายมีใครบ้างครับ?

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: มีอิสมาอิล ลุตฟี มีผู้บรรยายจากอินโดนีเซีย จากกัวลาลัมเปอร์ และผมเอง พระราชาผู้ปกครองได้ให้เกียรติเป็นผู้เปิดพิธี พระองค์ก็ยึดถืออย่างเหนียวแน่นเช่นกัน ถึงแม้ว่าพระองค์ไม่เรียนด้านศาสนาโดยตรง แต่พระองค์ก็ทรงชอบอ่านหนังสือมาก ฉะนั้นตอนนี้ หาก

พระองค์ชี้แจงอะไรเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว พระองค์ก็จะตรัสว่าอย่าไปตั้งข้อหาว่าหลงผิด อย่าไปว่าเป็นกลุ่มวะซะบี๊ ถ้าไม่พอใจตรงไหนก็ให้มาพูดคุยกันที่นี่...ถ้าอันไหนมีน้ำหนักมาก และเรายึดหลักฐานที่ไม่ถูกต้องก็อย่าตามเรา.... แต่ถ้าเรายึดตามอัลกุรอานและอัซซุนนะฮ์ก็จะต้องตามเราสิ นี่แหละวิธีการที่ถูกต้อง

ผู้สัมภาษณ์: ถ้าดูในแง่ของการทำอิบาดัตนั้น อ่านกุนุตก็ดี อ่านฟาติฮะฮ์ก็ดี วิริดก็ดี หรืออะไรในทำนองนี้ ในเปอร์ลิสนี้...

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ:(... ละหมาดซุบฮ์ไม่มีกุนุต กุนุตนาซีละฮ์ถ้ามีคำสั่งเราก็จะอ่าน แต่ถ้าเป็นกุนุต...มีบางมัสยิดอ่าน และมีบางมัสยิดไม่อ่าน เหมือนกับการอ่านคูอาฮ์หลังละหมาดไม่มี แต่มีฮาดิษที่ว่าท่านนบีอ่านคูอาฮ์ เพียงแต่ไม่ปรากฏว่าท่านนบีอ่านคูอาฮ์เป็นหมู่ ไม่ใช่ว่าอ่านคูอาฮ์ไม่ได้

ผู้สัมภาษณ์: แสดงว่าในกิจการอิบาดัตนั้นเป็นซุนนะฮ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ: แน่แน่นอนเพราะเรายึดตามอัลกุรอาน

ผู้สัมภาษณ์: ถ้าเรามองในเรื่องญะนาซะฮ์ เกี่ยวกับเรื่องญะนาซะฮ์ เนื่องจากว่าบางที่มีการกินเลี้ยงทำบุญ ๔๐ วัน ...

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ: ไม่มี ตัดกินเราก็ไม่อ่าน ...

ผู้สัมภาษณ์: สรุปว่าไม่มีพิธีกรรมแบบนั้น

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ: ไม่มี แต่คนบางกลุ่มในสังคมก็ทำ แต่เราไม่ทำ

ผู้สัมภาษณ์: ในเปอร์ลิสมีมัสยิดบางแห่ง...

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ: (จริงๆ แล้วทุกมัสยิดจะต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานศาสนาอิสลาม มีเหมือนกันที่ไม่ทำ

ผู้สัมภาษณ์:.....

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ: (อันนั้นไม่ใช่เป็นงานของมัสยิด แต่เป็นงานส่วนตัว ปีนี้เราไม่ทำ ปีนี้หมายความว่าถ้ามีคนตาย ก็จะมีการอ่านมอบผลบุญให้ อันนี้ไม่มี

ผู้สัมภาษณ์:.... มีในรัฐเคดาห์ไหมครับ ที่ทุกๆ คิ่นที่เจ็ด จะมีการไปร่วมกินเลี้ยงที่บ้านผู้ตาย

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ: อืม แต่ที่นี่ไม่มี

ผู้สัมภาษณ์: ขนาดเลี้ยงของหวานก็ยังไม่มีเลยไหมครับ จนถึง ๔๐ วัน?

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ: (ไม่ใช่ สำหรับชาวบ้านแล้วถ้าเขาจะทำ ก็ทำได้...แต่ ๔๐ วันไม่มี ชาวบ้านก็ไม่ทำ

ผู้สัมภาษณ์: ถ้าเราดูที่รัฐอื่นนั้น การอ่านคู่อัตะฮ์ลสำหรับพิธีศพของพระราชามี แต่ที่นี่ไม่มี ใช่ไหมครับ?

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ: ที่นี่ไม่มี....รัฐบาลรัฐอื่นทำ แต่รัฐบาลรัฐเปอร์ลิสไม่ทำ...อาซานวันศุกร์มี ครั้งเดียว เราออกคำสั่งเพียงครั้งเดียว เพราะอะไร เพราะสมัยของท่านรอซูลมีครั้งเดียว ที่เกิดขึ้นคือ ช่วงสมัยการปกครองของอูมาน แม้กระนั้นก็ตามอาซานมีขึ้นที่...ไม่ใช่ที่มัสยิด...ในหนังสืออัล อุม ของอิหม่ามอัซฮาฟีอีย์ กล่าวว่าฉันชอบที่จะทำตามสิ่งที่เกิดขึ้นในสมัยของท่านรอซูล...

ผู้สัมภาษณ์: แต่ที่มีปัญหาคือกลุ่มอัซฮาฟีอีย์

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ: ใช่ นั่นที่เป็นปัญหา ไม่ใช่อัซฮาฟีอีย์ นี่แหละปัญหา ในมาเลเซียก็ถกกันในเรื่องนี้แหละ

ผู้สัมภาษณ์: ดูๆแล้ว เราเห็นว่าซุนนะฮ์ที่นี่ชัดเจนมาก แต่เมื่อเรามาดูประเด็น (رؤية الهلال) ในรัฐเปอร์ลิส ถ้าดูตามฮาดีษ อัซซุนนะฮ์แล้ว จะต้องปฏิบัติตามในความหมายที่ว่า (صوموا) (لرؤيته) ถ้าเราดูที่นั่นแล้ว ไม่ทราบว่ามีจุดยืนอย่างไรต่อรัฐบาล?

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ: ก็เนื่องจากว่าเราผูกติดกับรัฐธรรมนูญของประเทศมาเลเซีย...เปอร์ลิสก็จะใช้การดูจันทร์เสี้ยว บนพื้นฐาน (فَإِنْ غَمَّ عَلَيْكُمْ فُصُومُوا ثَلَاثِينَ يَوْمًا) ด้วยเหตุนี้ เปอร์ลิสจึงได้ให้คำแนะนำในสิ่งที่ออกโดย...มาตลอด แต่พวกเขาไม่ให้ความสนใจ เราให้ข้อคิดเห็นว่า ถ้ามีการประกาศเริ่มถือศีลอดก็ดี วันอีดก็ดี ให้มีการแจ้งบอกว่าได้เห็นจันทร์เสี้ยวที่ ไหน หรือไม่เห็น แต่ไม่ประกาศใดๆ...เมื่อก่อนสมัยที่ผมเป็นเด็ก...ได้มีการบอกว่าได้เห็นจันทร์เสี้ยวที่นั่นที่นี่ แสดงว่าพรุ่งนี้เริ่มถือศีลอด

ผู้สัมภาษณ์: มีการประกาศหรือครับ?

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ: ใช่...ถ้าไม่เห็นจันทร์เสี้ยว ก็แสดงว่าวันถือศีลอดเป็นมะรืนนี้ แต่ตอนนี้ไม่เป็นเช่นนั้น ตอนนี้ประกาศว่า ตามนั้นตามนี้ขอประกาศว่าวันเริ่มถือศีลอดคือวันต่อไป นี้ ไม่มีการบอกว่าเห็นจันทร์เสี้ยว หรือไม่เห็น ในขณะที่ฮาดีษได้กล่าวไว้ว่า (صوموا لرؤيته)

ผู้สัมภาษณ์: สรุปว่าเปอร์ลิสในฐานะรัฐบาลเปอร์ลิสยังคงยึดตามซุนนะฮ์ แต่เนื่องจากว่าเกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญของประเทศ

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ: ใช่ ทั้งนี้ก็ต้องดูการปฏิบัติจริง

ผู้สัมภาษณ์: ไม่ใช่ว่าเดินตามแนวทางที่ไม่เหมือนกับคนอื่นๆ เนื่องจากว่ามันมีความเกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ: ผมทำตามรัฐบาลอิสลามเกี่ยวกับวันอีดฟิตรี วันอีดอฎุฮา ผมกล่าวว่าในการดูจันทร์เสี้ยว การกำหนดวันแรกของเดือน แนนอนจะต้องดูดวงจันทร์ แต่วันอีดอฎุฮา เราไม่

จำเป็นต้องดู เนื่องจากว่าเราไม่ได้ยึดที่นี้ หุงอารอฟะฮ์ไม่ได้อยู่ที่นี้ ที่โน้นจะทำการกำหนดวันตรียะฮ์ ซึ่งตรงกับวันที่ ๘ ชุลฮิจญะฮ์ คือวันตรียะฮ์ วันที่ ๘ จากมัสยิดมาดินะฮ์ไปสู่หุงอารอฟะฮ์ เราซึ่งอยู่ที่นี้ไม่มีวันตรียะฮ์ดังกล่าว ฉะนั้นเราก็จะต้องตามที่โน้น ...

ผู้สัมภาษณ์: อยากทราบว่าความคิดเห็นของคณะกรรมการฟิตวาต่อการมอบหน้าที่เรื่องนี้ให้กับ การฟิตวาของแต่ละรัฐ ไม่ใช่จะต้องปรับตัวให้เหมือนกัน?...

ผู้ให้สัมภาษณ์)ดาโต๊ะ(: อย่าให้เราเป็นเหตุผล วันอีดอฎุฮานัน จะต้องยึดหลักการปฏิบัติ บาดัตฮัจญ์เป็นสำคัญใช่ไหม สมมุติว่าวันวุฎฟตรงกับวันเสาร์ หมายความว่า...

ผู้สัมภาษณ์: วุฎฟวันเสาร์ วันอีดเป็นวันอาทิตย์ วันถือศีลอดวันอารอฟะฮ์เป็นวันเสาร์ใช่ไหมครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์)ดาโต๊ะ(: อืม แสดงว่าเราจะต้องออกอีดเหมือนกัน แต่เป็นวันที่ อะไรนะ

ผู้สัมภาษณ์: หมายถึงเราถือศีลอดตรงกับวันอีดของทางซาอุฯ

ผู้ให้สัมภาษณ์)ดาโต๊ะ(: ถูกต้อง

ผู้สัมภาษณ์: เราจะถือศีลอดได้หรือไม่?

ผู้ให้สัมภาษณ์)ดาโต๊ะ(: เราตอบไปว่าไม่ได้ เพราะห้ามถือศีลอดในวันอีด...แต่ฝ่ายพันธมิตรได้มีความเห็นว่าได้ เรายึดตามฮาดิษ...แม้กระนั้นก็ตามพวกเขาก็ไม่ยอมรับอยู่ดี

ผู้สัมภาษณ์: ผมได้อ่านคำตอบเกี่ยวกับเรื่องนี้จากนักวิชาการ...เขากล่าวว่า เออ อารอฟะฮ์ชะมานีย์ อารอฟะฮ์มะกานีย์ ตามการวินิจฉัยของเขาละครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์)ดาโต๊ะ(: มีชาวบ้านตามเขาไหม เขาทำตามรัฐบาลของเขา)แทรก(

ผู้สัมภาษณ์: ถ้าที่บ้านของเรา ในประเทศไทยก็มีเหมือนกัน จะต้องตามรัฐบาล

ผู้ให้สัมภาษณ์)ดาโต๊ะ(: อืม แต่ที่นี่ตามรัฐบาลกลาง

ผู้สัมภาษณ์: ถ้าไม่ทำตาม ก็จะมีบทลงโทษ

ผู้ให้สัมภาษณ์)ดาโต๊ะ(: รัฐบาลรัฐเปอร์ลิสตามการประกาศของรัฐบาลกลาง ...แต่เมื่อก่อนมีทะเลาะ

ผู้สัมภาษณ์: มีเหมือนกัน

ผู้ให้สัมภาษณ์)ดาโต๊ะ(: บางครั้งผมนั้นก็...

ผู้สัมภาษณ์: ไม่มีปัญหาอะไรใช่ไหมครับ

ผู้ให้สัมภาษณ์)ดาโต๊ะ(: ไม่มีปัญหาอะไร แต่ที่นี้ไม่ ที่เปอร์ลิสไม่ทำอย่างนั้น คือจะตามรัฐบาลกลาง ก็ทำตามนั้น ในรัฐเปอร์ลิสมี...คือคณะกรรมการฯ ไม่ใช่ว่าไม่รับทราบของอาบูฮานีฟะฮ์ เกี่ยวกับการแต่งงาน อาบูฮานีฟะฮ์มีความเห็นว่า ผู้หญิงสามารถที่จะแต่งงานด้วยตัวของเขาเองได้ ส่วนอิหม่ามฮาฟีซีย์มีความเห็นว่าไม่ได้ (لا نكاح إلا بوالد وشاهدين) ฉะนั้นหลักฐานของอิ

หม่านชาฟีอีย์มีน้ำหนักกว่า เราจึงยึดตามพระชนะของชาฟีอีย์ ไม่ใช่จะต้องตามเขาอย่างเดียว เป็นต้น ที่สำคัญคือเราจะพิจารณาจากหลักฐาน

ผู้สัมภาษณ์: การนำเสนอข้อเท็จจริงในปัตตานีเอง ในปัจจุบันก็ดำเนินตามแนวทางนี้เช่นกัน วิทยาลัยของเราที่ดี มหาลัยของเราที่ดี

ผู้ให้สัมภาษณ์)ดาโต๊ะ(: อัลฮัมดุลิลละฮ์

ผู้สัมภาษณ์: ด้วยวิธีการพบปะ การถาม-ตอบในรายการวิทยุ โทรทัศน์ เมื่อเราถูกถามคำถาม เราก็จะยึดหลักฐานเป็นหลัก มากกว่าความคิดเห็นของบรรดาฟุกอฮ์อาห์ พวกเราเองก็กำลังดำเนินตามแนวทางดังกล่าว ในการสร้างกระบวนการให้ความสำคัญกับหลักฐานต่างๆ

ผู้ให้สัมภาษณ์)ดาโต๊ะ(: เพราะพวกเรา แนวทางเราคือ

(عليكم بسنتي...) (تركتم فيكم أمرين ما إن تمسكتم بهما فلن تضلوا...) ไซ้หมที่เรากำลังยึดถืออยู่ ถ้าเราเดินตามแนวทางนี้เราก็จะไม่หลงทางอีกต่อไป เราอาจจะมีเหตุผลหนึ่ง แต่เราไม่เห็นด้วยกับเหตุผลอื่น อันนี้เราสามารถที่จะร่วมถกและพิจารณาร่วมกัน (وإن تنازعتم في شئ فردوه إلى الله ورسوله) เราจะต้องร่วมกันพิจารณา เพื่อหาว่าอันไหนถูกต้อง จุดยืนของพวกเราเองก็ได้ว่าไม่ยึดหยุ่น หมายความว่าสิ่งไหนถ้ามีหลักฐานที่มีน้ำหนักแล้ว เราก็จะรับ และนี่แหละคือจุดยืนของรัฐเปอร์ลิสที่เปิดกว้าง ไม่ใช่การตะอะฮ์ซุบ เราไม่ต้องการการตะอะฮ์ซุบ สมมุติว่าเราตะอะฮ์ซุบกับอิหม่ามชาฟีอีย์ และอิหม่ามมาลิกหละ เขาก็เป็นผู้รู้เหมือนกัน และเป็นกระทั้งอาจารย์ของอิหม่ามชาฟีอีย์อีก มุฮัมมัด อิบนิ ฮัมบัล อาจารย์ของเขาก็คืออิหม่ามชาฟีอีย์

ผู้สัมภาษณ์: ท่านมีความเห็นอย่างไรต่อการละหมาดตะรอวีฮ์? บางคนพูดว่าถ้าละหมาด ๘ ร็อกอะฮ์ ไม่ใช่เป็นตะรอวีฮ์ ถ้าละหมาด ๒๐ ร็อกอะฮ์นั่นแหละคือตะรอวีฮ์

ผู้ให้สัมภาษณ์)ดาโต๊ะ(: เราเข้าใจว่า ละหมาดตะรอวีฮ์ไม่มีในคัมภีร์ มีแต่กียามุลลัยล

(ومن الليل فتهجد به نافلة لك) จากท่านอาอีซะฮ์จากการบันทึกของอิหม่ามมุสลิมกล่าวว่าท่านรอซูลไม่เคยละหมาดกียามุลลัยลเกิน ๑๑ ร็อกอะฮ์ หรือบางฮาดิษกล่าวว่า ๑๓ ร็อกอะฮ์ในเดือนรอมฎอน หรือเดือนอื่นๆ ท่านหญิงอาอีซะฮ์รู้ เพราะท่านรอซูลเป็นสามีของนาง

ผู้สัมภาษณ์: คืออย่างนี้ครับ มีฟัตวาที่ว่า...

ผู้ให้สัมภาษณ์)ดาโต๊ะ(: ละหมาดตะรอวีฮ์มาจากไหน ท่านรอซูลละหมาดในคำกินเดือนที่ไม่ใช่รอมฎอนท่านจะละหมาด ๒ ร็อกอะฮ์ๆ จนเสร็จละหมาด แต่ในเดือนรอมฎอนหลังทุกๆ ๔ ร็อกอะฮ์ท่านก็จะหยุดพัก (ترويح) นี่แหละที่ต่อมาถูกเรียกว่า ตะรอวีฮ์ ถ้าพูดแบบตรงๆ ก็คือตะรอวีฮ์ ไม่มีปรากฏในหลักฐาน

ผู้สัมภาษณ์: ตะรอนี พุพจน์ของตรีวิเศษ

ผู้สัมภาษณ์: ไม่มีฮาตียใช้ไหมครับ?

ผู้ให้สัมภาษณ์คาโตะ(: ไซ่ไม่มี สมัยที่มีการเลือกทำ ซอซาบะฮ์ของท่านรอซูลบางคนก็อ่านอัลกุรอาน บางคนก็อยู่เฉย บางคนก็รำลึกถึงอัลลอฮ์

ผู้สัมภาษณ์: บางคนก็กำลังดอวาฟ

ผู้ให้สัมภาษณ์คาโตะ(: ไซ่ ถ้าที่มีสติคิดเมกกะก็ดอวาฟ และนั่นแหละคือตะรอนี ถ้าที่นี้บางครั้งก็หยุดพักอย่างเดียว แต่ที่อื่นก็จะอ่านซอลาวัตเป็นหมู่ แต่ในเปอร์ลิสนี้ไม่มี บางที่ก็มีการกล่าวตักซิกิระฮ์ ในช่วงเวลาสั้นๆ บางที่ก็พัก

ผู้สัมภาษณ์: เราถามเพราะเรามีไฟความมาจากปัตตานีกล่าวว่า ๑๗ ร็อกอะฮ์ไม่ใช่ตะรอนี ๒๐ ถือว่าเป็นตะรอนี ชาวบ้านก็เลยเข้าใจว่าอันนี้ไม่ใช่ตะรอนี อันนั้นคือตะรอนี

ผู้ให้สัมภาษณ์คาโตะ(: มีฮาตียจากท่านอุมร์มีการบันทึกว่าท่านละหมาด ๒๐ ร็อกอะฮ์ แต่ฮาตียดังกล่าวได้รับการถกเถียงกันระหว่างนักวิชาการ บางคนกล่าวว่าอุมร์ไม่ได้ทำอย่างนั้น บางคนกล่าวว่าไปไม่ได้ที่อุมร์จะทำการที่ขัดกับสิ่งที่รอซูลได้ทำ แต่บางคนก็เชื่อว่าอุมร์ทำจริง แต่ฮาตียเกี่ยวกับเรื่องนี้ที่มีน้ำหนักที่สุดคือฮาตียที่กล่าวว่าอุมร์ได้รวบรวมอุมม) ประชาชาติกลุ่มหนึ่ง (เนื่องจากก่อนหน้านั้น เป็นกลุ่มๆ อุมร์จึงรวบรวมเป็นอุมม

ผู้สัมภาษณ์: อืม ฮาตียนี้ที่มีน้ำหนัก

ผู้ให้สัมภาษณ์คาโตะ(: การกระทำนี้แหละที่ถูกเรียกว่า อะฮ์ซัน บิดอะฮ์ และที่มีกล่าวก็ไม่ใช่ ๒๗ ร็อกอะฮ์

ผู้สัมภาษณ์: ถ้าอย่างนั้น ๒๗ ร็อกอะฮ์จึงไม่มี?

ผู้ให้สัมภาษณ์คาโตะ(: ไม่มี

ผู้สัมภาษณ์: แม้ว่ามีคนกล่าวก็ตาม

ผู้ให้สัมภาษณ์คาโตะ(: เราได้รับทรรศนะเขาละนะ แต่เป็นที่ถกเถียงกันในบรรดานักวิชาการ

ผู้สัมภาษณ์: การรายงานของท่านหญิงอาอีชะฮ์ และนางก็เป็นภรรยาของท่านรอซูล ถือว่าเป็นทรรศนะที่ถูก

ผู้ให้สัมภาษณ์คาโตะ(: นี่แหละคือปัญหา เราไม่ว่าว่าผู้ที่ละหมาด ๒๗ ร็อกอะฮ์นั้นผิด ละหมาดสุนัตหรือ แต่รอซูลไม่ทำ ถ้าดูจากฮาตียของท่านหญิงอาอีชะฮ์นั้น

ผู้สัมภาษณ์: ถ้าเรามองจะเห็นว่าไฟตวาคอบคลุมถึงเรื่องอิบาดัต ญะนาซะฮ์ และเรื่องอื่นๆ แต่เราจะเปรียบเทียบว่าเรื่องอื่นที่นอกเหนือจากเรื่องมูนากาฮาต นอกเหนือจากอิบาดัต ญินาซะฮ์ หรือการเมือง อยากทราบว่าไฟตวาเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: ถ้าในเรื่องการเมืองเราจะไม่เข้าไปเกี่ยวข้อง เกี่ยวกับญินะยะฮ์ก็เช่นกัน แต่จริงๆแล้ว ก็จะต้องตามฮุดูด ก็ศอส ๖๐ มันควรจะเป็นอย่างนั้นแหละนะ.....อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับเรื่องการเมืองไม่ว่าเราไม่สนใจเลย บางครั้งเราก็คัดค้านได้ แต่ก็ต้องมี ISA อีก) ฮาๆ)

ผู้สัมภาษณ์: ในหนังสือ.....

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: ผมได้เขียนใน...เกี่ยวกับระบอบกิลาฟะฮ์ ผมได้อธิบายอย่างละเอียดความหมายของประชาธิปไตย AutocracyAristocracy ประวัติประชาธิปไตยเกิดขึ้นที่ใด ประวัติประชาธิปไตยได้เกิดขึ้นมานานถึง ๖ ศตวรรษก่อนการบังเกิดของนบีอิซาเลียฮ์อีก มันไม่ใช่เป็นเรื่องใหม่ ถ้ามันเป็นเรื่องดีแน่นอนท่านรอฮุลลงรับเอาไว้แล้ว

ผู้สัมภาษณ์: โอ ก่อนท่านนบีอิซาฮ์หรือครับ?

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: ใช่ ก่อนท่านนบีอิซาฮ์ กริซ กรุงเอเธน อาริสโตคราติสที่เลื่องชื่อ โคราติสต่อต้านระบอบนี้ เขากล่าวว่าไม่ดี ท้ายสุดเขาถูกจับและถูกพิพากษาให้ประหารชีวิต เพราะการต่อต้านของเขา เราจะเอาได้หรือ แท้จริงแล้วระบอบประชาธิปไตยนั้น เมื่อปี ๑๘๔๙ มีการประชุมของนักวิชาการชาวอิหร่านหนึ่ง มีนักวิชาการที่เรียกตัวเองว่า บันดา พาล ซิซรอ เขาเหล่านี้เป็นคนคัดสินให้เราเข้าใจประชาธิปไตย เพื่อให้เกิดความวุ่นวายในสังคมโลก ต่อมาก็ได้มีการทำ....ในเมืองอิสตันบูล และเมืองปารุอีคา ในสมัยรัฐบาลอูษมานียะฮ์ หนึ่งในผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวคือ มุสต่อฟา กามาล อัคตาร์เติร์ก ท้ายที่สุดมุสต่อฟานี้แหละที่เป็นผู้ทำลายอาณาจักรอูษมานียะฮ์ เขานี้แหละที่สร้างแนวคิดเชกคิวลาร์ที่รู้จักกันทั่วโลก สังคมมุสลิมจึงล่มสลายไปหมด ไหนจะประชาธิปไตย ไหนจะเชกคิวลาร์..... ถ้าพูด เดียวคนจะคิดว่าอะไรอีกนี่

ผู้สัมภาษณ์: ออกเป็นหนังสือได้ แต่ออกเป็นฟัตวาไม่ได้

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: ใช่ ออกเป็นฟัตวาไม่ได้ ถ้าผมจะเขียนสารัน หรือหนังสือ...ไม่ใช่ในนามข้อตกลง ไม่ใช่

ผู้สัมภาษณ์: เป็นความเห็นส่วนตัว ส่วนเรื่องฟัตวาเกี่ยวกับที่ดินวากัฟที่เกี่ยวข้องกับโครงการของรัฐบาล เช่น...การตัดถนน

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: ถ้าเป็นที่ดินวากัฟ ไม่ใช่กุศศ ถ้ากุศศ เราก็ต้องตาม...

ผู้สัมภาษณ์: ถ้าเป็นการตัดถนน

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: อันนี้มันจำเป็น

ผู้สัมภาษณ์: ถนนหลังมัสยิด

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: อันนี้มันเป็นผลประโยชน์ส่วนรวม มันแล้วแต่วิธีการของเรา แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเราจะเอาผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก แต่ที่จริงแล้วผลประโยชน์ส่วนรวมเราก็ควรที่จะเป็นเรื่องหลักในบทบัญญัติอิสลาม

ผู้สัมภาษณ์: แต่ก็มิในฟิควา ฟิควาที่ออกโดย...

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: ตัวอย่างเงินซากาต เงินซากาตนี้เราให้แก่ผู้มีสิทธิรับ ๘ ประเภท ถ้าไม่มี.... เราได้รับพระชนะของนักวิชาการบางท่าน ว่าการเผยแพร่ความรู้ ก็เป็นวิธีหนึ่งในการช่วยเหลือสังคมเช่นกัน อันนี้เป็นพระชนะของอาบูฮานีฟะฮ์ เราจึงสามารถให้ได้ ตามการแบ่งแบบนี้...เราได้ออกฟิควาว่าเงินซากาตถ้าจะนำไปใช้ในการสร้างโครงการสร้างตึก เราไม่อนุญาต เนื่องจากท่านรอซูลได้กล่าวไว้ว่า

(تؤخذ من أغنيائهم وترد على فقرائهم) ฉะนั้น เราจะต้องจ่าย ฮาดีษยังเป็นฮาดีษ

(تؤخذ من أغنيائهم وترد على فقرائهم)ถ้าเราจะทำโครงการ....

ผู้สัมภาษณ์: ยูซุฟ อัลก็อรฏอวีย์ ได้ใช้การตะวียออย่างไร ในฟิควาของเขาเกี่ยวกับการใช้ซากาตฟิซาบิลิลลาฮ์?

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(:

ผู้สัมภาษณ์: ในรัฐเปอร์ลิสนี้ เกี่ยวกับผู้ที่จะต้องงานภรรยาที่สอง จะต้องได้รับการอนุญาตจากภรรยาคนแรกหรือไม่?

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: ตามระเบียบแล้ว ไม่จำเป็น เพียงแต่เขาต้องได้รับการอนุญาตจากคณะกรรมการอิสลามฯ เพราะจะต้องดูความสามารถ เพียงเท่านั้นเอง

ผู้สัมภาษณ์: อ้อ ไม่จำเป็นต้องขออนุญาตจากภรรยาคนที่หนึ่ง

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: ใช่ ไม่จำเป็น คณะกรรมการอิสลามจะเป็นผู้ให้การอนุญาต เพราะว่าถ้าเขาไม่มีความสามารถพอที่จะเลี้ยงดู เขาจะแต่งงาน ๒ ๓ คน ได้อย่างไร) ฮาๆ

ผู้สัมภาษณ์: เกี่ยวกับวะลิมอัลลัฟที่มีวิธีการอย่างไร?

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: ฮากิม) ผู้พิพากษา(

ผู้สัมภาษณ์: แต่งงานกับลูกจีนามีวิธีการอย่างไร?

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: ถ้าเขาไม่มีพ่อ เราก็จะดูก่อนว่า ลูกนอกนิฟาสนั้นเป็นอย่างไร...ในประเทศอาหรับ แต่ไม่มีในสังคมเรา มีคนที่อ้างตนว่าเป็นพ่อของเด็ก (اعتراف بالولد) ก็ถือว่าเขามีสิทธิด้วยเหตุนี้ ในการพิจารณาหุก่มของเราเมื่อไม่นานมานี้ ถ้าผู้หญิงใดที่แต่งงานก่อนคลอดลูก ๖ เดือน ถ้าตามบทบัญญัติศาสนาแล้วนั้น จะไม่ถือว่าเป็นลูกของนาง แต่ถ้าสามีของนางอ้างและยอมรับลูกคนนี้ ให้ถือว่าเป็นลูกของพวกเขา (الولد بالتراث) ฉะนั้นถือว่าเป็นลูกพวกเขา เว้นแต่

เขาปฏิเสธเด็กว่าเป็นลูก แต่ถ้าหลังจาก ๖ เดือนแล้วคลอดลูก ศาสนาก็ยอมรับว่าเป็นลูกของเขา เว้นแต่เขาปฏิเสธ ผู้เป็นสามีไม่ยอมรับว่าเป็นลูกของเขา ถ้าเขาปฏิเสธก็ต้อง.....

ผู้สัมภาษณ์: เหตุการณ์อย่างนี้ไม่ค่อยเกิดขึ้น

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: ไม่เคยเกิดขึ้น

ผู้สัมภาษณ์: มีฟิเตวาของคณะกรรมการอิสลามจังหวัดปัตตานี ในเรื่องการยอมรับว่าเป็นลูกของตนหรือไม่ ในกรณีที่ผู้เป็นภรรยาตั้งท้องก่อนหน้านั้น... ทางคณะกรรมการฯ อาจจะมีหลักการทางฟิกฮ์ที่พวกเขายึดถือ ๖๐ อะไรสักอย่างหนึ่ง เว้นเสียแต่เขาได้ยอมรับเด็ก

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: เราเข้าใจว่า ๖ เดือนใช้ใหม่ เพราะตามที่ปรากฏในอายะฮ์อัลกุรอาน (حمله وفصاله ثلاثون شهرا) ตั้งท้อง และให้นมเป็นระยะเวลา ๓๐ เดือน และในอีกอายะฮ์กล่าวว่า (وفصاله في عامين) ให้นมสองปี เท่ากับ ๒๔ เดือน ๓๐ ลบ ๒๔ เท่ากับ ๖ เดือน อันนี้เป็นการตั้งท้องที่ใกล้ที่สุด อายะฮ์ที่กล่าวชัดเจนไม่มี เพียงแต่กล่าวว่าตั้งท้อง และให้นม ๓๐ เดือน อายะฮ์ที่กล่าวว่าให้นม ๒ ปี) ๒๔ เดือน (๓๐ ลบ ๒๔ ก็จะเหลือระยะเวลาดังท้อง แต่....หกเดือนเด็กได้มีความสุขสมบูรณ์แล้ว อวัยวะทั้งหมด และไม่มีเด็กคนไหนที่อายุ ๖ เดือน คลอดออกมาเป็นโปลิโอ

ผู้สัมภาษณ์: อีกปัญหาหนึ่ง คือเพลงนักวิชาการรัฐเปอร์ลิสมีทรศนะอย่างไรบ้าง?

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: นักวิชาการรัฐเปอร์ลิสได้ให้คำฟิเตวาว่าเพลงที่ไม่ได้สร้างละฮ์วัน เป็นที่อนุญาต

ผู้สัมภาษณ์: มีคำฟิเตวาไหม?

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: มี

ผู้สัมภาษณ์: เราขอคำฟิเตวานั้นได้ไหม?

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: จะต้องไปยังคณะกรรมการฟิเตวา

ผู้สัมภาษณ์: ส่วนเรื่องเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการตะฮ์กิมเป็นอย่างไรบ้างครับ?

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(:.....

ผู้สัมภาษณ์: ส่วนกลุ่มที่หลงทางต่างๆ ท่านมีความเห็นอย่างไรบ้าง?

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: พอดีเมื่อเร็วๆนี้ เคยได้ยินประวัติของก๊อดยานี่ไหม กลุ่มอะฮ์มาดียะฮ์

ผู้สัมภาษณ์: ตอนนี้มีหรือครับ?

ผู้ให้สัมภาษณ์ดาโต๊ะ(: มี เริ่มเข้ามาในรัฐเปอร์ลิสแล้ว ส่งมาจากศูนย์ของพวกเขาอยู่ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ในหมู่บ้านนัคกออู เราได้เรียกคนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดนี้ สำนักงานอิสลามได้แต่งตั้งผมให้เป็นผู้ดำเนินรายการถกปัญหาศาสนา ผมเชิญระดับแกนนำมา แต่แกนนำไม่มา พวก

เขามาพร้อมกับอาจารย์ท่านหนึ่ง ซึ่งมาจากรัฐเคดาห์ เพื่อมาร่วมกันถกประเด็นเกี่ยวกับศาสนา อัลฮัมดุลิลลาฮ์ เราก็ได้ถกปัญหาร่วมกัน ฝ่ายเราเปิดกว้างตลอด แต่เขาเสนอว่าเร็วมาก พวกเขาเชื่อว่า มีรชา นูลาม อะฮ์หมัด เป็นอิหม่ามมะฮ์ดียฺ ตามที่อัลกุรอานได้กล่าวไว้ และมีรชา นูลาม อะฮ์หมัดคนนี้ก็ป็นอิซาตามคำสัญญาด้วย และมีรชา นูลาม อะฮ์หมัดคนนี้อีกได้รับวะฮ์ยูจากอัลลอฮ์ เนื่องจากพวกเขามีความเชื่อว่าจะอยู่จะถูกประทานลงมาจนถึงวันกิยามะฮ์ จะเห็นว่าการหลงทางของพวกเขาก็ปรากฏชัดเจนมากๆ แต่เขายืนยันว่าเป็นความจริง และเขาก็ไม่ยอมรับความเห็นของเรา

ผู้สัมภาษณ์: เขาเอาหลักฐานมาจากไหน?

ผู้ให้สัมภาษณ์)ดาโต๊ะ(: มาจากอัลกุรอาน เขากล่าวเกี่ยวกับวะฮ์ยู เกี่ยวกับฮาดีษเขาก็กล่าวถึงจากนั้น อาจารย์คนดังกล่าวก็มาเจอผมอีก แต่ผมไม่อยู่ เขาก็เลยทิ้งจดหมายไว้ ต่อมา...มาหาผมอีกที่บ้าน มากัน ๔-๕ คน มาจาก.....มาเพื่อถกปัญหาศาสนาส่วนกัน จนถึงเที่ยงคืน แต่ก็เห็นอย่างทีกล่าวมาแหละ ความหลงทางเกี่ยวกับการคอะฮ์ฮ์ของพวกเขา เกี่ยวกับการเชื่อว่านูลาม อะฮ์หมัดเป็นอิหม่ามมะฮ์ดี อิซาที่ถูกสัญญาไว้ พวกเขายังกล่าวอีกว่า(وأوحى إلى أم موسى) พระเจ้าได้วะฮ์ยูแก่มารดาของมูซา

(وأوحى ربك إلى النحلة أن اتخذى الجبال بيوتا) พวกเขาว่าทั้งหมดนี้เป็นวะฮ์ยู เราได้อธิบายว่า แม้ว่ากุรอานจะใช้คำว่า วะฮ์ยู แต่สิ่งเหล่านั้นหมายถึงอิลาฮาม เพราะมารดาของมูซาไม่ใช่คนบี เพราะคนบีไม่เป็นเพศหญิง ผู้ที่รับวะฮ์ยูคือคนบี รอซูล ส่วนผิ่้นั้นอัลลอฮ์ได้สร้างมันตามสัญญาสัญญาของมัน ให้มันสร้างรังของมันบนภูเขา และตามต้นไม้ ไม่ใช่เป็นวะฮ์ยูที่หมายถึงหลักคำสอน แต่เขาไม่ยอมรับเหตุผล ตามหลักที่ว่าวะฮ์ยูจะยังคงมีอยู่จนถึงวันกิยามะฮ์นั้นถูกต้อง

ผู้สัมภาษณ์: หมายความว่าพวกเขาไม่ยึดตามตัฟซีร์ที่เป็นที่ยอมรับ

ผู้ให้สัมภาษณ์)ดาโต๊ะ(: พวกเขายึดตัฟซีร์ของมีรชา นูลาม อะฮ์หมัด

ผู้สัมภาษณ์: ตัฟซีร์ของเขามีหรือครับ?

ผู้ให้สัมภาษณ์)ดาโต๊ะ(: มี

เยี่ยมชมสำนักงานมุฟตีย์แห่งรัฐเปอรลิส ประเทศมาเลเซีย

สัมภาษณ์คณะโต๊ะ Prof.Madya Dato' Alim Setia Ahmad bin Jusoh
คณะกรรมการวินิจฉัยปัญหาของศาลชะรีอะฮ์และคณะกรรมการสำนักงานฟัตวา
แห่งรัฐเปอรลิส

มอบของที่ระลึกแก่ดาโต๊ะ Prof.Madya Dato' Alim Setia Ahmad bin Jusoh

เยี่ยมชมสำนักงานมูลนิธิแห่งรัฐเปอรลิส ประเทศมาเลเซีย

สัมภาษณ์และเก็บข้อมูลจากรองมุฟตีร์รัฐเปอร์ลิส

มอบของที่ระลึกให้รองมุฟตีร์รัฐเปอร์ลิส

สัมภาษณ์นักวิชาการจากสถาบัน (Institute Pegajian Tinngi Islam Perlis)

สัมภาษณ์และจัดสัมมนากลุ่มย่อย ผู้นำศาสนาและ ประชาชนทั่วไป ณ สูดหฺร่าในเขตเบอเซอร์

สัมภาษณ์และจัดสัมภาษณ์กลุ่มย่อย ผู้นำศาสนาและ ประชาชนทั่วไป ณ มัสยิดปาดังมาเลา

ร่วมรับประทานอาหารละศีลอด